A MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT

1922. ÉVI DECEMBER HÓ 24., 25., 26. ÉS 27. NAPJAIN BUDAPESTEN MEGTARTOTT

XXI. PÁRTGYÜLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE

GYORSIRÓI JEGYZETEK ALAPJÁN

BUDAPEST, 1923
NÉPSZAVA-KÖNYVKERESKEDÉS KIADÁSA
VII, ERZSÉBET-KÖRUT 35

Világosság-könyvnyomda rt., Budapest VIII, Conti-utca

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt vezetőségének és parlamenti csoportjának jelentése.

a) A pártvezetőség jelentése.

Jelentést készíteni három évre visszamenőleg és ennek keretében részletesen szemléltetni a lezajlott eseményeket, helyszűke miatt sem lehet. A történetírónak és a kriminalistának lesz föladata, hogy erről az időről részletes képet fessen és vázolja azt a kort, amely legmegrázóbb korszaka Magyarországnak. Az egymásra torlódó események forgatagából tehát csak azokat a főbb vonásokat vázolhatjuk, amelyek ennek a kornak karakterét adják. Sulyos és nehéz idők voltak ezek, tele rendkivüli izgalmakkal, kétségbeeséssel és atrocitásokkal, amelyek próbára tették a legedzettebb emberek idegrendszerét is.

A háboru pusztitásain és az azt követő forradalmak lázas változásain, továbbá ezeknek összeomlásával járó bizonytalanság egytömegben jelentkezett 1919 augusztus havában. A bizonytalanság érzése sohasem volt nagyobb, mint ebben a korszakban és sohasem mélyedhetett el a gondolkodó ember jobban azon, hogy mi lesz most... Az események egymást követték. A diktatura megbukott és szakszervezeti kormány alakult *Peidl* elvtárs elnöklete alatt. A román hadsereg megszállta Budapestet és az ország nagyrészét, az üldözés megkezdődött, az ellenforradalom erőre kapott és megkezdte térhóditását...

A Peidl-kormányt, amelynek az lett volna a rendeltetése, hogy a kormányzás demokratikus módszerére való áttérést és a polgári pártokkal ezen alapon történő kormányzást előkészitse, pucs utján, a románok segitségével távolitották el hivatalából. Román csapatok vették körül a miniszterelnökséget és az ellenforradalom által megszervezett fegyveres csapat szállta meg a miniszterelnökség helyiségeit és a Peidl-kormányt lemondásra kényszeritette. Igy jött létre a Friedrich-kormány. Annak a Friedrichnek a kormánya, aki a *lánchidi csatától román segitséggel jutott el* az ellenforradalmi kormány élére.

A szervezett munkásság a diktatura bukása után sulyos föladatok előtt állott. Megmenteni a munkásmozgalmat és átvezetni abból a káoszból, amelyet a diktatura idézett elő és ráterelni a történeti fejlődés utjára, amelyen a magyar munkásmozgalom azelőtt is haladt, olyan föladat volt, amelyet el kellett végezni. Régi szociáldemokraták, kipróbált szakszervezeti vezetőemberek, akiket a szocializmus módszerének helyes utjáról a forradalmak

viharai sem tudtak eltéríteni, végezték el azt a munkát, amely a munkásmozgalom reorganizálásához szükséges volt. Kisebb összejövetelek, majd állandó naponkénti permanencia előzte meg az 1919 augusztus 24-én megtartott rendkivüli pártgyülést. Ezt a pártgyülést Budapesten tartottuk meg, amelyen a Budapest és környéke szervezeteinek 204 küldöttje vett részt és ezen a pártgyülésen beható tanácskozás folyt a munkásosztály politikai szervezkedéséről és osztályküzdelméről és arról a taktikai módszerről, amelyet a munkásosztálynak követnie kell. Ez a pártgyülés hozta egyhangulag a következő határozatot:

„A magyarországi szakszervezeteknek, továbbá a budapesti és környékbeli pártszervezeteknek Budapesten 1919 augusztus 24-én megtartott értekezlete kimondja, hogy ujból megalakitja a Magyarországi Szociáldemokrata Pártot, elfogadja és magáévá teszi a párt régi programját és szervezeti szabályzatát és annak megfelelően a kongresszus egybehivásáig ideiglenes pártvezetőséget és ellenőrzőbizottságot választ. Ezen elhatározásának megfelelően az értekezlet kimondja, hogy a külföldi pártokhoz való viszonyát tekintve, *a magyarországi szervezett munkásság a II. Internacionáléhoz tartozónak tekinti magát.*"

Ezzel a határozattal régi utjára, a helyes utra tért a magyarországi munkásmozgalom; arra az utra, amelyen megerősödött és folytatta harcát a demokráciáért, a jogegyenlőségért. Rendithetetlen hittel és erős meggyőződéssel állták a harcot a munkásmozgalomban résztvevők ezrei és ezrei; börtön, üldözés, internálás volt osztályrészük, de a szocializmus nagy igazságaitól nem távolodtak el. Teljesitették azt a történelmi föladatot, amelyet a rendkivüli idők reájuk kényszeritettek. Sok könny, sok szenvedés és rettenetes csapások az utjelzői ennek a kornak, mártirok, akik az eszméért haltak meg: *Somogyi* Béla, *Bacsó* Béla, *Cservenka* Miklós és a többi elesettek sirhantjai jelzik azt, hogy hogyan volt itt. Virág nyilik a sirdombjaikon és emléküket proletárszeretet őrzi.

Friedrich István harca a hatalomért.

A Peidl-kormány eltávolitása után a legszélsőbb ellenforradalmi erők kerekedtek fölül és minden komoly kibontakozási munkát megakadályoztak. Azok a puccspolitikusok, akik a Peidl-kormány eltávolitásában résztvettek, egymást tullicitálva, a „keresztény Magyarország" jelszavába kapaszkodva tülekedtek a hatalom birtoklása után. A Friedrich—Csilléri-kormányzat nagyon egyszerüen akarta a kérdést megoldani. Ők maguk az ellenséges katonai erők segitségével magukhoz kaparintották a hatalmat és *József* főherceget tették meg Magyarország kormányzójának, *József* főherceg viszont kinevezte *Friedrich* Istvánt és kabinetjét miniszteréknek. A Friedrich-kormánynak első föladata volt az *egyesülési és gyülekezési jog elkobzása*, valamint *a sajtó megszüntetése*. Két hónapon keresztül Budapesten a napilapok nem jelenhettek meg. A Friedrich-kormány csak a maga számára tartott fönn napilapot. A Friedrich-kormány léptette életbe a gyorsitott birói eljárást, amely a büntető perrendtartással ellentétes intézkedéseket tartalmazott és ennek a rendelkezésnek az alapján folytatták le az ugynevezett bolsevista pöröket. Ez a rendelkezés azt jelentette, hogy minden gyanusitottat, bármilyen alaptalan följelentésre is, azonnal letartóztatnak és őrizetbe vesznek. A Friedrich-kormány,

noha az ántánt nem ismerte el, mindenáron hatalmon akart maradni és erre minden lehetőt elkövetett. A szociáldemokrata pártnak is tett ajánlatot, amit a párt visszautasított. Kormányát többször megfejelte és abba előkotorászott egy *Oláh* Dániel nevü vasmunkást, akit megtett munkásminisztemek, de terve igy sem sikerült. Az ántánt nem ismerte el és jegyzéket intézett hozzá, amelyben 1919 augusztus 23-án *József* főherceget *Friedrich*-hel együtt távozásra szólította föl. Ebben a jegyzékben a következő erős kitételek foglaltatnak:

„Az európai béke érdekében kénytelenek a szövetkezett és társult hatalmak ragaszkodni ahhoz, hogy az a férfiu, aki a jelenlegi államban a legfőbb hatalmat a maga részére igényli, visszalépjen és olyan kormány appelláljon a népre, amelyben valamennyi párt képviselve van. A szövetkezett és társult hatalmak hajlandóknak jelentik ki magukat minden olyan kormánnyal tárgyalásba bocsátkozni, amely ilyen módon választott nemzetgyülés bizalmát birja."

Erre a jegyzékre *József* főherceg le is mondott kormányzói tisztéről, *Friedrich* István azonban a helyén maradt és ujból megfejelte kormányát, még mindig remélve, hogy uralmon maradhat. A szociáldemokrata párt álláspontja kezdettől fogva az volt, hogy olyan koalíciós kormány alakuljon, amely a demokratikus irányt fogadja el kormányzási alapul. Erre vonatkozólag tárgyalások folytak a különböző politikai pártok között. Ezek a tárgyalások sem birták rá azonban *Friedrich* Istvánt arra, hogy helyét elhagyja és az ő esökönyös és erőszakos magatartása vonta maga után

az ántánt beavatkozását Magyarország belügyeibe.

Az ántánt, hogy rendet teremtsen Magyarországon, Sir *Georg Clark*-et küldte Budapestre kormányalakitás céljából. Sir *Clark*-nek az volt a megbizatása, hogy az összes politikai pártokkal tárgyalásokat folytasson és az összes dolgozó osztályokra támaszkodó pártokból koalíciós kormányt hozzon létre. Sir *Clark* vezetése alatt heteken keresztül folytak a tárgyalások és kihallgatások. Sir *Clark*-nek egyik kikötése volt az is, hogy a létrehozandó koalíciós kabinetben a szociáldemokrata párt is képviselve legyen. A szociáldemokrata párt már augusztus 24-én megtartott rendkivüli pártgyülésen foglalkozott ezzel a kérdéssel és ott határozta el, hogy amennyiben a béke másként nem jöhetne létre, ugy a szociáldemokrata párt foglaljon helyet a koalíciós kormányban. Ezt az álláspontot az augusztus 24-iki pártgyülésen *Garami* elvtárs, aki a párt részéről a tárgyalásokat *Clark*-kel és a különböző pártokkal folytatta, képviselte és az erre vonatkozó javaslatot is ő tette meg fölszólalásában. Ő mondotta ezen a kongresszuson: „az önző pártszempontok annak ellentmondanak, hogy részt vegyünk a kormányban. Az országos érdek, a munkásság érdeke azonban mellette. Most már, hogy *József* főherceg el van távolitva, az én véleményem szerint a kormányban részt kellene venni, azonban, és most kapcsolom bele a beszédembe mindazt, amit *Buchinger* elvtárs jól elmondott, vigyázzunk, hogy se bennünk, se a tömegekben nagyzási hóbort ne keletkezzék. Meg kell értetni a tömegekkel, hogy a koalíciós kormányba való bemenetel nem jelent mást, mint rövid átmenetet az ország megmentése érdekében. Jelenti az ország talpraállításának kisérletét, de nem jelenti a szocialista kormányzást, a szocialista elvek és végcélok azonnali való megvalósitását... Önöknek az a kötelességük, hogy megértessék a munkásokkal, hogy nem paradicsomi állapot következik..."

„Ez jelent egy kapitalista állam keretén belül demokratikus és haladó politikát azzal a szándékkal, hogy a munkásság ebben csak átmenetileg vesz részt, de tudja, tisztában van azzal, hogy hosszu ideig ellenzéken kell lennie, hogy hajtóereje, élesztője legyen az ország fejlesztésének."

„Ha Önök ezt választják, ha ez a meggyőződés él az Önök lelkében, ha a szemléltető oktatás elég erős volt, akkor arra kérem Önöket, *adjanak föihatalmazást arra, hogy a tárgyalásokat folytathassuk, hogy a lehető legtöbb eredményt kipréseljük, hogy tehát belemenjünk a koaliciós kabinetbe*, olyanba, ami igazán koaliciós kabinet lesz." A kongresszus a kért föihatalmazást megadta, bár tisztában volt azzal, amit ugyanott *Buchinger* elvtárs ugy fejezett ki: „Tudjuk, hogy azok, akik a sorainkból arra lesznek hivatottak, hogy a kormányzásban résztvegyenek, azok inkább a magyar munkásmozgalom mártirjainak lesznek tekinthetők."

A Huszár-kormány.

A Clark-féle tárgyalások sokáig elhuzódtak és a Huszár-kormány sok huzavona után tudott megalakulni. A katonai kérdés elintézése is sok gondot okozott, amely azonban az ellenzéki pártok vezetői és a katonai parancsnokság közötti tanácskozáson intéztek el. Erről a tanácskozásról 1919 november 6-án megjelent napilapok a következőkben számolnak be:

„*Horthy* Miklós fővezér szerdán délután Sir George *Clark* lakásán tanácskozást folytatott az országos nemzeti párt, a nemzeti demokrata polgári párt, a nagyatádi *Szabó* István vezetése alatt álló kisgazdapárt és a szociáldemokrata párt vezetőivel. A fővezér följogositotta a résztvevőket a következő kijelentéseinek közzétételére: A hadsereg Budapestre bevonulása katonai diktaturát nem fog maga után vonni. A hadsereg alárendeli magát az ántántmegbizott közreműködése folytán létrejött kormánynak. Azt a kijelentést is *tette a fővezér, hogy a hadsereg a polgári jogegyenlőség jogalapján áll* és amint kérlelhetetlenül elfojtja a bolseviznmusnak még a csiráit is, nem fogja eltürni, hogy *a hadsereg bármely tagja a polgári jogegyenlőség ellen izgasson.*

A szociáldemokrata párt és a polgári liberális pártok *Apponyi* Albert grófot kivánták a kormány élére. Ezt a törekvést azonban a reakciós pártok elgáncsolták és Apponyit nem tartották eléggé „kereszténynek". Igy került aztán a koaliciós kabinet élére *Huszár* Károly. A Huszár-kabinet 1919 november 23-án alakult meg s ebben a kabinetben *Peyer* Károly elvtárs a népjóléti miniszteri tárcát, *Miákits* Ferenc elvtárs pedig a kereskedelemügyi államtitkárságot töltötte be. A Huszár-kormány programját az a jegyzék tartalmazta és határozta meg, amelyet Sir George *Clark* a béketanács nevében a kormányhoz intézett. A jegyzék szószerint a következőket mondja:

„Ez az elismerés természetesen függővé van téve attól, hogy a kormány a választásokat halasztás nélkül megtartja, hogy a törvényt és a rendet az országban föntartja, támadóan nem lép föl, hogy respektálja Magyarország provizórikus határait, mig a békeszerződés ezeket véglegesen meghatarozza és hogy *minden magyar részére biztositja a teljes polgári jogokat, beleértve a sajtójogot, a szabad gyülekezés jogát, a politikai véleménynyilvánitás szabadságát és szabad, pártatlan, titkos és demokratikus alapon nyugvó általános választójogot.*"

E Clark-féle jegyzék határozottan körülirta annak a politiká-

nak az alapjait, amelyre a koncentrációs kabinetnek föl kellett volna épitenie a maga politikáját. Ez a politika nyilvánvalóvá tette volna a demokratikus politikának azt a mértékét, amelyet az adott viszonyok között a szociáldemokrata párt is elfogadhatónak itélhetett. A kormányba való bemenetel egyik sulyos indoka volt, hogy miután a szociáldemokrata párt részvétele nélkül nem jöhetett volna létre a koalíciós kormány, maradt volna a háborus állapot és a további katonai megszállás, sőt arra volt kilátás, hogy ha létre nem jön *Clark* vezetése alatt a koalíciós kabinet, akkor az ország többi részét is idegen csapatok szállják meg. Minthogy idegen katonai hatalom megszállása a legsulyosabb teher egy országra, e ténnyel számolt a szociáldemokrata párt és csak e tény elhárítása céljából ment bele és vett részt a Huszár-féle koalíciós kormányban.

Az első nemzetgyülési választások.

A Huszár-kormánynak legközelebbi föladata volt a nemzetgyülési választások megejtése. Már a Friedrich-kormány kiadott egy rendeletet, amelyben a választójogot szabályozta és ezt a rendeletet kevés módositással a Huszár-kormány is átvette és e rendelet alapján ejtettek meg a választások 1920 január 25-én. Ez alkalommal történt meg először Magyarországon, hogy az általános választójog alapján történtek a választások és ez a választójog terjedelme kiterjedt a nőkre is és a szavazás módja titkos volt.

A Huszár-kormány megalakulása után nyomban a választási agitációval kapcsolatosan erősödtek meg azok a szervezetek, amelyek eddig az időig erőhöz jutni nem tudtak. Az ellenforradalom uralomrajutása után két polgári párt alakult ki, a keresztény nemzeti egyesülés pártja és a kisgazdapárt. Ez a két párt szervezte a különböző társadalmi szervezeteket és alakulatokat, amelyek abban az időben gombamódra szaporodtak el. A MOVE és az Ébredő Magyarok alkották a nagyobb társadalmi szervezeteket, amelybe minden rendü és rangu embert bekényszeritettek. E két szervezet mellett a kereszténységi szociálisok szervezeteit nagy erővel iparkodtak kiépiteni. Kedvezményekkel, fenyegetésekkel, följelentésekkel kényszeritették a szegénybb néposztályt arra, hogy ezekbe a szervezetekbe belépjen és tagja legyen. Ezek a szervezetek azt a célt szolgálták, hogy a két pártnak, a kisgazdapártnak és a keresztény nemzeti egyesülés pártjának a választási sikert biztositsák. Ugyanezen időre esik a különitmények intenzivebb megszervezésének az ideje is, és a dezorganizált állapotok között ezek a társadalmi szervezetek és különitmények nyujtottak alapot arra a munkásellenes uszitásra, amely a maga féktelenségével és terrorjával megfélemlitette a lakosság összességét. A letartóztatások nagyarányuak voltak és senki sem érezte magát biztonságban. Névtelen följelentésekre, egyszerü vádaskodásokra az emberek százait és ezreit tartóztatták le és kiadták az internálásról szóló rendeletet, amely még ma is ott lebeg mindenkinek a feje fölött. Ilyen viszonyok között indult meg a választási agitáció. A szociáldemokrata párt nehezen határozta el magát, hogy résztvegyen a választásokban és 1919 december végén hozta meg erre vonatkozó elhatározását a pártválasztmány és a választási agitációt 1920 január elseje után inditottuk meg. Sulyos, nehéz viszonyok között kellett ezt a munkát megkezdeni és elvtársainkat ezer veszély fenyegette, de ellenére ennek, gyüléseink látogatottak voltak és olyan helyekről is jelölteket kértek, ahol pártunk szervezetei abban

az időben nem működhettek. A párt 88 kerületben állított jelöltet és azokban a kerületekben is, amelyekbe a jelöltek eljutni nem tudtak, lelkes tábora alakult ki a szociáldemokrata pártnak. Ahogy azonban a szociáldemokrata párt erőgyarapodása mutatkozott, ugyanolyan vehemenciával indult meg a párt ellen a hajsza és az egyes személyeknek az üldözése. Abból a Clark-féle programszerű megállapodásból, hogy a kormány minden magyar részére biztosítja a teljes polgári jogokat, beleértve a szabad sajtó jogát, a szabad gyülekezés jogát, a politikai véleménynyilvánítás szabadságát, nemhogy nem lett semmi, hanem az ellenkező következett be, az, hogy az agitátorokat lefogták, becsukták és internálták. Hogy mennyi szenvedés jutott osztályrészül Magyarország munkásságának, hogy milyen nagyarányú üldöztetésben volt része a munkásmozgalomnak, annak a fölsorolása köteteket tenne ki. Csak néhány adatot sorolunk föl:

A *Népszava* nyomdáját 1919 decemberében *lerombolták*. A szerkesztőségben és a kiadóhivatalban összetörték a bútorokat és gépeket és a munkaszerszámokat. A szerkesztőség jól berendezett könyvtárát az utcára a sárba dobálták ki és mindezt egy vasárnapi napon, *fényes nappal, délben 12 órakor, szervezetten, előre fölkészülten hajtották végre.* A Vigadóban gyülés volt, amely gyülésen uszítottak a párt és a zsidóság ellen és ennek az antiszemita gyülésnek a színhelyéről vonult a tömeg a Népszava háza elé, ahol gaztettüket végrehajtották. A lerombolt nyomdát a munkások áldozatkészségéből újraépítette a párt. A választások tartama alatt, 1920 január 17-én éjjel vitték el *Cservenka* Miklóst a lakásáról és azóta eltünt, nyomavesztett, meggyilkolták. Cservenka jelölt volt a rákospalotai kerületben és előre megfenyegették, ha vissza nem lép a jelöltségtől, elteszik láb alól. Fenyegetésüket beváltották és a gaztettet végrehajtották. Ezek az eseményok annyira torlódtak, hogy a párt kénytelen volt a választási agitációt abbahagyni és a kormányban volt két tagját *Peyer* és *Miákits* elvtársakat 1920 január 15-én visszavonta. Nevezett elvtársak lemondásukat *Huszár* miniszterelnöknek levélben jelentették be és ebben többek között a következőket irták:

„A minisztertanács határozata szerint a különböző karhatalmi alakulatok átszervezendők lettek volna, ugy hogy a karhatalom csak a hadsereg elleni bünselekmények ügyében indithat nyomozást, minden egyéb bünselekmény ügyében lefolytatandó előzetes vizsgálat a politikai hatóságok hatáskörébe tartozik. A karhatalom pedig, mint a csendőrség kiegészitő része fog szerepelni és ebben a minőségben a polgári hatóságok alá rendelik, csak akkor léphet működésbe, ha az illetékes polgári hatóságoktól utasitást kap. Ezzel szemben a karhatalmi alakulatok számos tagja a polgári hatóságoktól és a rendőrségtől függetlenül folytat nyomozást. Tisztán polgári ügyekben letartóztatásokat rendel el, sőt számos esetben az internálást foganatositja. Az utóbbi napokban alkalmunk volt a miniszterelnök urnak ez ügyben több esetet tudomására hozni."

A passzivitás.

A kormányból való kilépéssel kapcsolatban a párt a passzivitás álláspontjára helyezkedett. Politikai tevékenységet kifejteni nem lehetett és nemcsak hogy egyesülési és gyülekezési jog és sajtószabadság nem volt, hanem a tevékenységnek minden megnyilvánulását meggátolta az a minden haladás és demokratikus

törekvés ellen fölszitott szenvedély, amelyet a kurzus választási agitációja és uszitása hozott létre.

A passzivitás tartama alatt az üldözések, internálások továbbfolytak. Elvtársainkat zaklatták, bezárták és a hozzátartozóknak százai fordultak a párthoz, hogy segitsünk rajtuk. A bebörtönzöttek és internáltak hozzátartozói nagy nyomoruságban sinylődtek. Családok voltak lakás nélkül, kereset nélkül és semmi támpontjuk nem volt. A gyermekek elhagyatva voltak, akiknek szülői vagy internálva, vagy bezárva voltak és arra voltak ráutalva, hogy mások támogatásából éljenek. A pártvezetőség mindent megmozgatott, hogy ezt az égbekiáltó nyomoruságot enyhitse, és az ártatlanul szenvedő családtagoknak sorsát elviselhetőbbé tegye. Tisztviselők, munkások, orvosok, ügyvédek foglalkozásukat veszitették el, diplomájuktól fosztották meg őket, és ez csak fokozta azt a nyomoruságot, amely az ellenforradalom tobzódásából hárult a munkásosztályra. Anyagi segitség nem állott rendelkezésre olyan mértékben, amint kellett volna és ez a körülmény csak fokozta a bizonytalanságot és a vele járó sok keserüséget. A pártvezetőség mindent megtett, ami csak módjában állott, hogy ezen a nagy nyomoruságon enyhitsen. Segélyezte a hozzátartozókat. Összegyüjtöttük az anyagot, beadványokat, memorandumokat készitettünk és minden kormányt informáltunk beadványok és személyes érintkezés utján arról a rettenetes üldözésről és szenvedésről, amely a munkásosztályt sujtotta. A nemzetgyülés tagjaihoz terjedelmes körleveleket küldtünk szét, amelyben fölsoroltuk az internálásra, rendőri jelentkezésre és az üldöztetésre vonatkozó konkrét adatokat és rámutattunk arra az igazságtalanságra, amely a munkásosztállyal szemben fönnállott. A különböző közéleti férfiakat végigjártuk és kértük őket, hogy a kormánynál járjanak közbe ezen tarthatatlan állapotok megszüntetése céljából. Adatokat adtunk nekik és ilyen intervenciók a különböző kormányok alatt különböző oldalról meg is történtek.

Ezekről a kérdésekről minden kormány tárgyalt velünk és minden kormány megigérte, hogy a bajokat orvosolni fogja és a kivételes állapotok megszüntetésére törekszik. Bethlen István miniszterelnök 1921 decemberében, amikor másodszor alakitotta meg kabinetjét, folytatott ilyen tárgyalásokat a szociáldemokrata párt vezetőségével és a tárgyalásokon a munkásság összes sérelmei napirendre kerültek. A pártvezetőség megbizottai föltárták a munkásság összes bajait. A párt kérte az internálási intézmény teljes megszüntetését, a rendőri jelentkezés megszüntetését, az egyesülési és gyülekezési jog biztositását és az emigráció likvidálását, tehát egy olyan amnesztiarendelet kibocsátását kérte, amely az ugynevezett bolsevista eljárást egyszer és mindenkorra beszünteti. Követelték továbbá a gyorsitott birói eljárás és az összes ügyeknek megszüntetését és a fölfüggesztett szakszervezeteknek visszaadását, a munkásbiztositás autonómiáját és a kivételes állapotok megszüntetését. A tárgyalások több napig tartottak és résztvettek benne a szakminiszterek is. A tárgyalások után bocsátotta ki a kormány az amnesztiarendelet, amely nem födte a párt kivánságát és amelyet végleg még ma sem hajtottak végre.

Ezekhez a tárgyalásokhoz különböző kombinációkat füztek, amelyeket azonban az utána lezajlott események kétségtelenül megcáfoltak és bebizonyitották azt, hogy az e tárgyalások körül történt félremagyarázás merő kombináció volt. A tárgyalásokról a pártvezetőség és a pártválasztmány minden részletében tájékozva volt és a pártfórumok előtt tisztán állt az a föladat, hogy ha segiteni lehet a bebörtönzötteken és családjain, ha az internálótáborból ki lehet szabaditani embereket, akkor ennek elérése céljából mindent el kell követni. A pártvezetőség és a pártválasztmány ezeknél a

tárgyalásoknál is ezt a célt szolgálta és kötelességszerüen járt el a bebörtönzöttek és internáltak érdekében.

Emlékezés mártirjainkról.

Az első nemzetgyülési választások lezajlásával a politikai üldözés tetőpontjára hágott. A felelőtlen elemek müködésbe léptek és végezték azt az irtó munkát, amely sok szenvedést, sok könnyet zuditott a munkásosztályra. *Cservenka* Miklós meggyilkolását követte 1920 február 17-én *Somogyi* Béla és *Bacsó* Béla elvtársaink meggyilkolása. Ha mártirjainkról megemlékezünk, azt ma is csak fájdalommal tehetjük és ugyanazon érzések kelnek bennünk életre, amelyeket az eset első óráiban éreztünk. „A gyász — irta a *Népszava* 1920 február 20-án — a fájdalom és az indulat sokkal nagyobb mibennünk e sulyos órákban, semhogy nyugalmunk volna tovább időzni az egész országra veszedelmet jelentő megállapitások igazságainál. Aki gondolkodni tud, az nézzen körül és mindent meglát... A mi szemünk elé ujra és ujra csak e gyáva mészárlás mártiralakja emelkedik ki és őt nézzük és az ő cselekedeteinek során fut végig emlékezésünk." És igaza volt a Népszavának, mert *Somogyi* Béla gyáva meggyilkolása olyan hatást váltott ki, hogy *Apponyi* Albert gróf, aki akkor Párisban a békedelegáció elnöke volt, levelet intézett a miniszterelnökhöz, amelyet az a nemzetgyülésen föl is olvasott és ebben a levelében mondja, hogy: „belső viszonyaink odahaza olyanok legyenek, amelyek tiszteletet parancsolnak és rokonszenvet keltenek irányunkban, tehát *föltétlen jogbiztonságnak kell lenni* kapcsán jelentette ki a belügyminiszter, hogy „kétszer huszonnégy óra alatt tudni fogják, kik a gyilkosok". *Huszár* Károly akkori *otthon". Somogyi* Béla és a többiek meggyilkolása megtorolva ma sincs. Pedig hogy igérték és mennyire mások volnának ma a viszonyok, ha a gyilkosságokat megtorolták volna! A Somogyi-eset miniszterelnök a nemzetgyülésen itélte el élesen Somogyi meggyilkolását és ebben a beszédben mondotta: „gondoskodunk arról, hogy semmiféle hasonló dolog többé ne történhessen és hogy a *bünösök oly büntetésben részesüljenek, hogy a bünre hajlamos embereknek minden kedve elmenjen hasonló cselekedettől".* És vajjon igy lett-e? Nem! *Beniczky* Ödön az 1920 október 20-án tartott nemzetgyülési beszédében a következőket mondta: „Ami a Somogyi-esetet illeti, kijelentem, hogy azt, amit annak idején *Matlyasovszky* rendőrségi főkapitány ur az ujságban kijelentett, hogy a rendőrség a tetteseket kideritette és az illetékes hatóságok előtt megnevezte, *Mattyasovszky* főkapitánynak ezt a nyilatkozatát a magam részéről *minden tekintetben igazolom.* A rendőrség, a belügyminisztérium, *tehát a polgári hatóság a tetteseket kideritette és megnevezte és* **nem a polgári hatóságokon mult, hogy azok méltó büntetésüket el nem vették.**

Az első nemzetgyülés.

1920 február 16-án ült össze a nemzetgyülés kétévi időtartamra. Az ellenforradalom vészes hullámai között létrejött választásból olyan összetételü parlament alakult, amely jelszavakon nyargalt. A nemzetgyülés szinhelye lett az uszitásnak. A legszélsőbb jobboldali demagógia ott tombolta ki magát a nemzetgyülésen és mindent ki akart irtani, aminek csak valamelyes köze volt

a békesség szellemének. A keresztény jelszót kihasználták a legféktelenebb uszitásra és ennek hátterében huzódott meg az a kapzsi egyéni törekvés, amely elhelyezkedést kivánt a maga számára. Mindent föl akartak forgatni és keresztény jelszavakat hangoztatva hirdették, hogy uj világot teremtenek, amely nem jelentett mást a gyakorlatban, mint azt, hogy egy csomó tehetségtelen embert. elhelyeztek állásokba és jó stallumokba. A jelszó csak köpönyeg volt számukra.

Huszár Károly akkori miniszterelnök a nemzetgyülés első ülésén beszédet mondott és ebben kijelentette, hogy e házban a magyar társadalomnak „minden dolgozó része képviselve van és mi nem fogunk osztálypolitikát, hanem egységes magyar nemzeti politikát folytatni". Természetes, hogy ennek az ellenkezőjét csinálták, mint ahogy minden tettükben és cselekedetükben olyan rideg, egyoldalu osztálypolitikát folytattak, amelyet még a régi feudális Magyarország politikai korszaka is megirigyelhet tőlük. Nincs terünk arra, hogy a nemzetgyülés egész anyagát e helyen méltassuk, azért tehát arra kell szoritkoznunk, hogy nagy vonásokban mutassunk rá arra az egyoldalu osztály- és reakciós politikára, amelyet az első nemzetgyülés tartama alatt mindvégig a különböző kormányok folytattak. A Huszár-kormányt a *Simonyi-Semadam* kormánya váltotta föl. Ez a kormány tehetetlenül állt az eseményekkel szemben és csakhamar megőrölte a kereszténypártban és a kisgazdapártban erőrekapott törtető politikusok intrikája. Ezt követte a Teleki-kormány. Gróf *Teleki* a nemzetgyülésen első miniszterelnöki beszédében igérte a fölfüggesztett szakszervezetek gyors fölülvizsgálását és eme beszédében mondotta: „Arra törekszem, hogy a szakszervezetek minél hamarabb visszaadassanak annak a funkciónak, amelyre hivatva vannak, a jótékony érdekképviseleti munkának, amely téren igenis nagyon szivesen támogatjuk őket, sőt a munkásságnak e tekintetben való tömörülését nemcsak örömmel látjuk, hanem a magunk részéről mint szükségeset elő is akarjuk mozditani." *Teleki* miniszterelnök e kijelentése és igérete még ma sincs beváltva és a fölfüggesztett szakszervezeteket, intézményeket, elrablott vagyont, amit keresztény szervezeteknek adtak és amit különböző más társadalmi szervezetek és hatóságok birtokba vettek, ma sem adták még vissza a „jótékony érdekképviseleti munkának".

Szociálpolitikai törvényeket az első nemzetgyülés nem alkotott. De nem is várhatta senki attól a nemzetgyüléstől, hogy ehhez a kérdéshez hozzányuljon, mert összetételénél fogva erre alkalmatlan volt és hiába akarták állandóan bizonyitgatni, hogy az első nemzetgyülésben a munkások képviselve vannak, a munkásosztály érdekeiről és osztálytudatos törekvéseiről csak a gyülölet hangján beszéltek. Rendszabályokat követeltek a munkásosztály ellen és amennyire csak módjukban volt, ezt végre is hajtották. Az egyetlen szociálpolitikai intézménynek, a munkásbiztositásnak az autonómiáját már korábban a nemzetgyülés összeülése előtt fölfüggesztették és a munkásbiztositás vezetésére kurzusembereket tettek. A választások után pedig a régi tisztviselőket elbocsátották hamis ürügyek alatt és *Benárd* ur behelyezte oda a maga kreaturáit.

Komoly gazdasági és kereskedelempolitikai törvényeket a nemzetgyülés nem alkotott. Az ipartörvény, amelyet az első nemzetgyülés utolsó szakában tárgyaltak le, mindennek nevezhető, csak olyannak nem, amely az ipari termelés fokozottabb intenzivitását szolgálná. A földbirtok rendezéséről hozott törvény sem elégiti ki azokat a szükségleteket, amelyek ennek a nagy probléma-

nak előföltételei; nem oldja meg a földbirtok elrendezésének és megoszlásának nagy problémáját, amelyet a megcsonkított Magyarország gazdaságpolitikai érdeke megkíván. Ez a rendkívül fontos kérdés, a földkérdés továbbra is megoldatlan és a háborúban vérzett magyar földmívesnépesség között rettenetesen sok a panasz és a szenvedés, amely orvoslást kíván.

A kereszténypárt és a kisgazdapárt álláspontján olyan törvényeket sürgettek, amelyek a kivételes állapotokat konzerválják. A társadalom *hathatósabb védelméről* szóló törvény oly egyoldalú rendelkezéseket tartalmaz, amely a szólásszabadság és az agitációszabadság lehetőségeit, tehát az ellenvélemény elfojtását célozza, míg a *numerus clausus* a tanszabadságnak vet véget és a „fajvédelem" jelszava alatt az oktatás rendszerébe a legreakciósabb szellemet viszi be és a tehetségtelenek érvényesülésének az útját egyengeti. A botbüntetést is törvénybe iktatták és ezzel kétségtelenül jelét adták annak a keresztény szeretetnek, amelyről annyit fecsegtek. Ezeknek a javaslatoknak a követelésénél és tárgyalásánál tünt ki, hogy mennyire a sötét reakciót szolgálják azok, akik a keresztény szeretetet hordják az ajkukon. *Haller* István a numerus clausus tárgyalása kapcsán mondott beszédében jelentette ki, hogy „nem törődik a nyugattal, annak minden civilizációjával, ő külön világot, a ‚magyar faj világát' akarja megteremteni", persze, hogy ez a világ nem teremtődött meg és a nyugat nem utánozza Magyarországot és nem idomul *Haller* István kívánságához. *Prohászka* Ottokár, az aranyszájú főpap, szintén kivette részét ezeknek a javaslatoknak a létrehozásában. Nagy beszédekkel járult hozzá ahhoz, hogy mindezek létrejöhessenek. De talán ennél is érdekesebb *Schlachta* Margit „missziós nővérnek", az első nemzetgyülés női képviselőjének állásfoglalása, aki gyöngédségtől és keresztény szeretettől áthatva, *saját nemére is követelte a botbüntetés alkalmazását.* A nemzetgyülés 1920. évi junius 18-iki ülésén mondotta a következőket: „Kerülnünk kell mindenféle egérutat lehetőségét és kell, hogy az *orvosi vélemény a botbüntetést legföljebb csak elodázhassa*, mert nem létezhetik olyan gyönge ember, *még egy haldokló sem*, akinek a botbüntetés valamilyen alakban kiszolgáltatható nem volna."

„Még egy másik veszélyes hiánya is van ennek a javaslatnak, és talán kissé meglepően fog hangzani, hogy azt én teszem szóvá, tudniillik az, hogy tisztán csak a férfiakra terjed ki, éppen azért, bár hálásan veszem tudomásul az én táborom nevében, hogy a törvényjavaslat a nőkkel szemben olyan előzékeny, mégis a *közérdek és igazság szempontjából szükségesnek találom, ha nem is ilyen, de annak teljesen megfelelő alakban a nőkre való kiterjesztését is.*"

Ez a beszéd kétségtelenül kifejezi teljes egészében azt a kenetes, de a legnagyobb durvaságot és a legsötétebb reakciót magábanfoglaló szellemet, amely ezt a nemzetgyülést uralta.

Detronizálási törvény.

Az első nemzetgyülés tartama alatt két izben is megkisérelték *IV. Károly* királyságának restaurálását. Már az első esetben közbelépett az ántánt és akkor diplomáciai uton intézték el ennek a kisérletnek a következményeit. A második esetben azonban azt kivánta az ántánt, hogy törvényben mondják ki *IV. Károly* király és a Habsburg-ház detronizálását. *IV. Károly*-nak második ide-

jövetele egyébként is nagy port vert föl, nagy izgalmat keltett belül az országban és fegyveres harccal intézték el az ügyet a kormány és a király csapatai és a politikai partokat két részre osztotta ez az esemény és igy a nemzetgyülésen is szenvedélyes vitákra és összetüzésekre adott alkalmat. Szabad királyválasztók és legitimista meghatározás szerint csoportosultak a polgári pártok. Végtére is azonban a detronizálást törvényben mondták ki. Az 1921. XLVII. tc. 2. szakasza a következőkép szól:

Az 1723. évi I. és II. törvénycikkben foglalt pragmatica sanctio és minden egyéb jogszabály, amely az Ausztriai Ház (Domus Austriaca) trónörökösödési jogát megállapitotta vagy szabályozta, hatályát vesztette és ezzel a királyválasztás előjoga a nemzetre visszaszáll.

Az ántánt e törvény rendelkezéseivel se volt megelégedve és annak kiegészitését kivánta olymódon, hogy a Habsburgokat sohasem fogják magyar királynak megválasztani. A kormány ezt a kivánságot nemzetközi egyezményben intézte el és igy teljesitette az ántánt kivánságát.

A polgárok és munkások szövetsége.

A nemzetgyülési pártok reakciós szelleme végigvonult az egész magyar közigazgatáson és közéleten. Az üldözések és az internálások nem szüntek meg. A letartóztatások tovább folytak és a munkásság helyzete mindinkább türhetetlenné vált. A szociáldemokrata párt politikai passzivitásban volt. A dragaság egyre növekedett, a munkásság helyzete mindinkább türhetetlenné vált. A nemzetgyülési pártokból kiválások történtek, megalakult a Rassay-féle kisgazdapárt a nemzetgyülés második évében. Ez a párt szembeszállt a kormány politikájával és mindinkább balfelé, a demokratikus fölfogás felé orientálódott. A különböző kormányok igéreteket tettek, hogy enyhitik a munkások kivételes helyzetét, megszüntetik azokat a drákói intézkedéseket, amelyeket 1919 óta a munkássággal és a munkásmozgalommal szemben alkalmaztak. A pártvezetőség minden követ megmozgatott, hogy ez bekövetkezzék, azonban semmi enyhülés sem történt. A közvélemény is kezdett kiábrándulni a kurzusból és a kurzus jármába bekényszeritett emberek otthagyogatták őket, ugy hogy alkalmasnak kinálkozott valamilyen formában oly szervezetnek a létesitése, amely a kurzussal szemben álló pártokat egyesitse. Egyes liberális politikusok, a szociáldemokrata párt és az országos függetlenségi párt, valamint a Rassay-féle kisgazdapárt alakitották meg a Polgárok és Munkások Szövetségét, amelyhez később a nemzeti demokrata párt is csatlakozott. Ennek a szövetségnek programja a következő volt:

1. A közszabadságok teljes helyreállitása és biztositása. 2. Az egyesülési és gyülekezési jog biztositása. 3. A sajtószabadság biztositása. 4. A politikai, faji és felekezeti üldözések, zaklatások, valamint az internálások haladéktalanul való megszüntetése. Továbbá politikai berendezkedésünk ujjáépitése a nyugati demokrácia szellemében, valamint a trianoni békeszerződésnek törvényes eszközökkel elérendő reviziója a népek szövetsége és a külföld állandó fölvilágositása utján.

Ez a szövetség sem tudott azonban nagyobb tevékenységet kifejteni. Politikai gyüléseket épp ugy nem tarthatott, mint ahogy a szociáldemokrata párt nem tudott tartani. A szövetséghez tartozó

néhány nemzetgyülési képviselő azonban bent a nemzetgyülésen derekasan képviselte a szövetség programját és ezért nem egyszer derekasan szálltak sikra.

A nemzetgyülés vonaglása.

A Polgárok és Munkások Szövetsége müködésének mégis volt annyi eredménye, hogy oly nézőpontból világitotta meg az ország keserves helyzetét, amelyet a kormányzópártok nem akartak meglátni és tudomásul venni. *Bethlen* István gróf miniszterelnököt különösen idegesitette a Polgárok és Munkások Szövetsége és szemben ezzel a szövetséggel már a nemzetgyülés tartama alatt az egységes pártot akarta megszervezni. Mindent elkövetett, hogy az egységes pártot létrehozza, de az első nemzetgyülés tartama alatt nem sikerült neki. A nemzetgyülés utolsó idejében a kormányzópártok között ideges kapkodás állt be és uj átcsoportosulásokat hajtottak végre, uj jelszavakat kerestek, mert érezték, hogy elszakadtak a néptől és politikájuk iránt saját táboruk is bizalmatlan.

A nemzetgyülés utolsó ülésszakában, amikor a királypuccs után legitimisták és királyválasztók szerint oszoltak meg a pártok, a nemzetgyülés már teljesen munkaképtelen volt és nem tudta elvégezni azt a legelemibb föladatot sem, amelyet összeülésének első heteiben el kellett volna végeznie, hogy megalkossa a választójogról szóló törvényt. *Bethlen* István 1921 decemberi kormányválságánál volt munkapárti politikusokkal frissitette föl a kabinetjét és ezek segitségével is törekedett az egységes párt megteremtésere. Hónapokon keresztül foglalkozott ezzel a kérdéssel és néhányadmagával minden erejét arra forditotta, hogy ebbeli célját elérje. *Bethlen* Istvánt nemcsak kormányzásának a lehetősége vezette e cél elérésére, nemcsak az a szempont, hogy kormányon maradhasson, hanem az a messzebbmenő szempont is, hogy restaurálja a *háboru előtti* Magyarország politikai berendezését. Bár első bemutatkozó beszédében a nemzetgyülésen azt mondotta, hogy „ott folytatni nem lehet, ahol a háboru előtt elhagytuk", mégis minden törekvése az volt, hogy mindenre kapható parlamenti többségi pártot hozzon létre, amellyel konzerválhassa és megalapozhassa azt az egyoldalu osztályuralmi kormányzást, amely már egyszer szerencsétlenségbe döntötte és pusztulásba vitte Magyarországot. Hogy ezt a célját elérhesse, a választójog kérdését hagyta a nemzetgyülés utolsó hónapjára.

A választójog szükitése.

Hónapokig tartó huzavona után került ez a kérdés a nemzetgyülés elé és ennél a kérdésnél kitünt, hogy azok a pártok, amelyek a demokrácia jelszavait hangoztatták, cserbenhagyták jelszavaikat és rátértek a jogfosztás terére. A pártok között tárgyalások folytak a választójog megegyezésére nézve, kompromisszumot kerestek, de valamely ok mindig közbejött és a megegyezés nem jött létre. *Bethlen* István miniszterelnök taktikázott ezzel a kérdéssel és a nemzetgyülés választójogi törvényt alkotni nem tudott. Még a bizottsági tárgyalások folyamán a kereszténypárt és a kisgazdapárt, amely annyit hangoztatta két éven keresztül a maga demokratikus jelszavait, a választójogi kérdésben határozott

álláspontot elfoglalni nem tudtak. Egyrészük hajlandó volt a választójog megcsonkitásába belemenni, másrészük nem akarta megszavazni, mert féltek a következményeitől, féltek a választásoktól. Az ellenzéki pártok és a szociáldemokrata párt küzdöttek azért, hogy a választójog terjedelme legalább olyan legyen, mint az első nemzetgyülési választásokra alapul szolgáló választójogi rendelet volt és teljes egészében tartassék fönn a titkos szavazás rendszere. A két kormányzópárt, a kereszténypárt és a kisgazdapárt azonban nem helyezkedett erre az álláspontra és ez a két párt tette lehetővé *Bethlen jogfosztó tervének a keresztülvitelét.* Érdekes különben, hogy a nemzetgyülés azt a választójogot, amelynek alapján megválasztatott, utólag törvényesitette, de az összes ellenzéki pártok féltek attól, hogy *Bethlen* szükiteni fogja a választójogot és a nyilt szavazási rendszert fogja bevezetni. *Bethlen* István miniszterelnök 1922 február 6-án a választójogi bizottság ülésén hosszabb beszédet mondott és ebben a következőket jelentette ki: „Csak azt mondhatom, hogy a kormány mindenképen *a törvényes álláspontón áll, törvényszegésbe semmi körülmények között nem fog sem maga belemenni, természetesen nem fogja a kormányzó urat ilyenbe belevinni.*"

A nemzetgyülés föloszlott anélkül, hogy a választójogi törvényt megalkotta volna. És a nemzetgyülés föloszlatása után ismét hosszu huzavona következett a választójogi kérdés körül. *Bethlen* összehozta az ugynevezett alkotmányjogi értekezletet és ez az értekezlet kimondotta, hogy a Friedrich-féle választójogi rendelet módositható. Ezzel *Bethlen* megkapta — az ő megitélése szerint — a jogi alapot arra, hogy a választójogától több mint egymillio embert megfosszon. Az ellenzéki pártok a kormány álláspontját törvénytelennek bélyegezték és az alkotmányjogi értekezlet határozatait sem ismerték el törvényesnek, *Bethlen* azonban az egységes pártot azzal nyugtatta meg, hogy a választói rendeletért a kormány felelős, a párt tagjai tehát nyugodjanak bele annak intézkedéseibe. Bethlennek a terve sikerült. Megszükitette a választójogot, bevezette a nyilt szavazás rendszerét és csak a törvényhatósági joggal fölruházott városokban alkalmazta a titkos szavazás rendszerét. *Bethlen* miniszterelnök nevéhez füződik az a nagy jogfosztás, amelyhez hasonlót sehol a világon még el nem követtek. A tömegeknek a jogból való kitasztásával érte el célját, azt, hogy terrorral, erőszakkal, veszteget ssel kormányzópártot teremtsen a maga számára, amely párt egyoldalu, rideg osztálypolitikájával melegágya, éltetője annak a dezorganizált állapotnak, amely még ma is megvan Magyarországon és amely kormányzati rendszer csak arra jó, hogy Magyarország fejlődését és a nyugati demokráciába való beilleszkedését megakadályozza. Bethlen kormányára és pártjára ráillik az a meghatározás, amelyet maga *Bethlen* István miniszterelnök mondott 1921 október 22-én pécsi beszédében: *„hogy ma már nem büntetni, hanem épiteni és gyógyitani kell. Akik jók a megtorlás pallosának suhogtatására, nem mindig alkalmasak az épitésre.*" Bethlen kormánya *csak büntet és a pallost suhogtatja, az épitésre tehát alkalmatlan.*

A második nemzetgyülési választások.

A Bethlen-kormány rendeletben szabályozta a választójogot és az általa kibocsátott rendelet alapján ejtettek meg a második nemzetgyülési választások. Ezzel a választójogi rendelettel *Bethlen*

az alkotmány sáncain kivül helyezte a munkásokat, munkásasszonyokat, elsikkasztotta a titkosságot. De még igy sem volt biztos abban, hogy terve sikerülni fog, azért tehát taktikázott és a választási geometrián, kerületi beosztásokon hetekig törték a fejiket és a választási eljárásra vonatkozó rendeleteket adagokban adta tudtára a nagyközönségnek, mig az egységespárt Gömbösékkel az élén gyurták és alakitották a kerületeket, hogy maguknak a többséget biztosithassák. Az ország közvéleménye ellenszenvvel nézte a kormánynak ezt az alantas taktikázását és tisztán látta, hogy az „alkotmányosságnak" az a módszere, amelyet *Bethlen* követ a választási eljárás körül, minden jó érzékkel ellentétben áll.

Magának a választásnak a ténye kétségtelenül olyan fontos tény, hogy a szociáldemokrata pártnak ezzel a kérdéssel behatóan kellett foglalkoznia. Nem volt képviselete a magyar munkásságnak az első nemzetgyülésen s igy föl kellett vetni azt a kérdést, hogy belemenjen-e a párt a választásokba, vagy továbbra is passzivitásban maradjon.

A szociáldemokrata párt aktivitása.

A pártvezetőség több ülésén behatóan foglalkozott ezzel a kérdéssel és az elvtársak széles rétegeiben vita tárgyát képezte a választásokban való részvételünknek a kérdése. Igy érlelődött a kérdés annyira, hogy a pártvezetőség a maga kebelében tisztázta a kérdést és azután az illetékes fórum elé, a pártválasztmány elé vitte. A pártválasztmány 1922 március 21-én döntött ebben a kérdésben hosszu és behatóvita után. A pártvezetőség részéről az előadó *Farkas* István elvtárs három részre osztotta ezt a kérdést, amely fölött a pártválasztmány döntését kérte: 1. Résztvegyen-e a párt a választásokban? 2. Mikép tudjuk biztositani a választási agitáció szabadságát? 3. Mikép tudjuk előteremteni a választáshoz szükséges költségeket? A pártvezetőség azt javasolta a pártválasztmánynak, mondja ki, hogy a Magyarországi Szociáldemokrata Párt a választásokban résztvesz. És ha igen, hozzon határozatot a választási agitáció szabadságának a megvédése tekintetében és gondoskodjék a választási költségek előteremtéséről. A munkásságnak parlamenti képviselete fontos jelenség a munkásmozgalom történetében és a modern osztályharc fegyverei közé tartozik a parlamenti tevékenység is. A parlament a szociáldemokrata párt számára mindenekelőtt a kapitalista rendszer kritikájának a tribünje. Ez a tribün sokáig hiányzott. Forradalmak és ellenforradalmak jöttek és a magyar munkásság sohasem jutott abba a helyzetbe, hogy a parlament porondján mérhesse össze erejét ellenfeleivel. A munkásság nagy ügyét a fórumra kell vinni, be a nemzetgyülésbe és ott kell érte a harcot folytatni, mert szavunk onnan messzebbre hallik. A pártválasztmány kimondotta az *aktivitást, elfogadta a pártvezetőség javaslatát. Kimondotta, hogy résztvesz a választásokban és ennek költségeinek födözésére a munkások félnapi keresetüket adják.*

A pártválasztmány az alábbi két határozati javaslatot fogadta el:

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt 1922 március 21-én tartott országos pártválasztmányi ülése a nemzetgyulesi választások kérdésének alapos és kimeritő megvitatása után megállapitja,

hogy a kormány választójogi rendelete egyoldalu hatalmi tény, amely a reakció osztályuralmának konzerválását célozza;

hogy Magyarország dolgozó népét ez a szükre szabott és minden lényeges pontjában a mezőgazdasági, ipari és szellemi bérmunkások ellen irányuló választójog megakadályozza abban, hogy belekapcsolódhassék a regeneráció munkájába, amelyre az országnak égető szüksége van;

hogy a bosszuállásnak és széles nagy tömegek másodrendű állampolgárrá degradálásának az a szelleme, amely a választójogi rendeleten végigvonul, a dolgozó tömegeket arra kényszeritik, hogy eleve a legnagyobb bizalmatlanság álláspontjára helyezkedjenek az uj nemzetgyülésben szemben.

Amidőn a magyarországi szociáldemokrata munkásság képviselői mindennek ellenére kimondják, hogy a párt résztvesz a választásokban, teszik ezt azon cél érdekében, hogy a reakció jegyében szuletett uj nemzetgyülésben a lelkiismeret szava megnyilatkozhassék és a munkásság előre tolt őrszemei erről a fórumról szállhassanak sikra mindennemü munkásüldözéssel szemben és készithessék elő a talajt az egyenlő polgárjogok és a valódi demokrácia uj parlamentje számára.

A második határozati javaslat a következő:

A pártválasztmány tiltakozik az ellen, hogy a kormány elnézésével vagy tudtával az ellenzéki pártok gyüléseit megzavarják, hogy azok megtartását lehetetlenné tegyék. Az ellenzéki pártok gyüléseinek megzavarása a kormányzópárt érdekében történik és a szociáldemokrata párt kijelenti arra való készségét, hogy minden rendelkezésére álló eszközzel küzdeni fog az egyesülési szabadság bármely oldalról jövő megtámadása ellen.

A szociáldemokrata párt a maga gyüléseit a szervezett munkásság védelme alá helyezi és fölhivja a munkásokat, hogy egyesülési jogukat bármely oldalról jövő támadás ellen minden eszközzel vedjék meg.

Előkészületek a választásra.

A pártválasztmány döntése után megszerveztük a párttitkárság keretében a választási irodát. A központi választási iroda működése akkor szélesedett ki, amikor a jelölések megtörténtek. Mindazonáltal a helyzet igen nehéz volt, mert a pártok számára csak a szavazati jogról és a választás technikájáról szóló nyers rendelet állt rendelkezésre, mig a szükséges pótrendeletek és a kerületi beosztásról szóló rendelet nem voltak még kiadva. A pártok — természetesen ezalatt az ellenzéki pártokat értjük — nem tudhatták, hogy milyen lesz a kerületi beosztás. Ezzel szemben az egységespárt mindenről kitünően volt informálva. Hetekig tartott a tanácskozás és az előkészület az egységespártban, amig azután ugy osztották be a kerületeket, ahogy ez az egységespárt esélyeinek legjobban megfelelt. Nem a szavazók száma volt a fontos, hanem az, hogy ki abban a kerületben a jelölt. Amig egyik oldalon voltak olyan kerületek, ahol 1600 választó kellett egy képviselő választásához, a másik oldalon, igy például Budapesten 14—15.000 választó választott egy képviselőt. A kitünően dolgozó választási geometria azonban nemcsak ebben az irányban fejtett ki tevékenységet. Régi kerületeket, amelyeknek kettéosztását semmiféle ok nem indokolta, csak azért osztottak ketté, mert annak a multban olyan képviselője volt, ki a kormánynak nem tetszett, ugy hogy a kormány valóságos „testhez álló" kerületeket készitett.

Jelölés.

A kerületek beosztásáról szóló rendelet megjelenése után 1922 április 25-én az országos pártválasztmány végre abban a helyzetben volt, hogy megejthette a jelöléseket. Ez az ülés az ellenzékkel való együttmüködés kérdésével, a jelölések ügyével foglalkozott. *Farkas* István elvtárs referátuma után a pártválasztmány egyhangulag elfogadta a következő határozati javaslatot:

Határozati javaslat.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt választmánya 1922. évi április hó 25-én megtartott jelölőülésén foglalkozott azzal a helyzettel, amelyet a választójogról szóló 2200/1922. M. E. szamu kormányrendelet 60. §-a teremtett.

A pártválasztmány fölháborodással állapitja meg, hogy a kormány kicsinyes és komoly államférfiakhoz nem méltó módon valósággal egyénekre szabott rendeletet alkotott. Oktroj utján a pártok legegyénibb önrendelkezésének és szabadságának durva megsértésével kényszeriti a pártokat, hogy a nemzetgyülési képviselők kilejölésénél olyan férfiakat mellőzzenek, akikre nemcsak a pártoknak, hanem az országnak is — bel- és külpolitikai okokból egyaránt — igen nagy szüksége van.

A pártválasztmány tiltakozik ez ellen az ujabb, egyébként a mai kormányzatra teljesen jellemző kodifikációs csiny ellen; azokat az elvtársakat pedig, akik külföldön élnek és pártunkhoz tartozóknak vallják magukat, bizalmáról és ragaszkodásáról biztositja.

A pártnak a polgári ellenzékkel a választásokon való együttműködéséről pártunk ebből a választmányi ülesből deklarációt bocsátott ki, amely a következőképen hangzik:

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt legközelebbi és legfőbb céljának Magyarország demokratizálását tekinti, mert csak az igazi, őszinte, hamisitatlan demokrácia adhatja meg a magyar nép boldogulásának lehetőségét és a régi osztályuralom és a háborunokozta roppant lesülyedésből való kiemelkedését.

Minthogy a párt meg van győződve arról, hogy Magyarország mai kormányzata nemcsak ádáz ellensége a demokráciának, aminek nap-nap után leplezetlen bizonyitékait szolgáltatja, hanem céltudatosan harcol ama demokratikus erők ellen is, amelyek ezidőszerint az ország érdekében a reakció ellen fölvonulnak; minthogy a törvénytelen választójogi rendelet, az önkényes összeirás, a kormánypárt intézőbizottságának önkénykedése, felelőtlen társadalmi egyesülések és többé kevésbé hivatalos elemek a legarcpiritóbb szemérmetlenséggel vetnek gáncsot az eszmék szabad mérkőzésének a választási küzdelemben: minthogy kétségtelenül megállapitható, hogy a kormány minden ellenzéki választási mozgalmat és tevékenységet meg akar fojtani, a Szociáldemokrata Párt teljes erejével fog össze mindazon ellenzéki pártokkal és elemekkel, amelyeknek multja és programja biztositék arra nézve, hogy a demokráciának őszinte hivei és harcosai.

Ebből kiindulva, a Szociáldemokrata Párt megállapitást létesitett ezekkel az ellenzéki pártokkal a nemzetgyülési választásokon való együttműködésre, a választási szabadság megvédésére és a pártválasztmány ama határozatát, amely szerint a Szociáldemokrata Párt választási küzdelmét *a munkásság összességének a védelme alá helyezi, kiterjeszti az egész demokratikus ellenzék választási küzdelmére* és fölhivja a munkásságot, a párt tagjait, hogy e határozatnak öntudatosságuk minden komolyságával és lelkesedésük teljes erejével szerezzenek érvényt.

A megállapodás alapján a Szociáldemokrata Párt tagjai mindazon kerületekben, amelyekben a párt nem állit önállóan jelöltet, már a főválasztásnál a demokratikus polgári pártok jelöltjeire adják le szavazatukat viszont a demokratikus polgári pártok mindazon kerületekben, amelyekben a Szociáldemokrata Párt állit jelöltet, erre szavaznak. A Szociáldemokrata Párt, történelmi hivatásának megfelelően, az ország és a nép érdekében igy kivánja elősegiteni a demokrácia ellenségeinek megtörését.

E határozati javaslatok elfogadása után a pártválasztmány a jelölések ügyével foglalkozott. A pártvezetőség előterjesztette jelölési javaslatát. Pártunk a következő helyeken állitott jelölteket:

Budapesten és környékén:

I. lajstromos választókerület:

1. Peidl Gyula
2. Baticz Gyula
3. Kéthly Anna
4. Pásztor Imre
5. Katona Sámuel
6. Spielmann János

Póttagok:

1. Özv. Knur Pálné
2. Mihályi Gyula
3. Szilágyi Kiss István

II. lajstromos választókerület:

1. Peyer Károly
2. Propper Sándor
3. Rothenstein Mór
4. Dr. Györki Imre
5. Sütő József
6. Betöltetlen
7. Betöltetlen
8. Deák Lajos
9. Csillag Ferenc

Póttagok:

1. Gabnai István
2. Horváth Pál
3. Illés István

III. lajstromos választókerület:

1. Vanczák János
2. Farkas István
3. Kitajka Lajos
4. Jászai Samu
5. Horovitz Gábor
6. Reisz Mór
10. Dr. Berkes Jenő
7. Dincsér István
8. Pikler Emil
9. Günther Péter

Póttagok:

1. Lakatos József
2. Zaka Imre
4. Somogyi Károly
3. Zöld József

Budapestkörnyéki választókerület:

1. Miákits Ferenc
2. Szabó Imre
4. Várnai Dániel
5. Mihályi Ferenc
3. Saly Endre

Póttagok:

1. Szekeres Sándor
2. Osváth Gábor
3. Knaller Győző

Vidéken:

1. **Alsóhangony:** *Csapó* Sámuel. 2. **Baja:** *Baticz* Gyula. 3. *Békéscsaba:* *Szeder* Ferenc. 4. **Bonyhád:** *Csermák* Pál. 5. **Csongrád:** *Gabnai* István. 6. **Debrecen I.:** *Betöltetlen.* 7. **Dombovár:** *Béres* József. 8. **Dorog:** *Peyer* Károly. 9. **Edelény:** *Csóka* Vendel. 10. **Elek:** *Sávolt* János. 11. **Gyoma:** *Vági* István. 12. **Győr II.:** *Miákits* Ferenc. 13. **Hajdunánás:** *Vági* István. 14. **Hatvan:** *Beke* Miklós. 15. **Hódmezővásárhely II.:** *Szeder* Ferenc. 16. **Nagymaros:** *Szakasits* Árpád. 17. **Kaposvár:** *Sávolt* János. 18. **Kiskundorozsma:** *Takács* József. 19. **Komárom:** *Betöltetlen.* 20. **Mezőtur:** *Deák* Lajos. 21. **Miskole II.:** *Reisinger* Ferenc. 22. **Monor:** *Pajor* Rudolf. 23. **Orosháza:** *Farkas* István. 24. **Ózd:** *Vanczák* János. 25. **Pécs II.:** *Esztergályos* János. 26. **Pilisvörösvár:** *Rády* Sándor. 27. **Pomáz:** *Dr. Gonda* Béla. 28. **Salgótarján:** *Klárik* Ferenc. 29. **Sajószentpéter:** *Kruppa* Rezső. 30. **Soroksár:** *Knaller* Győző. 31. **Sopron:** *Dr. Hébelt* Ede. 32. **Szarvas:** *Takács* József. 33. **Szeged II.:** *Peidl* Gyula. 54. **Székesfehérvár:** *Sütő* József. 35. **Szombathely:** *Saly* Endre. 36. **Tatabánya:** *Kabók* Lajos. 37. **Törökbálint:** *Riesz* József. 38. **Vác:** *Bárdos* Ferenc. 39. **Sopronkörnyék:** *Kiltel* Ferenc.

Egyben a pártválasztmány fölhatalmazást adott a pártvezetőségnek, hogy az esetleges módositásokat, ujabb jelöléseket, s általában az ellenzékkel való együttmüködésből eredő változásokat eszközölhessen és ilyen ügyekben dönthessen.

A pártválasztmány fölhatalmazása alapján a jelöléseken a pártvezetőség a következő változtatásokat eszközölte: Törölte az eleki, a bajai, dombovári és a monori jelöléseket. Az elekit azért, mert az ottani hatóság teljességgel lehetetlenné tette nemcsak az agitációt, hanem még azt is, hogy a jelölt a kerületben megjelenhessék.

A budapesti II. lajstromos választókerület listáján a 6. helyre *Pikler* Emil, a 7. helyre *Schröder* Ferenc elvtársakat jelölte a pártvezetőség.

A budapesti III. lajstromos választókerület helyéről törölte *Pikler Emil* elvtársat és helyébe *Schmidtmayer* Vilma elvtársnőt jelölte. A pótképviselőjelöltek listáján is történt változtatás.

A betöltetlen Debrecen I. kerületében a pártvezetőség *Györki* Imre elvtársat jelölte; a komáromi kerületben pedig *Deák* Lajos elvtársat.

Választási agitáció.

Az első nagyobbarányu tevékenységre a névjegyzékek összeállításánál nyilt alkalom. Már ennél a munkánál megtörtént az első proba és megállapithattuk, hogy a párt választási apparátusa jól müködik. Kitünt azonban az is, hogy a közigazgatási hatóságok a választóknak, főképen pedig a szocialista szavazók ezreit hagyták ki a névjegyzékekből. Budapesten éppen ugy megtörtént ez, mint vidéken, természetesen vidéken a kihagyottak száma nagyobb volt aránylag. A névjegyzékbe való bereklamálásra Gömbös ur és társai összesen három napot engedélyeztek. Csak természetes, hogy ennyi idő alatt a fölszólamlásokat összeszedni és elintézni lehetetlen volt. Azzal a párezer budapesti és vidéki fölszólamlással, amit ennyi idő alatt végezni lehetett, is nagy munkát végeztek a pártszervezetek. A fölszólamlás elintézése ellen való föllebbezések következtek ezután, amely azonban munkában rengeteget, de eredményben semmit sem jelentett. Az összeirási akció befejezése után következett az ajánlóivek aláirásának munkája. Amig a polgári pártok hetekig gyüjtötték az aláirásokat és a választásoknál kitünt, hogy még annyi szavazójuk sem volt, mint amennyien „aláirták" az ivet, pártunk ajánlóivei négy nap alatt kétezerrel több aláirást kaptak a szükséges mennyiségnél. Aláirásaink egytől-egyig személyazonosság utján leigazolt és a névjegyzékbe fölvett választók voltak. Ajánlási iveinket Budapesten az egyes pártszervezetek helyiségeiben tettük ki aláirásra, ahova elvtársaink özönével tódultak. A kormánynak és hatóságainak erőszakos föllépése itt jelentkezett legelsőbben is határozottabb körvonalakban. Már maga az a tény is, hogy az ajánlási iveket az egységespárti jelöltek hamarabb kézhez kaphatták, mint az ellenzékiek, mutatta, hogy a kormány nem nagyon törődik még a látszattal sem, az aláirások összegyüjtése pedig valóságos háboru volt. A szociáldemokrata bizalmiférfiak, akik azt a munkát áldozatkészen magukra vállalták, valóságos harcot folytattak a csendőrökkel, az államhatalommal szemben. Az aláirást gyüjtő bizalmiférfiak lépten-nyomon beleütköztek az erőszakba, a fenyegetésekbe; azok, akik az ajánlási iveket aláirták, nemkülönben. Megfélemlités, presszió egész tömegét kellett azoknak elviselni, akik a szociáldemokrata jelölt ajánlási ivét szerették volna aláirni. Adóhivatalokban, a jegyzői irodában, a vármegyeházán, szolgabiróságokon erősen folyt a munka. És azután, ha mégis összegyült a szükséges aláirás, jött a rostálás. Öt kerületben a szociáldemokrata jelölt éppen ezek miatt a hallatlan állapotok miatt nem tudta összegyüjteni a szükséges számu aláirást. Hatvan, Hajdunánás, Battonya, Csongrád és Alsóhamgony azok a kerületek, ahol már a választási mozgalom legkezdetén is a terror a legnagyobb részében nyilatkozott meg. Sem gyüléseket, sem értekezleteket tartani nem lehetett.

Azért az ajánlási ivek mégis megteltek, sokszor a legfantasztikusabb módon és eszközökkel gyüjtöttek össze elvtársaink az aláirásokat. Mindenütt sokkal több aláirást kaptunk, mint amennyi szükséges volt az ajánláshoz. A szocialista bátorságnak sok nemes példájával találkozhattunk. Sajnos, részletekbe nem mehetünk bele.

Az a körülmény, hogy még titkos kerületekben is 1000 ajánlónak kellett kiállani nyilvánosan a jelölt mellé, elég bizonyság amellett, hogy a kormány minden eszközt fölhasznált arra, hogy többségre tegyen szert. A nyilt kerületekben pedig jóval a választás előtt megtudhatta a hatóság és a kormánypárt is, hogy ki,

melyik párt jelöltjének ajánlási ivét irta alá, hogy pedig ez mit jelentett, arról kár is beszélni.

Az ajánlások összeirásánál már kibontakozott az a munkakedv és áldozatkészség, ami megvolt az elvtársak ezreiben. A vidéki választókerületi titkárságok, a fővárosi és környéki adminisztrációk hamarosan megszerveződtek, gyüléseik és értekezletek ezreit tartottuk, amig csak lehetett. Április elején ugyanis, a király halálára való tekintettel minden gyülekezést beszüntettek, ugy, hogy csak a választások előtt egy pár héttel jutottunk abba a helyzetbe, hogy megindulhatott ujra a külső agitációs munka. A belső munka azért nem állott meg. A gyárakban, a mühelyekben, minden bázban, minden lakásban folyt az agitáció. A bizalmiférfiak szerte az országban azért dolgoztak, hogy a választás költségeit előteremtsek. A pártválasztmány ugyanis olyan határozatot hozott, hogy minden párttag áldozza félnapi keresetét a választás költségeire. Ezt a határozatot kellett végrehajtani. Ezalkalommal kitünt, hogy a szociáldemokrata párt bizalmiférfiaiban megvan az akarat, a hit és az áldozatkészség arra, hogy a szocialista ideálokért kötelességüket teljesitsék. És ehelyütt kell megemlékeznünk arról, hogy a bizalmiférfiak munkája meddő maradt volna, ha a szocialista gondolat minden harcosa nem tette volna meg kötelességét. Meg kell mondanunk, hogy az a lelkesedés, az a készség, amely itt is megmutatkozott, minden várakozásunkat fölülmulta. A sulyos megélhetési viszonyok és a mindennapos kenyérgond alatt roskadozó munkásság lehetővé tette, hogy az agitáció medrét kiszélesbitsük olyannyira, hogy velünk egyetlen politikai párt sem vehette fel az agitáció módszeres alkalmazásában a versenyt. Hitünkbe vetett bizodalommal, felemelt fővel, erőnk tudatában büszkén rázzuk meg a kezét minden munkastársunknak, aki ebben a munkában résztvett. Április elején végre megjelent a kerületi beosztásról szóló kormányrendelet. Most már elkezdődhetett volna a választókerületekben a még intenzivebb munka, megtörténhettek volna a jelölések is.... ha a kormány választojogi rendelete nem lett volna slendrián, homályos, ha nem robban a bomba a Dohány-utcában, ha nem tiltják el a gyülekezést, ha nincs a 60. §. Kellene beszélni arról is, hogy a polgári és kurzuslapok, az ellenzéki lapok is mennyi mindent irtak össze a szociáldemokrata párt választási „taktikázásáról", mennyi alantas és alattomos támadás irányult ellenünk. De a pártvezetőség ment a maga utján és önmaga állapitotta meg a párt taktikáját.

A választási iroda munkája pedig közben egyre szaporodott. Nyilvántartások, kimutatások, szervezés, agitáció, gyülések előkészitése, a vidéki titkárságok ellenőrzése, ezernyi apró, de fontos munka elvégzése. És jöttek a panaszok az erőszakoskodásokról, gyülésbetiltásokról, atrocitásokról, csendőrök, szolgabirák együttes „tevékenységéről". Egyre érezhetőbbé vált, hogy a kormány erőszakos választásra készül. A „felelőtlen" elemek a polgári ellenzék gyüléseit megzavarták, a szociáldemokratákét nem merték.

A már korabban fölállitott lajstromos választókerületi titkárságok nagyszerü megértéssel és páratlan buzgalommal simultak a központi titkársághoz; ugyanigy a vidéki valasztókerületi titkárságok is és az egész apparátus: a központi választási iroda, a kerületi irodák, a körzeti titkárságok, a párttitkárságok, a nőbizottságok a központi nőtitkárság irányitása mellett, a különböző szervezetek és pártszervezetek, a bizalmiférfirendszer, a pártnyomda a maga hatalmas és kiváló teljesitményével, a Népszava, amely hasábjainak nagyrészét a választási küzdelemnek szentelte,

mind együtt óramüszerkezet pontosságával, precizitásával működtek. Nem történt semmi hiba, mindenki a maga helyén állott teljes tudásával és lelkiismeretesen, fegyelmezetten végezte el munkáját. Ellenfeleink bámulattal, ellenségeink csodálkozó és clámuló dühvel szemlélték ennek a nagyszerü apparátusnak szabályos és pontos működését. Csak a szociáldemokraták nem csodálkoztak. Azok tudták, hogy ennek igy kell lenni.

A szóbeli agitáció hatalmas eszköze mellett a választási küzdelem szolgálatába állitotta a szociáldemokrata párt a sajtót is. Röpiratok százezreit szórta szét, plakátok ezreit. Iródott röpirat a szakmák munkásaihoz, a polgársághoz, a nőkhöz, a munkásasszonyokhoz; proklamációk, szórócéduláh, jelmondatok a plakáton, képes plakátok, amelyek szenzációt keltettek, jelentek meg a házfalakon. A szóbeli agitációt azonban megfojtotta a klotür, a sajtót a cenzura. Kiadatott a rendelet: „Minden sajtótermék a közigazgatás első tisztviselőjének bemutatandó." Nos és a közigazgatás első tisztviselője a legtöbb helyen azt mondta: láttam és nem engedem. Ahol megengedték, ott levakartatták a falakról, csendőrök elkoboztatták. A központi iroda a belügyminiszteri engedélyt kérte ki minden röpiratra. De hiába volt a belügyminiszteri engedély. A szolgabirák hatalmasabbak, Budapestet kivéve, a többi helyen alig volt lehetséges a röpiratok terjesztése. Az egységespárt ellenben a legdurvább hazugságokkal és rágalmakkal töltött röpiratainak és plakátjainak szabad utat biztositott. Mennyi emberünket verték össze, csukták le, büntették meg csak azért, mert szocialista röpiratot, plakátot terjesztett. A letartóztatott embereinkkel vakartatták le kiragasztott plakátjainkat. Az elvtársak derék csapata itt is kiválóan teljesitette hivatását. Éjszakának idején ragasztották ki a plakátokat és reggelre kelve, olvashatták a községek és városok lakói. Délben már letépethették. Házkutatásokat tartott a csendőrség a szocialisa röpiratok és plakátok után, de azért elterjesztették mindenüvé.

Budapesten a „felelőtlen elemek" és a tányérsapkások vállalkoztak arra, hogy eltüntetik a szapora születésü szocialista plakátokat a házak faláról. Egyideig gyakorolták is ezt a nemes mesterséget, de azután abbahagyták. A munkásököl megvédelmezte a szocialista gyülések rendjét és a szocialista plakátot.

A választások.

A fóválasztásokat a kormány két részletben tartatta meg és pedig május 28-án, vasárnap, és junius 1-én, csütörtökön. A csütörtöki dátumot nyilván azért vette a kormány számitásba, hogy a munkásság és a dolgozó polgárság — munkában lévén — ne mehessen el szavazni. Azonban a szociáldemokrata párt és a szakszervezeti tanács az összes ipari és kereskedelmi érdekeltségekkel, valamint az összes ellenzéki liberális pártokkal megállapodott, hogy junius 1-én, csütörtökön déli 12 órától kezdve teljes munkaszünet lesz. A vidéki városok és községek ugyancsak csatlakoztak a fővárosi érdekképviseletek ezen határozatához.

Az első választási napon igy alakult ki a szociáldemokrata párt küzdelme: **Békéscsabán** *Szeder* Ferenc elvtárs másfélezer abszolut szótöbbséggel győzött. **Hódmezővásárhelyen** (titkos kerület) ugyancsak *Szeder* Ferenc elvtárs 294 abszolut szótöbbséggel győzött. **Soroksáron** *Knaller* Győző elvtárs 246 szótöbbséggel győzött. **Szeged II.** választókerületében (titkos kerület) *Peidl* Gyula elvtárs 1202 szótöbbséggel győzött.

Ugyanezen napon pótválasztásba kerültünk **Gyomán** *(Vági* István elvtárs és Zeöke Antal), **Kaposvárott** *(Sávolt* János elvtárs és gróf Hoyos Miksa). **Orosházán** *(Farkas* István elvtárs és Csizmadia András), **Pilisvörösváron** *(Rády* Sándor elvtárs és Baross János), **Pomázon** *(Dr. Gonda* Béla elvtárs és Almássy László), **Sopron** (titkos kerület, *Dr. Hébelt* Ede elvtárs és gróf Andrássy Gyula), **Szarvason** *(Takács* József elvtárs és Borgulya Pál) **Vácott** *(Bárdos* Ferenc elvtárs és Krakker Kálmán).

Kisebbségben maradtunk: **Bonyhádon** *(Csermák* Pál elvtárs), **Kiskundorozsmán** *(Takács* József elvtárs), **Törökbálinton** *(Riesz* József elvtárs).

A választás második napján, vagyis junius 1-én a kormány már látta, hogy a szociáldemokrata szavazókat meg kell félemliteni, mert különben a szociáldemokrata képviselők kellemetlenül nagy számban fognak bevonulni a parlamentbe. Minden választókerületet megraktak csendőrökkel és katonasággal, a választókerületek egyes községei között az összeköttetést lehetetlenné tették. Gyomán, Orosházán, Pilisvörösváron, Pomázon szocialista választókat letartóztattak, küldönczöket őrizetbe vettek. Az ipolyszalkai kerületben a kerékpáros küldönczök gépeit a csendőrök puskatussal szetverték. *Peyer* elvtársat Orosházáról örök időkre kitiltották, Ózdon, Dorogon. Sajószentpéteren szazaval ütötték el a szociáldemokrata szavazókat attól, hogy leszavazhassanak.

A választásnak ezen a második napján a budapesti és a pestkörnyéki lajstromos kerületeken kivül 15 vidéki választókerületben állt harcban a szociáldemokrata párt jelöltje. Ezek közül hat helyen titkos volt a szavazás. Ennek a második napnak az eredményét az alábbiakban foglaljuk össze:

Debrecen I. (titkos kerület) *dr. Györki* Imre elvtársat 1650 szótöbbséggel megválasztották. **Dorogon** *Peyer* Károly elvtársat 515 szótöbbséggel megválasztották. **Miskolcon** (titkos kerület) *Reisinger* Ferenc elvtársat 2127 szótöbbséggel választották meg. **Pécs II.** (titkos kerület) *Esztergályos* János elvtársat 470 szótöbbséggel megválasztották. **Salgótarjánban** *Klárik* Ferenc elvtársat 1409 szótöbbséggel választották meg. **Tatabányán** *Kabók* Lajos elvtársat 5264 szótöbbséggel választották meg.

Pótválasztásba kerültünk **Győrben** (titkos kerület, *Miákits* Ferenc elvtárs és dr. Boross Alán), **Komáromban** (titkos kerület, *Deák* Lajos elvtárs és báró Korányi Frigyes), *Székesfehérváron* (titkos kerület, *Sütő* József elvtárs és gróf Károlyi József).

Kisebbségben maradtunk **Edelényben** *(Csóka* Vendel elvtárs). **Nagymaroson** *(Szakasits* Árpád elvtárs), **Ózdon** *(Vanczák* János elvtárs), **Sajószentpéteren** *(Kruppa* Rezső elvtárs), **Sopronkörnyéken** *(Kittel* Ferenc elvtárs), **Szombathelyen** *(Saly* Endre elvtárs).

Junius 1-én és 2-án döntött Budapest és környékének népe, de a döntés eredményét csak egy hét mulva tudhatta meg. Az elvtársak ezrei mindenütt, ahová őket a kötelesség állitotta, hüséggel és lelkesedéssel álltak helyüket. A házi bizalmiférfiaktól kezdve minden funkciót betöltő elvtárs olyan lelkiismeretességgel és pontossággal dolgozott, hogy róluk csak a legnagyobb dicséret hangján szólhatunk ehelyütt is.

Az **I. (budai)** lajstromos választókerületben a szavazatok összeszámlálásának számszerü eredménye a következő volt:

Szociáldemokrata párt — — — — — — — — —	21.921
Nemzeti polgári párt — — — — — — — — —	2.625
Liberális ellenzék — — — — — — — — —	7.562

Keresztényszociálisok	3.997
Wolff-párt	18.376
Andrássy—Friedrich-párt	8.645
Gazdaságpolitikai párt	2.511
Függetlenségi 48-as párt	1.595

Az **I. (budai)** lajstromos választókerületben *Peidl* Gyula és *Baticz* Gyula elvtársakat választották meg. Minthogy azonban *Peidl* elvtársat Szegeden is megválasztották, ő budapesti mandátumáról lemondott és helyébe *Kéthly* Anna elvtársnő került.

A **II. (északi)** lajstromos választókerületben leszavaztak 122.824-en. Ebből érvénytelennek minősítettek 3555 szavazatot, érvényes szavazat maradt 119.269, amely a következőkép oszlik meg:

Szociáldemokrata párt	48.070
Liberális ellenzék	44.060
Egységes kereszténytábor	12.952
Szövetkezett keresztény ellenzék (Haller)	7.466
Régi Friedrich-párt	3.574
Nemzeti polgári párt	3.174

Pártunk megválasztott képviselői: *Peyer* Károly, *Propper* Sándor, *Rothenstein* Mór, *dr. Györki* Imre. *Peyer* Károly és *dr. Györki* Imre elvtársak azonban lemondottak a dorogi, illetve a debreceni mandátumok javára és így helyükbe kerültek *Sütő* József és *Pikler* Emil elvtársak.

A **III. (déli)** lajstromos választókerületben a szavazás aránya ezt a képet mutatja:

Szociáldemokrata párt	51.798
Keresztény egység tábora	22.145
Nemzeti polgári párt	3.674
Liberális ellenzék	20.808
Honvédelmi párt	1.985
Friedrich—Andrássy-párt	11.297
Gazdaságpolitikai párt	5.034
Keresztényszociálisok	8.462

Az eredmény szerint a szociáldemokrata pártnak négy mandátum jutott. *Vanczák* János, *Farkas* István, *Kitajka* Lajos és *Jászai* Samu elvtársak lettek a kerület nemzetgyülési képviselői.

A **pestkörnyéki** lajstromos választókerületben 83.412 választó szavazott le. A leadott szavazatok közül 2800 szavazatot érvénytelenitettek. A megmaradt 81.332 szavazatból 45.829 esett a szociáldemokrata párt listájára. A szavazatok az egyes pártok között a következőképen oszlanak meg:

Szociáldemokrata párt	45.829
Egységes párt	10.953
Liberális ellenzék	7.039
Keresztény ellenzék (Taszler)	6.369
Keresztény egység tábora (Budavári)	6.153
Függetlenségi 48-as párt	2.153
Honvédelmi párt	1.433
Nemzeti szocialista blokk (Anka)	1.423

Eszerint a szociáldemokrata párt kapott három mandátumot, a liberális ellenzék egyet, az egységes párt egy mandátumot. Ebben a kerületben *Miákits* Ferenc, *Szabó* Imre és *Saly* Endre elvtársak választattak meg. *Miákits* Ferenc győri mandátuma javára lemondott, helyébe *Várnai* Dániel elvtársat hívták be.

Budapest és **környéke** együttesen *13 szocialista képviselőt* választott. A legtöbb szavazat a szociáldemokrata listákra esett.

Figyelemreméltó, hogy az ország kulturgócpontjai, ipari centrumai, minden nagyobb város szociáldemokratát választott. Ez teszi különösen értékessé a választás eredményét a mi számunkra.

A **pótválasztásokat** ugyancsak két turnusban tartották meg. Az első pótválasztási terminus junius 5-re, a másodikat junius 11-re tüzte ki a kormány. Az első pótválasztásba nyolc szociáldemokrata jelölt került. A nyolc közül csak az egyik mérkőzött titkos kerületben, és pedig dr. *Hébelt* Ede **Sopronban**, ahol liberálisként gróf Andrássy Gyulával szemben *171 szótöbbséggel* meg is választották. **Gyomán** *Vági* István elvtárs Zeöke Antallal szemben kisebbségben maradt. **Kaposváron** *Sárvölt* János elvtárs gróf Hoyossal szemben, **Orosházán** *Farkas* István elvtárs Csizmadia Andrással szemben, **Pilisvörösváron** *Rády* Sándor elvtárs Baross Jánossal szemben, **Pomázon** dr. *Gonda* Béla elvtárs Almássy Lászlóval szemben, **Szarvason** *Takács* József elvtárs Borgulya Pállal szemben, **Vácon** *Bárdos* Ferenc elvtárs Krakker Kálmánnal szemben kisebbségben maradtak.

A junius 11-iki pótválasztásokon csak három helyen mérkőzött szociáldemokrata. És pedig: Győr, Komáromban és Székesfehérvárott. **Győrben** *Miákits* Ferenc elvtárs Boross Alánnal szemben *341 szótöbbséggel* győzött. **Komáromban** *Deák* Lajos elvtárs báró Korányi Frigyessel szemben és **Székesfehérvárott** *Sütő* József elvtárs gróf Károlyi Józseffel szemben kisebbségben maradtak. Itt kell még megjegyeznünk, hogy *Szeder* Ferenc elvtárs a *békéscsabai* mandátumot tartotta meg, a hódmezővásárhelyiről pedig lemondott. **Hódmezővásárhelyen** a pártvezetőség *Takács* József elvtársat jelölte, aki Kun Béla egységespártival szemben kisebbségben maradt.

Harminc vidéki kerületben és a Budapest és budapestkörnyéki négy választókerületben vettük föl a küzdelmet.

Elhódítottuk a békéscsabai, debreceni, dorogi, hódmezővásárhelyi, miskolci, pécsi, salgótarjáni, soroksári, soproni, szegedi, tatabányai és győri választókerületeket, összesen 12 kerületet.

A budapesti I. lajstromos kerületben 2, a II. lajstromosban 4, a III. lajstromosban 4 és a környéken 3, összesen 13 mandátumot hódítottunk.

A választási küzdelemben a párt a vidéken és a fővárosban együttesen 25 mandátumot hódított el. Két mandátumot szerzett: *Szeder* Ferenc: Békéscsaba, Hódmezővásárhely; *Peyer* Károly: Dorog, Budapest II.; *Györki* Imre: Debrecen, Budapest II.; *Peidl* Gyula: Szeged, Budapest I.; *Miákits* Ferenc: Győr, Budapestkörnyék.

Résztvettünk 12 vidéki választókerületben a pótválasztásokon és elhódítottuk a soproni és győri választókerületeket.

Az elhódított vidéki választókerületekben *7 helyen volt titkos a szavazás* (debreceni, győri, hódmezővásárhelyi, miskolci, pécsi, soproni, szegedi) és 5 vidéki választókerületben volt *nyilt szavazás* (dorogi, salgótarjáni, soroksári, tatabányai és békéscsabai).

A választásokon nyert szociáldemokrata szavazatok száma.

		Érvényes szavazatok	Érvénytelen szavazatok
Budapesten leszavazott összesen	322.232	311.458	10.744
Ebből pártunk kapott az	I.	II.	III.
		választókerületekben	
	21.921	48.129	51.698
Az összes szavazatok százaléka	32.7%	40.4%	41.4%

Budapesten kaptunk — — — — — —	121.748	szavazatot
Budapestkörnyékén leszavazott — —	83.173	
Ennél érvénytelen volt — — — — —	2.078	
Pártunkra jutott — — — — — — — —	45.925	érv. szavazat,
vagyis a leszavazottak — — — — —	55.2%-a.	
A 3 budapesti és budapestkörnyéki választókerületben összesen kaptunk	176.673	szavazatot,*
leszavazott Budapesten és környékén	394.631	szavazó.
Pártunkra adott szocialista szavazatok százalékszáma — — — — — —	42.5%	
A vidéki választókerületekben pártunk kapott — — — — — — — — —	104.686	szavazatot
A budapesti és budapestkörnyéki —	167.673	szavazattal
Pártunk kapott tehát összesen — — —	272.359	szavazatot.

Választási nyomtatványok.

Pártunk a nemzetgyülési választásokra kiadott:		
5-féle rajzolt plakátot — — — — —	35.000	példányban
145-féle különböző plakátot — — — —	362.250	„
291-féle röpiratot — — — — — — — —	3,975.500	„
449-féle egyéb nyomtatványt — — —	1,642.000	„

Összesen kiadtunk 5,961.354 példány választási nyomtatványt 3.000.000 korona értékben.

Választási költségek.

Választások pénz nélkül nem képzelhetők el. Ehhez pénz, sok pénz kell. Pártunknak nincsenek olyan pénzforrásai, amelyekből ilyen esetekben meritenünk lehetne. Kénytelen volt a pártvezetőség ismét a párt tagjainak, a szervezett munkásságnak áldozatkészségére appellálni. A költségek előteremtésének ez a módja a magyar proletariátus teljes megértésével találkozott. Kisebb és nagyobb keresetü munkások egyformán eleget tettek a fölhivásnak és leadták napikeresetük felét a közös ügy céljára. A szervezett munkások áldozatkészsége itt is — méltóan a szociáldemokrata mozgalom hagyományaihoz és céljaihoz — gyönyörüen nyilatkozott meg. A pártválasztmány határozata után — a befolyó összegek könnyebb kezelése és ellenőrzése szempontjából — 20, 50 és 100 koronás bélyegeket bocsátottunk ki. Ezekből a bélyegekből és egyéb gyüjtés utján befolyt összegekből összegyült 10,788.188.60 korona. Ez az összeg 1922 október 31-ig folyt be, de az elszámolások még mindig folynak. Választási költségek, munkabérek, napidijak, utiköltségek, röpiratok, plakátok, irodai költségekre kiadtunk 10,857.182.26 koronát.

*Ebben a számban az érvénytelenitett szavazatok is bennfoglaltatnak.

Választási gyülések.

A főváros belterületén	267
A pestkörnyéki lajstromos választókerületben	95
Vidéki városokban és falvakban	299
Összesen tehát	661

népgyülést tartottunk csak a szorosan vett választási időszakban. Ezenkivül rengeteg értekezlet volt még, amelyről nincsen kimutatás.

A második nemzetgyülés.

A Bethlen–Gömbös-féle választási hadjáratból az előző nemzetgyülés pártjai széttöredezve kerültek ki. A keresztény egyesülés pártjának egyrésze beolvadt az egységes pártba és a választásokból mint ennek része jutott be ujra a nemzetgyülésbe. A legitimista álláspontot elfoglaló kereszténypárt csekély számmal került be a nemzetgyülésbe és a Rassay-féle kisgazdapárt is várakozáson aluli számarányu mandátumot kapott. A demokraták megtartották pozíciójukat. A szociáldemokrata párt 25 mandátumot kapott és mint legerősebb ellenzéki párt került be a második nemzetgyülésbe.

A szociáldemokrata párt bevonulását a nemzetgyülésbe a kormányzópárt és a klerikális pártok ellenszenvvel fogadták. A számarány nagynak tünt föl előttük. Nem tudták megérteni, 10—12 mandátumot jósoltak a szociáldemokrata pártnak a választások tartama alatt és az ebből való kiábrándulás bántotta őket. Tudták, megérezték, hogy a szociáldemokrata párt térfoglalása a demokratikus erők előretörését jelenti; tudják, érzik, hogy a szociáldemokrata párt parlamenti frakciója következetes politikát fog folytatni a nemzetgyülésen és a nép bajait és keserveit föl fogja tárni.

A parlamenti pártok összetétele, kivéve a szociáldemokrata pártot, nem födi az ország politikai szükségletét és nem fejezi ki az ország közhangulatát. A polgári pártok, leszámitva a liberális ellenzéki pártokat, a Rassay-pártot és a demokrata pártot, nem kialakult elvi fölfogás alapján jöttek létre, hanem az adott kényszerítő körülmények szerint alakultak ki. A választások alatt a kormány részéről alkalmazott terror volt az, amely az egységes pártot létrehozta és sok törtető politikust egyesit magába, akiket világnézeti szempontok választanak el egymástól. *Bethlen* összekovácsolta pártját és ahogy nem volt válogatós az eszközökben, épp ugy nem volt válogatós a személyekben sem. Az ő szempontja az volt, hogy a régen tervezett kormányzópártot a maga képére alkossa meg és e tekintetben azután a személyeket illetőleg nem volt válogatós. *Bethlen* pártjában helyet foglalnak a régi kisgazdák és volt munkapárti politikusok, helyet foglalnak benne a legszélsőbb klerikálisok és helyet foglal benne a Gömbös-csoport és az ébredők, vagyis azok a csoportok, amelyek mindig készek a fölforgatásra és védelmezik azt az irányzatot, amelynek része volt az elmult években történt atrocitások véghezvitelében. *Bethlen* István miniszterelnök minden nagyobb koncepció nélküli politikát folytat. Máról-holnapra él és a napi szükségletekhez szabja magatartását. Hol a Gömbös-csoportnak, hol a kisgazdacsoportnak, hol a legszélsőbb klerikális és reakciós törekvéseknek tesz koncessziókat. Vergődés, kapkodás tehát az, amit a kormány csinál és ebben rejlik *Bethlen* „fölülmaradásának művészete".

Hogy a kormányzásnak az a módszere, amelyet *Bethlen* folytat, a mai viszonyok között mennyire veszélyes az országra, azt bővebben indokolni nem kell. Ez a kormányzási modszer a mai sulyos és nehéz viszonyok között, amikor a drágaság, a szociális nyomoruság és a mezőgazdasági népesség a keresetnélküliség rettenetes csapásai alatt sinylődik, akkor ez a bizonytalan homokra épitett kormányzás, amelyet a Bethlen-kormány követ, *a legveszedelmesebb játék a hatalommal.* Veszedelmes játék azért, mert *Bethlen* és az a párt, amelyre támaszkodik, következetes, előrelátó politikát, zökkenésnélküli egyenes irányt követni nem tudnak. *Bethlen* István, aki pártja létrehozásáért keresztülgázolt a közszabadságokon es a választási küzdelem legminimálisabb morálját se tartotta be, hogy pártját megteremthesse, *nem az országért van hatalmon,* hanem pártjáért, pártja megmaradásáért és együttartásáért csinál politikát. És ehhez szabja kormányzati tevékenységét.

Bethlen és pártja pedig nem az ország és azok a morális körülmények, amelyek között létrejött, oly sulyosak, hogy magának a kormányelnöknek és pártjának is be kellene látni, hogy az ország érdekét ne azonositsák önmagukkal. Amde ők erre nem hajlandók. És éppen ezen okok teszik szükségessé azt, hogy az ellenzéki pártok bármilyen elvi álláspontot foglaljanak is el, ezen kormányzati rendszer ellen egységesen lépjenek föl. Az egységes ellenzéki föllépésnek az a kooperáció a magja, amelyet a liberális pártok a szociáldemokrata párttal együtt megalkottak és ennek az a lényege, hogy az ellenzéki pártok egységes terv szerint teljesitsék ellenzéki kötelességüket. Ehhez az állásponthoz a szociáldemokrata párt is leszögezte magát és ezt annál inkább tehette, mert a szociáldemokrata párt elsősorban a közszabadságokért, a demokratikus választójogért, a politikai üldözés megszüntetéséért, tehát mindazokért a közszabadságokért küzd, amelyek előföltételei a parlamentáris kormányzásnak. Hogy ezért a parlamenti együttmüködésért mi mindent kiabál felénk a reakció és a tehetetlenül vergődő Bethlen-kormány és pártja, azzal nem törődünk és nem törődhetünk. Magyarországot be kell illeszteni a nyugati államok sorába, ki kell harcolni, ki kell verekedni az ország demokratikus berendezkedését és meg kell szüntetni azt a kivételes állapotot, amely Magyarország munkásságát lenyügözi és másodrangu polgárokká teszi. Ennek a *célnak az eléréséért mindenkivel szövetkeznünk kell és ennek a harcnak a parlamentben kell lefolynia.*

b) A parlamenti frakció jelentése nemzetgyülési tevékenységéről 1922 junius 19-től 1922 október 20-ig.

I. ülésszak.

Bevezetés.

Ellenséges környezetben vonult be a szociáldemokrata párt a második nemzetgyülésbe. Nagy várakozás, rendkivüli érdeklődés előzte meg ezt, amelyet az egész magyar közvélemény történelmi eseménynek érzett. Sokévi küzdelem előzte meg azt a tényt, hogy a szociáldemokrata párt parlamenti képviselethez jutott. A magyar munkásmozgalom évtizedeken keresztül folytatott harcot, hogy az ősi alkotmányt demokratizálja s a munkásosztály számára a politikai érvényesülés utját megteremtse. Magyarország szervezett munkássága régen tudatára ébredt annak, hogy a magyar történelmi alkotmány a kiváltságok alkotmánya, és hogy a kiváltságok megszüntetése rendkivül nehéz föladat. Ezért verekedett, vérzett annyit a magyar munkásosztály és csak most jutott el oda, hogy a kiváltságokon rést üssön és önmagának parlamenti képviseletet teremtsen. E küzdelmekben megedzett harcosokat küldtek a munkások a nemzetgyülésbe, akik tudatában vannak föladatuk horderejének, akik tudják azt, hogy a dolgozó néposztály érdekeinek megvédéséért kell harcolniok.

A nemzetgyülés 1922. évi junius 19-én tartotta első ülését és erre az ülésre a frakció 24 tagja együttesen vonult be a nemzetgyülésbe. Elvtársaink piros szegfüt tüztek ki, és e körül a szegfü körül vivtak ellenfelelink nagy csatákat, mintha bizony ezt a kellemes virágot gyülölettel és ellenszenvvel ki lehetne irtani. Az ünnepélyes megnyitás 20-án délelőtt volt, amikor a szociáldemokrata párt parlamenti csoportjának tagjai az ünnepélyes megnyitás ideje alatt a Kerepesi-temetőbe mentek és megkoszorúzták *Somogyi Béla* és *Bacsó Béla* mártirhalált halt elvtársaink sirját. Első utjuk a mártirok sirjához vezetett, hogy a harcban elesettekről kegyelettel emlékezzenek meg. A parlamenti frakció müködéséről a következőkben számolunk be:

A parlamenti csoport és a pártvezetőség azzal kezdte müködését, hogy a nemzetgyülésen, első megjelenésének megfelelően elvi nyilatkozatot tett, amelynek szövegét a következőkben közöljük:

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt parlamenti frakciójának elvi deklarációja.

A nemzetgyülés 1922 julius 28-iki ülésén terjesztette elő *Peidl* Gyula elvtárs, napirendelőtti fölszólalás keretében, pártunk elvi nyilatkozatát. Az elvi nyilatkozatot hosszabb beszéddel vezette be Peidl elvtárs, amelyben kifejezésre juttatta, hogy a nemzetgyülés szociáldemokrata tagjai nemcsak a dolgozó nép képviselőinek, hanem fiainak és sorsosainak is érzik magukat, akiket élettapasztalatuk és osztályhelyzetük elválaszthatatlanul kapcsol Magyarország dolgozó népéhez. *Peidl* elvtárs beszédét a nemzetgyülés először néma csöndben, azután mindinkább fokozódó ingerültséggel és ellenszenvvel kisérte. Az elvi nyilatkozat szavai és *Peidl* elvtárs beszéde is, amellyel az elvi nyilatkozatot indokolta, a nemzetgyülés reakciós és ellenforradalmi többségének a számára valóságos vesszőfutás volt. Objektiv megitéléssel fejtette ki, hogy a bolsevizmust nem a szervezett munkásság és nem a szociáldemokrata párt csinálta. Az egyoldalu és rideg osztályuralom ikertestvére gyanánt a bolsevizmust, a másik formáju osztályuralmat szülte meg. A háboruval kapcsolatban megállapitotta, hogy történelmi valóság, hogy a Magyarországi Szociáldemokrata Párt az utolsó pillanatig küzdött a háboru ellen. Rámutatott az októberi forradalom okaira és arra, hogy a szociáldemokrata párt az októberi forradalomban nem törekedett vezetőuralomra. Foglalkozott a fehér bolsevizmussal, amely a románok bevonulása után birtokba vette az országot. Éles szavakkal fejtette ki, hogy a börtönök, az internálótáborok zsufoltsága, az embertelen és jogtalan eszközök használata azt látszik igazolni, hogy az ország kormányzását bolsevista módszerekkel kivánják folytatni. A bolsevista módszerek gonoszak és elitélendők, a kormánynak nincs joga, hogy ugyanezekkel az eszközökkel folytassa a kormányzást. Végül kifejtette, hogy az ország érdekében likvidálni kell az ellenforradalmat. Beszédét azzal fejezte be, hogy mindazok nevében, akik a nyolc esztendő minden keserüségét és nyomorúságát átszenvedték, akiknek a hozzátartozói éheznek, nyomorognak, a börtönökben vagy internálótáborokban sinylődnek, fölhivja a kormánytöbbséget, hogy vessen véget a gyülölet és bosszu politikájának és nyissa ki a börtönök és internálótáborok kapuját.

Peidl elvtárs beszédére *Rakovszky* Iván belügyminiszter nyomban válaszolt. Hiábavaló kisérletet tett arra, hogy *Peidl* elvtárs beszédének hatását lecsökkentse. Védelmébe vette az internálást. Az

elvi deklaráció

szövegét itt közöljük:

Amidőn Magyarország dolgozó munkásosztályának képviselete ezeréves állami lét után először jelenik meg a magyar nemzet törvényhozó testületében, hogy az állam alkotmányának keretében a többi társadalmi osztályokkal egyenrangu fél gyanánt résztvegyen a törvényhozás és az államkormányzat munkájában, első szavát a hálának és az elismerésnek kivánja szentelni.

Hálával kivánunk megemlékezni dolgos elődeinkről, akik hosszu időkön át, föl nem sorolható nehézségek és szenvedések között, mint szolgák, cselédek, hübéresek, jobbágyok arcuk verejtékében fürödve törték föl itt az ugart, hogy termékennyé tegyék ezt a földet és alkalmassá az országot az emberi civilizáció számára, képessé az ország lakosait a rendezett állami és társadalmi életre.

Jogfosztottságában éltek. Életük és letük fölött mindenkor a társadalom ugynevezett felsőbb osztályai rendelkeztek, ezért ma, amidőn mi itt ezek utódaiként megjelenünk, kötelességünknek tekintjük, hogy jeltelen sirjaik és az anyaföldnek elvegyült poraik fölé helyezzük hálánk koszorúját.

Elismeréssel kívánunk adózni Magyarország újabb korszaka -

a cséhrendszer béklyóiból és a jobbágyság jármából

— fölszabadult ipari és mezőgazdasági munkásságának, apáinknak, nagyapáinknak, akiknek nagyrésze már nem érhette meg velünk ezt a mai napot, de akiknek megértő lelke s fölvilágosult szelleme befogadta a nyugati civilizáció nagy eszméit; akikuek akarereje és természetadta bölcsessége átplántálta ezeket az eszméket a fiakba, az unokákba, amely eszmék ezekben tovább élve és fejlődve, *a szocializmus eszméjévé kristályosodtak ki* és a magyar nemzet dolgozó népe jóra és nemesre törekvésének, a társadalmi fejlődés és a kulturális haladás folytonos magasabbra emelkedésének a hajtóerejévé váltak.

Mi, akik ma itt vagyunk, mint a szociáldemokrata világnézetű munkásságnak és rajtunk keresztül az egész magyar munkásosztálynak parlamenti képviselői, *büszkeséggel tekintjük magunkat e szolgaságban és joglalanságban élt ősök egyenes utódainak, önérzetesen valljuk magunkat szociáldemokratáknak.* Azokra a rágalmakra, vádakra és meggyanusításokra pedig, melyekkel pártunkat és a pártunkban tömörült szervezett, öntudatos munkásokat a velünk ellentétes világnézetet valló és érdekeket képviselő társadalmi osztályok évtizedeken át illették es illetik ma is, az alkotmányos élet keretében kifejtendő tevékenységgel fogunk felelni. *A magyar nép összességének bíráiatára fogjuk bízni annak eldöntését, hogy mennyiben van igazuk ellenségeinknek és ellenfeleinknek,* amidőn a szociáldemokrácia ellen megokolatlan rágalmakkal és ráfogásokkal küzdenek, ahelyett, hogy a népek mai müveltségének és kulturájának megfelelően, *tárgyi alapon, eleri harcot folytatnának.*

A háborával és a forradalmakkal kapcsolatos újabb keletű rágalmak elől sem szándékozunk kitérni.

Keresni fogjuk az alkalmat arra, hogy *minden* vádra feleljünk, *tárgyi* bizonyítékainkkal fogunk törekedni e rágalmak elnémítására. Nem akarunk itt előbevágni a dolgoknak, csupán azt bocsátjuk előre, hogy Magyarországnak és népének rettentő szerencsétlenségéért *elsősorban* a mindvégig épségben megtartott *maros osztályuralmi rendszer felelős.* Az a rendszer, amely *erőszakkal* eltorlaszolta a természetes fejlődés útját, amely minden demokratikus törekvést elnyomott és ezzel lehetetlenné tette a fokozatos fejlődést. Megállapítjuk továbbá, hogy a bajok másik főforrása *a háború volt,* amely nek okait és okozóit ebben a keretben, ezzel az alkalommal szintén nem kutatjuk, megállapítjuk azonban, hogy *Magyarország dolgozó népe teljesen ártatlan a háború földidézésében,* azonban a háborúban minden más társadalmi osztálynál *jobban és áldozatkészebben teljesítette a maga kötelességét.* Igy tehát az a bánásmód, amelyben az ellenforradalom a magyar munkásosztályt részesítette és részesíti ma is, *méltatlan, jogtalan* és a jövő szempontjából az ország érdekeire *főlötte veszedelmes.* Mint a most egybegyült nemzetgyülés legnagyobb ellenzéki pártja, törekvéseinket és céljainkat a következőkben kívánjuk körvonalazni:

1. A parlamenti életben elismerjük a többségi elvet, de követeljük, hogy a nemzet képviselete mindenkor *a legdemokratikusabb* alapon, az alkotmányban biztositott *általános, egyenlő, titkos, községenkénti, mindkét nembeli lakosságra kiterjedő és 20. életévvel kezdődő választójog alapján jöjjön létre, minden hatalmi befolyás intézményes kizárásával.*

Minthogy ez a most egybegyült nemzetgyülés nem ilyen alapon jött létre, *jogszerűségét tagadásba vesszük.* Munkálkodásának tartamát csak a legszükségesebb állami föladatok elvégzésére kívánjuk korlátozni, alkotmányjogi teendőjének pedig csak a fönt körülirt demokratikus országos, törvényhatósági és községi választójog megalkotását tekintjük. Minden egyéb alkotmányjogi föladat elvégzését *a demokrácia föltételei alapján majdan egybehívó uj országgyülésre kívánjuk bízni.*

2. Addig, amig a mostani nemzetgyülés helyébe az ország lakosságának *igazi akaratát* kifejező országgyülés egybehülhet, a szociáldemokrata párt bizonyos föltételek mellett nem zárkózik el olyan kormányzati intézkedések jóváhagyásától, amelyek alkalmasak arra, hogy az országban *a joghiztonság, a rend, a béke s a gazdasági élet folyamata biztositassék és a boldogulás előföltételei megteremtessenek. E föltételek között*

első helyen állónak tekintjük a lakosság mai tűrhetetlen életviszonyainak könnyitését, a végveszedelemmel fenyegető drágaság kérlelhetetlen letörését.

Parlamentáris tevékenységünk folyamán rá fogunk mutatni az e téren elkövetett *és ma is fönnálló mulasztásokra, visszaélésekre, hibákra és oktalanságokra, mint a drágaság okaira és követelni fogjuk a kormánytól és a mögötte álló többségtől, hogy mindezeket az okokat szüntessék meg.* Rá fogunk mutatni azokra az okokra és akadályokra, amelyek hátráltatják a gazdasági élet vérkeringését, követelni fogjuk az akadályok elhárítását, hogy az ipari munka és a kereskedelmi forgalom megindulhasson és szabadon kifejlődhessék, hogy a mezőgazdasági termelés fokoztassék.

3. Követelni fogjuk *a fokozatos jövedelmi-, vagyon- és örökösödési adózást.* Az adóterhek csökkentését. *A fogyasztási adók és a forgalmi adók eltörlését.* A megélhetéshez szükséges jövedelem teljes adómentességét. A mai nagybirtokosérdekeket szolgáló kataszteri földadó eltörlését és ehelyett *a földérték-, illetve jelentőségadó bevezetését.*

4. A belső béke és rend érdekében követelni fogjuk a demokratikus szabadságjogok biztosítását. *A numerus clausus megszüntetését; a teljes tanulási szabadságot és lehetőséget.* A megtorlatlan bűncselekmények, ezek közötti

Somogyi Béla szerkesztő, Bacsó Béla hírlapíró és Cservenka Miklós párttitkár meggyilkolásának törvényes megtorlását.

A kivételes hatalom (1912 : LXIII. tc.) *azonnal való megszüntetését,* az ez alapon létrejött összes intézkedések, intézmények s jogszabályok hatálytalanítását, elsősorban. *teljes politikai amnesztiát ugy a börtönben sinylődőknek, mint a még eljárás alatt lévőknek és az otthonuktól, családjuktól, exisztenciájuktól megfosztott elüldözötteknek. A gyorsított eljárás alapján hozott összes büntetőügyek sürgős revízióját. Az internálás és a rendőri felügyelet teljes megszüntetését.* A jogaikban és exisztenciájukban sértett állami, városi, községi és egyéb alkalmazottak, tisztviselők és munkások ügyeinek revízióját, *a jogtalanul meghurcoltak rehabilitációját.*

5. Ellenezni fogjuk a főrendiház visszaállítását, mert fölfogásunk szerint ez az elavult intézmény *ellenkezik a modern demokrácia alapelveivel. Az államforma kérdésében ragaszkodunk a népszavazáshoz,* mert ennek a súlyos és érzékeny problémának a megoldása teljes megnyugvása *csak ezen az alapon* lehetséges. Minden más megoldás vagy arra irányuló kísérlet csak hátráltatja, sőt lehetetlenné teszi az egészséges belső gazdasági és politikai és a külső politikai kibontakozást.

6. Külpolitikai téren elő kívánunk segíteni minden olyan komoly és célszerű törekvést, amely *az igazságtalan trianoni békeszerződés revízióját lehetővé teszi, de ellenezni fogunk minden újabb bonyodalmakkal fenyegető, tehát céltalan, kalandos és veszedelmes vállalkozást.*

7. Követelni fogjuk *a legmesszebbmenő szociálpolitikai törvényhozást.* A meglevő intézmények fejlesztését, újabb intézmények létesítését teljes *önkormányzati alapon.* Követelni fogjuk a munkásbiztosító pénztárak *teljes önkormányzatának visszaállítását.*

8. Követelni fogjuk a sajtó-, az egyesülési, a gyülekezési és a szakszervezeti szabadság törvényes biztosítását,

a munkaviszony törvényes rendezését, a *munkajog* törvényes szabályozását ugy az iparban, mint a kereskedelemben és a mezőgazdaságban, továbbá *a háború és a munka rokkantjai ügyeinek gyökeres és kielégítő megoldását.*

9. Követelni fogjuk *a földkérdés megoldását, a mai időknek és igényeknek megfelelően.* Erre a célra

követeljük a nagybirtok, a világi és egyházi birtokok kisajátítását.

A vagyonadó révén állami tulajdonba kerülő földből azonnal kielégítendők a jogos földigénylők, elsősorban *a teljesen földnélküli* vagy a megélhetéshez szükséges elég földdel nem rendelkező törpebirtokosok, földmivesek, *hadirokkantak,* fölnőtt fiuval bíró *hadiözvegyek és hadifogságot szenvedettek.*

Ezekben foglaljuk össze a szociáldemokrata párt parlamenti munkájának kereteit. Szem előtt tartjuk, hogy *mint kisebbség,* itt a nemzetgyülésben, *közvetlen alkotásokra megfelelő erőnk nincs,* de nem fogjuk elmulasztani azt a föladatunkat, hogy a kormányt és a többséget *mindenen szükségletek teljesítésére állandóan figyelmeztessük és a szükséghez képest kényszeritsük,* a parlamentarizmussal összeegyeztethető eszközökkel és módszerekkel.

Az indemnitás tárgyalása.

A Bethlen-kormány indemnitást kért az uj nemzetgyüléstől az *1922/1923. költségvetési év első hat hónapjára.* A nemzetgyülés junius 30-án fogott hozzá az indemnitás tárgyalásához. *Bethlen* István miniszterelnök ez alkalommal ismertette a kormány munkaprogramját. Kitért pártunk parlamenti nyilatkozatára és *Peidl* elvtárs beszédére. Megtagadta az amnesztiát, megtagadta az ellenforradalom idejében hozott gyorsított tanácsi ítéletek revízióját, elzárkózott az emigráció likvidálása elől. Végül kifejtette, hogy a kormány a kivételes hatalom alapján kiadott rendeleteket a költségvetési év végéig föntartja. Az indemnitás tárgyalásában parla-

menti frakciónk nagy erővel vett részt. Az általános vitában pártunk részéről elsőnek *Peyer* Károly elvtárs szólalt föl, aki kritika tárgyává tette a kormányzat egész politikáját. Beszédét a kormánypárt fokozódó ingerültséggel hallgatta, különösen, amikor az internálás barbár intézményét bírálta kemény szavakkal és a három esztendő alatt elkövetett atrocitásokat, gyilkosságokat és üldözéseket tette szóvá. Hosszabb beszédében kifejtette, hogy pártunk rendes költségvetést és zárszámadást követel, hogy a kormány pénzügyi gazdálkodását az ország népe valójában megismerhesse. Rámutatott arra, hogy az indemnitást pártunk nem fogadhatja el, mert a kormánnyal szemben nem viseltetik bizalommal. Az indemnitás további vitájában *Farkas* István és *Propper* Sándor elvtársak is nagyobb beszédben foglalkoztak a kormányzat egész politikájával és mindenre kiterjedő kritikában szóvátették az egyesülési és gyülekezési szabadságot, a sajtószabadságot, az internálást, az amnesztiát, az emigráció likvidálását, a kivételes hatalmat, a munkásosztály üldözöttségét, a drágaságot és a kormány választási erőszakoskodásait. A frakció részéről a vitában résztvettek még *Baticz* Gyula, *Esztergályos* János, *Györki* Imre, *Hébelt* Ede, *Kéthly* Anna, *Pikler* Emil, *Rothenstein* Mór, *Szeder* Ferenc, *Várnai* Dániel elvtársak. A részletes vitában felszólaltak: *Baticz* Gyula, *Hébelt* Ede, *Kabók* Lajos, *Rothenstein* Mór és *Vanczák* János elvtársak. Az általános vitát *Peidl* elvtárs beszéde zárta be.

Az indemnitás vitája alatt a kormány egyre inkább idegessé vált, kellemetlen volt neki pártunk éles kritikája, amellyel a reakciós kormányzat minden bűnét fölfedte és hangot adott a demokrácia és szabadság után vágyódó nép vágyainak és kívánságainak. Ez az erőszakkal létrehozott többségnek nagyon kellemetlen volt. A kormánytöbbség gyorsan akart végezni az indemnitással és ezért július 22-től 8 órás üléseket határozott el. Az indemnitással a nemzetgyülés augusztus 3-án végzett. A vita tartama alatt a parlamenti frakció tagjainak módja nyilott arra, hogy a munkásmozgalom és a közélet legfontosabb kérdéseit a nemzetgyülésen szóvá tegyék. Az általános és részletes vitájában parlamenti frakciónk különböző javaslatokat terjesztett elő, amelyeket a kormánytöbbség következetesen elvetett. Ezzel is bizonyitván, hogy a kormány és többsége a maga érdekeit az ország és a nép érdekeinek fölébe helyezi, egyoldalu és rideg pártpolitikát folytat, amely nem türi meg, hogy amig uralma fönnáll, addig a nép és az ország érdekeinek megfelelő politikát lehessen folytatni, a politika és a közgazdaság minden területén. A frakció által benyujtott egyes javaslatokat részben itt közöljük, részben pedig az egyes kérdések tárgyalásánál, jelentésünk további részében.

Az indemnitás részletes vitájában az augusztus elsejei ülésen (VI. szakasz) *Hébelt* elvtárs szólalt föl és követelte *a gyorsitott tanácsok által hozott itéletek revizióját és az amnesztiát.*

A munkások kedvezményes ellátását a kormány megszüntette. Az indemnitás részletes vitájában (VII. szakasz) a Ház augusztus elsejei ülésén *Rothenstein* elvtárs követelte, hogy a munkásokat az ellátatlanok sorában továbbra is hagyják meg.

A cigarettapapir kincstári részesedése (XII. szakasz) ellen szólalt föl *Farkas* elvtárs. A sóbehozatali illeték fölemelése ellen ugyancsak *Farkas* elvtárs szólalt föl (XIV. szakasz).

A munkáslakások épitését sürgette meg *Vanczák* János elvtársunk (XVI., XVII. és XVIII. szakasz) az egymilliárdos lakásépitési kölcsön tárgyalásánál. Ellenőrzést és számadást követelt a megindítandó épitési akcióról. Követelte, hogy az épitendő lakásoknak a fele legalább is munkáslakás legyen. *Kállay* pénzügy-

miniszter válaszában kijelentette, hogy a Wekerle-telepen és Pestszentlőrincen egyelőre 438 lakás építkezését vették tervbe.

A földbirtokreform végrehajtását tette éles kritika tárgyává *Farkas* István elvtárs (XXIV. szakasz), aki fölszólalásában *a földmunkások munkanélküliségével és nyomoruságával is foglalkozott.*

A közmunkák elrendelését sürgette *Baticz* elvtárs (XXV. szakasz).

Az államvasutak beruházására nagyobb összeg igénybevételét javasolta *Kabók* Lajos elvtárs (XXVI. szakasz), aki kifejtette, hogy kereskedelmi és ipari szempontból a munkanélküliség csökkentésére, ennek nagy közgazdasági jelentősége van.

A hadirokkantak, özvegyek és árvák kielégitő segélyezéséről törvényt követelt (XXVII. szakasz) *Saly* Endre elvtárs. Kifejtvén, hogy a rokkantak ellátása Magyarországon sokkal rosszabb, mint bárhol másutt.

A lóverseny eltörlését vagy a Lovaregylet jövedelmének megadóztatását követelte és indokolta meg *Farkas* István elvtárs (XXVIII. szakasz).

Az indemnitás befejezésével *Bethlen* István miniszterelnök válaszolt a szociáldemokrata képviselők fölszólalásaira. Kifejtette, hogy *uj helyzet állott elő* azáltal, hogy *a szociáldemokraták bevonultak a parlamentbe.* Panaszkodott, hogy a nemzetgyülés házszabályai elavultak. Sejtette, hogy a kormány *házszabályszigoritásra készül*, hogy ezáltal *az ellenzéki kritikát megbénitsa.* A szociáldemokraták politikai előnyomulása nézete szerint szükségessé tette, hogy a polgári társadalom és a polgári pártok között az ellentétek kiküszöbültessenek. Az emigráció likvidálása elől ismételten kitért. Ujabb amnesztiát nem hajlandó adatni. A kivételes hatalom megszüntetésére sem hajlandó. A vasutasok szervezkedési jogát a kormány nem ismeri el. A villamosvasuti alkalmazottak szakszervezeti alapszabályainak engedélyezését a kormány kilátásba helyezte, de még mindig nem teljesitette. Az elbocsátott tisztviselők ügyének reviziójára csak ott hajlandó, ahol a vádlott kihallgatását elmulasztották. *Rakovszky* Iván belügyminiszter az internálási rendszer megváltoztatását helyezte kilátásba. Erre vonatkozóan külön törvényt igért. A rendőri fölügyelet megszüntetését igérte, a sajtóval szemben gyakorolt kivételes hatalmával, amellyel a sajtót eddig is elnyomta, továbbra is élni akar.

Javaslataink az elbocsátott közalkalmazottak ügyében:

I. A nemzetgyülés utasitja a kormányt, hogy ugy az 1922. évi I. törvénycikkben elrendelt, valamint az általános létszámapasztás során elbocsátott közalkalmazottaknak más pályára leendő áthelyezésére, nemkülönben ugyanazoknak más pályákra való átképzésére sürgős törvényjavaslatot nyujtson be, amely törvénytervezetben — az 1922. évi VI. törvénycikk rendelkezéseinek módositása, illetőleg kiegészitése mellett — gondoskodni kell arról is, hogy az elbocsátandó közalkalmazottak az átképzés tartama alatt legutóbbi illetményeik élvezetében hagyassanak.

II. A nemzetgyülés utasitja a kormányt, hogy az állami alkalmazottak létszámának az 1922. évi I. és VI. törvénycikkben elrendelt apasztását az egész vonalon igazságosan, politikai és felekezeti szempontok mellőzésével hajtassa végre, az ettől eltérően máris fölmerült sérelmeket orvosolja és az emlitett törvények végrehajtásáról tegyen a nemzetgyülésen sürgősen részletes jelentést.

III. A nemzetgyülés az 1922. évi I. és VI. törvénycikkben az állami és községi népiskolai tanitók és tanárok elbocsátására vonatkozó rendelkezések végrehajtását fölfüggeszti.

IV. A nemzetgyülés utasitja a kormányt, tegyen sürgős jelentést arról, hogy az államkincstár terhére tárcánként kik, mióta, milyen összegü nyugdijat élveznek.

V. A nemzetgyülés utasitja a kormányt, hogy a közalkalmazottak illetményeire és ellátására vonatkozóan sürgős törvényjavaslatot terjesszen a nemzetgyülés elé.

VI. A nemzetgyülés utasitja a kormányt, hogy a köztisztviselők minősitéséről szóló 1883. évi I. törvényeikk korszerü módositásáról, valamint a közalkalmazottak jogviszonyainak szabályozására vonatkozó törvényjavaslatot terjesszen a nemzetgyülés elé.

VII. A nemzetgyülés utasitja a kormányt, tegyen záros határidőn belül megfelelő intézkedést azon határozatok jogkövetkezményeinek megszüntetése iránt, amely határozatokat közalkalmazottak (állami, megyei, községi és alapitványi tisztviselők), tanárok, tanitók, vasutasok (napidijasok, altisztek, szolgák és munkások) ellen a törvényektől (szabályoktól) eltérően alakitott fegyelmi hatóságok vagy biróságok előtt, avagy bármely törvény (szabály) szerint alakitott fegyelmi hatóságok vagy biróságok előtt, de az eddig fönnállott törvényekkel, szabályokkal egyébként ellenkező eljárások során, 1919. évi augusztus hó 1 óta előbbi hivataluk, állásuk vagy alkalmaztatásukból folyó jogaik sérelmére hoztak.

Nevezetesen:

a) Gondoskodjék az ilyen fegyelmi és birósági eljárások végleges megszüntetéséről az egész vonalon;

b) gondoskodjék a föntiek szerint állásuktól, alkalmaztatásuktól megfosztott, nyugdijazott, áthelyezett vagy másképen megrendszabályozott összes közalkalmazottak ellen a jelzett időponttól a mai napig hozott fegyelmi itéletek megsemmisitéséről, valamint arról, hogy a gyorsitott tanácsok által hivatalvesztésre is itélt közalkalmazottaknál az itéletnek ez a része töröltessék;

c) rendelje el a föntiek szerint hivatalvesztésre itélt, áthelyezett vagy nyugdijazott közalkalmazottaknak előbbi állásukba, hivatalukba vagy munkahelyükre leendő visszahelyezését, illetőleg az 1922. évi I. és VI. törvényeikk idevonatkozó intézkedéseinek igazságos alkalmazása mellett leendő szabályszerü végelbánás alá vonását, valamint azt, hogy az ilyen közalkalmazottaktól a mai napig megvont összes illetmények, illetménykülönbözetek részükre utólagosan kiutaltassanak;

d) gondoskodjék megfelelő intézkedéssel arról, hogy a föntiek szerint politikai jogaiktól is megfosztott közalkalmazottak ezen jogok élvezetébe föntartás nélkül visszahelyeztessenek.

Benyujtotta: dr. *Györki* Imre
a nemzetgyülés 1922 julius 15-iki ülésén.

Igazságügy.

Parlamenti frakciónknak egyik legfontosabb törekvése volt, hogy hangot adjon a nemzetgyülésen az *amnesztia* követelésének és a gyorsitott tanácsok által hozott sulyos véritéletek revizijának az elrendelésére. Pártunk elvi nyilatkozatában is hangot adtunk ennek a követelésnek. Az indemnitás általános és részletes vitájában pedig *Hébelt, Györki* és *Propper* elvtársak fejtették ki ennek a követelésnek nagy fontosságát.

Javaslataink a letartóztatottakkal végeztetett munkák ügyében:

Utasitsa a nemzetgyülés az igazság- és belügyminiszter urakat, hogy a börtönökben, fogdákban, letartóztatási intézetekben, internálótáborokban, igazságügyi foglalkoztatóintézetekben stb. a gyorsitott eljárás óta a letartóztatottakkal végeztetett munkákról a nemzetgyülés elé pontos kimutatást terjesszenek. A kimutatásban legyenek föltüntetve: a végzett munkák neme és mennyisége: a fölhasznált anyag mennyisége, eredete, beszerzési ára és beszerzésének időpontja; a vevők névsora, a vevőknek számlázott összegek, megrendelés és leszállitás időpontja és a letartóztatottaknak kifizetett munkabérek összege.

Benyujtotta: *Propper* Sándor
a nemzetgyülés 1922 julius 6-iki ülésén.

1. Utasitja a nemzetgyülés a belügyminisztert, hogy azonnal gondoskodjék a rendőri jelentkezési kötelezettség megszüntetéséről és az internálótáborok föloszlatásáról.

2. Utasitja a nemzetgyülés az igazságügyminisztert, hogy terjesszen a nemzetgyülés elé kimutatást arról, hogy a különböző amnesztiarendeletek alapján kik, mikor és milyen bünc selekmény alól kaptak kegyelmet.

Benyujtotta: dr. *Györki* Imre
a nemzetgyülés 1922 julius 16-iki ülésén.

A nemzetgyülés magáévá teszi a miniszterelnök julius hó elsején tartott beszédében foglalt ama megállapitását, hogy Magyarországnak mai szomoru helyzetében legelső sorban *belső békére* van szüksége. Megállapitja a nemzet-

gyülés, hogy a belső béke alapföltétele viszont az őszinte kiengesztelődés és a fölzaklatott lelkek megnyugtatása. Ezért

szükségesnek tartja a teljes politikai amnesztitát, az internálótábor föloszlatását, a rendőri fölügyelet megszüntetését, a gyorsított tanácsok ítéleteinek revizionját.

Utasítja ennélfogva a nemzetgyülés a kormányt, hogy az erre vonatkozó intézkedések iránt haladéktalanul intézkedjék és erről a nemzetgyülésnek tegyen jelentést.

Benyujtotta: *Propper* Sándor
a nemzetgyülés 1922 julius 6-iki ülésén.

A kivételes hatalom.

A kivételes hatalom tárgyában a közszabadságok helyreállításáért a frakció majd minden fölszólaló tagja sikraszállt. *Farkas* elvtárs a nemzetgyülés szeptember 16-iki ülésén interpellált és követelte, hogy a kormány a közszabadságokba ütköző, az egyesülési és gyülekezési jog korlátozásáról, az internálásról, a rendőri fölügyelet alá helyezésről, az esküdtbiróságról szóló rendeleteket azonnal *vonja vissza és helyezze hatályon kivül. Esztergályos* János elvtárs julius 12-én tartott ülésen interpellált *a levélcenzura megszüntetése* tárgyában. *Hébelt* Ede elvtárs a nemzetgyülés julius 26-án megtartott ülésén interpellált *a kivételes hatalom megszüntetése* tárgyában, követelte az internálási rendszer megszüntetését, fölolvasta a frakció határozatát, amely tekintettel arra, hogy miután a háboru esetére szóló kivételes hatalom időtartama *lejárt*, az 1920. VI. te. rendelkezésének megfelelően tett összes, különösen az egyéni és közszabadságokat érintő rendeleteket és intézkedéseket haladéktalanul helyezze a kormány hatályon kivül. Követelte az őrizetbevétel cimén föntartott *előzetes letartóztatás megszüntetését. Pikler* elvtárs a nemzetgyülés szeptember 6-iki ülésén *az internálási rendszer* szigoritásáról interpellált és követelte ennek a szégyenteljes, türhetetlen állapotnak a megszüntetését. *Györki* Imre elvtárs a nemzetgyülés szeptember 16-iki ülésén interpellált az *amnesztiarendelet* végrehajtása, az *emigráció* likvidálása és az *internálás* megszüntetése tárgyában.

Határozati javaslatunk a kivételes hatalom tárgyában:

A nemzetgyülésnek a szociáldemokrata párthoz tartozó képviselői meg megállapitják, hogy

a háboru esetére szóló kivételes hatalom időtartama a mai napon lejárt.

Ehhez képest fölszólitják a kormányt, hogy az 1920 : VI. törvényeikk 1. szakasza harmadik bekezdésében foglalt parancsoló rendelkezésnek megfelelően *a kivételes hatalom alapján tett összes, különösen az egyéni és közszabadságokat érintő rendeleteket és intézkedéseket haladéktalanul helyezze hatályon kivül.* Megállapitják, hogy a magyar királyi minisztériumnak a mai napon közzétett rendelete 2. szakaszának első bekezdése az egyéni és közszabadságokat sulyosan érintő módon *egyenesen törvényellenesen rendelkezik*, amikor kimondja, hogy itt hatályon kivül helyezett rendelkezéseket a hatályosságuk tartama alatt keletkezett viszonyokra továbbra is alkalmazni kell, mert a kivételes hatalomról szóló alaptörvény, az 1912. évi LXIII. törvényeikk 3. szakasza világosan és határozottan meghagyja, hogy „a kivételes intézkedések hatályának megszüntetésével a már folyamatban levő ügyekre nézve is azonnal a rendes törvényes állapot all helyre".

Benyujtotta: dr. *Hébelt* Ede
a nemzetgyülés 1922 julius 26-iki ülésén.

Sajtószabadság.

A kivételes hatalom alapján kibocsátott rendelet szerint a kormány a megszüntetett cenzura helyett *a lapbetiltások* fegyverével él a neki nem tetsző lapokkal szemben. A frakció a sajtószabadság intézményes biztosítását követelte. A nemzetgyülés julius 26-iki ülésén *Propper* Sándor elvtárs sürgős interpellációt terjesztett elő a *Népszava* elkobzása tárgyában. Követelte, hogy a kivételes hatalom alapján kiadott rendeleteket szüntessék meg és biztositsák a sajtó intézményes szabadságát. Az interpellációra az igazságügyminiszter válaszolt, szerinte „a viszonyok még nem oly megállapodottak, hogy a teljes békeállapotokra vissza lehessen térni". Ezzel indokolja a kormány a sajtó fölött való önkényes uralmát. Bőven is élt véle. Egyre-másra tiltotta be a vidéki lapokat, a szakszervezeti lapokat és a sajtópörök egész sorozatát inditotta meg a *Népszava* ellen. Ugyanakkor megtorlatlanul eltüri, hogy a jobboldali fekete reakció, a legfértelmesebb demagóg uszitást rendszeressé tegye. A belügyminiszter *betiltotta* a *Magyar Vasutas*-t, melynek az ügyében *Jászai* S. elvtárs interpellált a nemzetgyülés julius 8-iki ülésén. *Betiltotta* a vasuti munkások másik két lapját is, a *Lámpá*-t és a *Jelző*-t. *Betiltotta* a *Földmunkások Lapjá*-t, amelynek ügyében *Szabó* Imre elvtárs interpellált a nemzetgyülés szeptember 16-iki ülésén. *Betiltotta* a földmunkások utóbb kiadott két uj lapját, a *Magyar Róná*-t és a *Földmunkások Értesilőjé*-t. Végül *betiltotta* a szállitási munkások lapját, a *Közlekedési Munkás*-t. A kormánynak azonban nem volt elég politikai céljainak elérésére a rendelkezésre álló kivételes hatalom, amellyel a lapokat kénye-kedve szerint betilthatja, hanem még a lapok terjedelmét, a 309/1922. számu M. E. rendelettel, is *korlátozta*. A kormány reakciós politikája nem birja el az ellenzéki lapok kritikáját, nem birja el, hogy a nemzetgyülési szociáldemokrata és ellenzéki beszédek a sajtó utján a nyilvánosság elé jussanak. Ebben a kérdésben *Rothenstein* elvtárs interpellált a nemzetgyülés 1922 augusztus 23-iki ülésén. A miniszterelnök az interpellációra adott válaszában a behozatal korlátozásával indokolta meg a lapok oldalterjedelmének a korlátozását. A sajtó szabadsága nem érdekelte a miniszterelnök urat.

Nyilvánvaló azonban, a lapok oldalterjedelmének a korlátozása a kormányt egyrészt saját sajtójának a sulyos anyagi helyzete, másrészt a szociáldemokrata és az ellenzéki sajtó nagy ereje és fokozódó nyilvánossága késztette. A sajtószabadságot követelő parlamenti akcióban a miniszterelnök, Eckhardt volt sajtófőnök amaz inditványa kapcsán, hogy *a destruktiv lapokat szüntessék be*, azt válaszolta, hogy a nemzetgyülés elé a kormány *uj sajtótörvényt fog terjeszteni.*

Egyesülési és gyülekezési szabadság.

Az egyesülési és gyülekezési szabadság kérdésére a frakció a legnagyobb sulyt helyezte. Ezen a téren a kormány és közigazgatási szervei *a legsulyosabb visszaéléseket követik el.* E helyen nem térhetünk ki mindama visszaélésekre és zaklatásokra, amelyeknek az egész munkásmozgalom ki van téve. Köztudott tényként állapitható meg, hogy *nincs egyesülési és gyülekezési jog.* Minden hatóság kénye és kedve szerint kezeli a legfontosabb állampolgári jogokat. A frakció az indemnitás vitájában majd

minden fölszólalásában fölfedte az ezen a téren uralkodó borzalmas állapotokat és *követelte az egyesülési és gyülekezési jog törvényes szabályozását.* A nemzetgyülés julius 12-én tartott ülésén *Szeder* Ferenc elvtárs interpellációt terjesztett elő *a földmunkások szervezkedési szabadsága* tárgyában, elmondta, hogy a közigazgatási hatóságok a földmunkások csoportjait zaklatják és föloszlatják. Rámutatott arra, hogy a közigazgatási hatóságok a munkások egyesülési és gyülekezési szabadságát példátlan rosszakarattal kezelik. A nemzetgyülés szeptember 13-iki ülésén *Peyer* elvtárs interpellált az egyesülési és gyülekezési jog tárgyában. A betiltó végzések egész garmadájával igazolta az egyesülési és gyülekezési jog területén uralkodó nagy anarchiát. Követelte, hogy a belügyminiszter rendeletet adjon ki, amelyben az eddig egymásnak ellentmondó érvényben lévő rendeleteket vonják vissza és az egyesülési és gyülekezési jogot biztositsák a közigazgatási hatóságok intézkedéseivel szemben.

A szervezkedés szabadságáért.

Az ellenforradalom letiporta a munkásosztályt győzelmi mámorában. Rávetette magát a munkásosztály intézményeire. Az erőszak minden eszközének alkalmazásával megakadályozta a munkásság szervezkedését. Az ipari és mezőgadasági szakszervezetek csoportjait a vidéki hatóságok egyre-másra fölfüggesztették és betiltották. A frakció a szervezkedés szabadságáért is sikra szállott és a nemzetgyülés elé vitte mindazt az erőszakot, sérelmet és önkényeskedést, amit a kormány tudtával a hatóságok a munkások szervezkedése ellen elkövetnek. A kormányzat a legélesebben a vasutasok és a földmunkások szervezetei ellen fordult. *Jászai* elvtárs a vasutasmunkások szervezkedési szabadságát követelte julius 8-án elmondott interpellációjában. *Szeder* elvtárs julius 12-én ismertette meg a nemzetgyülést a földmunkásmozgalom üldöztetésével. A dohánygyári munkások szervezkedésének szabadságáról *Farkas* elvtárs interpellált a nemzetgyülés első napjaiban, junius 24-én. Ez alkalommal is kitünt a keresztényszocilisok silánysága, amikor a legelemibb szabadságjog követelése ellen *a kormány mellé állottak* Szabó Józseffel az élén és kendőzetlen örömmel látták, hogy a kormány és hatóságai drákói szigorral elnyomják a munkások szervezkedését. A dohánygyári és mezőgazdasági munkások ebből is láthatják, hogy Szabó Józsefék keresztényszociális mozgalma nem más, mint szemfényvesztés, melynek egyetlen célja, hogy a munkásság egységét megbontsa és erejét gyöngitse.

A munkásmozgalom üldözése

sulyos panaszokra ad okot. Az illetékes és illetéktelen közigazgatási és egyéb hatóságok és alakulatok kegyetlenül üldözik a munkások minden megmozdulását. *Peyer* Károly elvtárs a nemzetgyülés szeptember 6-iki ülésén a salgótarjáni sztrájk kapcsán, a csendőrségi üldözések és bántalmazások egész sorát mutatta be. Bőven kitért arra, hogy az alsófoku közigazgatási karhatalom a legdurvább erőszakkal és egyéni üldözéssel sujtja a munkásokat, ha egyesülési és gyülekezési jogukkal élni akarnak. Interpellációjában fölhozott adatai alatt — amelyek a kormánypártra sulyos pörölycsapásként hullottak —, a keresztényszociális *Szabó* József képviselő sietett

a kormány védelmére, támadván bennünket, helyeselte az üldözéseket. A salgótarjáni hatóságok különös erővel vetették magukat a salgótarjáni munkásokra. Az üldözések ügyében *Klárik* Ferenc elvtárs is interpellált a nemzetgyülés julius 8-iki ülésén. *Esztergályos* János elvtárs interpellált a csendőri és rendőri bántalmazások ügyében a nemzetgyülés szeptember 13-iki ülésén. Beszédében bőven ismertette az egész ország területén folyó brutalitásokat, amelyek vedtelen és büntetlen polgárokat, munkásokat és munkásnőket érintenek. Szigoru vizsgálatot követelt a csendőri és rendőri brutalitások ügyében.

Közoktatás, kulturpolitika.

Az indemnitás letárgyalása után a nemzetgyülés elé törvényjavaslat került a nemzeti közgyüjtemények önkormányzatáról. A javaslat öt nagy közgyüjteményt egy testületben egyesit, a Magyar Tudományos Gyüjtemény Egyetem cime alatt. A javaslat általános vitájában a párt fölfogását *Várnai* Dániel és *Farkas* István elvtársak képviselték. Állástfoglaltak az önkormányzat mellett és követelték, hogy az önkormányzat által kiépitett szerveknek megfelelő szabadságot biztositsanak, hogy a kulturális hatásában érvényesülhessen a nép kulturális szükséglete.

A tankönyvdrágaság sulyosan érinti a munkásosztályt és a középosztályt. A közoktatásügyi miniszterium a tankönyvkiadók érdekeit képviseli, amikor a magas tankönyvárakhoz hozzájárul. Követeltük a beiratási dijak, tandijak és más kiadások mérséklését. *Várnai* elvtárs interpellált ebben a kérdésben; kifejtette a tankönyvdrágaság enyhitésének szükségét és a vagyontalan tanulóifjuságnak ingyenes tankönyvekkel való ellátását. Ugyancsak követeltük a sokféle tankönyv használatának a megszüntetését.

A nemzetgyülés szeptember 16-iki ülésén *Szabó* Imre elvtárs a *fölfüggesztett tanitók és tanárok ügyében* interpellált. Követelte, hogy visszatartott illetményeiket folyósitsák, továbbá követelte, hogy a hozott fegyelmi itéleteket *vegyék revizió alá* és a folyamatban lévő ügyeket sürgősen folytassák le. Interpellációjának indokolásában rámutatott arra, hogy egyéni gyülöletből és rosszakaratból tett följelentések alapján a tisztviselők, tanárok és tanitók ezreit tették kenyértelenné.

Az előző nemzetgyülés egyik legszégyenteljesebb alkotása az 1920. XXV. tc., a hirhedt *numerus clausus*, amelynek *megszünletését* követelte frakciónk. Elvtársaink fölszólalásaikban rámutattak ennek a szégyenteljes alkotásnak káros voltára, amely az ország és az egész világ előtt szégyenbélyeget sütött a tanszabdságra. Frakciónk az indemnitásnál természetesen a numerus clausus hatálytalanitására benyujtott inditvány mellett szavazott.

Munkásbiztositás, szociálpolitika.

Szociálpolitikai törvényhozásunk teljesen elmaradt, a kurzus még azt is tönkretette, amit a munkásság a munkásbiztositás terén évtizedek alatt megteremtett. Egyik legnagyobb föladatunk volt, hogy rámutassunk az ország elmaradt szociálpolitikai törvényhozására. Az indemnitás tárgyalása alkalmat adott arra, hogy minden fölszólalónk bőven kitérjen a szociálpolitikai kérdések tárgyalására. Mindenre kiterjedő, nagy beszédeket mondtak ebben a kér-

désben: *Propper* Sándor, *Györki* Imre és *Kéthly* Anna elvtársak. A gyermekhalandóság, a tuberkulózis növekvő pusztításait, a közoktatásügy elmaradottságát és a munkásosztály példátlan nyomorúságát tette szóvá *Kéthly* elvtárs. *Propper* és *Györki* elvtársak a fölfüggesztett autonómia alatt tönkretett, lezüllesztett munkásbiztosítást mutatták be és követelték, hogy ez az intézmény visszajusson a munkásság kezébe. A munkásbiztosítási autonómia kérdését frakciónk többször is szóvátette a nemzetgyűlésen. *Györki* elvtárs interpellált junius 28-án és augusztus 23-án az autonómia visszaállítása, a segélyek fölemelése és az orvosi ellátás biztosítása érdekében. *Vass* népjóléti miniszter válaszolt az interpellációkra, az autonómia visszaállítását megtagadta és beigérte, hogy a munkásbiztosítási törvényről módosítást fog benyujtani. Hogy ez az uj törvényjavaslat milyen lesz, arra abból is következtethetünk, hogy a miniszter eddigi tevékenysége a keresztényszociálisok és az ébredők kezére játszotta át a munkásság intézményét, a munkásbiztosítást. Az uj munkásbiztosítási törvény készen talál bennünket, hogy ezt az intézményt igazi céljának és a munkásosztálynak visszahódítsuk. Sulyos mulasztással tartozik az ország a *hadirokkantaknak, árváknak, özvegyeknek*, akiknek járadékát ez a kormányzat szégyenteljes alacsony összegben szabta meg. Akik életüket és vérüket vesztették a hazáért, azoknak a hozzátartozói és azok, akik a háboruban megrokkantak, egy példátlanul érzéketlen és rosszindulatu bürokráciával szemben való küzdelemben tudnak csak hozzájutni nyomoruságos filléreikhez. A rokkantjáradékot a munka- és népjóléti miniszter erélyes föllépésünkre, sürgetésünkre, rendeletben emelte föl 1922 szeptember 21-én. A rokkantak, árvák és özvegyek járadékának fölemelése ügyében *Saly* Endre elvtárs az indemnitás tárgyalásánál inditványt nyujtott be, hogy a kormány törvényjavaslatot terjesszen a Ház elé. Vass József népjóléti miniszter javaslatára a Ház az inditványt elvetette. Ennek a kormánynak és ennek a többségnek ugylátszik nem fontos a példátlan nyomoruságban szenvedő árváknak és özvegyeknek kielégitő járadékbiztositása.

Javaslatunk a kereskedelmi kórház autonómiájának visszaállitása ügyében.

Utasitsa a nemzetgyülés a kormányt, hogy a Ferenc József Kereskedelmi Kórház betegsegélyző pénztárnál ezidőszerint még érvényben lévő havi 4000 korona értékhatárt törölje el s a biztositást minden alkalmazott részére a munkásbiztositáshoz hasonlóan, tegye szabaddá. A kórház autonómiája állittassék vissza, a regi igazgatóság helyeztessék vissza jogaiba, azzal, hogy záros időn belül tartozik a választások kiirásáról s azok pártatlan lebonyolitásáról gondoskodni.

Benyujtotta: *Pikler* Emil
a nemzetgyülés 1922 julius 25-iki ülésén.

Az aggkori és rokkantbiztositásról.

Utasitsa a nemzetgyülés a m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszter urat, hogy 3 hónapon belül nyujtson be törvényjavaslatot a dolgozó népesség minden rétegére kiterjedő aggkor és rokkantság esetére való biztositásról, valamint a magánalkalmazottak kötelező nyugdijbiztositásáról.

Benyujtotta: dr. *Györki* Imre
a nemzetgyülés 1922 julius 15-iki ülésén.

Az államvasuti nyugbérpénztár ügyében.

Utasitsa a Ház a kereskedelemügyi miniszter urat, hogy záros határidőn belül javaslatot terjesszen elő az államvasutaknál jelenleg érvényben lévő nyugbérpénztari alapszabályok 3. szakaszában foglalt ama rendelkezés módo-

sitásáról, hogy a nyugbérpénztári tagoknak a hadiévek beszámítására ninesen igényük, hatályon kivül helyezi s e tagoknak ugyanolyan mérvü beszámitás alá esnek a hadiévek, mint a kinevezett alkalmazottaknak.

Benyujtotta: *Esztergályos* János
a nemzetgyülés 1922 julius 28-iki ülésén.

A mezőgazdasági munkások kötelező biztositásáról.

Utasitsa a nemzetgyülés a munkaügyi és népjóléti miniszter urat, hogy a földmivelésügyi miniszter urral egyetértően három hónapon belül terjesszen a nemzetgyülés elé a kor követelményeinek megfelelő szociálpolitikai törvényjavaslatokat a mezőgazdasági munkások betegség-, baleset-, rokkant- és aggkori biztositásáról és az anya- és csecsemővédelemről.

Benyujtotta: *Szeder* Ferenc
a nemzetgyülés 1922 julius 18-iki ülésén.

Lakásügy.

A nemzetgyülés julius 6-iki ülésében *Haller* István napirendi javaslatot tett, hogy a nemzetgyülés az elnök napirendi javaslatával szemben vegye tárgyalás alá a népjóléti és munkaügyi miniszter által kibocsátott lakásügyi rendeletet. Frakciónk részéről *Peyer* Károly elvtárs szólalt föl, csatlakozott Haller napirendi indítványához, javasolta, hogy a Ház bizottságot küldjön ki a lakásrendelet letárgyalására. Megindokolta, hogy *a lakás- és boltbérek emelése a drágaságot kiszámithatatlan módon fokozza.* A nemzetgyülésnek joga van ahhoz, hogy az ilyen nagyfontosságu rendeletet kibocsátás előtt megismerje és letárgyalja. A kormány ez elől elzárkózott, de a lakásrendeletet mégis kénytelen volt módositani.

Javaslataink a lakásügyben.

Utasitsa a nemzetgyülés a kormányt, hogy az 1922. évi julius hó 1-én 5550/1922. M. E. számu lakásügy rendezéséről kiadott rendeletét vonja vissza és a lakásépités megindításáról, valamint a lakbérviszonyok rendezéséről törvényjavaslatot terjesszen a nemzetgyülés elé.

Benyujtotta: *Farkas* István
a nemzetgyülés 1922 julius 11-iki ülésén.

Utasitja a nemzetgyülés a kereskedelemügyi minisztert, hogy a pénzügyminiszterrel egyetértően nyujtson be három hónapon belül törvényjavaslatot, amellyel kötelezi a tőkeerős ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági vállalatokat és egyéni cégeket, hogy alkalmazottaik részére, valamint saját iroda-, üzlet- és műhelyszükségletük céljára egy éven belül épitsenek megfelelő ingatlant, föltéve, hogy alkalmazottaik részére eddig ily épületekről nem vagy nem kellően gondoskodtak és ha irodájuk, üzletük vagy műhelyük bérelt helyiségben van elhelyezve.

Benyujtotta: dr. *Györki* Imre
a nemzetgyülés 1922 julius 15-iki ülésén.

Kereskedelem és ipar.

A kormánynak nincs határozott ipari és kereskedelmi politikája. Az agráriusok védelmében föláldozza a kereskedelmet és az ipart. Kereskedelem- és iparellenes irányzata csak a bankok páncélszekrényei előtt törik meg, amikor kiviteli és behozatali politikájával monopóliumos vállalkozásokat létesit és a maga egyoldalu párturalmának a biztositására nem veti meg a bankok millióit sem. Jellemző volt a kormány politikájára az Ausztriával kötött kereskedelmi egyezmény, amelyben az Ausztriából behozott ipari cikkek ellenében az ország élelmicikkeit viszi ki. Az egyezmény szerint

havonta négy vagon tojás, 15 vagon sertészsir, 100 vagon nullás- és 100 vagon rozslisztet, 3000 vágómarhát, 100 fejőstehenet és 1600 élő hizott sertést vittek ki. Fontos és szükséges élelmicikkek kivitele ellenében 10 vagon butor, 10 vagon sin és váltó és 3½ vagon drótszög s még több különböző ipari cikkek *behozatalát* engedélyezték. A kereskedelmi egyezmény káros az ország ipari és gazdasági érdekeire. A frakció megbizásából *Vanczák* elvtárs interpellált julius 15-én az összkormányhoz és bőven kifejtette az egyezmény káros voltát. Ezenkivül az ipari termelés és a gazdasági élet minden kérdését bőven tárgyalták a frakció tagjai az indemnitási vita alkalmával is.

Földreform, földbirtokpolitika és mezőgazdasági munkanélküliség.

A magyar közéletnek egyik legsulyosabb megoldatlan föladata a becsületes és gyökeres *földbirtokreform*. Az októberi forradalomnak egyik legsulyosabb hibája, hogy a földbirtok reformját nem hajtotta végre. A földbirtokreform elől a keresztény kisgazdakurzus sem tudott kitérni. Az első nemzetgyülés megalkotta ugyan a földbirtok helyesebb megoszlását szabályozó rendelkezésekről szóló törvényjavaslatot (1920 : XXXVI. tc.), de a végrehajtásához még most, három esztendő után sem jutottak el. A nagybirtokosok minden politikai és gazdasági hatalmukat még ennek a csenevész, erőtlen kisérletnek a végrehajtása ellen is fölhasználták. A gyökeres és becsületes földbirtokreform továbbra is legégetőbb magyar probléma marad, amelyet csak a demokratikus szabadságjogok biztositásával, a nagybirtok politikai hatalmának csökkentésével és a népellenes közigazgatási szervezetek demokratikus átszervezésével lehet megvalósitani. A nemzetgyülésen a földreform és a földbirtokpolitika minden kérdésére bőven kiterjeszkedtek *Szeder*, *Várnai* és *Farkas* elvtársak, egyrészt az indemnitás általános vitájában, másrészt az adójavaslatok tárgyalásánál. *Szeder* elvtárs többizben is alkalmat keresett arra, hogy ezt a sulyos problémát a nemzetgyülés elé vigye. Az egyre nagyobb méreteket öltő *mezőgazdasági munkanélküliségről* interpellációt intézett a földmivelésügyi miniszterhez, a *közmunkák sürgős elrendeléséről* meginterpellálta az összkormányt. S minden alkalommal ismertette a nagybirtok kiméletlen osztályuralmát, az aratási szerződések nélkül maradt munkások példátlan nyomoruságát és a földmunkások teljes kiszolgáltatottságát. Javaslatot nyujtott be *a mezőgazdasági munkabér megállapitó bizottságok létesitéséről*, követelte a közmunkák sürgős elrendelését, végül követelte, hogy a munka és kereset nélkül maradt földmunkásokat az ellátatlanok jegyzékébe vegyék föl. A nemzetgyülésen a nagybirtokosság politikai hatalma tulsulyban van, az olcsó napszámbérhez csökönyösen ragaszkodik és a volt kisgazda pártot a növekedő, magas buzaárakkal, a maga érdekei mellé állitja. A magas buza- és élelmiszerárak elfelejtetik a volt kisgazda párttal a földreformról tett minden igéreteit. A volt kisgazda párt jól érzi magát a nagybirtokosok árnyékában és a bekövetkező uj választásig hallani sem akar a földbirtokreformról és a demokratikus parasztpolitikáról. A földmives- és kisgazdaválasztók az egységes párt tényeiből levonhatják a tanulságokat: csak az ország teljes politikai és gazdasági demokratizálásán keresztül juthatnak el sorsuk és helyzetük gyökeres megjavitásához.

Javaslatunk a földreform végrehajtása tárgyában.

Utasitsa a nemzetgyülés az összkormányt olyan intézkedések megtételére, amelyekkel lehetővé válik az 1920. évi XXXVI. törvénycikk gyorsabb ütemu végrehajtása. Ezek közé tartozik: Minden vármegye területére kormánybiztos kinevezése, aki a legkiméletlenebb szigorral szerezne érvényt a törvénynek s az ezzel kapcsolatos intézkedések végrehajtásának és megtorolna bármely oldalról jelentkező minden olyan törekvést, amely akadályként jelentkeznék a törvény végrehajtásánál. A tett intézkedésekről, valamint az eredményről, a szakminiszter urak három hónapon belül tartoznak jelentést tenni a nemzetgyülésnek.

Benyujtotta: *Szeder* Ferenc
a nemzetgyülés 1922 julius 18-iki ülésén.

A mezőgazdasági bizottságokról.

Utasitsa a nemzetgyülés a földmivelésügyi miniszter urat, hogy három hónapon belül terjesszen a nemzetgyülés elé törvényjavaslatot a mezőgazdasági munkásokra vonatkozó bérmegállapitó bizottságok létesitéséről, valamint a mezőgazdasági munkaügyi biráskodás megvalósitásáról.

Benyujtotta: *Szeder* Ferenc
a nemzetgyülés 1922 julius 18-iki ülésén.

A mezőgazdasági munkanélküliség tárgyában.

Utasitja a nemzetgyülés az összkormányt, hogy a munkanélküliség enyhitése, valamint a többtermelés előmozditása céljából haladéktalanul inditassa meg a legszélesebb keretekben az alföldi csatornahálózat kiépitését, valamint a közgazdasági élet szempontjából rendkivül fontos ut kiépitését és megjavitását. A munkák terjedelméről a szakminiszterek három hónapon belül tegyenek jelentést a nemzetgyülésnek.

Benyujtotta: *Szeder* Ferenc
a nemzetgyülés 1922 julius 18-iki ülésén.

A nyugatmagyarországi betörés.

Julius 19-én az osztrák kormány diplomáciai lépéseket tett a magyar kormánynál, mert magyar „fölkelő bandák" Karácsfa határhelységnél, gépfegyverekkel és kézigránátokkal fölszerelve, osztrák területre betörtek. A magyar kormány kijelentette, hogy az „állitólagos támadásról illetékes köröknek nincs tudomásuk, de amennyiben valónak bizonyulnak ezek a tények, a kormány kötelességének fogja tartana a maga részéről, hogy a legerélyesebb vizsgálatot inditsa meg; és amennyiben a vizsgálat megállapitaná, hogy egyes felelőtlen elemek részéről valóban olyan támadás hajtatott volna végre, amely a szomszédos állam szuverénitását sérti, akkor a legerélyesebb megtorlással fog élni". A fölkelés valónak bizonyult. A kormány az események folyamán kényszeritve érezte magát arra, hogy csendőrség és katonaság által a fölkelést leszerelje. Az ügygyel kapcsolatban az osztrák parlamentben interpelláltak a „banda" támadásról. A rendőrség pedig 70 gyanus fiatalember ellen eljárást inditott tiltott toborzás cimén. Héjjas Iványt letartóztatták a rendőri nyomozás alapján, miután egyik szervezője volt a nyugatmagyarországi betörésnek. A nyugatmagyarországi betörés ügye a nemzetgyülésen is szóba került. Julius 21-én Bánffy külügyminiszter nyilatkozott a nyugati határon észlelt gyanus mozgolódásokról és jogtalan toborzásokról. Igérte, hogy az ebben az ügyben inditott vizsgálatot pár nap alatt befejezik. A külügyminiszter nyilatkozata nem elégitette ki pártunkat és az ellenzéki pártokat. Pártunk (Peidl, Farkas és Szabó elvtársak) és az ellenzéki pártok megbizottai fölkeresték a miniszterelnököt, akivel Vázsonyi Vilmos közölte, hogy a liberális ellenzék és a szociáldemokrata párt nem elégedhetik

meg a külügyminiszter nyilatkozatával és kérdést intéztek a miniszterelnökhöz, hogy *hajlandó-e lefegyverezni a még Nyugatmagyarországon tartózkodó fölkelő egyéneket.* A miniszterelnök kijelentette, hogy „a kormány el van határozva arra, hogy minden olyan kisérletet, amely zavart okozhatna, kész meghiusitani és letörni. A bünösök megbüntetése iránt pedig intézkedett, azokat bíróság elé fogja állitani". A belügyminiszter nyilatkozata szerint „a nyugatmagyarországi betörés központjában *Hir* György nemzetgyülési képviselő állott". A nemzetgyülés julius 26-iki ülésén *Pallavicini* György őrgróf kereszténypárti és *Kiss* Menyhért ébredőpárti interpelláltak a nyugatmagyarországi betörés ügyében. Az Ébredő Magyarok nagy küldöttséggel jelentek me a Házban, követelték Héjjas Iván szabadonbocsátását. Az orgoványi küldöttség ujságirókat inzultált a Házban és fenyegető magatartást tanusitott. Az interpellálók Héjjas Iván szabadonbocsátását követelték. Ugyanaz nap a nyugatmagyarországi eseményekről a frakció megbizásából *Farkas* elvtárs interpellált és határozott szavakkal mutatott rá arra, hogy a különitmények és illegális szervek kalandor politikája szerencsétlenségbe sodorja az országot. Fölvetette a kérdést: hogyan juthatnak ahhoz emberek, hogy föllfegyverkezzék magukat. Csak dezorganizált államokban lehetnek komitácsik és bandák, alkotmányos országokban nem. A bandák és különitmények megölték Somogyi Bélát és Bacsó Bélát. Összerombolták a Népszavát. Bombamerényletet követtek el a dohányutcai Demokrata Kör ellen. Mindezek az események menthetetlen katasztrófába sodorják ezt a szerencsétlen országot, hogyha a fegyveres csapatokat föl nem oszlatják. Az interpellációra a miniszterelnök válaszolt. Kijelentette, hogy „minden körülmények között meg fogja akadályozni a fegyveres toborzást". A miniszterelnök válasza nem volt kielégitő, frakciónk nem vehette tudomásul.

Kik hivták be a románokat?

A nemzetgyülés julius 15-iki ülésén *Sándor* Pál pártonkivüli képviselő interpellációt intézett a miniszterelnökhöz a román invázió tárgyában. Feleletet kért arra a kérdésre, hogy kik hozták be a románokat Budapestre és világosan sejtette, hogy az ugynevezett Fehér Háznak a románoknak Budapestre való hivásában szerepe van, megkérdezte a kereskedelmi minisztert, hogy kik voltak azok a hazaárulók, akiknek a bünös mulasztása révén a románok 25—30 milliárd értékü anyagot vihettek el. Sándor Pál interpellációjában utalt arra, hogy a szociáldemokraták bizonyára tudják, hogy a hatalom megszerzéséhez kiknek állott érdekében a románok behivása. Az interpellációból nagy politikai kavarodás lett. Az első *Friedrich*-kormány, amely a románok segitségével jutott uralomra, kellemetlen helyzetbe került. Két héten keresztül főzték a politika boszorkánykonyhájában a román ügyet, mig végre a kormány tudtával és beleegyezésével nagy támadást készitettek elő a szociáldemokrata frakció ellen. Az augusztus 2-iki ülésen a miniszterelnök válaszolt *Sándor* Pál interpellációjára, kijelentette, hogy „nincs abban a helyzetben, hogy bármiféle nyilatkozatot tehessen, nem tudja, hogy ki lehetett az a kilenc ur, aki behivta a románokat". Utalt arra, hogy erről talán többet mondhatnak a *Friedrich*- vagy a *Peidl*-kormány tagjai. *Pekár. Friedrich* és *Csilléry* volt miniszterek beszéltek a bolsevizmusról, a diktatura rémségeiről. Rémregényeket hordtak össze minden bizonyiték nélkül, de — mélységesen hallgattak a siófoki, orgoványi, kecskeméti, izsáki és egyéb

gyilkosságokról és legfőképen hallgattak arról, hogy — kik hozták be a románokat. A nemzetgyülésnek ez az ülése rendkivül izgalmas volt. Tomboltak a szenvedélyek. A nemzetgyülés mint egy ember támadt a frakcióra. Mind az a gyülölet, ellenszenv, féltékenység, parlagi tudatlanság és elvakult osztályérdek, amely még ma sem tudja megérteni és megbocsátani, hogy a szociáldemokrata pártot a választók bizalma és minden terrorral szemben való hüsége 24 mandátumhoz juttatta, a párt ellen, az eljövendő demokratikus Magyarország ellen zudult föl. A rágalmak és inzultusokkal szemben a frakció helytállt, annál is inkább, mert tudatában volt annak, hogy az ellenforradalom tobzódó uralmával és gyülöletével szemben még fokozottabb és élesebb küzdelmei lesznek, mig az uralkodó osztályokkal meg tudja majd értetni, hogy a szociáldemokrata párt és a valóságos demokrácia megteremtése nélkül az országot tovább nem lehet kormányozni. Az izgalomtól és szenvedélyektől tulfütött nemzetgyülésen, a felénk szórt rágalmakra, fenyegetésekre és piszkolódásokra *Peidl* elvtárs válaszolt, aki hatalmas beszédben pőrére vetkőztette a Friedrich-kormányzást. Elmondta a diktatura bukása után kormányalakitásának történetét, ismertette a románok segitségével végrehajtott Friedrich-puccsot, leszögezte, hogy Clemenceau távirata szerint is a Friedrich-kormány „idegen hatalomnak" köszönheti létét. *Peidl* elvtársnak elmondott beszédével kétségtelenül nagy sikere volt, amikor sulyos szavakkal bizonyitotta be, hogy a diktatura bukása után, ha módjában lett volna koncentrációs kormányt alakitani és ha az ország mentesült volna az azután hatalomra jutott kalandorpolitikától, akkor ez mérhetetlen gazdasági és politikai előnyt jelentett volna, az országot sok megaláztatástól és borzalomtól menthette volna meg. Azt, hogy a románokat kik hozták be, a szociáldemokraták nyugodt lélekkel bizzák az objektiv történelemre, amely bizonyára nem fog erre a kérdésre adandó válasszal adós maradni.

Kisebb törvényjavaslatok.

Közvetlenül az indemnitás tárgyalásának befejezése után a nemzetgyülés augusztus 2-án letárgyalta és elfogadta *a katonai büntetőjogban* megállapitott értékhatárok, valamint pénzbüntetések és birságok fölemeléséről szóló javaslatot.

Az adójavaslatok letárgyalása után a nemzetgyülés *a Pestvármegyei Dunavölgy lecsapoló- és öntözőtársulat vizmüveinek kiépitéséről* szóló törvényjavaslatot tárgyalta le szeptember 15-én. Ugyanezen az ülésen a nemzetgyülés tárgyalta *a fizetési eszközökkel elkövetett visszaélésekről* szóló törvényjavaslatot, amelyhez szeptember 16-án *Farkas* István elvtárs szólalt föl és fejtette ki pártunk álláspontját, rámutatván a valutaromlás igazi okaira. A valutával való üzérkedés velejárója a mai gazdasági rendnek, amely sulyos károkat okoz az ország dolgozó népének. Ennél a kérdésnél *Farkas* elvtárs kifejtette a kormány pénzügyi politikájának egyoldalúságát, amely fokozott termelés és olcsóbb élelmezés helyett növekvő élelmiszerárakat, csökkenő munkaalkalmat és gyarapodó bank-áruüzletet teremtett meg.

Szeptember 18-án a nemzetgyülés letárgyalta és elfogadta a *központi statisztikai hivatal által módositott alakban végrehajtandó adatgyüjtésről szóló kereskedelemügyi miniszteri jelentést.* A jelentés az uj fölveendő ipari, üzemi és kereskedelmi statisztika kérdőiveit állapitja meg. A jelentéshez *Propper* és *Peyer* elvtársak szó-

laltak föl és rámutattak arra, hogy az eddigi statisztikai fölvételekből hiányzik a *szociális vonatkozásu adatgyüjtés. Walkó* Lajos kereskedelmi miniszter a fölszólalásokra adott válaszában igéretet tett, hogy a statisztikai anyag összegyüjtésénél ezekre a szempontokra a jövőben tekintettel lesz. Ugyanezen az ülésen a nemzetgyülés elfogadta *a vagyonváltság kedvezményes lerovásáról* szóló törvényjavaslatot. A törvényjavaslat nagyon jellemző a kormány pénzügyi politikájára és a nagyvagyon adófizetőkészségére, mert lényeges kedvezményt biztosit azoknak, akik vagyonváltság után járó adójukat a törvényben meghatározott idő előtt fizetik be. A nagyvagyon még ezen a révén is *adókedvezményben részesül.*

Pénzügy.

A kormány adójavaslatai.

A nemzetgyülés augusztus 18-án kezdte tárgyalni a kormány adójavaslatait. Az ország pénzügyi helyzete sulyos. A kormány uj adókkal akarja az államháztartás egyensulyát helyreállitani. Kétségtelen azonban, hogy *ez csak a nagyvagyon fokozatos és erős megadóztatásával volna elérhető.* Ez elől a kormány mereven elzárkózik és a szegénységre kivetett adókkal akarja az államháztartás egyensulyát helyreállitani, de ez nem vezethet célhoz. Hozzá kell nyulni a nagyvagyon megfelelő megadóztatásához és törölni kell az államháztartás *improduktiv kiadásait.* Elvtársaink már a pénzügyi bizottságban kifejtették pártunk ebbeli álláspontját. A nemzetgyülés tárgyalásain, az adójavaslatok általános és részletes vitájában, tekintettel az adókérdés sulyosságára, a frakció nagyobb mértékben vett részt. Négy adójavaslatot tárgyalt a nemzetgyülés és a frakció tagjai minden javaslat tárgyalásában résztvettek. Az első fölszólaló *Várnai* Dániel elvtárs volt, aki behatóan foglalkozott a földbirtokreformmal, a kataszteri földadórendszerrel és a kisgazda párt reakciós adópolitikájával. Beszédében javaslatot nyujtott be a földadó progresszív megállapitásáról, amelyről az agráriusok érdekeit képviselő egységes párt hallani sem akart. A nagybirtok adópolitikáját a multban, a történelmi osztályok adómentességét *Farkas* elvtárs fejtette ki az adójavaslatok vitájában. Bőven kimutatta, hogy a magyar nagybirtok sohasem viselte azt a terhet, amelyet jelentőségénél fogva viselnie kellett volna. Pártunk javaslatát az egyedül igazságos adórendszerről, *a föld- és telekértékadóról Farkas* elvtárs nyujtotta be és indokolta meg. A frakció sulyt helyezett arra, hogy az adójavaslatok fölött való vitában az egész magyar adórendszer fölött éles kritikát gyakoroljon és kimutassa, hogy az államháztartás jövedelmeit a dolgozó szegénység szolgáltatja. Ebből a szempontból nagyon sulyos, hogy a pénzügyminiszternek az általános kereseti adóról szóló törvényjavaslata, amely a munkás minden keresetét és munkabérét igen sulyos adóval sujtja. *Propper* elvtárs az adójavaslatokról tartott beszédében bőven foglalkozott az egész magyar pénzügyi politikával, kimutatta, hogy amig a nagyvagyont az adójavaslatok kiméliik, addig a közvetett fogyasztási és közvetlen adókkal dolgozó néprétegeket sujtják. A nagybirtok, a nagyipar és a bankokrácia a nemzetgyülés mai összetételénél fogva, az állam terheit áthárítja a dolgozó osztályokra. *Propper* elvtárs követelte az adómentes létminimum biztositását és a tervezett kereseti adókulcs leszállitását.

A ház- és fényüzési lakásadó kérdésénél a párt álláspontját *Baticz elvtárs* fejtette ki. Rámutatván, hogy a fényüzési lakásadó kiméli a vagyonos, teherbiró lakókat. Kifejtette, hogy a javaslat nem alkalmas arra, hogy a ház- és lakásépitést előmozditsa. A vitában résztvett még *Pikler* elvtárs is, aki különösen a kereseti és jövedelmi adó antiszociális rendszerére mutatott rá.

A nemzetgyülés többsége elfogadta a mi szavazataink ellenében szeptember 12-iki ülésében mind a négy adójavaslatot. A rákövetkező részletes vitában a frakcio minden javaslatnál módositásokat nyujtott be, amelyeket a fölszóló elvtársak kellően megindokoltak. *Szeder* elvtárs a progressziv földadóért szállt sikra és fejére olvasta a hatalomra jutott kisgazda pártnak a választóknak tett igéreteket. A kisgazda párt kelletlenül és idegesen hallgatta elárult programját és az adójavaslatok tárgyalása során kisérletet tett, hogy palotaforradalmat rendezzen és kicsikarja a pénzügyminiszteritől legalább a látszatát annak, hogy a nagybirtok fokozott védelmével szemben, a kisbirtokosokat az igazságtalan adózás terheitől megkiméljé. A kormány leszerelte a palotaforradalmat, az egységes párt csak *Gaál Gaszton* és *Meskó Zoltán* hagyta el. *Szijj* Bálint és kisgazda társait leszerelték. A kataszteri osztályozás igazságtalanságaira is rámutatott *Szeder* Ferenc elvtárs, amikor követelte az avult kataszteri rendszer gyökeres reformját. A részletes vitában a házadónál az előadó kritikánk alapján magáévá tette *az adómentességet, a munkások müvelődési egyesületeire és munkásotthonaira.*

A kereseti adó részletes tárgyalásánál *Propper* elvtárs ismételten fölszólalt és követelte *a létminimum biztositását és fölemelését.* Sulyos szavakkal illette a javaslatot, amely a kereset minden koronáját megadóztatja. A javaslathoz a frakció nevében uj módositást ajánlott. Javasolta, hogy a családföntartó összkeresetéből *adómentes összegként levonandó legyen az önálló keresettel nem biró feleség után 20% és minden önálló keresettel nem biró családtag után 10%.* A javaslatot *nem fogadták el.* A frakció nagy sulyt helyezett arra, hogy a javaslat szerint tervezett adókulcs leszállittassék, ezért *Propper, Farkas* és *Peyer* elvtársak fölkeresték a pénzügyminisztert és indokolták előtte, hogy a javaslat eredeti tervezetében sulyos komplikációkat fog okozni a munkásságban. A pénzügyminiszter az előadóval uj szöveget javasolt, amelyben az 1500 koronás adómentes létminimumot állitották föl és az adókulcsot *enyhitették.* Az adókulcs megváltoztatását kizáróan a szociáldemokrata frakció erte el, egyetlen párt sem szállott sikra a munkások magas megadóztatása ellen. Jellemző, hogy frakciónk erőteljes parlamenti akcióját késztette csak rá a kereszténységi Szabó Józsefet, hogy javaslatot nyujtson be a létminimum fölemeléséről. A munkások sulyos megadóztatását nem tartotta azonban olyan fontos munkásérdeknek, hogy az általános vitában a progressziv adózásért fölszólalt volna.

Összehasonlitásul alább közöljük a törvényjavaslat eredeti adókulcsát, szembeállitva a *Propper* elvtárs által előterjesztett és a nemzetgyülés által elfogadott javaslattal:

I. A törvényjavaslat eredeti adókulcsa.

Heti	1000 K-ig		2 K
1000 K fölül	1500	„	4 „
1500 „ „	2000	„	10 „
2000 „ „	2500	„	20 „
2500 „ „	3000	„	30 „
3000 „ „	3500	„	45 „
3500 „ „	4000	„	60 „
4000 „ „	4500	„	80 „
4500 „ „	5000	„	100 „
5000 „ „	5500	„	120 „
5500 „ „	6000	„	140 „
6000 „ „	7000	„	170 „
7000 „ „	8000	„	200 „
8000 „ „	9000	„	240 „
9000 „ „	10000	„	300 „
10000 „ „	11000	„	380 „
11000 „ „	12000	„	460 „
12000 „ „	13000	„	560 „
13000 „ „	15000	„	660 „
15000 „ „	17000	„	760 „
17000 „ „	20000	„	900 „

20000 koronán fölül a jövedelem minden megkezdett vagy egész 1000 koronája után 5%

Havi	4000 K-ig		5 K
4000 K fölül	5000	„	12 „
5000 „ „	6000	„	20 „
6000 „ „	7000	„	30 „
7000 „ „	8000	„	40 „
8000 „ „	9000	„	55 „
9000 „ „	10000	„	80 „
10000 „ „	12000	„	120 „
12000 „ „	14000	„	175 „
14000 „ „	16000	„	240 „
16000 „ „	18000	„	320 „
18000 „ „	20000	„	400 „
20000 „ „	25000	„	525 „
25000 „ „	30000	„	700 „
30000 „ „	35000	„	900 „
35000 „ „	40000	„	1150 „
40000 „ „	45000	„	1400 „
45000 „ „	50000	„	1800 „
50000 „ „	60000	„	2300 „
60000 „ „	70000	„	3000 „
70000 „ „	80000	„	3800 „

80000 koronán fölül a jövedelem minden megkezdett vagy egész 1000 koronája után 5%

II. Pártunk által javasolt adókulcs.

Heti			
3000 K fölül	3500 K-ig		10 K
3500 „ „	4000	„	15 „
4000 „ „	4500	„	25 „
4500 „ „	5000	„	35 „
5000 „ „	5500	„	45 „
5500 „ „	6000	„	60 „
6000 „ „	7000	„	80 „
7000 „ „	8000	„	100 „
8000 „ „	9000	„	150 „
9000 „ „	10000	„	200 „
10000 „ „	11000	„	250 „
11000 „ „	12000	„	300 „
12000 „ „	13000	„	450 „
13000 „ „	15000	„	720 „
15000 „ „	17000	„	860 „
17000 „ „	20000	„	1100 „

20000 koronán fölül a jövedelem minden ujabb 1000 koronája után 10%

Havi			
12000 K-tól			50 K
12000 K fölül	14000 K-ig		80 „
14000 „ „	16000	„	120 „
16000 „ „	18000	„	140 „
18000 „ „	20000	„	200 „
20000 „ „	25000	„	280 „
25000 „ „	30000	„	380 „
30000 „ „	35000	„	600 „
35000 „ „	40000	„	900 „
40000 „ „	45000	„	1400 „
45000 „ „	50000	„	1800 „
50000 „ „	60000	„	2500 „
60000 „ „	70000	„	3300 „
70000 „ „	80000	„	4400 „

80000 koronától minden ujabb 1000 korona után 10%

III. A Nemzetgyülés által elfogadott adókulcs.

Heti			
1500 K föl.	2000 K-ig		5 K
2000 „ „	2500	„	10 „
2500 „ „	3000	„	20 „
3000 „ „	3500	„	30 „
3500 „ „	4000	„	45 „
4000 „ „	4500	„	60 „
4500 „ „	5000	„	80 „
5000 „ „	6000	„	100 „
6000 „ „	7000	„	125 „
7000 „ „	8000	„	160 „
8000 „ „	9000	„	220 „
9000 „ „	10000	„	275 „
10000 „ „	11500	„	350 „
11500 „ „	12500	„	450 „
12500 „ „	15000	„	600 „
15000 „ „	17500	„	780 „
17500 „ „	20000	„	900 „
20000 „ „	22500	„	1050 „
22500 „ „	25000	„	1250 „
25000 „ „	27500	„	1500 „
27500 „ „	30000	„	1800 „
30000 „ „	32500	„	2200 „
32500 „ „	35000	„	2600 „

35000 koronán fölül a jövedelem minden megkezdett vagy egész 1000 koronája után 7·5%

Havi			
5000 K föl.	8000 K-ig		20 K
8000 „ „	10000	„	50 „
10000 „ „	12000	„	80 „
12000 „ „	14000	„	120 „
14000 „ „	16000	„	180 „
16000 „ „	18000	„	240 „
18000 „ „	20000	„	320 „
20000 „ „	24000	„	400 „
24000 „ „	28000	„	500 „
28000 „ „	32000	„	650 „
32000 „ „	36000	„	850 „
36000 „ „	40000	„	1100 „
40000 „ „	45000	„	1400 „
45000 „ „	50000	„	1800 „
50000 „ „	60000	„	2300 „
60000 „ „	70000	„	2900 „
70000 „ „	80000	„	3600 „
80000 „ „	90000	„	4500 „
90000 „ „	100000	„	5500 „
100000 „ „	110000	„	6600 „
110000 „ „	120000	„	7800 „
120000 „ „	130000	„	9100 „
130000 „ „	140000	„	10500 „

140000 koronán fölül a jövedelem minden megkezdett vagy egész 1000 koronája után 7·5%.

Javaslataink az adójavaslatokhoz:

A földadóhoz.

A földnek mai megadóztatási rendszere nem halad együtt a földnek az általános kulturális haladás és népszaporodás folytán növekedő értékével, mert amig a föld forgalmi értéke helyenként 10—20—100-szorosra is emelkedett már a békeidőben, addig a kataszter adórendszerében az ezenfölül a nagybirtok javára és a kisbirtok rovására igazságtalanul megoszlott adószolgáltatás, amelyet a nagybirtoknak az ő hatalmi poziciójával sikerült még egészében kontingentálni is, változatlanul maradt. A földadókataszter még ezt, a föld növekedő értékét figyelembe nem vevő adóalapot is ellenőrizhetetlen és a visszaéléseknek tág kaput nyitó, a gyakorlati életben és a forgalomban nem létező mértékkel állapitja meg, mint amilyen a joggal hirhedt „kataszteri hozadék" és „kataszteri osztály". A földadókataszter ezen elavult és intézményesen korrupt rendszerének következménye, hogy védtelen törpebirtok arányiag sulyosabb, három-négy-ötszörös adót fizet ugyanolyan forgalmi értékü föld után, mint amennyit a nagy befolyással rendelkező nagybirtok pusztán hatalmi poziciójának érvényesülése folytán fizet. A földadókataszter rendszere azért is igazságtalan, mert a müvelési áganként való osztályozás tulságosan szük és merev arra, hogy azon belül a föld forgalmi értékének óriási különbségei igazságosan és csak megközelitően is kifejezhetők és eszerint megadóztathatók legyenek. A földadókataszter rendszere, a mivelési ágakat véve alapul, intézményesen adóleszállitási jutalmat nyujt annak, hogy valaki a földet a többtermelés elvével ellenkezően a nemzeti termelés rovására, a drágaság és a munkanélküliség föntartására és fokozására, termelési és forgalmi értéken alul megengedhetetlenül primitiv módon használja föl.

Mindezek alapján

a szociáldemokrata párt a föld forgalmi értékének megadóztatását kivánja,

amely megadóztatás nem igazodik a tulajdonos egyéni önkényétől és spekulációjától függő tényleges kihasználás módja és mértéke után. A föld- és telekértékadó ennélfogva megfelel a többtermelés nagy és alapvetően fontos érdekeinek és kiválóan alkalmas arra, hogy letörje a földnek már békeidőben is mesterségesen fölhajtott árát, hogy igy hozzáférhetővé tegye a földet a munkának. A földértékadó kivetése a gyakorlatban könnyen ellenőrizhető, az eddigi összes tapasztalatok szerint korrumpálhatatlan, a visszaéléseket teljesen kizárja és igy föltétlenül igazságosan osztja meg a terheket a kis- és nagybirtok között.

Kivánjuk tehát a föld megadóztatásának a földpolitika, az adópolitika és a közgazdaságtan mai állásának megfelelő modern és egyuttal egyedül demokratikus formáját, a föld- és telekértékadót.

Javasoljuk, hogy a nemzetgyülés utasitsa a kormányt, hogy záros határidőn belül sürgősen nyujtson be törvényjavaslatot a föld- és telekadóról."

Benyujtotta: *Farkas* István
a nemzetgyülés 1922 augusztus 25-iki ülésén.

*

A nemzetgyülés utasitja a pénzügyminisztert, hogy a földadó tekintetében a legközelebbi adókivetést az alábbi mértékben *fölemelt kataszteri tiszta hozadék alapján* eszközöltesse: az 5—50 holdas földbirtoknál a régebbi törvényes rendelkezések alapján megállapitott kataszteri tiszta hozadék érintetlen marad. Ez az adóalap azonban, vagyis a kataszteri tiszt hozadék, minden ujabb minősités és osztályozás mellőzésével, az 50—100 holdas birtokoknál 25%-kal, a 100—1000 holdas birtokoknál 100%-kal és az 1000 holdon fölüli birtokoknál 150-től 200%-ig haladva, fokozatosan *emelendő*. Az *adókulcs* 5—100 holdig 20%, azon fölül 30%-ban állapittatik meg.

Benyujtotta: *Várnai* Dániel
a nemzetgyülés 1922 augusztus 24-iki ülésén.

*

A nemzetgyülés kimondja, hogy az *1—5 holdig terjedő törpebirtok* a földadó kivetésének uj szabályozásáról szóló törvény élebeléptetésétől számitandó 10 esztendeig a földadó fizetése alól *mentesittetik*.

Benyujtotta: *Várnai* Dániel
a nemzetgyülés 1922 augusztus 24-iki ülésén.

Az 5 kataszteri holdon fölüli birtoktesteknél a kivetés ugy eszközlendő, hogy az évenként az 1909. évi V. törvénycikk 30. szakaszának rendelkezése szerint megállapitandó földadó minden koronája 5 kataszteri holdtól 20 kataszteri holdig 3 kilogram, 21 kataszteri holdtól 50 kataszteri holdig 4 kilogram és 51 kataszteri holdtól kezdve további 5 kilogram buzával veendő egyenértékünek.

Benyujtotta: *Szeder* Ferenc
a nemzetgyülés 1922 szeptember 13-iki ülésén.

Kimutatást az adóbevételekről.

Utasitsa a Ház a pénzügyminiszter urat, hogy az adóbevételekről addig is, amig módjában lesz rendes évi költségvetést és rendes zárószámadást a nemzetgyülés elé terjeszteni, megfelelő kimutatásokat terjesszen évenként a nemzetgyülés elé.

Benyujtotta: *Propper* Sándor
a nemzetgyülés 1922 szeptember 5-iki ülésén.

Küzdelem a drágaság ellen.

Sem a kormánynak, sem az egységes pártnak nincs átgondolt jó gazdasági politikája, amely fokozná az ipari és mezőgazdasági termelést és csökkentené a drágaságot. A drágaság növekedése pedig egyre sulyosabb helyzetbe juttatja az ország vagyontalan, dolgozó népét. Munkások és alkalmazottak sulyosan szenvednek a drágaságtól. Pártunk parlamenti frakciója erélyesen és sürgetően lépet föl a nemzetgyülésen és követelte, hogy a kormány fékezze meg a drágaságot, alkosson a drágaság csökkentésére megfelelő rendszabályokat, változtassa meg kiviteli és behozatali politikáját. Julius 8-án a miniszterelnök nyilatkozott a drágaságról és elismerte, hogy „mindent háttérbe szorit a gazdasági helyzet, a megélhetés problémája", ehhez hozzáfüzte, hogy az „elkövetkező telet az állam és a társadalom aligha fogja átélhetni nagy megpróbáltatások nélkül". A buza ekkor métermázsánként 4575 korona volt. A miniszterelnök nyilatkozata után 5100 koronára emelkedett. A keresztény ellenzék részéről *Rakovszky* István, pártunk részéről pedig *Farkas* István elvtárs követelte, hogy a nemzetgyülés mindent megelőzően foglalkozzon a *drágaság* kérdésével. A kormány nyujtson be javaslatokat, amelyek alkalmasak a tobzódó drágaság megfékezésére. A miniszterelnök és pártja ridegen elzárkózott az elől, hogy a nemzetgyülés a drágaságot tárgyalhassa és ugy vélte a kérdést megkerülni, hogy javaslatot tett a Háznak egy ad hoc alakitandó 33-as bizottságnak a választására, amely a drágaság kérdésével foglalkozik. A drágasági bizottságba pártunk *Farkas*, *Peyer* és *Györki* elvtársakat jelölte. (Később *Györki* elvtárs helyett *Szabó* Imrét.) *Farkas* elvtárs a frakció megbizásából a nemzetgyülés julius 11-én tartott ülésén beszédet mondott a drágaságról és benyujtotta pártunknak a drágaság letörésére vonatkozó javaslatát. A javaslatot részletesen megindokolta. A javaslatot tárgyalás alá vette a drágasági bizottság. A bizottságban *Peyer* és *Farkas* elvtársak szólaltak föl, követelték a munkások hatósági ellátását, a gabona szabad forgalmának a korlátozását és az élelmiszerkivitel beszüntetését. A drágasági bizottság letárgyalta javaslatunkat és azt a kormány elé terjesztette. Javaslatunkból a kormány a *devizarendeletre* vonatkozó részt kénytelen volt megvalósitani, mert a gabona árának rohamos növekedése és a valutaüzérkedés egyre nagyobb aránya a korona kurzusát 0.17 pontra sülyesztette. A devizarendeletet a kormány későn adta ki és végrehajtásában is olyan hibákat követett el, amelyek hatását csökken-

tették. A korona zuhanása olyan lendületet vet, amely katasztrófával fenyegeti az egész gazdasági életet és a drágaság emelkedését előre nem sejthető mértékben fokozta. A drágasági bizottságban *Farkas* elvtárs ismételten rámutatott a drágaság okaira, éles kritika tárgyává tette a lakás- és boltbérek emelését, a vasuti tarifa fölemelését és rámutatott arra, hogy a kormányhatóságok elöljárnak az árdrágitásban. Követelte az élelmiszerárak azonnali maximálását. *Peyer* elvtárs a drágasági bizottságban a szénárak maximálását, a szénforgalom fölszabaditását követelte és részletesen kifejtette a szénárak alakulását. *A kormány a drágaság ellen nem tett semmit.* A drágasági bizottság tanácskozásai semmivel sem járultak hozzá az árak csökkentéséhez, a drágasági bizottságban fölvetett javaslatokat a kormány nem vette figyelembe. Ellenkezően, élelmiszerkiviteli politikáját fokozta és az agrárius érdekeltségnek minden követelését teljesitette. Az Ausztriával kötött egyezmény alapján nagymennyiségü élelmiszert engedélyezett kivitelre, a drágaság és a nyomoruság növekedésének legsulyosabb korszakában, a kormány szeptember 19-én bizonytalan időre elnapolta a nemzetgyülést.

A miniszterelnök már megfeledkezett arról a borzalmas télről, amely elé a drágaság az országot állitja és amelyről julius 8-án még azt mondta, hogy „az állam és a társadalom aligha fogja átélhetni nagy megrázkódtatások nélkül". Szeptemberben már egyszerüen ugy találta, hogy a drágaság természetes európai jelenség és semmi szükség sincs a nemzetgyülés ülésezésére. Pártunk és a nyomorgó néptömegek nem oszthatták a miniszterelnök véleményét. A drágaság sokkal sulyosabb katasztrófát zuditott ránk, mintsem hogy szó nélkül hagyható volna a kormány teljesen egyoldalu és agrárius érdekeket védő, élelmiszerdrágitó politikája. Pártunk az ellenzéki pártokkal együttesen akciót kezdeményezett a nemzetgyülés egybehivására. Harmincnál több aláirással kértük a nemzetgyülés egybehivását, amelyet a Ház elnöke október 20-ára egybehivott. Az ülésen a kormány javasolta a Ház ujból való elnapolását. Az ellenzék részéről *Rassay* Károly, *Haller* István, pártunk részéről pedig *Farkas* István indokolta meg hosszabb beszédben a Ház további tanácskozásának szükségét. Beszédének keretében benyujtotta pártunk ujabb javaslatát a drágaság csökkentésére és az élelmiszerek kivitelének sürgős eltiltására. Javaslatának megindokolásában kifejtette, hogy a buza ára január 1-én még 2350, junius 1-én 3650, augusztus 1-én 6450, október 1-én 10.950, október 15-én már 11.250 koronára emelkedett. Ugyancsak kimutatta a fontosabb élelmiszerárak emelkedését és rámutatott arra, hogy a bérstatisztika szerint mig egy képzett szakmunkás heti átlagos keresete október 15-én 3667 korona 20 fillér, addig egy öttagu munkáscsalád szükséglete 9513 korona 7 fillér. Tényekkel bizonyitotta be, hogy minden élelmiszert kivisznek az országból. Ezért a drágaság nőttön nő. A miniszterelnök válaszában már teljesen elfeledkezett arról a drágaságról, amely „sulyos megpróbáltatás elé állitja az országot és a társadalmat" és merész állitással azt mondta, hogy „Magyarország a legolcsóbb ország". A nemzetgyülés többségi pártja ennek tapsolt, mert a nagybirtokos és a hatalomhoz jutott kisgazdák valóban ugy gondolják, hogy az élelmiszerárak Magyarországon még nagyon olcsók és az ő érdekeik és kivánságaik szerint a buza, a hus, a zsir és egyéb nélkülözhetetlen élelmiszerek árát még föl kellene emelni, tul az aranyparitáson, a buzaparitás magasságáig. Hogy ennek milyen következményei lesznek, arra egyelőre sem a kormány, sem az egységes párt nem

gondol... Pártunknak természetesen még fokozottabb mértékben folytatni kell a drágaság elleni küzdelmet, nehogy a drágaság katasztrofális következménye és a vele járó ipari és kereskedelmi pangás még nagyobb mértékben megrázkódtassa az országot.

Javaslataink a drágaság letörésére.

I.

Utasitsa a nemzetgyülés a kormányt, hogy a drágaság csökkentése érdekében:

1. *A kenyérmagvak és általában a mezőgazdasági termékek árát szabályozza az ország általános gazdasági helyzetére és a dolgozók keresetére való figyelemmel.*
2. Gondoskodjék a költségvetés kereten belül, szükség esetében rendkivüli hitel igénybevételével is, a szállitási eszközök megfelelő szaporitásáról s a lefoglalt szállitási eszközök fölszabaditásáról.
3. Szállitsa le a legfontosabb élelmicikkek szállitási dijtételeit.
4. Behozatalt csakis a *legfontosabb és a legszükségesebb cikkekre nézve engedélyezzen*, ezeknek azonban teljes vámmentességet biztositson.
5. Szüntesse meg az állami támogatással létesitett félhivatalos magánvállalkozások monopóliumát.
6. Az adózás eddigi rendszere helyett *az adózás súlypontját a nagybirtok és a nagytőke progresszív igénybevételére helyezze.*
7. Terjesszen elő törvényjavaslatot a földadónak a mezőgazdasági vagyonérték emelkedésével egyenlő mértékü fölemelésére.
8. Terjesszen elő törvényjavaslatot a közszükségleti cikkekre vonatkozóan a mindent sokszorosan megdrágitó *forgalmi adó eltörléséről.*
9. A deviza- és valutaüzletből származó hasznot adóztassa meg erőteljesebben.
10. Terjesszen elő törvényjavaslatot *a fogyasztási adó csökkentéséről.*
11. *Terjessze ki a kedvezményes ellátást mindazokra, akár ipari, kereskedelmi, állami vagy magánalkalmazottak, vagy mezőgazdasági munkások legyenek is — akiknek a havikeresete nem haladja meg a 25.000 koronát.*
12. Állapitsa meg a kormány a belföldi fogyasztáshoz szükséges áru mennyiségét és ennek árát. A szabadforgalmi (kiviteli) ár és a belföldi fogyasztásra szükséges áru ára közötti különbözetet födözze: 1. a termelő, 2. az ipari és kereskedelmi vállalkozás, 3. a nagyvagyonok külön megadóztatása révén az állam.
13. A kormány biztositsa a munkások és az alkalmazottak szabad szakszervezeti szervezkedésének a lehetőségeit, hogy a drágaság emelkedése esetében lehetséges legyen a munkabérek emelése is

Benyujtotta: *Farkas* István
a nemzetgyülés 1922 julius 11-iki ülésén.

II.

A rohamosan és föltartózhatatlanul növekedő drágaság sulyos katasztrófa felé sodorja az országot. A munkabérből és fixfizetésből élő munkások és alkalmazottak nyomorusága egyre nagyobb méreteket ölt. Az elsőrendü életszükségleti cikkek naponként emelkedő ára sulyos gondnak és nélkülözésnek teszi ki a dolgozó népet. A néperő rohamosan gyöngül. Nyomoruság, szegénység, munkanélküliség, növekedő halálozás, csökkenő születés, emelkedő betegségi arányszám az utjelzői annak a pusztulásnak, amelybe az ország dolgozó népét a drágaság sodorta.

A közeledő tél a nép nyomoruságát és nélkülözését még eddig nem látott mértékben fokozza.

A kormányzat elsőrangu föladata, hogy előrelátó pénzügyi és gazdasági politikával; kiterjedő és hathatós rendszabályok következetes és szigoru végrehajtásával csökkentse a drágaságot és fokozza a nép ellentálló gazdasági erejét.

A kormány ennek a kötelességének nem tesz eleget. Egyoldalu gazdasági politikát folytat, amely hatósági áremelésekkel, a kivitel fokozásával, a kedvezményes ellátás megvonásával az élelmiszerárak emelkedését és a drágaság növekedését szolgálta.

A nemzetgyülés julius 11-én megtartott ülésében a drágaság csökkentésére alkalmas rendszabályokat javasoltunk, amelyek előtt a kormány mereven elzárkózott. A nép nyomorusága parancsolóan követeli tőlünk, hogy a kormány figyelmét ismét fölhivjuk a drágaságra. Ha a kormány nem változtat eddigi egyoldalu gazdasági és pénzügyi politikáján, akkor a nép fokozódó nyomoruságáért és az ország romlásáért a felelősség kizáróan őt terheli.

Javasoljuk,

a nemzetgyülés utasitsa a kormányt, hogy

1. Sürgősen *rendelje el az élelmiszerek (liszt, előállat, földolgozott hus, zsir, tojás) kiviteli tilalmát.*

2. Az emberi táplálkozásra alkalmas kenyérmagvaknak állatok etetéséül való fölhasználását sulyos büntetés terhe mellett tiltsa meg.

3. A burgonya, árpa, kukorica és rozs ipari célokra való földolgozását tiltsa el.

4. *A cukor ipari földolgozását és fölhasználását korlátozza.*

5. Biztositsa a városok megfelelő *tejellátását.*

6. Korlátozza a vajgyártást, a tej ipari fölhasználását és földolgozását.

7. *Szigoru büntetéssel sujtsa a bankok árufölhalmozását és áruuzsoráját.*

8. *Az uzsorabiróságot szervezze át; alkalmazzon ülnököket a fogyasztók köréből.*

9. *Szüntesse meg a terménytőzsde müködését.*

10. *A forgalmi adó alól mentesitse az elsőrendü, az életföntartáshoz szükséges cikkeket.*

11. *Az élelmiszerek szállitási dijtételeit szállitsa le.*

12. *Szüntesse meg az állami támogatással létesitett monopóliumos vállalkozásokat.*

13. *A behozatalt korlátozza* a legfontosabb és a legszükségesebb cikkekre és ezek részére biztositson teljes vámmentességet.

14. A munkaberből és fizetésből élő munkások, alkalmazottak, rokkantak, hadiárvák és özvegyek, munkanélküliek, betegek és elaggottaknak a legelsőrendü élelmiszerekkel (liszt, kenyér, burgonya, tej, tojás, zsir) való ellátására *népélelmezést biztositson;* és az élelmiszereket *olcsó* áron hozza forgalomba.

15. *A munkanélküliek részére biztositson állami vagy városi támogatást.*

16. *A hadirokkantak, árvák és özvegyek járadékát, a nyugdijasok illetményét, a betegsegélyző táppénzt, valamint a baleseti járadékot, a drágaság mértékének megfelelően, emelje föl.*

17. *A népélelmezés költségének födözése céljából vessen ki külön adót a nagyvagyonra és a nagyjövedelemre.*

Benyujtotta: *Farkas* István
a nemzetgyülés 1922 október 20-iki ülésén.

III.

Tekintettel arra a nagy nyomoruságra, amelyben a földmunkások, munkaalkalom hiánya, valamint a drágasággal arányban nem álló alacsony munkabérek miatt vannak, tekintettel továbbá arra, hogy a nyomor eddigi méretei a közelgő tél beálltával csak fokozódni fognak, ami következményeiben végzetessé válhatik, utasitsa a nemzetgyülés a kormányt, hogy haladéktalanul inditsa meg mindazon közmunkákat, amelyeknek kivitelére vonatkozó munkatervek készen vannak; 2. sürgősen terjesszen be törvényjavaslatot a mezőgazdasági munkabérmegállapitó bizottságok megalakitására; 3. haladéktalanul rendelje el mindazon családoknak a hatósági lisztellátásba való fölvételét, amely családok a nyári aratásnál gabonát nem kerestek; 4. a vándormunkások, kubikosok utazását könnyitse meg a kedvezményes féláru vasuti utazás visszaállitásával.

Benyujtotta: *Farkas* István
a nemzetgyülés 1922 október 20-iki ülésén.

A frakció tevékenysége a bizottságokban.

A nemzetgyülés elé kerülő javaslatokat a bizottságokban kellene komoly tárgyalás alá venni. A bizottságokban nyilik alkalom beható és komoly tárgyalásokra. Sajnos, a nemzetgyülés mai összetételénél és a bizottságoknak nagy számarányánál fogva, alig lehet remélni komoly tárgyalást. A magyar nemzetgyülésen és a nemzetgyülés bizottságaiban, a demokráciát előbb valósággá kell fejleszteni, hogy a szakszerü és komoly munka eredményes lehessen. A bizottságokban a kormányzó párt döntő többséggel van képviselve, számarányánál fogva nem is veszi komolyan a bizottsági tárgyalásokat és a bizottságokhoz juttatott javaslatokat egyszerüen keresztülhajszolja. A bizottságok elé kerülő fontos törvényjavaslatokat a bizottsági tagok az ülés előtt alig egy-két nappal előbb kapják kézhez, ugy hogy fizikai idejük sem lehet arra, hogy a javaslatokat komolyan és behatóan tanulmányozzák. Ezt a rendszert csak a merev többségi elv kiméletlen érvényesitése ellen való

küzdelemmel lehet megváltoztatni. Az ország érdekében való, hogy ez a küzdelem mielőbb eredménnyel járjon.

A frakció bizottsági tagjai részvettek a bizottságok munkájában, bár nagy önmegtartóztatásukba került, hogy a többség önkényes magatartása mellett a bizottságok munkájában résztvegyenek. A bizottságok munkájában a frakciónak ezután még fokozottabb mértékben kell résztvenni és ezért fontos, hogy a bizottságok tagjai másirányu elfoglaltságuk alól a jövőben jobban mentesitve legyenek.

A nemzetgyülés elmult ülésszaka alatt fontosabb munkája volt *a pénzügyi* bizottságnak, amely tárgyalta az indemnitást és az adójavaslatokat. Elvtársaink a bizottságban, az indemnitás tárgyalásánál határozott állásfoglalással és bő indokolással követelték az *internálás megszüntetését*, a kivételes hatalom megszüntetését (Peyer); az adójavaslatok tárgyalásánál követelték *a létminimum mentességét, a progressziv adórendszert*, a földnek teherviselőképességéhez való megadóztatását, a közvetett fogyasztási és forgalmi adók fokozatos leépitését (Vanczák). *A munkásügyi* bizottságban *a sütőipari munka szabályozásáról* szóló törvényjavaslat tárgyalásában *Jászai* elvtárs képviselte álláspontunkat, aki követelte, hogy a kormány minél előbb készitsen törvényjavaslatot *a munkásvédelemnek az egész vonalon történő szabályozásáról* és ebben gondoskodjék az éjjeli munka teljes megszüntetéséről. A részletes vitában javasolta, hogy az éjjeli munkaidő az egész országban esti 9 órától reggel 5 óráig szüneteljen. Javasolta, hogy a süteménykihordással csak a 16 évnél idősebb és állandó alkalmazottak legyenek foglalkoztathatók. Végül tiltakozott, hogy a törvényjavaslat módot ad a mindenkori miniszternek arra, hogy a törvényt rendeletekkel megváltoztathassa.

A külügyi bizottságot a kormány nagyon ritkán hivja össze, külpolitikájáról tájékoztatást nem ad. Tárgyalásain *Peyer* és *Propper* elvtársak vettek részt, akik követelték, hogy a kormány külügyi politikájáról határozott és mindenre kiterjedő fölvilágositást adjon.

Pártunk a következő bizottságokban van képviselve:

I. biráló bizottság: Saly Endre. *II. biráló bizottság:* Györki Imre: *III. biráló bizottság:* Hebelt Ede. *IV. biráló bizottság:* Jászai Samu. — *Földmivelésügyi:* Farkas István, Szeder Ferenc, Vanczák János. — *Gazdasági:* Saly Endre. — *Igazolási állandó bizottság:* Györki Imre. — *Igazságügyi:* Esztergályos János, Györki Imre, Hébelt Ede. — *Kérvényi:* Baticz Gyula, Kitajka Lajos — *Kivándorlási:* Kitajka Lajos, Propper Sándor, Várnai Dániel. — *Könyvtári:* Baticz Gyula, Hébelt Ede. — *Közgazdasági:* Farkas István, Peidl Gyula, Peyer Károly. — *Közigazgatási:* Farkas István, Kabók Lajos, Rothenstein Mór. — *Közjogi:* Györki Imre, Hébelt Ede, Reisinger Ferenc. — *Közlekedésügyi:* Baticz Gyula, Kabok Lajos. Klárik Ferenc. — *Közoktatásügyi:* Hébelt Ede, Kéthly Anna, Rothenstein Mór. — *Külügyi:* Peidl Gyula, Peyer Károly, Propper Sándor. — *Mentelmi:* Györki Imre. — *Munkásügyi:* Györki Imre, Jászai Samu, Propper Sándor. — *Naplóbiráló:* Sütő József, Knaller Győző, Rothenstein Mór. — *Országos kivándorlási tanács:* Várnai Dániel. — *Összeférhetetlenségi állando bizottság:* Peyer Károly. —*Pénzügyi:* Várnai Dániel, Peyer Károly, Vanczák János. — *Számvizsgáló:* Baticz Gyula, Pikler Emil. — *Védelő:* Knaller Győző, Peyer Károly, Szabó Imre. — *Vizügyi:* Reisinger Ferenc, Szeder Ferenc. — *Zárszámadásvizsgáló:* Esztergályos János, Szabó Imre. — *A drágaság ügyében kiküldött külön bizottság:* Farkas István, Szabó Imre, Peyer Károly.

Szociáldemokrata interpellációk.

Esztergályos János: A levélcenzuráról. (1922 julius 12.)
A csendőri és rendőri brutalitásokról. (1922 szeptember 13.)
Dr. Györki Imre: A munkásbiztositó pénztárak önkormányzatának visszaállitásáról. (1922 junius 28.)
A munkásbetegségelyezésről. (1922 augusztus 23.)
Az internálásról és az emigráció likvidálásáról. 1922 szept. 16.)

Farkas István: A dohánygyári munkások bérmozgalmáról és szervezkedési szabadságáról. (1922 junius 24.)
A Nyugatmagyarországon történt eseményekről. (1922 julius 26.)
A közszabadságok helyreállitásáról. (1922 szeptember 16.)
Jászai Samu: A *Vasutas* betiltásáról. (1922 julius 8.)
Hébelt Ede: A kivételes hatalomról és az internálásokról. (1922 julius 26.)
Kabók Lajos: A Wekerle-telepi kilakoltatásokról. (1922 julius 1-én.)
Klárik Ferenc: A salgótarjáni közigazgatásról. (1922 julius 8.)
Peyer Károly: A salgótarjáni bányászsztrájkról. (1922 szeptember 6)
Az egyesülési és gyülekezési jogról. (1922 szeptember 14.)
Pikler Emil: Az internálásról. (1922 szeptember 6.)
Propper Sándor: A *Népszava* elkobzásáról. (1922 junius 27.)
Rothenstein Mór: A lapok oldalterjedelmének korlátozásáról. (1922 augusztus 23.)
Saly Endre: A cukor- és zsirdrágaság ügyében (1922 julius 26.)
Szabó Imre: A fölfüggesztett tanitók és tanárok ügyében. (1922 szept. 16.)
A *Földmivesek Lapja* betiltásáról. (1922 szeptember 16.)
Szeder Ferenc: A földmunkások szervezkedési szabadsága tárgyában. (1922 julius 12.)
A mezőgazdasági munkanélküliségről. (1922 szeptember 14.)
Vanczák János: A magyar—osztrák áruegyezményről. (1922 julius 15.)
Várnai Dániel: A tankönyvdrágaságról. (1922 augusztus 18.)

A szociáldemokrata párt parlamenti frakciójának szervezete és ügyrendje:

A választások befejezése után a parlamenti frakció ülést tartott és megalakult. Megalkotta szervezeti szabályzatát és ügyrendjét és megválasztotta öttagu intézőbizottságát. A szervezeti szabályzatot a pártvezetőség és a pártválasztmány is letárgyalta és elfogadta. Az intézőbizottság tagjai: *Farkas* István, *Peidl* Gyula, *Peyer* Károly, *Propper* Sándor és *Vanczák* János elvtársak. A szervezeti szabályzatot alább közöljük.

1. A szociáldemokrata párt parlamenti képviseletének müködése a pártprogram alapján, a pártvezetőség, a pártválasztmány és a pártgyülés által hozott határozatok szellemében történik. A parlamenti frakció az emlitett fórumok által hozott határozatokat hajtja végre a nemzetgyülésen és parlamenti tevékenységét e határozatok szellemében fejti ki.

2. A frakció mindenkor a párt illetékes fórumai által meghatározott irányelvek szerint jár el. A frakció az általa kezdeményezett minden fontosabb tevékenységet előzetesen a pártvezetőséggel tárgyal meg és vagy a saját hatáskörében, vagy a pártválasztmány bevonásával dönt a tervezett akciók fölött.

3. A pártfegyelem a frakció tagjaira épp oly kötelező, mint a párt bármely más tagjára. Ha valamely parlamenti tag a pártvezetőség, a pártválasztmány és a pártgyülés által meghatározott föladatkörtől eltérne, illetve a parlamentárisan hozott határozatnak magát alá nem vetné, tőle a párt bizalmát, az illetékes pártfórumok s a pártszervezeti szabályzatban meghatározott választottbirósági szerv által, megvonhatja.

A parlamenti frakció szervezete.

4. A párt parlamenti frakciójának vezetésére öttagu intézőbizottság választandó. Az intézőbizottság a frakció titkársága utján hivja össze a frakció üléseit és vezeti annak tanácskozásait.

5. A parlamenti frakció ülésein a pártvezetőség azon tagjai is résztvehetnek és tanácskozási joggal birnak, akik nem nemzetgyülési képviselők.

6. A párt parlamenti frakciójának intézőbizottsága képviseli harmadik személyekkel szemben a partot ezen szabályzat 2. pontjának értelmében.

7. A parlamenti frakció részére külön titkárság létesitendő. A titkárság a parlamenti frakció intézőbizottságának ellenőrzése mellett a párttitkársággal való egyetértésben müködik, hogy a frakció titkársagának föladatkörét minél jobban teljesithesse. A parlamenti frakció titkársága összegyüjti azt az anyagot, amely a parlamenti tevékenységhez szükséges.

A parlamenti frakció tagjainak kötelességei.

8. A parlamenti frakció tagjai a fönti pontokban körülirt meghatározások szerint kötelesek eljárni és parlamenti tevékenységüket mindenkor a frakció intézőbizottságának irányitása mellett kötelesek végezni. A nemzetgyülésen való minden fölszólalás a parlamenti frakció intézőbizottságának előzetes megbeszélése alapján történik.

9. A parlamenti frakció intézőbizottsága jelöli ki az egyes fölszólalókat és bizza meg a frakció egyes tagjai közül azokat, akiket az egyes javaslatokhoz való fölszólalással vagy az interpellációk megtételével erre legilletékesebbeknek tart. A törvényjavaslatokhoz, a költségvetési vitákhoz való fölszólalások előzetes megbeszélés alapján történnek. Az intézőbizottság határoz a fölszólalások sorrendje és tárgyi anyaga fölött.

10. A frakció tagjai politikai nyilatkozatokat, intervjukat csak a frakció intézőbizottságának tudtával és előzetes beleegyezésével adhatnak. Minden nyilatkozat vagy intervju előzetesen a frakció titkárságánál bejelentendő. Az intézőbizottság dönt afölött, hogy az intervju vagy nyilatkozat közzététessék-e, vagy sem.

11. A parlamenti frakció tagjai kötelesek a nemzetgyülés tanácskozásain és az egybehivott bizottsági üléseken pontosan résztvenni. Távolmaradásnak csak indokolt esetben lehet helye, minden parlamenti tag távolmaradását köteles a frakció titkárságánál előzetesen bejelenteni.

12. A parlamenti frakció tagjaihoz érkezett panaszok és sérelmek elintézése a jogvédőiroda utján történik. Ha azonban valamely képviselőnek ennek ellenére is személyesen kellene interveniálni valamely ügyben, ugy azt a frakció titkárságánál előzetesen tartozik bejelenteni, ahol a bejelentésekről nyilvántartást kell vezetni.

Szervezeteink müködéséről.

A pártszervezetek müködése.

A pártszervezetek müködése elé leküzdhetetlen akadályok gördültek. 1919., 1920. és 1921. esztendőkben a pártszervezetek rendszeres müködést nem fejthettek ki. Az 1920. évi első nemzetgyülési választási agitáció tartama alatt a nagyobb vidéki városokban, több községben megalakitottuk a pártszervezeteket, ahogy azonban a választási agitációt abbahagytuk, a pártszervezetek sem fejthettek ki tovább müködést. A budapesti és környékbeli pártszervezetek szintén nem fejthettek ki rendszeres müködést, mert a hatóságok ezt nem engedték meg. A pártnapok megtartása nehézségekbe ütközött, egyidőben teljesen lehetetlen volt egyszerü összejöveteleknek a megtartása is, ugy hogy a pártszervezetek nagy zökkenések között és bizonyos időközökben tudtak csak összejöveteleket rendezni. A vidéki városokban hasonló a helyzet, ott is akadályozták a müködést és mindennemü összejövetelt, még a vezetőségi üléseket is be kell jelenteni a rendőrségen és annak az engedélye alapján tartható meg az összejövetel.

A hatóságok mindent elkövetnek, hogy a szociáldemokrata pártszervezetek müködését megakadályozzák. Az összejöveteleket nem engedélyezik, a bejelentett gyüléseket és értekezleteket betiltják és minden ürügyet fölhasználnak arra, hogy a párt tevékenységét akadályozzák. A szolgabirák nemigen keresik a törvényességet, lehető és lehetetlen indokolásokkal tiltják be összejöveteleinket és akadályozzák pártunk müködését. Az egyik betiltja azért, mert „kevés a csendőrsége“, másik azzal indokolja, hogy a munkások gyülése az ellenkező pártállásuak között izgalmat kelthet, a harmadik azért, mert már engedélyezett egyszer népgyülést és az nem volt eléggé hazafias. Vannak szolgabirák, akik egyszerübben oldják meg a kérdést, mint a váli szolgabiró, aki a bicskei szociáldemokrata pártot föloszlatta, mert — irja a föloszlató végzésben — nincsen *kormányhatóságilag jóváhagyott alapszabálya*.

Mindazonáltal többé-kevésbé a nagyobb városokban és a főbb helyeken a pártszervezetek rendszeresen müködnek. Budapesten a kerületi pártszervezetek rendszeres müködést fejtenek ki, ugyszintén a Budapestet környező községek is. A vidéki városokban és községekben azonban nehezebb ezt a munkát elvégezni, mert ott több akadályt gördítenek a pártszervezetek müködése elé, mint Budapesten és környékén. Sajnos, ezeknek a pártszervezeteknek a müködéséről számszerü adatokat azért nem közölhetünk, mert a müködésük szaggatott és időszaki volt.

Oktatás a pártban.

A bolsevizmus bukása után egészen az 1920. év végéig gondolnunk sem lehetett arra, hogy előadásokat tarthassunk. 1921-ben megkezdődtek a szakszervezeti oktatások, de a pártszervezetekben még ebben az évben sem volt az ismert viszonyok miatt lehetséges előadásokat tartanunk. *Csak ebben az esztendőben lehetett arra gondolni, hogy megkezdjük pártszervezeteinkben is a rendszeres oktatást.* Kétféle módszerrel kívántuk ezt a célt szolgálni. *Az egyik módszer*, hogy a pártszervezetekben egy-egy előadás keretében egy bizonyos tárgyból befejezett egészet adunk a hallgatóknak. *A másik módszer* szerint az összes pártszervezetek részéről bejelentett elvtársak számára 1922 október elejétől 1923 április végéig egy-egy témakörből folytatólagos előadások tartásával, illetve a hallgatókkal való közös megbeszéléssel ugynevezett *szemináriumokat* tartunk. Az eddigi tapasztalatok szerint mindkét módszer alkalmazása teljesen bevált. A szemináriumok iránt az elvtársak — számszerint körülbelül 420-an — nagy érdeklődést tanusitanak.

Az oktatásügy irányitását egy központi bizottság végzi, amelyben — a párttitkárságon kivül — a pártvezetőség két tagja és a pártszervezetek elnökei és titkárai részéről megválasztott egy tag vesz részt. A pártvezetőség határozata értelmében október 4-én az ismeretterjesztő előadások tényleg megkezdődtek és november 25-ig 30 fővárosi és környékbeli pártszervezetben, 44 különböző helyiségben, 28 előadó közreműködésével 116 ismeretterjesztő előadás zajlott le. Ebben a számban csak az ismeretterjesztő előadások foglaltatnak szemináriumok nélkül. Ezenkivül megnyilt a központi párttitkárságban 9 és azonkivül 5 szeminárium 397 hivatalosan (pártszervezetenként igazolt) hallgatóval. Ujabb jelentkezésekkel ez a szám 418-ra nőtt. Az országnak 42 nagyobb városában és ipartelepén hivtuk föl az elvtársakat előadások rendezésére, az előkészületekről eddig 20 helyről kaptunk hirt és november 26-ig központi előadóink *Szentendrén, Szolnokon* (kétszer), *Salgótarjánban* és *Kaposvárott* tartottak ismeretterjesztő előadást.

Az előadások tárgya:

Szocializmusról, községi politikáról, szakmozgalomról	37
Irodalomról	20
Természettudományról	16
Történelemről	16
Mezőgazdaság és szocializmusról	14
Egészségügyről	13
Összesen	116

Az irodalmi előadások között több Petőfi-előadásokat tartottunk.

Az előadások hallgatósága:

Október hónapban bejelentettek körülbelül 4900 hallgatót, november hónapban már minden előadásról érkezett erre vonatkozólag jelentés. Kimutattak körülbelül 7800 hallgatót. Legtöbb a hallgató Kispesten (minden előadáson 500—600), azután Erzsébetfalván, Ujpesten és Kőbányán.

Jogvédelem.

1919 augusztus első napjaiban a románok bevonulása után a börtönök hirtelen megteltek, elvtársaink tizezrei kerültek egyik óráról a másikra a börtönbe. A letartóztatottak hozzátartozói tanácstalanul állottak és kétségbeesésükben nem tudtak hova fordulni. Bár ebben az időben teljes anarchia uralkodott, nem volt törvény és nem volt jogszabály, a letartóztatottak törvényszerinti vélelméről tehát szó sem lehetett, mégis a hozzátartozók és a letartóztatottak megnyugtatására és az üldözés brutalitásának emberileg lehetséges lefokozása érdekében, a pártvezetőség kötelességének tartotta, hogy az üldözés megindulásának mindjárt az első napjaiban az üldözöttek mellé álljon és részükre — amennyire ezt az akkori viszonyok lehetővé tették — jogvédelmet nyujtson. Maguk a hatóságok a jogvédelem munkáját nemcsak hogy elő nem segitették, de egyenesen hátráltatták, sőt augusztus első napjaiban a letartóztatottak védelme majdnem egyenlő volt az élet és személyes szabadság kockáratételével. Sajtó nem volt. A pártvezetőség falragaszokon hozta a letartóztatottak hozzátartozóinak tudomására, hogy a védelem ellátására jogvédő-irodát szervezett, amely dijtalanul látja el a letartóztatott elvtársak védelmét. Már ezen hirdetmény megjelenése előtt, de annak megjelenése után különösen a proletárasszonyok százai keresték föl a párttitkárságot, ugy hogy az első napokban a jogvédő-iroda alig tudott a ráháruló tömegmunkával megbirkózni és az elkeseredett asszonyokat hozzátartozóik sorsát illetően megnyugtatni. A jogvédelem munkája kettős irányu volt. A pártvezetőség, amidőn a letartóztatások első és legveszedelmesebb rohama elmult és mód és alkalom kinálkozott a főkapitányság vezetőivel megértetni, hogy az üldözés lázában egész tömegével kerültek be névtelen följelentések alapján elvtársak, akiknek a diktatúrához semmi néven nevezendő közük nem volt, egy bizottságot szervezett, amely bizottság a főkapitány engedelmével végigjárta és állandóan látogatta a rendőrségi fogházat és onnan a pártvezetőség és a szakszervezeti vezetőségek jótállása mellett kiemelte azokat az elvtársakat, akik ellen semmi konkrét bizonyiték nem volt, akik csupán névtelen bosszunak voltak áldozatai, vagy akiket az akkoriban divatos „ez is bolsevik" ujjmutatás alapján fogtak le bárkinek a fölhivására az utcán.

A jogvédelem másik része azok ügyeinek ellátására irányult, akik átkerültek az ügyészségekre. Ezek ügyeinek ellátása végett a jogvédő-iroda körülbelül 15 ügyvédnek a közreműködését vette igénybe, akik között a letartóztatottak ügyeit kiosztotta és az ügyvédek az egyes ügyeket önállóan látták el, ugy hogy maga a jogvédő-iroda csak ellenőrizte az ügyek ellátását és végezte az ügyeknek elosztását. Azok az ügyvédek — részben elvtársak, részben progressziv gondolkodásu polgári ügyvédek —, akik ezekben a sulyos és nehéz időkben erre a nehéz, veszélyes és sulyos kockázattal járó munkára, munkájukkal arányban egyáltalában nem álló csekély dijazásért vállalkoztak, nagy szolgálatot tettek a magyarországi munkásmozgalomnak. Az ő önfeláldozó és lelkes munkájuk nélkül képtelen lett volna a pártvezetőség azokban a sulyos és nehéz időkben a jogvédelem pártszempontból fontos munkáját ellátni.

Jogvédő-irodánkban egész tömegével jelentették be az ország minden részéből a borzalmasnál-borzalmasabb atrocitásokat, a teljesen fölbomlott és anarchiába fulladt állami aparátus tétlensége

folytán szabadon garázdálkodó ugynevezett felelőtlen elemek, illegitim katonai alakulatok visszaéléseit. Jogvédő-irodánk minden ilyen panaszt fölvett és az illetékes hatósági tényezőkkel érintkezést keresve igyekezett a hatóságokat olyan intézkedések tételére rábirni, amely a szenvedélyeknek vad tombolását megfékezik. Eljárt a különböző miniszteriumokban, az ügyészségek és biróságok vezetőinél, hogy a zsufolt börtönökben sinylődő elvtársak helyzetének elviselhetővé tétele érdekében az általános érdekü intézkedéseket kieszközölje és általában mindent megtett, ami az adott körülmények között lehetséges volt, hogy az üldözés tempóját megállitsa, az üldözöttek és hozzátartozóik sorsát könnyebben elviselhetővé tegye.

Jogvédő-irodánkban a munkásmozgalom és általában az ellenforradalom korszakában a történet számára megbecsülhetetlen történelmi értékü bizonyitó anyag gyült össze és ez a körülmény, valamint az a félelmet és akadályt nem ismerő bátorság, amelylyel a jogvédő-iroda a veszedelmekkel nem törődve, az üldözöttek védelmére kelt és minden atrocitás és visszaélés megtorlását követelte, természetes visszahatást szült azokban a körökben, amelyek az ellenforradalom teremtette anarchiát állandósitani és az embertelen kérlelhetetlen üldözést a végletekig tovább folytatni akarták. Ezek a körök minden alkalommal a jogvédő-iroda és pártunk, valamint annak intézményei ellen fordultak és müködésünket minden eszközzel lehetetlenné akarták tenni. Az akkori időkben nem volt nehéz ezen tervük megvalósitásához hatósági közremüködést szerezni, csak a falra kellett festeni a bolsevizmus rémképét, csak állitani kellett, hogy a szociállemokrata párt és annak intézményei bolsevistákkal állanak összeköttetésben és már megvolt a hatósági beavatkozás.

A jogvédő-iroda müködését is egy ilyen hatósági beavatkozás akadályozta meg és tett lehetetlenné. 1920 május 20-án (pünkösd éjjelén) éjjel 12 óra 30 perckor a párttitkárság helyiségét tisztek vezetése alatt a budapesti katonai városparancsnokság védelmi osztályának katonái szállták meg és ott kommunista röpiratok keresésének ürügye alatt házkutatást tartva, föltörték összes iróasztalainkat, szekrényeinket, fölforgatták és széjjeldobálták összes irataink és magukkal vitték a jogvédő-irodának összes irataik, amelyek egy falba beépitett irattári szekrényben voltak elhelyezve. A házkutatásról jegyzőkönyvet készitettek, amelyet mint történelmi dokumentumot ideiktatunk:

Bpesti magy. katonai Városparancsnokság *Védelmi osztálya.*

Jegyzőkönyv.

Fölvétetett Budapesten, 1920 május hó 23-án a Magyarországi Szociáldemokrata Párt hivatalos helyiségében este 12 óra 30 perctől 2 óra 10 percig megtartott házkutatás alkalmával.

Jelen vannak az alulirottak.

A párttitkárság részéről: *Knaller* Győző (Viktor) titkár.

A házkutatás alkalmával lefoglalva elszállittatott:

2 Marx- és 2 Engels-kép rámában, An das arbeitende Volk (röpirat) körülbelül 25—50 drb, Földmunkásokhoz fölhivás, Jesu Christu német röpirat, Wollt ihr bessere Ernährung 1 gyorsirási jegyzőkönyv, Proletarlieder, szerzője Knaller Viktor (Győző), Szervezett munkások, Testvérek (hátán irással), Fölterjesztés a Marx-képek visszakérése iránt a főkapitányságra, Fölhivás a szaktársnőkhöz helyiségáthelyezés végett, Meghivó 21-én tartandó bizalminőülésre, Levél Apostagról, Megvitatási tervezet a nőmunkások részéről, A pártmüködés lövő föladatai, Magyarország földmivesnépéhez, Pirkadás 1. szám, Arbeiter-Zeitung egy levele a Nőmunkás szerkesztőségéhez, Atrocitások jegyzőkönyve (57 melléklettel), Internálási jegyzőkönyvek (4 melléklettel), Eltünések és atrocitások (51 melléklettel), Tanácsköztársaság körülbelül 60 példány, Egyesülési és gyülekezési ügyek (4 jegyző-

könyv), Választási atrocitások (35 melléklettel). Budapesti atrocitások jegyzőkönyve (246 melléklettel) és egy nagy csomag különböző irat.

Tudomásul veszem, hogy a szervezet titkársága helyiségében (a fürdőszobában és a segédmunkások szobájában) levő röpiratokat a fönti parancsnokság lefoglalta és zár alá vette. Föloldásig, amely csak fönti parancsnokság által történhet, senki bántani vagy érinteni nem fogja, ezért garanciát vállalok.

Más a házkutatás alkalmával el nem tünt.

Fölolvasás után helybenhagyólag aláíratott.

Kmf.

Verő Béla alhadnagy s. k., védelmi tiszt, a házkutatás vezetője.

Knaller párttitkár s. k.

Hetény Zoltán t. hdgy., véd. tiszt s. k.

Három olvashatatlan aláírás.

A házkutatás foganatositása és az iratok elhurcolása a jogvédő-iroda müködését lehetetlenné tette, mert tartanunk kellett mindazon elvtársak üldözésétől, akik a jogvédő-iroda müködését igénybeveszik. Ezért a pártvezetőség kényteleu volt a jogvédőirodát föloszlatni. Jellemző az akkori viszonyokra, hogy a *Népszavának* a párttitkárságban tartott házkutatásról szóló tudósitását kicenzurázták és a pártvezetőség a jogvédő-iroda föloszlatását csak burkolt formában, az ok megjelölése nélkül hozhatta az elvtársak tudomására. Az erről szóló tudósitás a következő volt: „Tudomásul. A szociáldemokrata párt jogvédő-irodáját a pártvezetőség kizáróan abból a célból szervezte, hogy a párttagok részére jogvédelmet nyujtson. Az iroda fölállitásakor a pártvezetőséget az a szükségszerüség és kötelességérzet vezette, hogy a párt bajba jutott tagjainak a törvény szerint is kijáró jogvédelmet dijmentesen biztositsa. Azonban azokra a kényszeritő körülményekre való tekintettel, amelyek a jogvédő-iroda müködését részben hátráltatják, részben egészen lehetetlenné teszik, a pártvezetőség elhatározta, hogy a jogvédő-iroda müködését a mai naptól kezdve *beszünteti, az irodát pedig föloszlatja.*“ Az iratok elvitele lehetetlenné teszi, hogy a jogvédő-iroda által teljesitett munkáról hü képet adjunk. Azok a számadatok, amelyek a pénzügyi jelentésben foglaltatnak és a jogvédelem céljára forditott összegekről számolnak be, mutatják, hogy a jogvédő-iroda milyen hatalmas munkát végzett. Hozzávetőleg 5—6000 birósági büntető ügyet látott el 1919 augusztus elejétől 1920 május 24-ig. Ezenkivül egész tömegét azoknak a panaszoknak és sérelmeknek, amelyek nem igényeltek a biróság előtt ügyvédi közremüködést.

A jogvédő-iroda föloszlatása után sem szünt meg teljesen a pártvezetőségnek a letartóztatott elvtársak védelmére irányuló munkája. A pártvezetőség csak a hivatalos szervezetet oszlatta föl, egyébként azonban ügyvéd elvtársaink igénybevételével a jogvédelemnek fontos munkáját, ha szükebb keretek között is, de tovább folytatta és amint az a pénzügyi jelentésből kitünik, továbbra is jelentékeny összegeket áldozott a jogvédelem ellátására.

Az üldözéseknek mértékére és a jogvédelem fontosságának illusztrálására ideiktatjuk a budapesti kir. ügyészség által 1920 október 31-ig bezáróan összeállitott statisztikát, amelyet a pártvezetőség 1921 február hó 1-én a nemzetgyülési képviselőkhöz intézett levelébe is fölvett és amely a következő: „A budapesti ügyészségen 1920 október 31-ig összesen 17.242 bolsevista-ügy volt. A terheltek száma volt 28.419. Október 30-ig befejeztetett a budapesti ügyészségen 15.971 ügy, amelyből meg kellett szüntetni 12.362 ügyben az eljárást.

Ez a statisztika csak a bulapesti ügyészségre vonatkozik, ebből azonban fogalmat alkothatunk magunknak arról, hogy hány ezer

és ezer büntetőügy volt folyamatban az egész országban és hogy milyen tömege az elvtársaknak ült börtönben.

Az 1922. évi nemzetgyülési választások után, amikor tudvalevően pártunk 24 tagu parlamenti képviseletet nyert, ujra aktuálisnak láttuk a jogvédelmet megszervezni. A kivételes hatalom fönnállása, az internálás, a gyorsitott eljárás föntartása, a választási visszaélések és a választásokból kifolyó üldözések, az amnesztiarendelet hiányos végrehajtása, pártunk választási győzelme folytán mind erősebbé váló üldözés, mind több és több esetben kényszeritették az elvtársakat arra, hogy jogvédelemért a központi titkársághoz forduljanak, ugy hogy a pártvezetőség a jogvélelem egységes és rendszeres ellátása céljából a jogvédő-irodát ujból megszervezte és folyó évi julius 1-én a jogvédő-iroda működését meg is kezdte.

A jogvédő-iroda mindazoknak, akik hozzáfordulnak, minden ügyben tanácsot ad. Azoknak az elvtársaknak az ügyeit, akik a politikai mozgalomban való részvétel miatt a hatóságokkal összeütközésbe kerülnek, vagy ellenük politikai természetü bünesetekmények miatt eljárás indul, ellátja. Ellátja továbbá mindazokat az ügyeket, amelyekkel a választók a nemzetgyülési képviselőkhöz fordulnak. Eljár továbbá az internáltak és politikai elitéltek amnesztiaügyében. Ellátja a közalkalmazottak politikai hátterü fegyelmi ügyeit és mindazokat a kihágási ügyeket, amelyek a szervezkedéssel kapcsolatosak.

A jogvédő-iroda eddigi müködéséről a következő statisztika nyujt hü képet:

Kimutatás a jogvédő-iroda müködéséről 1922 julius 1-től október 31-ig.

Bezárólag október 31-ig összesen 602 ügydarab volt. Ebből befejezett ügy 307 darab. Internáltak száma 100. Szabadult 31. Politikai okokból letartóztatottak száma 57. Szabadult 42. Jelentkezésre kötelezettek száma 35. Tudomásunk szerint megszüntetve 11. Kihágási ügyek száma 64. Ebből kifolyólag elzárásbüntetés 116 nap, pénzbüntetés 76.350 korona. A kihágási itéletek közül jogerős 3, a többi fölebbezés alatt áll. Tárgyalásokat ellátott a jogvédő-iroda 22 esetben. Ebből 2 vidéken. Ebből tárgyalás büntetőügyben (izgatás, stb.) 17 esetben. Kihágási ügyben 2 esetben és a diktatúrából kifolyó magánjogi természetü ügyekben 3 esetben. A büntetőügyekben elitéltek száma 5. Ebből 2 esetben a büntetés 2—2 hónap, 1 esetben 14 napi fogház és 1 esetben 2 év. Elláttuk a zalaegerszegi éhségsztrájk ügyében a tárgyalást. Atrocitási esetek száma 30. Kegyelmi kérvényt beadtunk 74 esetben. Ebből visszautasitottak 10-et. A többi kérvény még elintézés alatt áll. Rokkant és özvegyi nyugdij-ügyben intézkedtünk 25 esetben. Közalkalmazotti fegyelmi ügyben 16 esetben. Lakásügyben intézkedtünk 18 esetben. Különféle ügyekben intézkedtünk 365 esetben. A folyamatban levő pörök száma 19. Ebből sajtópör 4, izgatás, stb. 15. Magánjogi természetü ügyeket más ügyvédekhez utaltunk át 21 esetben.

Az eddigi müködést tartalmazó kimutatás, különösen a mai politikai viszonyok teljes mértékben igazolják a jogvédő-irodának szükségességét, mert pártszempontból ma is rendkivül fontos, hogy a politikai mozgalomból kifolyóan hatósági vagy birói eljárás alá kerülő munkás érezze, tudja, hogy a pártvezetőség őt üldöztetése alatt nem hagyta el, neki védelmet biztosit.

A földmunkásmozgalom.

Az ellenforradalom pusztító vihara, valamint a román megszállás majdnem teljesen megsemmisitette a földmunkásmozgalmat. A Magyarországi Földmunkások Országos Szövetsége vidéki szervezeteinek müködését ugyszólván mindenütt betiltották, egyesületi helyiségeit, könyvtárait, berendezéseit a kurzusalakulatok részére foglalták el. Az 1920. évi április 25-én tartott rendkivüli közgyülésen megválasztott vezetőség igen sulyos viszonyok között, de annál szilárdabb elhatározással és elismerésre méltó igyekezettel fogott hozzá az ujjáalkotó munkához. Kiadta a „Földmivesek Lapja" cimü lapot. A nyilvános agitáció természetesen lehetetlen volt, s mégis ennek dacára az 1920—21. év telén már kezdenek életrekelni a régi csoportok. Az 1921 október 2-án tartott szentesi kongresszuson már 22 müködő helyiszerv képviseltette magát. Ez a kongresszus egyébként is fontos határozatokat hozott a mozgalom céljait illetőleg. A kongresszus után még hatványozottabb mértékben lendült neki a mozgalom, ugy hogy 1921. év végén a müködő helyiszervezetek száma elérte a negyvenkettőt. Ez a kétéves fejlődés lassu, de fokozatos volt, amit a következő számok mutatnak:

1920 áprilisban	— — — — —	4	helyiszerv	müködött	450	taggal
1920 decemberben	— — — —	12	„	„	780	„
1921 I. negyedév végén	— —	17	„	„	1608	„
1921 II. „	„ — —	21	„	„	2459	„
1921 III. „	„ — —	26	„	„	2543	„
1921 III. „	„ — —	42	„	„	4022	„

Az 1922. év első felében ez a fejlődés még erősebb tempóban mutatkozik, bár a hatóságok akkor már lépten-nyomon akadályozták a szervezési munkákat. A választási kampány alatt egyáltalán nem engedélyeztek alakulógyülést a választási mozgalmak miatt. De a választások lezajlása után sem javult a helyzet, sőt minthogy a földmunkások hangulata a választások alatt erősen ellenzéki volt, ez a körülmény ürügyet szolgáltatott a kormánynak és a hatóságoknak arra, hogy a rendelkezésükre álló eszközökkel akadályozzák a földmunkások gazdasági szervezkedését. A választások után tette Rakovszky belügyminiszter azt a kijelentést, hogy „a földmunkások szervezését pedig nem fogjuk türni". Ezt a fenyegetést be is váltották. Először csak uj csoportok alakulását nem engedélyezték, majd föloszlatták a már megalakult és uj életre kelt csoportokat is. Különösen Pest-, Szolnok-, Heves-, Fejér- és Hajdumegyékben volt legerősebb az üldöztetés, mely az utóbbi hónapokban már annyira elfajult, hogy még az alapszabályszerü taggyüléseket is betiltották a csoportoknak. Hogy ezt a hajszát valamilyen központi szerv irányitotta, bizonyitja az a tény is, hogy a hatóságok olyan vidékeken is fölléptek a szervezetek ellen, ahol már évtizedek óta, habár nem is dédelgették, de legalább „türték" a földmunkásszervezeteket, mint például Csongrád- és Békésmegyékben.

A földmunkásmozgalom 1922 október 1-én a következő megyékre terjedt ki:

Folyó szám	Megye	Helyicsoport vagy befizetőhely			Fizető tagok száma
		1920 óta ujjáalakult	Feloszlattak	Október 1-én működött	
1	Békés	14	4	10	3113
2	Csongrád	10	2	8	1884
3	Szolnok	17	5	12	1771
4	Pest	29	11	18	1238
5	Csanád	9	4	5	560
6	Heves	12	8	4	401
7	Hajdu	11	5	6	339
8	Komárom	4	1	3	502
9	Fejér	12	7	5	274
10	Somogy	2	1	1	350
11	Baranya	2	—	2	221
12	Nógrád	2	—	2	129
13	Arad	3	—	3	288
14	Moson	2	1	1	125
15	Veszprém	4	—	4	152
16	Bars	1	—	1	6
17	Győr	2	—	2	127
18	Esztergom	1	—	1	7
19	Szabolcs	1	—	1	122
20	Borsod	1	1	—	—
21	Bihar	3	2	1	38
22	Tolna	1	—	1	42
23	Vas	2	—	2	96
24	Abaujtorna	1	1	—	—
25	Szatmár	1	—	1	74
		147	53	94	11.959

Ezenkivül 43 községben nem engedélyezték a csoportalakitó gyülést, dacára, hogy némely községben, mint például Kunszentmártonban, Jászárokszálláson stb. 10—12 esetben is bejelentettek alakulógyülést.

A föloszlatások és egyéb jogtiprások zöme azonban szeptember és október hónapokra esnek, tehát a kimutatott 53 föloszlatás ujabbakkal szaporodott. Szeptember havában tiltották be a „Földmivesek Lapjá"-t, október havában a „Földmunkások Értesitőjé"-t és „Magyar Róna" cimü folyóiratokat, sőt nem engedélyezték a november 12 és 13-ára Budapestre összehivott országos földmunkáskongresszust, illetve rendkivüli közgyülést sem.

A kormány teljesen politikai kérdésként kezeli a földmunkásszervezeteket. Az a rendszer, melyet itt meghonositottak, csak erőszakkal tartható fönn. A kormány tudja ezt és tisztában van azzal is, hogy habár a földmunkásszervezetek gazdasági célt szolgálnak, azonban az a társadalmi réteg, amelyet a Földmunkás Szövetség érdekkörébe von, olyan jelentős tényező az országban, hogy a hatalmon lévők politikai hatalmukat féltik a földmunkásszervezetek megerősödésétől. A legnagyobb szálka a hatalom szemében az, hogy ez a körülbelül kétmillióny társadalmi osztály nem hódol be a kurzusnak, sőt nem hódolt be a valódi kisgazdák nagyrésze sem. A városokra már ugysem számit a kurzus, tehát honnan vegye támaszát, ha nem a falu népétől. S ezt ugy gondolja elérni,

hogy megakadályozza a falu népének osztálytudatos szervezkedését. A szervezett földmunkások tizezernyi tabora máris félelmes ellenfele a reakciónak. Szerintük tehát az a legfontosabb áliami föladat, hogy megbénitsák a Földmunkás-Szövetség müködését. Mit bánják ők, ha ezáltal szabad kizsákmányolási lehetőséget biztositanak a nagybirtokosoknak és a földmunkások millióit a gazdasági nyomoruság fertőjébe taszitják. Ez felel meg az ő leplezett politikai céljaiknak is, hiszen már három év óta csinálják kisgazda cégér alatt a nagybirtokos érdekeket szolgáló politikát.

A munkásnőmozgalomról.

Az 1918-ban megtartott nőkongresszus óta a magyar munkásnőmozgalom az általános munkásmozgalommal egyetemben nagy viharokat élt át. Az alatt a négy esztendő alatt, amelyben a nőkongresszus nem tudott összeülni, hogy irányt adjon a nőmozgalom vezetésének, a mozgalom egy ideig teljesen stagnált, majd azután lassan ujra erőre kapott. A most megtartandó nőkongresszuson négy évnek a munkájáról kell beszámolni. Kénytelenek vagyunk azonban már előre bejelenteni, hogy ez a jelentés az adatok hiánya miatt hézagos lesz.

A forradalmak bukása után, 1919 októberében, összeültek a párt- és szakszervezetek megbizottjai és ujból megalakitották az Országos Nőszervező Bizottságot. (1919 október 30-án.) Ugyancsak akkor kezdte meg ujból müködését a nőtitkárság. 1919 december első felében kezdtek megalakulni ujból a párt- és szakszervezetek nőbizottságai. A nőbizottságok megalakulása után összeült a bizalminőtestület, amely határozatot hozott, hogy a nőtitkárság járjon el az illetékes fórumoknál a *Nőmunkás* ujból való megjelentése iránt. 1919 december 1-én jelent meg négyhónapi hallgatás után ujból a munkásnők lapja: a *Nőmunkás*. Az első szám megjelenésénél irányadóul, még a forradalmak alatti előfizetők száma volt meg. 1919 december első felében azonban összeomlottak a *Népszavát*, a *Népszava* előfizetőinek törzs- és cimlapjaival egyetemben a *Nőmunkás* előfizetőinek törzslapjai, illetve cimszallagjai szintén elkallódtak. A *Nőmunkás* előfizetőinek gyüjtését tehát a kezdet legkezdetén kellett elkezdeni. Hogy abban az időben ezt a munkát hogyan lehetett elvégezni, erről az elvtársnőknek részletes jelentést nem kell hoznunk, mert ezt az időt mindannyian átéltük. Mégis annak a kis, de lelkes gárdának a munkája, amely a *Nőmunkás*-ért való agitációt vállalta, nem maradt eredménytelen. 1920 május 15-én azonban a lapok papirkorlátozásának rendelete végett a *Nőmunkás* is csak négy oldalon jelenhetett meg, ami az agitációs munkát nagyon megnehezitette. 1922 január 1-től azonban a párt vállalta a nagyobb anyagi megterhelést és igy a *Nőmunkás* ismét nyolc oldalon jelenhetett meg. A *Nőmunkás* előfizetői számának az emelkedése a mai napig bizonyos foku emelkedést mutat. Mindazonáltal meg kell állapitanunk azt, hogy ez az emelkedés még nem érte el a békebeli előfizetők számát s az Országos Nőkongresszusnak a föladata, hogy az előfizetők számának gyarapodására vesse latba minden erejét. A *Nőmunkás* előfizetésének az árát a gazdasági viszonyok miatt két izben voltunk kénytelenek emelni, ezen emeléseknél azonban mindig számba vettük az elvtársak teherbiróképességét; az emelés mindig a legminimálisabb volt.

A lehetetlen gazdasági helyzetek és egyéb körülmények, az Országos Nőszervező Bizottságot arra késztették, hogy rendszeres

segélyezést indítson meg. A segélyalap megteremtésére hangversenyeket rendezett és gyűjtést indított. 1920-ban tartott 6 mesedélutánt, 3 hangversenyt, ennek a bevétele 24.951 korona, 1921-ben tartott 4 mesedélutánt, 3 hangversenyt, ennek a bevétele 56.575 korona, 1922-ben tartott 1 hangversenyt, ennek a bevétele 31.321 korona. Adományokból befolyt 1920-ban 42.682 korona, 1921-ben befolyt 23.575.10 korona, 1922-ben befolyt 31.321 korona. Ebből 1920-ban segélyezésre kifizettünk 58.117.90 koronát, élelmezésre 6.202 koronát, 1921-ben segélyezésre kifizettünk 32.050 koronát, élelmezésre 7.984 koronát, 1922-ben segélyezesre kifizettünk 90.248 koronát, élelmezésre 9.381 koronát.

Kiosztásra került élelmiszerek és ruházati cikkek: 460 jard posztó, 560 jard flanel, 100 láda kondenzált tej, 8 láda kakaó, 10 láda szappan és nagymennyiségü ruha és cipő. Ezenkivül közel másfélmillió értékü pénz- és ruhasegélyhez juttattuk az arra rászorulókat. 1921-ben megkeresett bennünket az osztrák Gyermekbarát Egyesület és lehetővé akarta tenni, hogy 40 gyermek az Osztrák Gyermekbarát Egyesület nyaraltató házában üdüléshez jusson. Rajtunk kivül álló okok miatt azonban ez a nyaraltatási akció meghiusult.

A nagyarányu segélyezés mellett az Országos Nőbizottság az adott körülmények között minden lehetőt elkövetett, hogy a szervezés munkálatait a legintenzivebben megindítsa. A Szociáldemokrata Párt munkájában, a forradalmak bukása után 1920-ban kiirt választásokban vettünk intenzivebben részt. A választási küzdelmekben számtalan gyülést és szakmai értekezletet tartottunk. A pártnak akkor 3 nőképviselőjelöltje volt. 1919-ben 6 nyilvános gyülést, 8 országos szervezőbizottsági ülést és 4 összbizalmi ülést tartottunk. 1920-ban 18 nyilvános nőgyülést, 26 országos szervezőbizottsági ülést és 10 összbizalmi ülést tartottunk. 2 retorikát és 2 szemináriumot rendezett az Országos Nőszervező Bizottság.

1921-ben tartottunk 15 nyilvános nőgyülést, 32 országos szervezőbizottsági, 16 összbizalmi ülést. Ugyanesak 2 retorikát és 2 szemináriumot. 1922-ben különösen a választási mozgalmak alatt óriási mértékben dolgozott ugy az országos nőbizottság, mint a kerületi és szakmák nőbizottságai. Vidéken 35 nyilvános nőgyülést, a helybeli pártszervezeteknél és szakmáknál 85 nyilvános nőgyülést, ezenkivül számos szakmáknál személyzeti értekezleteket, 18 összbizalmiülést, 45 szervezőbizottsági ülést tartottunk.

Ugyanesak megindítottuk a retorikát és szemináriumokat. A választási harcokból a munkásnők tizezrei vették ki részüket. Odaadó lelkesedéssel és fáradtságot nem ismerő ambicióval végezték munkájukat. Ennek eredményéül a magyar parlamentbe az első szociáldemokrata nőképviselő, Kéthly Anna elvtársnő is bekerült. Vidéken és a környéken több városban működnek rendszeresen a nőbizottságok, mig a többi városokban azok megszervezése folyamatban van.

Az ifjumunkásmozgalom

ujjáalakitására már az 1919. esztendő végén megtétettek az előkészületek. E tekintetben az az álláspont alakult ki, hogy a mozgalom elsősorban a tanoncnevelésre szoritkozhat csupán. Ezért ez a tanoncnevelő munka a Szakszervezeti Tanács, illetve a kötelékébe tartozó szakmai szervezeteknek adatott át. Az előkészitő mun-

kálatok befejezése után az 1920. év január elsejével kezdetét vette ez a tanoncoktatás és az eddigi ifjumunkásmozgalom most már csupán a tanoncokra terjedt ki, akik részére az érdekelt szakszervezetek különböző tanfolyamokat szerveztek. Ezek a tanfolyamok az elemi ismeretek megszerzésén kívül kiterjednek az általános ismeretek minden ágára és megfigyeléseink szerint a tanoncoktatás tekintetében jelentős eredményeket mutathatnak föl. A tanoncoktatással egyidejüleg 1920 január 1-én megjelent *Az Ifjumunkás*, amelynek föladata támogatni az egyes szakmákat a tanoncnevelés munkájában. Első számában a nevelés kérdésének uj irányáról a következőket irja:

„Mi mindannyian, akik ma öregedő fejjel szolgáljuk a dolgozó proletárság nagy ügyét, végigéltük az inaskodás éveit, tudjuk, hogy mennyire fontos az ember életében az, hogy a megtanult mesterségen kivül a fölszabaduláskor necsak a szakmabeli tudást, hanem egyéb képességeket is hozhassunk magunkkal az inasélet nehéz éveiből. Ezek között legfontosabb az, hogy a fölszabaduló fiatalember rendelkezzen annyi társadalmi látókörrel, amennyi szükséges ahhoz, hogy botorkálás nélkül azonnal elhelyezkedjek az őt megillető társadalmi környezetben, tudja, hogy további boldogulása végett hol a helye és miért van ott a helye, miért nem máshol."

Az Ifjumunkás megjelenésével egyidejüleg megkezdődik az ilyirányu nevelőmunka és 11 szakszervezetben végzik a tanoncok oktatását. Az oktatást a szakszervezetek fölügyelete mellett szakképzett előadók végzik és rövid idő alatt minden szakma tanoncai keresik az alkalmat, hogy a szakmájuk szervezetének oktatásában részesülhessenek.

A szakmák azonban foglalkozni kezdenek a tanoncok szociális és gazdasági érdekvédelmével is. Lassan mindtöbb lesz azoknak a szakmáknak a száma, ahol a fölnőtt munkások szervezete veszi kezébe a tanoncvédelem munkáját és ma már a legtöbb szakma bérkérdések tárgyalásánál a tanoncok bér- és munkaviszonyának kérdését is szem előtt tartja. A tanoncok munkaidejének és bérezésének a rendezése általában elsősorban a fölnőtt munkásokat érdeli és érinti, mert hiszen a tanoncok rendezetlen munkaideje és rendezetlen bére sokat árthat azokban a szakmákban a fölnőtt munkásoknak, amely szakmákban a tanoncok száma elszaporodott. Egy erre vonatkozó és a „Szocializmus" ezévi 4. számában közölt adatfölvétel szerint 850 tanonc közül 47% napi 8 óránál hosszabb időn át volt foglalkoztatva és 24%-nak a munkaideje a napi 10 órát is meghaladta. Mig a bér tekintetében a 850 tanonc közül 38%-nak a hetifizetése 50 és ennél kevesebb korona, mig 57%-nak a hetifizetése nem haladta meg a 60 koronát.

Az egyes szakmáknak a tanoncok érdekében kifejtett tevékenysége hozta magával, hogy a tanoncok örömmel keresték föl a szakszervezeteket és szeretettel közeledtek fölnőtt munkástársaikhoz. Már 1920 február havában 551, áprilisban 626, 1921 februárban 1516, 1921 december 31-én 2715 és ezévi októberben már 4867 tanonc olvassa a tanoncok lapját és részesülnek a nevelőmunkában.

Azóta, hogy az ifjumunkásmozgalom a mai keretek közé szorittatott és ez a tanoncok neveléséből áll, megszünt az ifjuság káros nevelése, de megszünt az az ellenszenv is, amely a multban az ifjumunkások és a fölnőtt munkások között volt. A fölnőtt munkások is megtanulták, hogy nekik gazdasági érdekük a tanoncokkal foglalkozni, de megtanulták a tanoncok is, hogy érdekeiket csak a fölnőtt munkások tudják megvédeni és ezért azt a szere-

tetet, amelyet a fölnőtt munkások nyujtanak, megértéssel és ragaszkodással kell viszonozniok, hogy közös érdekeiket a jövőben is közösen védelmezhessék.

A németajku elvtársak mozgalma.

Az 1919 augusztusban tartott rendkivüli pártkongresszus után a németajku elvtársak rendkivüli országos értekezletet tartottak, amelyen a Magyarországi Szociáldemokrata Párt országos német szervezőbizottságát megválasztották. 1919. évben az agitáció csakis arra irányult, hogy a német községekben, miután gyülések és értekezletek tartása lehetetlenné vált, a régi németajku szociáldemokratákkal az érintkezést fölvettük és a Volksstimme terjesztésére nagy sulyt helyeztünk.

1920-ban már lehetséges volt egyes helyeken gyüléseket és összejöveteleket tartani, a bizottság mindenütt az országban, ahol ez lehetséges volt, gyülések és értekezletek tartásával a Volksstimme német pártlap érdekében agitációt fejtett ki. Szintugy résztvett az 1920-ban történt nemzetgyülési választás előmunkálataiban. Akkor összesen 12 helyen 20 agitációs gyülést tartottunk.

1921-ben a pártszervezeteket a németajku elvtársak egyes helyeken megalakitották és ezzel megindult a pártmunka. Ez évben a németajku elvtársak részére az országos szervezőbizottság 42 helyen tartott 60 gyülést.

1922-ben a német elvtársak a választási mozgalomban alaposan kivették a részüket 10 választókerületben, ahol németajku munkások és kisgazdák nagyszámban vannak a jelöltek mellett, terjedelmes agitációt fejtettek ki és mindenütt, ahol pártunk jelölteket állitott föl, nemcsak a németajku munkásság, hanem a kisgazdák és polgárok ezrei szavaztak a szociáldemokrata pártra. December 1-ig az országos szervezőbizottság 48 helyen 101 népgyülést rendezett a németajku elvtársak részére. Azonkivül tartott az ország különböző részeiben, ahol németajku elvtársak nagyobb számban laknak, kerületi pártértekezletet. A Budapest környéke részére julius 2-án, ahol a budapestvidéki összes német községek képviseltették magukat. Julius 9-én Bonyhádon a tolna- és baranyamegyei községek képviselői jöttek össze kerületi értekezletre. Julius 6-án a sopronvidéki községek tartottak kerületi értekezletet és julius 23-án a mosonvidéki községek Mosonban. Ezek a kerületi értekezletek a pártszervezetek kiépitésével foglalkoztak. Budapest környékén a legtöbb községben a pártszervezeteket nem engedélyezték. Minden gyülést, értekezletet, előadást, sőt a mulatságot is betiltották és az egész vonalon a pártmunkát lehetetlenné tették. Tolna- és Baranyamegyében a párt müködése a hatóságoktól szintén teljesen el van tiltva. Ugyanigy áll a dolog Sopron környékén és Moson vármegyében. A német bizottság jelenleg 83 községben állitott föl bizalmiférfiakat, akik az összeköttetést a központtal föntartják és amennyiben a politikai viszonyok ezt megengedik, a pártszervezeteket kiépitik. Ugyanilyen a helyzet a németajku pártlap terjesztésére vonatkozólag. A legtöbb községben a pártlapterjesztőket büntetéssel sujtották és a pártlapterjesztéstől eltiltották. Az egyes példányban postán érkező lapokat vagy nem kézbesitették, vagy figyelmeztetik az illetőt, hogy ha tovább járatja a lapot, mint politikai megbizhatatlant vagy internálják, vagy rendőri jelentkezés alá vetik.

Pénzügyi jelentés.

Már jelentésünk általános részében megemlitettük, hogy rendes kongresszust a háboru és az ezt követő forradalmak miatt nem tarthattunk. Éppen ez oknál fogva nem adhattunk részletes pénzügyi jelentést sem az elmult időkről. Mostani pénzügyi jelentésünk 1919 szeptember havától szól, vagyis három évre visszamenően és éppen ezért pártunk tagjai nem láthatják oly világosan a pénzügyi jelentésből magának a pártnak és az egyes pártintézményeknek a fejlődését. De ettől függetlenül is a pénznek fokozatos elértéktelenedése is akadálya annak, hogy a fejlődést tisztán meg lehetne állapitani. Mindazonáltal itt általánosságban meg kell jegyeznünk, hogy amiképen a pártmozgalom a három év alatt mindig a fejlődést mutatja, azonképen a pártintézmények is évről-évre állandóan erősbödnek és a forgalom — amely a fejlődésnek igen jó mutatója — az összes üzletágainknál emelkedett.

1. A párttitkárság.

A párttitkárság bevételei is évről-évre állandó emelkedést mutatnak. Mindazonáltal a titkárság kiadásai nem voltak fedözhetők csupán a pártadó bevételeiből. De ez nem is képzelhető el másképen. Ugyanis az országos pártadó 1921 február hó 1-én heti 4 fillér volt, majd pedig ezidőtől kezdve mostanáig heti 10 fillér. Csak természetes, hogy ezek az összegek nem fedözhették teljesen a kiadásokat. A mozgalom erősödése szükségessé tette, hogy a nagyobb ipari gócpontokon párttitkárokat alkalmazzunk. Ezeknek a párttitkároknak illetményei a központi titkárságot terhelik. A mai viszonyok mellett természetes, hogy ez igen nagy költséget okoz. Szükségessé vált továbbá, hogy az állandó üldözések kivédésére jogvédő irodát állitsunk föl a párttitkárság kebelében. Ennek a föntartása szintén nagy költségtöbbletet von maga után. A parlamentbe való bevonulásunk alkalmával föllállitottuk a parlamenti frakció titkárságát is. Mindezek parancsoló szükséggé teszik immár, hogy az országos pártadót fölemeljük.

A párttitkárság bevételei és kiadásai a három esztendő alatt a következők voltak:

	Bevétel	Kiadás
1919 szeptember 1-től december 31-ig — —	394.783.50	884.488.95
1920 január 1-től december 31-ig — — —	1,333.443.01	1,333.656.91
1921 január 1-től december 31-ig — — —	1,049.226.33	1,521.392.92
1922 január 1-től október 31-ig — — — —	2,377.378.53	5,482.811.52

Ehelyütt meg kell jegyeznünk, hogy a párttikárság bevételeiben a jogvédelemre befizetett összegek is bennfoglaltatnak, ugyszintén a kiadásokban viszont az alanti részletezés szerint föltüntetett jogvédelmi költségek, foglyok élelmezése és a segélyekre kifizetett összeg is bennfoglaltatik. A pártadóból befolyt összegek

részletes kimutatását jelentésünkben külön mutatjuk ki. Jogvédelemre, foglyok élelmezésére a következő összegeket adtuk ki:

	Jogvédelem	Foglyok élelmezése	Segélyek
1919 szeptember 1-től december 31 ig	249.315.10	127.934.05	48.164.30
1920 január 1-től december 31-ig	471.980.70	131.633.20	259 373.—
1921 január 1-től december 31-ig	199.170.50	113.082. -	176.610.—
1920 január 1-től október 31-ig	369.760. -	51.152. —	198 909.—

2. A pártlapok.

A Népszava.

Az elmult három esztendő alatt minden erőt összpontositani kellett, hogy a Népszava egyrészt föntartható legyen, másrészt pedig, hogy a lapot folyton erősitsük. Voltak idők, amikor a hatalom üldöztetése miatt semmiféle pártéletet nem élhettünk. Ez idő alatt ugyszólván az egyetlen kapocs, amely összefüzte a szervezett munkásságot, illetve a párt tagjait, a Népszava volt. Ha a Népszavát üldözték, elvtársaink áldozatos munkája volt rá a felelet. A munkásság teljesen tudatában van annak, hogy mit jelent számára a Népszava. A Népszavát erősitő munkánk — az elvtársak áldozatkészsége folytán — teljes sikerrel is járt. Megállapithatjuk, hogy a Népszava előfizetőinek száma ma Csonkamagyarországon, a nagy ipari centrumok és vidékek nélkül is, kétszer annyi, mint volt békében Nagymagyarországon. Ez a tény maga többet beszél minden számnál, de ez felelet is azok számára, akik a Népszavát el akarják némitani, vagy terjesztését lehetetlenné akarják tenni. Itt kell még megemlitenünk azt a tényt, hogy a Népszava a bolsevizmus bukása után, vagyis 1919 augusztus 6-tól szeptember 28-ig, tehát 7 héten keresztül szünetelt. Ez alatt az idő alatt „Szociáldemokrata Röpiratok"-ban tájékoztattuk az elvtársakat az aktuális kérdésekről.

A Népszavát a hatóságok és a különböző és különféle nevü alakulatok állandóan üldözték, terjesztését megakadályozták és ez az üldözés helyenként kisebb-nagyobb mértékben még ma is fönnáll.

Be kell számolnunk arról is, hogy a Népszava árát állandóan, a fokozódó drágasággal párhuzamosan emelnünk kellett. Az elmult három esztendő alatt a lap árát hatszor kellett emelnünk, és pedig:

1919.	év szeptember	hó	28-án	példányonként	60 fillér	
1920.	„ április	„	22-től	—.60 K-ról	—.80 K-ra	
1920.	„ junius	„	1-től	—.80 „	1.—	„
1920.	„ szeptember	„	5-től	1.— „	2.—	„
1921.	„ november	„	1-től	2.— „	3.—	„
1922.	„ március	„	1-től	3.— „	5.—	„
1922.	„ augusztus	„	1-től	5.— „	10.—	„

A „Népszava" pénztári bevétele és kiadása a következő:

	Bevétel	Kiadás
1919 szeptember 1-től december 31-ig	2,015.964.18	3,146.053.58
1920 január 1-től „ 31-ig	12,465.817.22	11,604.412.74
1921 „ 1-től „ 31-ig	20,614.081.60	18,566.144.29
1922 „ 1-től október 31-ig	51,147.675.18	46,799.268.58

Kormányrendelet folytán az előzetes cenzura 1921 december hóban megszünt. Az ügyészség a *Népszava* közleményeit ez idő óta ugy látszik kettőzött figyelemmel kiséri, mert a cenzura megszünése óta folyó évi október 31-ig sajtó utján elkövetett izgatás, lázitás

stb. cimen 31 esetben emelt vádat. A 31 ügyből folyólag ezideig 3 ügy került tárgyalás és itélethozatalra, amelyről a *Népszavában* annak idején megemlékeztünk.

A cenzura megszünése óta a *Népszavát* hat izben kobozták el. Az elkobzások természetesen nagy anyagi kárt is jelentettek a lapnak.

A legutóbbi elkobzás folyó évi október 27-én történt *Barabás* Gyula elvtársunk ellen hozott sulyos itélet ügyéből kifolyólag. Elvtársaink nagyszerü áldozatkészségére vall az a szeretet, amelylyel a *Népszavával* szemben hozott itélet alkalmával megnyilvánult. Rövid két hét alatt elvtársaink és olvasóközönségünk a *Népszavá*-t ért elkobzások, itéletek és üldözések födözésére önkéntesen több mint félmillió koronát gyüjtöttek össze.

Az elmult három év alatt több izben rendeztünk Népszava agitációs heteket. Legutóbb 1922. évi november hóban volt egy ilyen agitációs hét, amely valamennyi között a legjobban sikerült, amennyiben két hét alatt néhány ezer uj előfizetőt szereztünk. Meg kell még emlitenünk, hogy a Népszava ez évben töltötte be 50 éves fönnállását, kell, hogy ez a tény megerősitsen minket szocialista létünkben és abban a meggyőződésünkben, hogy a munkásmozgalmat lehet üldözni, elnyomni, de a szocializmust a proletariátus lelkéből kiirtani nem fogják tudni — sehol. A jubileum alkalmából május hó 1-re jubileumi számot adtunk ki.

A „Volksstimme".

A „Volksstimme" 1920 március hó 1-ig mint napilap jelent meg. Minthogy azonban az ország németlakta vidékét egyideig megszállva tartották, majd később pedig elszakitották, s igy a „Volksstimme" nem juthatott el az előfizetőkhöz, a pártvezetőség kénytelen volt a napilapot beszüntetni és ezidőtől kezdve a „Volksstimme" mint hetilap jelent meg. A „Volksstimmé"-t leginkább a vidéki földmivesek olvasták, és a hatóságok az utóbbi időben különösen minden földmunkásmozgalmat elnyomnak, igy a „Volksstimme" sem juthatott el az elvtársakhoz. A pártvezetőség ilyképen kénytelen volt a hetenként megjelenő „Volksstimmé"-t ezév november havától havonként egyszer megjelentetni. A pártvezetőségnek az a szándéka, hogy mihelyt meglesz a terjesztés lehetősége, ismét hetenként fogja a „Volksstimmé"-t megjelentetni.

A „Volksstimme" pénztári bevétele és kiadása a következőkép alakult:

			Bevétel	Kiadás
1919 szeptember	1-től december	31-ig — —	81.189.88	470.052.92
1920 január	1-től december	31-ig — —	223.667.11	665.471.43
1921 január	1-től december	31-ig — —	358.935.12	453.719.42
1922 január	1-től október	31-ig — —	638.784.45	977.663.53

A „Szocializmus".

Pártunk egyetlen tudományos folyóiratát, a „Szocializmus"-t, a bolsevizmus kitörése alkalmával be kellett szüntetnünk. A bolsevizmus bukása utáni időkben gondolni sem lehetett arra, hogy a „Szocializmus"-t megjelentessük. Minthogy azonban a folyóirat hiányát az egész párt érezte, mihelyt a viszonyok lehetővé tették, a pártvezetőség azonnal megjelentette a „Szocializmus"-t. A „Szocializmus" 1922 január 1-én jelent meg ujból és a közel egy év beigazolta, hogy a párt tudományos folyóiratára szükség van. Ezt

abból is látjuk, hogy már az első számok több példányban fogytak el, mint a békeidőben. Amig a papirár emelkedése folytán nem voltunk kénytelenek az előfizetési árat fölemelni, addig a havi mérlegünk fölösleggel zárult. Az utóbbi hónapokban azonban valamelyes kiadási többlet mutatkozik, de azt hisszük, hogy az elvtársak áldozatkészsége a deficitet hamarosan el fogja tüntetni. A „Szocializmus" előfizetési ára egy negyedévre 60 korona volt október 1-ig, október 1-től azonban a már emlitett drágaság folytán kénytelenek voltunk az előfizetési árat 120 koronára fölemelni negyedévenként.

Bevétel a 10 hónap alatt — — — 486.184.51 korona
Kiadás a 10 hónap alatt — — — 512.407.85 korona

A „Nőmunkás".

A „Nőmunkás" havonta kétszer jelenik meg. Előfizetési ára egy évre 120 korona. Ez az összeg nem födözi a kiadásokat. Arra való tekintettel azonban, hogy a pártvezetőség sulyt helyez arra, hogy a kevesebb keresetü nőmunkások is a pártmozgalom számára megnyerhetők legyenek, a lapot fönn kell tartanunk. Bizonyos, hogy a nőmozgalom erősbödésével mindinkább több lesz az előfizetők száma is, ugy hogy az előfizetések később a kiadási többletet födözni fogják. A pártvezetőség abbeli törekvése, hogy a nőmozgalmat erősitsük és mélyitsük, már eddig is sikerrel járt: a „Nőmunkás" példányszáma több mint mégegyszerannyi példányban jelenik meg, mint ezelőtt másfélévvel.

Pénztári bevételei és kiadásai a következők voltak:

	Bevétel	Kiadás
1919 szeptember 1-től december 31-ig — — —	4.876.12	16.360.60
1920 január 1-től december 31-ig — — — —	16.671.86	57.566.02
1921 január 1-től december 31-ig — — — —	31.933.02	120.031.38
1922 január 1-től október 31-ig — — — — —	128.688.40	420.414.91

Az „Ifjumunkás".

Az „Ifjumunkás" havonként egyszer jelenik meg. A lap előállitási költségét teljesen a párt födözi, az egyéb költségeket pedig a Szakszervezeti Tanács. Az „Ifjumunkás" az ifjumunkások nevelésével, oktatásával foglalkozik és fontos missziót tölt be. Szükség van arra, hogy a fiatal generációt szertelen, rajongó és ide-oda csapongó fölfogásával egy fegyelmezett szervezetbe szoktassuk, neveljük bele, ugy hogy az ifjumunkások már fiatal korukban megtanulják a munkásmozgalomban szükséges fegyelmet. Az „Ifjumunkás" előállitási költsége:

1919 szeptember 1-től december 31-ig —	6.990.14
1920 január 1-től december 31-ig — — —	19.725.11
1921 január 1-től december 31-ig — — —	38.757.90
1922 január 1-től október 31-ig — — —	102.532.80

3. A könyvkereskedés.

A könyvkereskedés forgalma évről-évre emelkedik, ami annál inkább örvendetes, mert ebből azt állapithatjuk meg, hogy az olvasni és tanulni vágyó elvtársaink száma állandóan szaporodik. A könyvkereskedés igyekezett az elvtársak tanulnivágyását azzal

fokozni, hogy az utóbbi években a tudományos, szépirodalmi és müszaki könyvek egész sorozatát adta ki. Igy például már majdnem minden szakmába vágó müszaki könyvet kiadtunk. A mult évben megjelentettük a Népszava-naptárt is, amely egyidőben szünetelt, továbbá az egyes szakmák részére zsebnaptárakat adtunk ki. Ezek a zsebnaptárak nagy kelendőségnek örvendenek, ugy hogy a példányszámokat évről-évre emelnünk kell. Ugyancsak ez évben adtuk ki elsőizben a földmivesek családi naptárát, reméljük, hogy ezzel ismét nagy, uj olvasótábort szerzünk a könyvkereskedésnek. A viszonyok kényszerü hatása alatt kénytelenek voltunk a zsebnaptárak és müszaki könyvek mellett még a szépirodalmi müvek kiadására is nagyobb sulyt fektetni, mert volt idő, amikor mozgalmi és tudományos kérdésekről a pártkiadványok kiadása teljes lehetetlenség volt. Meg kell még emlitenünk, hogy miután Magyarországból megszállott területre könyveket nem szállithattunk, a szállitás előmozditása céljából Bécsben egy fiókkönyvkereskedést nyitottunk. Sajnos, azonban a bécsi ismeretes drágaság folytán e vállalkozásunk nem volt rentábilis és igy e fiókkönyvkereskedésünket ez év első felében meg kellett szüntetnünk.

Nagy veszteség érte könyvkereskedésünket a román megszállás és az utána következő hónapok alatt azzal, hogy nagymennyiségü könyveket vittek el könyvkereskedésünkből, amelyeket többé nem kaptunk vissza. Károsodás érte a könyvkereskedést azért is, mert az elszakitott területen lévő bizományosainkkal nem tudtunk leszámolni és igy kintlevőségeink még ezidőszerint is behajthatatlanok. A könyvkereskedés bevételei és kiadásai a következők:

	Bevétel	Kiadás
1919 szeptember 1-től december 31-ig — —	369.918,35	345.114.21
1920 január 1-től december 31-ig — — —	1,880.122.82	2,327.782.40
1921 január 1-től december 31-ig — — —	3,207.890.72	3,149.280.65
1922 január 1-től október 31-ig — — — —	9,357.273.92	9,007.851.38

Az elmult három év alatt a következő müveket adtuk ki:

Pártirodalom:

Adler Frigyes pöre.
Bauer: A szocializmus utja.
Bebel: A nő és a szocializmus.
Bebel: Életemből. I. II. kötet.
Beer: A szocializmus és a társadalmi harcok története. I. Ókor.
Bernstein: Mi a szocializmus?
Bernstein: A németországi szociáldemokrata párt görlitzi programja.
Bernstein: Lassalle életrajza.
Braun: A szakszervezeti harc a háboru után.
Braun: A szakszervezetekről.
Engels: Hogyan alakitaná át Dühring ur az összes tudományokat.
Engels: A család, a magántulajdon és az állam keletkezése.
Gál: A szakszervezetek müködése a háboru idején.
Jászai: Az agitáció.
Jaurès-Lafargue: A társadalomfejlődés törvényei.
Kautsky: A kereszténység eredete.
Kautsky: A demokráciától az állami rabszolgaságig.
Kautsky: Marx gazdasági tanai.
Kik hozták be a románokat?
Lassalle: Az alkotmányról.
Lassalle: Munkásprogram.
Liebknecht: A tudás hatalom.
Magyarországi szociáldemokrata parlamenti frakció fényképe.
Szakasits: A szociáldemokraták a parlamentben.
Szakszervezeti szabadság Magyarországon.
Szociáldemokrata politika. I. A magyar adórendszer igazságtalanságai.
Takács: Mezőgazdasági munkáskérdés.
Takács: A földmunkásmozgalom célja és közelebbi föladata.
Umbreit: 25 év a német szakszervezeti mozgalomból.

Szépirodalom:

Balzac: Az Lidértz.
Balzac: A toursi plébános.
Bierbaum: A pokol automobilja.
Bresztovszky: Miért?
Bródy: Erzsébet dajka.
Dümov: A nagy ember.
Ego: Vas Ilona bátor utja.
Ego: Mari.
Eichler: Az arany-völgy.
Farkas Antal: A földindulás.
Farkas Antal: Parasztragédiák.
Farkas Antal: Uri komédiák.

Földi: Rabok.
France: Hajnal.
France: Pártütő angyalok.
Garami: Megváltás felé.
Gorkij: Gyónás.
Hamsun: Éhség.
Hamsun: Uj föld.
Huggenberger: Daniel Pfund.
Hugo: A nevető ember. I. II.
Hugo: A tenger munkásai. I. II.
Irving: Rip van Winkle.
Jerusalem: Szent Skarabeus.
Kárpáti: Hamis tüzek.
Keleti: Szürke madarak.
Keleti: Szomszédok.
Lie: Életfogytiglan elitélt.
London Jack: A sárga sátán.
London Jack: Ádám előtt.
London Jack: A hitelhagyott.
Maupassant: Az örökség.
Maupassant: Egy majorosleány története.
Mirbeau: A kinok kertje.
Nagy Lajos: A jó fiu.
Révész: A nagy börtön.
Révész: Uj novellák.
Révész: Magunk utján.
Sinclair: Kutató Sámuel.
Sztrug: Viharos idők.
Tajovsky: Falusi történetek.
Vanczák: Dolgos emberek világa.
Várnai Dániel: Sorsunk, életünk.
Várnai Dániel: Háboru.
Vershofen: A fenrisfarkas.
Voltaire: Ez a világ sorja.
Voltaire: Zadig, vagy a végzet
Wells: A fölszabadult világ.
Zola: Az álom.
Zola: Az emberi bestia.
Zola: Jó polgári koszt.
Zola: Igazság.
Zola: Összeomlás.
Zola: A patkányfogó. I. II.
Zola: A pénz.
Zola: Nana.
Zola: A malom ostroma.
Zola: Olivier Becaille halála.

Versek:

Bodrogi: Siratás.
Várnai Zseni: Anyasziv.
Várnai Zseni: A fájdalom könyve.
Vanczák: Háborus versek és egyéb emlékek.

Naptárak:

Bádogos és szerelő szaknaptár 1923. évre.
Bányamunkások zsebnaptára 1921., 1922., 1923. évre.
Bőripari munkások zsebnaptára 1921., 1922., 1923. évre.
Famunkások zsebnaptára 1921., 1922., 1923. évre.
Földmunkások naptára 1923. évre.
Házfölügyelők zsebnaptára 1923. évre.
Magántisztviselők zsebnaptára 1922. 1923. évre.
Munkások zsebnaptára 1923. évre.
Népszava-naptár 1922., 1923. évre.
Szabómunkások zsebnaptára 1921., 1922., 1923. évre.
Vas- és fémmunkások zsebnaptára 1920., 1921., 1922., 1923. évre.

Müszaki könyvek:

Balog-Sygall: Diesel-gépek szerkezete.
Balog-Sygall: Diesel-gépek kezelése.
Balog: Osztófej.
Barna: Csavarmenetvágás.
Barna: Eszterga-, furó- és marószerszámok.
Barna: Hatványok, gyökök, logaritmusok.
Barna: Vas- és fémipari kézikönyv.
Benedek: Logarléc.
Beretvás: Szivógázmotor.
Betegh: Trigonometria.
Bozóky: Lokomobilok szerkezete és kezelése.
Hoszpodár: A telefon.
Jaschik: Könyvkötőmesterség.
Jávor: Lóerőszámitás.
Kiss: Egyenáramu motor működése.
László: A föltaláló utja.
Lencz: A cséplőgépek szerkezete, szerkesztése és javitása.
Lenkey: Gyakorlati számolás.
Lusker: Vasipari szerszámok III. A mérőeszközök szerkezete és gyakorlati használata.
Meleg: Fémek szinezése.
Meyer: Sulyszámitási táblázat.
Mihályi: Az autó, autóvezetők, szerelők kézikönyve.
Morvay: A gázgépek általános ismertetése.
Németh: Az ács.
Németh: Kis földszintes házak épitése.
Palotai: Vizvezetékszerelő.
Péter: Vas- és acéllöntő.
Prohászka: Csavartábla.
Prohászka: Esztergályosok és marósok zsebkönyve.
Prohászka: Vasipari szerszámok I.
Raffay: Faszerkezetek.
Seres: Faipari kézikönyv.
Szerényi: Mértékek és sulyok.
Sztipán: A bádogos.
Vékony: A szabómesterség tankönyve.

Gyermekirodalom.

Beke Margit: Manci, Laci, Zsuzsika, mesekönyv.
ego: A régi ház gyerekei, ifjusági irat.
Nagy Teréz: A békehajó, mesekönyv.
Várnai Zseni: Örömök kertje, mesekönyv.
Várnai Zseni: Mesélő erdő, mesekönyv.
Várnai Zseni: Furulyaszó, gyermekversek.

Különféle.

Friedrich: A tuberkulózis.
Hahn: Hare a fertőző nemi betegségek ellen.
Horovitz: Idegen szavak magyarázata.
Kelen: Hogyan kell ma táplálkozni?
Lévai: Baleseti sérültek.
Péterffy: Házinyulteny észtés ábécéje.
Pongrácz: A fölemelt adók.
Pongrácz: A fényüzési forgalmi adó.
Pongrácz: Általános forgalmi adó.
Pongrácz: Fölemelt illetékek.
Pongrácz: Az adócsalás.
Pongrácz: A tisztviselők és munkások adói.
Pongrácz: Munkaügyi biráskodás.
Pongrácz: Az uj lakásrendelet, 1919, 1920, 1921, 1922.
Pongrácz: Általános kereseti adó.
Pongrácz: Választójogi utmutató.
Székely: A kert trágyázása.

A fővárosi szakmák által befizetett pártadó kimutatása.

Szervezet neve	1919 IX/1—XII/31	1920. év	1921. év	1922 I/1—X/31
Aranymüvesek	2.000·—	1.471·12	2.340·90	1.944·—
Aranyozók	—	35·30	—	—
Asztalosok	991·46	5.284·82	—	—
Ácsok	—	3.850·—	—	—
Bánya- és kohómunkások	16.012·14	29.695·44	45.059·82	100.889·60
Bőrmunkások	—	—	—	19.094·—
Bőröndösök és szijgyártók	418·76	1.545·56	2.343·50	1.297·—
Cipészek	2.127·88	8.281·38	15.889·60	—
Cipőfelsőrészkészitők	648·24	3.561·24	5.377·90	—
Cukrászok	—	1.078·58	2.668·90	1.111·60
Cimfestők	—	138·70	—	—
Dohánygyári munkások	—	3.425·—	—	415·30
Élelmezési ipari munkások	667·72	213·52	—	5.842·10
Épitőmunkások	14.562·—	19.129·90	20.000·—	30.000·—
Esztergályosok	257·12	57·92	—	—
Famunkások	—	24.000·—	36.000·—	37.666·—
„ V—VI. ker.	256·38	367·28	—	—
„ X. ker.	—	95·36	—	—
Famegmunkálógépmunk.	—	1.640·28	—	—
Festőmunkások	8.475·—	4.664·82	5.611·60	7.597·50
Fényezők	—	288·60	—	—
Fényképészek	—	367·90	145·—	522·—
Fodrászati alkalmazottak	860·—	1.837·—	2.710·50	1.942·40
Forgalmi és közlekedési m.	—	4.845·90	4.956·10	5.846·40
Földmunkások	—	255·42	2.449·70	60·70
Gabonamunkások	410·—	656·80	1.174·—	1.029·90
Grafikai munkások	500·—	2.331·44	3.882·36	2.596·90
Házfölügyelők	—	8.534·51	11.600·—	7.602·19
Háztartási alkalmazottak	—	—	130·10	138·—
Hirlapterjesztők	—	487·60	2.225·60	2.425·—
Husipari munkások	5.500·—	7.348·53	10.773·93	5.712·44
Ipari és közlekedési tisztv.	6.000·—	7.683·95	—	—
Kalaposok	358·66	1.451·60	1.544·80	1.301·20
Kályhások	—	141·70	493·90	791·50
Kereskedelmi alkalmazottak	—	25.759·20	18.578·20	13.223·12
Keztyüsök	—	38·—	318·—	272·—
Könyvkötők	1.216·45	7.503·08	10.992·60	11.279·30
Közalkalmazottak	—	348·80	355·20	—
Kádárok	170·44	174·96	—	—
Kárpitosok	—	207·10	—	—
Kefekötők	149·50	664·—	—	—
Kocsigyártók	—	1.086·90	—	—
Kosárfonók	—	75·95	—	—
Kőfaragok	153·—	1.357·40	—	—
Kőmüvesek	—	5.348·40	—	—
Magántisztviselők	9.600·—	19.507·31	34.718·05	29.587·50
Mintakészitők	936·—	1.671·46	1.867·10	1.500·—
Molnárok és malommunk.	—	2.939·76	784·10	—
Munkásbiztositási alkalm.	1.000·—	1.000·—	—	—
Nyomdászok	4.200·—	12.869·10	23.147·70	18.388·60
Pénzintézeti tisztviselők	1.600·—	13.900·—	23.220·—	19.495·—
Postások	—	—	433·—	576·—
Segédmunkások	3.372·12	3.101·—	4.382·30	8.827·80
Sütőmunkások	2.411·24	5.364·38	8.643.50	3.864·70
Szabómunkások	3.808·60	14.589·26	23.252.30	16.337·10
Átvitel	88.662·71	262.273·23	328.070·26	359.176·85

Szervezet neve	1919 IX/1—XII/31	1920. év	1921. év	1922 I/1—X/31
Áthozat .	88.662·71	262.273·23	328.070·26	359.176·85
Szállodai, éttermi és kávéházi alkalmazottak	528·—	5.325·20	8.259·50	5.161·10
Szinházi müszaki munkások	—	421·02	—	—
Szoba- és ablaktisztitó m. .	—	200·—	115·40	186·—
Szobrászok	—	1.370·92	1.309·20	1.054·—
Szücsök és sapkások	—	1.360·—	2.521·—	1.095·—
Tapétázók	—	83·—	—	—
Tanitók	—	1.146·—	1.239·60	1.240·—
Textilipari munkások	1.000·—	250·—	576·60	5.577·80
Üvegesmunkások	60·48	1.341·10	1.156·30	—
Vas- és fémmunkások közp.	—	270·02	572·42	792·80
„ „ „ . . .	17.436·32	42.239·51	75.080·20	91.116·70
Vasutasok	—	—	11.700·75	10.812·—
Villamosalkalmazottak . . .	—	—	—	5.189·40
Vegyészeti munkások	—	3.989·22	4.883·91	3.286·10
Összesen .	107.687·51	320.269·22	435.485·14	484.687·75

A fővárosi pártszervezetek által befizetett pártadó kimutatása.

Pártszervezet	1920. év	1921. év	1922 I/1—X/31
I. választókerület	665·—	424·—	2.418·—
II. „	370·—	721·—	12.046·—
III. „	89·50	258·50	4.626·—
IV. „	836·50	1.008·—	8.727·40
V. „	2.680·25	1.300·—	16.023·—
VI. „	240·50	744·—	8.796·—
VII—VIII. „	1.329·—	1.900·—	10.035·—
IX. „	1.943·—	1.530·—	10.548·—
X. „	3.070·—	1.500·—	6.462·—
XI. „	1.600·—	1.341·—	9.652·—
XII. „	1.259·50	2.000·—	31.586·—
XIII. „	1.734·96	2.212·50	13.185·—
XIV. „	1.415·50	973·50	6.091·—
XV. „	2.000·—	1.300·—	15.848·—
XVI. „	84·—	482·56	3.674·50
XVII. „	900·—	2.009·—	3.173·50
XVIII. „	1.863·40	133·—	14.064·—
XIX. „	699·—	499·—	9.909·—
XX. „	258·—	84·—	3.730·—
XXI. „	600·—	1.800·—	23.039·50
XXII. „	352·52	—	30.963·—
XXII. „ Zugló . . .	—	1.200·—	3.865·—
XXII. „ Törökőr .	—	—	9.360·—
Német szervezőbizottság	505·—	967·—	3.926·—
Összesen	24.495·63	24.387·—	261.747·90

A vidéki pártszervezetek által befizetett pártadó kimutatása.

Helység neve	1919 IX. 1-től XII. 31-ig		1920				1921				1922 jan. 1-től okt. 31-ig			
			országos		helyi		országos		helyi		országos		helyi	
	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f
Abony	—	—	—	—	—	—	13	56	—	—	266	60	—	—
Albertfalva	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	706	—
Almásfüzitő	—	—	—	—	—	—	25	08	—	—	—	—	—	—
Almáskamarás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	96	—	—
Aszód	—	—	108	20	—	—	337	66	—	—	177	80	—	—
Ászár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137	62	—	—
Bag	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	85	—	—
Baglyasalja	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Baj	—	—	—	—	—	—	—	—	48	—	—	—	—	—
Balassagyarmat	—	—	10	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Balatonlelle	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	52	—	—
Battonya	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1152	08	—	—
Bánhida	—	—	—	—	—	—	—	—	140	—	—	—	2859	—
Békés	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	719	46	—	—
Békéscsaba	—	—	83	30	—	—	304	58	100	—	2680	29	15728	—
Békésendrőd	—	—	—	—	—	—	9	44	—	—	—	—	—	—
Bekessamsom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	243	90	1753	—
Békésszántó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	90	—	—
Boldog	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	10	—	—
Borsodnádasd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	844	60	—	—
Budafok	Helyi 25	50	138	28	—	—	622	20	—	—	660	—	10000	—
Budakeszi	—	—	—	—	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Budatétény	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	2118	—
Cegléd	Orsz. 100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	52	—	—
Cinkota	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	6886	—
Csanádalberti	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	15	—	—
Csanádapáca	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	76	—	—
Csanádpalota	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	249	40	—	—
Csákberény	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83	85	—	—
Csepel	—	—	2609	96	434	78	1958	53	356	50	8603	38	9076	—
Csév	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	16	—	—
Csongrád	—	—	39	04	—	—	177	80	—	—	871	53	—	—
Csolnok	—	—	—	—	—	—	—	—	35	—	—	—	168	—
Csorvás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8 77	—	—
Debrecen	—	—	504	48	—	—	1557	04	—	—	2747	30	57935	50
Diósgyőr	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5869	30	—	—
Dombegyháza	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	302	07	—	—
Domony	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116	31	—	—
Dorog	—	—	—	—	—	—	52	66	—	—	410	—	189	—
Drávavár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	30	—	—
Dunabogdány	—	—	—	—	—	—	—	—	180	—	—	—	—	—
Dunaföldvár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	97	—	—
Dunaharaszti	—	—	—	—	—	—	—	—	500	—	—	—	2058	50
Dunakisvarsány	—	—	—	—	102	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Endrőd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	950	07	—	—
Egeresehi	—	—	—	—	—	—	147	20	—	—	116	70	—	—
Erzsébetfalva	—	—	546	52	1710	55	2516	08	2628	20	4467	70	27481	—
Esztergom	—	—	—	—	60	80	—	—	—	—	—	—	—	—
Felnemet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	16	—	—
Füzesabony	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	405	17	—	—
Galgahéviz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	44	—	—
Gödöllő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	87	—	—
Gyalpuszta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	54	—	—
Gyömrő	—	—	49	14	—	—	47	30	—	—	81	90	—	—
Gyöngyös	—	—	—	—	—	—	49	10	—	—	116	30	—	—
Győr	—	—	529	—	1858	—	2978	77	3311	30	252	95	6340	10
Győrszentiván	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	201	70	—	—
Győrság	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—
Gyula	—	—	57	10	—	—	441	06	—	—	1753	10	—	—
Hajduböszörm.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	61	—	—
Hajdunádudvar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	191	35	—	—
Hajdunánás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	05	—	—
Hajduszoboszló	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	20	—	—
Halap	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	35	—	—
Hatvan	—	—	57	36	—	—	347	70	—	—	675	86	650	—
Heréd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	32	—	—
Hevesvezekény	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—
Hévizgyörk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	27	—	—

Helység neve	1919 IX. 1-től XII. 31-ig		1920				1921				1922 jan. 1-től okt. 31-ig			
			országos		helyi		országos		helyi		országos		helyi	
	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f
Hódmezővásárh.	—	—	—	—	—	—	241	60	—	—	1208	86	2172	—
Jánoshida	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	68	—	—
Jászárokszállás	—	—	79	40	—	—	—	—	—	—	370	84	4745	—
Jászberény	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	473	81	126	—
Jászkarajenő	—	—	—	—	44	64	—	—	—	—	—	—	—	—
Jászladány	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	62	—	—
Jásztelek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	50	—	—
Kalocsa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	25	—	—
Kaposvár	—	—	—	—	—	—	115	40	2823	93	4010	87	8543	40
Karcag	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	478	54	—	—
Kartal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	342	20	—	—
Kecskemét	—	—	—	—	—	—	14	10	—	—	257	40	—	—
Kelenvölgy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	521	—
Keszthely	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	54	—	—
Kevermes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	206	83	—	—
Kiskunhalas	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	39	56	—	—
Kiskunfélegyh.	—	—	—	—	—	—	153	36	—	—	1114	—	62	—
Kisláng	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77	83	—	—
Kisnémedi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	85	—	—
Kispest	—	—	—	—	—	—	389	50	2535	50	—	—	25100	—
Kistarcsa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4276	—
Kisterenye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	05	—	—
Komárom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	244	26	2993	—
Kömlő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82	56	—	—
Körmend	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	24	—	—
Kunágota	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111	80	—	—
Kunszentmárton	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	385	99	—	—
Lokut	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	90	—	—
Lőrinci	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	403	69	—	—
Magyaróvár	—	—	37	30	—	—	466	30	—	—	8095	43	—	—
Makó	—	—	—	—	—	—	41	12	—	—	51	80	—	—
Martonvásár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	11	—	—
Mátyásföld	Helyi 151	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	140	—
Medgyesegyháza	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	274	72
Mezőhegyes	—	—	—	—	—	—	796	64	—	—	63	74	—	—
Mezőtur	—	—	—	—	—	—	109	80	—	—	175	70	—	—
Mikepércs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	87	—	—
Mindszent	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	23	—	—
Miskolc	—	—	2470	32	1483	56	8223	95	3260	80	2593	75	60557	—
Mor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	12	—	—
Nagykanizsa	—	—	130	34	—	—	603	16	—	—	5758	12	—	—
Nagymaros	—	—	47	88	450	—	170	46	600	—	340	40	7618	—
Nagybátony	—	—	—	—	—	—	38	10	—	—	87	78	—	—
Nagymányok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71	40	—	—
Nagytétény	—	—	31	30	—	—	368	30	238	50	240	50	5182	20
Nádudvar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	359	91	—	—
Nyergesujfalu	—	—	61	—	—	—	33	—	—	—	730	—	—	—
Nyirbátor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111	37	—	—
Nyiregyháza	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	268	10	—	—
Olaszfalu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	68	—	—
Ormospuszta	—	—	45	16	—	—	215	74	—	—	81	—	—	—
Orosháza	—	—	861	23	—	—	446	76	—	—	807	35	4482	—
Ózd	—	—	298	—	—	—	1280	30	—	—	1872	32	—	—
Ócsöd	—	—	—	—	—	—	—	—	1124	—	—	—	—	—
Papa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	22	—	—
Perbál	—	—	—	—	—	—	—	—	65	—	—	—	—	—
Pestszentlőrinc	—	—	—	—	—	—	—	—	320	50	30	10	8244	—
Pestujhely	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7894	—
Petrozsény	—	—	—	—	—	—	38	92	—	—	—	—	—	—
Pécel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1400	—
Pécs	—	—	—	—	—	—	100	50	—	—	1748	18	12158	—
Pilisborosjenő	—	—	—	—	—	—	—	—	72	—	—	—	—	—
Pilisszentkereszt.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	18	—	—
Pilisvörösvár	—	—	94	42	—	—	386	22	24	—	774	70	—	—
Pitvaros	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	287	24	—	—
Pomáz	—	—	—	—	—	—	—	—	352	—	—	—	1500	—
Pusztaföldvár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	239	51	—	—
Pusztamonostor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	90	—	—
Putnok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	57	—	—
Püspökladány	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	59	—	—
Rákócifalva	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	80	—	—

Helység neve	1919 IX. 1-től XII. 31-ig		1920 országos		1920 helyi		1921 országos		1921 helyi		1922 jan. 1-től okt. 31-ig országos		1922 jan. 1-től okt. 31-ig helyi	
	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f
Rákospalota	—	—	141	86	146	—	434	24	701	—	529	20	22590	50
Rákosszentmihály	—	—	83	18	—	—	860	30	—	—	361	10	4288	—
Sajószentpéter	—	—	58	80	—	—	136	70	—	—	83	80	—	—
Salgótarjan	Helyi 289	—	—	—	—	—	744	90	—	—	2552	80	14999	—
Sarkad	—	—	—	—	—	—	10	80	—	—	155	88	1011	—
Sátoraljaujhely	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	174	80	2781	—
Seregélyes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	143	68	—	—
Sikator	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	37	—	—
Solymár	—	—	—	—	—	—	—	—	144	—	—	—	—	—
Sopron	—	—	—	—	—	—	284	30	—	—	1116	70	25309	—
Soroksár	—	—	275	76	731	18	760	70	975	50	790	15	3928	—
Soroksárpéteri	—	—	8	80	—	—	328	84	413	50	493	90	4825	50
Szabadszállás	Helyi 91	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szarvas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1849	80	4600	80
Szeged	—	—	264	28	—	—	556	—	3017	50	1970	99	31748	80
Szekszárd	—	—	6	64	—	—	73	32	—	—	66	30	—	—
Szentendre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	226	98	3002	—
Szentes	—	—	56	28	—	—	237	52	—	—	1489	67	4727	—
Szerencs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	246	80	—	—
Székesfehérvár	—	—	304	76	—	—	1171	30	763	60	476	81	9280	—
Szigetbecse	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—
Szigetcsép	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	—	—	10	—
Szigetszentmárton	—	—	—	—	—	—	—	—	18	—	—	—	12	—
Szikszó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	—
Szolnok	Orsz. 256	80	—	—	—	—	232	62	1093	—	1471	78	7036	—
Szombathely	—	—	974	56	351	50	1245	90	2447	50	1161	39	11150	—
Sződliget	—	—	—	—	—	—	—	—	70	—	—	—	—	—
Taksony	—	—	—	—	—	—	—	—	129	—	—	—	—	—
Tapolca	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	90	—	—
Tatab.-Felsőgalla	—	—	875	68	2350	—	3622	84	4035	86	3695	27	3 773	50
Tárkány	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	70	—	—
Tiszaföldvár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	68	—	—
Tokod	—	—	25	60	—	—	77	—	—	—	450	30	146	—
Torbágy	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—	—
Tordas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82	13	—	—
Tótkomlós	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	77	—	—
Tömörkény	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71	38	—	—
Törökbálint	—	—	—	—	—	—	—	—	168	—	10	—	2954	—
Törökszentmiklós	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	499	66	—	—
Tyukod	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	82	—	—
Ujbarok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	30	—	—
Ujgyarmat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	58	—	—
Ujpest	—	—	3390	54	5490	—	9460	95	6782	—	1892	10	43955	—
Uri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	89	—	—
Üröm	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	—	—	—	—
Vác	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	188	34	7221	—
Vácduka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	75	—	—
Vecsés	—	—	74	—	—	—	348	26	150	—	493	12	3623	—
Veszprém	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	112	90	—	—
Zagyvarékas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	184	45	—	—
Zagyvaszántó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	66	—	—
Zirc	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	54	—	—
Zsámbek	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—
Zsámbok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	53	—	—
Összesen	913	50	15641	97	15239	01	46345	28	39943	69	95002	55	550908	02

Garami Ernő elvtárs nyilatkozata a pártvezetőség jelentéséhez.

A Népszava t. szerkesztőségének

Budapest.

Tisztelt Elvtársak!

Kérem, sziveskedjenek alábbi soraimnak a *Népszavában* helyet adni:

A pártvezetőségnek a pártgyülés elé terjesztett, három esztendőről szóló beszámolójában egy helyen rólam is esik szó. Sajnos, ez a hely telve van érthetetlen tévedésekkel, az eseményeknek össze-vissza cserélésével és az én akkori magatartásomnak teljesen hamis föltüntetésével.

A jelentés 5. oldala foglalkozik velem, még pedig az 1919 augusztus 24-iki rendkivüli pártgyülésse! és a Clerk-féle tárgyalásokkal kapcsolatban. E jelentés csodálatosképen ugy tünteti föl az eseményeket, mintha az emlitett pártgyülésen én azt javasoltam volna, hogy a párt a Clerk-féle tárgyaláson megalakult Huszárkabinetben vegyen részt. Ezt a hamis látszatot a jelentésnek következő mondatai keltik:

„Sir Clerk vezetése alatt heteken keresztül folytak a tárgyalások és kihallgatások. Sir Clerknek egyik kikötése volt az is, hogy a létrehozandó koaliciós kabinetben a szociáldemokrata párt is képviselve legyen. A szociáldemokrata párt már augusztus 24-én megtartott rendkivüli pártgyülésen foglalkozott ezzel a kérdéssel, ott határozta el, hogy amennyiben a béke másként nem jöhetne létre, ugy a szociáldemokrata párt foglaljon helyet a koaliciós kormányban. Ezt az álláspontot *az augusztus 24-iki pártgyülésen Garami elvtárs, aki a párt részéről a tárgyalásokat Clerkkel és a különböző pártokkal folytatta, képviselte és az erre vonatkozó javaslatot is ő tette meg fölszólalásában.* Ő mondotta ezen a kongresszuson:... stb.“

A jelentés itt azután idézi az augusztus 24-iki pártgyülésen mondott szavaimat, amelyekben valóban javasoltam, hogy a párt menjen bele „a koaliciós kabinetbe, olyanba, amely igazán koaliciós kabinet lesz“. A jelentésnek ez az egész beállitása azért hamis, mert az augusztus 24-iki pártgyülésnek és a Clerk-féle tárgyalásoknak *semmi közük sem volt egymáshoz.* Nem is lehetett, mert a pártgyülés éppen *három hónappal előbb folyt le,* mint ahogy a Clerk-féle tárgyalások befejeződtek s a pártgyülés idején még senkinek fogalma sem volt arról, hogy Sir George Clerk valaha is Budapestre fog jönni. A pártgyülésen elhangzott beszédek és az ott hozott határozatok *teljesen más helyzetre vonatkoztak,* mint aminő három hónappal később következett be. A pártgyülés ugyanis éppen egy nappal azután tárgyalt, hogy Pestre érkezett az ántántnak az

a jegyzéke, amely József főherceget és Friedrichet távozásra szólította föl, vagyis abban a pillanatban, amelyben mindenki azt hitte, hogy ez a távozás haladéktalanul meg is történik. Ebben a helyzetben várt megoldásra az a kérdés, hogy József főherceg és Friedrich távozásával alakitandó *baloldali koaliciós* kabinetben a párt szükség esetén résztvegyen-e vagy sem? *Ebben* a helyzetben és *nem* a Clerk-tárgyalások idején, javasoltam én a pártgyülésnek azt, hogy adjon fölhatalmazást a kormányba való belépés körül esetleg szükségessé váló tárgyalások folytatására és arra, hogy egy átmeneti koaliciós kabinetben résztvehessünk. A pártgyülésnek ezen az alapon hozott határozata azonban rövidesen tárgytalanná vált, mert Friedrich dacolt az ántántjegyzékkel és nem távozott el. Ezért jött azután, *több mint két hónappal később*, Pestre Sir George Clerk. Az ő vezetése alatt folytatott tárgyalásokban eleinte — amig arról volt szó, hogy komoly demokratikus koncentrációs kormány alakulhat — szintén a részvétel mellett foglaltam állást. De abban a pillanatban, amelyben egyfelől kitünt, hogy Clerk hibájából csak egy *tessék-lássék koncentráció* jöhet létre, amelyben a szociáldemokrata pártra csak szégyenletes statisztaszerep várhat és amelyben másfelől kétségtelenné vált, hogy a szociáldemokrata párt távolmaradása meggátolná a jobboldali kormánynak az ántánt részéről való elismertetését: *élesen elleneztem a kormányba való belépést*, annyira, hogy amikor a párt fórumai leszavaztak, minden követelődzéssel szemben *visszautasitottam* azt, hogy én képviseljem a pártot a kormányban s ugyanakkor kifejezetten *elháritottam magamról minden felelősséget* azért, hogy a párt a Huszár-kormányban helyet foglalt. Jellemző, hogy a jelentésnek ez a része Buchingert is ugy igyekszik föltüntetni, mint aki a kormányba való bemenetelt helyeselte, holott az ő hozzájárulása is csak az augusztusi helyzetre vonatkozott és a novemberire már csak azért sem vonatkozhatott, mert akkor — ő már emigrációban élt!

Arról lehet vitatkozni, hogy az én akkori álláspontom volt-e helyes vagy azoké, akik engem leszavaztak. De arról nem lehet vitatkozni, hogy az események ugy történtek, ahogy azt itt röviden összefoglalva én mondtam el s nem ugy, ahogy azt a jelentés föltünteti, összezavarva több havi időközben történt, egybe nem tartozó eseményeket, közölve első álláspontomat, de elhallgatva későbbi, a tökéletesen megváltozott helyzetnek megfelelően szintén megváltozott, ellentétes álláspontomat.

Miután itt a párttörténelem fontos eseményeiről van szó, amelyeknél nem engedhető meg, hogy hivatalos dokumentum téves képet rajzoljon róluk, kérnem kell, hogy ez a nyilatkozatom csatoltassék a pártgyülésről szóló jegyzőkönyvhöz.

Bécs, 1922 december 19-én. *Garami Ernő.*

III.

Határozati javaslatok a pártgyülés napirendjéhez.

A napirend 2. pontjához.

A szólás- és sajtószabadság és a rendtörvény.

Az ország kormányzása nyolc év óta az 1912. évi LXVIII. törvénycikk, a kivételes hatalom alapján történik. A kivételes hatalom alapján kiadott összes rendelkezések hatálya a békeszerződés megkötésével lejárt. A kormány ennek ellenére, a háboru idejére megállapitott kivételes hatalmat a háboru megszünte után is igénybevette és az egyéni és közszabadságokat érintő összes intézkedéseket továbbra is érvényben tartotta. A kivételes hatalom alapján kiadott rendeletek sulyosan korlátozzák az alapvető közszabadságokat és lehetetlenné teszik az ország közvéleményének szabad megnyilvánulását. Az ország népe jogosan remélte, hogy a kivételes hatalom gyakorlására megszabott idő lejártával, 1923. évi február 14-én, a kivételes hatalom alapján való kormányzás megszünik és a közszabadságok helyreállittatnak. A kormány ennek nem tesz eleget, a közszabadságokat nem állitja helyre, hanem törvényjavaslatot terjesztett a nemzetgyülés elé, amelyben az eddig fönnállott s a kivételes hatalom alapján kiadott rendeleteknél messzebbmenően, sulyosan korlátozza a legalapvetőbb közszabadságokat és a kivételes állapotok további föntartását törvénnyel akarja intézményesiteni. A kormánynak ez a terve éles ellentétben áll az alkotmányos és parlamentáris kormányzás alapelveivel s nyilvánvalóan leplezett önkényuralmi célokat szolgál. A kormánynak „a közrend fokozottabb biztositásáról" szóló törvényjavaslata törvénnyé válása esetén egyszer és mindenkorra megszünteti Magyarországon a közszabadságokat és elzárja az ország szabad, demokratikus fejlődésének a lehetőségét és olyan abszolutisztikus párturalmat teremt meg, amely minden ellenvéleményt, jogos kritikát, ellenőrzést és demokratikus közvéleményt tetszése szerint elfojthat és lehetetlenné tehet.

A szociáldemokrata pártgyülés minden erejével és elhatározottságával tiltakozik az alapvető közszabadságok önkényes eltiprása ellen, tiltakozik a párt az önkényuralmi rendszer megteremtése ellen és az ország demokratikus, szabad fejlődésének az érdekében követeli, hogy a kivételes hatalom minden olyan rendelkezése, amely a személyi vagy közszabadságokat sérti, hatályon kivül helyeztessék és az alkotmányosság ujra helyreállittassék.

A kongresszus megállapitja, hogy az ország szabad, demokratikus fejlődésének nincsen szüksége kivételes törvényekre. Az alapvető személyes és közszabadságokat korlátozó és megszüntető

kivételes törvényeket sem az ország belső viszonyai, sem pedig külpolitikai okok indokolttá nem teszik.

Ellenkezőleg: ugy belpolitikai, mint külpolitikai vonatkozásban a rendtörvény sulyos vétség az ország érdekei ellen, mert amig egyrészt a leszakitott részek lakosságát elidegeniti az anyaországtól, addig másrészt a külföldi demokratikus erők rokonszenvét és támogatását megsemmisiti.

Az ország csak ugy számithat a békeszerződések revizióju iránt való törekvésében a nagy demokratikus népek egyre növekvő erejére és támogatására, ha az ország demokratikus fejlődésének a lehetőségét gátló, ilyen megszégyenitő és önkényes uralmat biztositó törvényt nem iktat a törvénykönyvbe.

A pártgyülés mindezekre való tekintettel követeli:

1. Az egyesülési és gyülekezési jog szabad gyakorlásának törvényes biztositását.
2. A szólásszabadság biztositását.
3. A sajtó teljes szabadságát, a kolportázsjog biztositását uj lapok inditásának szabaddátételével.
4. Az internálási rendszer, a rendőri jelentkezés és fölügyelet alá való helyezés megszüntetését.
5. A posta-, telefon- és távirdacenzura megszüntetését.
6. Általános amnesztiát, amely a bolsevizmus alatt és azután elkövetett politikai cselekményekért való felelősségrevonást a belföldön és külföldön tartózkodókra egyaránt megszünteti.

A pártgyülés fölhivja a párt parlamenti képviseletét, hogy az itt fölsorolt követeléseket a parlamentben képviselje és a „közrend fokozottabb biztositásáról" szóló törvényjavaslat ellen a legélesebb, minden eszközt igénybevevő harcot folytasson. Az ország munkássága minden erejével és elhatározottságával készen áll arra, hogy ebben a harcban a párt parlamenti képviseletével együttesen résztvegyen, hogy az ország szabad, demokratikus fejlődésének a lehetőségét minden önkényuralommal szemben biztositsa. Ha azonban az ország és a nép érdekeivel szemben ebből a törvényjavaslatból törvény válnék, akkor ezzel a ténnyel a demokratikus parlamenti tevékenység lehetősége és jelentősége a nép számára megváltozik; az ebből folyó sulyos következményekért a felelősséget a szociáldemokrata párt és a pártgyülés a kormányra háritja, amely az önkényuralom eszközeinek törvénybeiktatásával és alkalmazásával elzárja az utat az ország demokratikus fejlődése elől.

A napirend 3. pontjához.

Gazdasági és politikai helyzet.

A trianoni Magyarország ujjáepitése, az ország gazdasági és szociális viszonyainak a kor követelményei szerint való berendezkedése csak alapvető szabadságjogokkal körülbástyázott demokratikus politikával valósitható meg. Az a kormányzati politika, amellyel a reakciós Bethlen-kormány ma Magyarország ügyeit irányitja, erre a nagy és fontos föladatra képtelen. A kormányzat reakciós irányzatot követ, társadalmi szervezetek formájában ellenforradalmi erőket tart fönn, amelyek nemcsak a kormányzás, a közrend, hanem a gazdasági élet széles területén és a politikában is bizonytalanságot idéznek elő, amellyel sulyosan ártanak az ország érdekeinek, növelik a szociális bajokat és lehetetlenné teszik a néperő szabad kifejlődését. A mezőgazdasági és az ipari mun-

kásság, nem kevésbé a törpebirtokosok, a városi kiskereskedők, kisiparosok és magánalkalmazottak, nap-nap után sulyosabb helyzetbe jutnak, megélhetésük mindinkább bizonytalanná válik. A kormány helytelen és egyoldalu közgazdasági és közélelmezési politikája bénitólag hat az iparra, kereskedelemre és mezőgazdaságra, aminek sulyos következménye a nagy munkanélküliség és a tömegnyomor állandó növekedése. A Bethlen-kormány reakciós politikája a közterhek viselését átháritja a fogyasztóközönségre és a kisemberekre, mig a nagyvagyonokat a teherviseléstől mentesiti. Sulyos mulasztást követ el a kormány a háboru áldozataival szemben, amikor a rokkantakat, árvákat és özvegyeket nem részesiti megfelelő rokkant-, árva- és özvegyi segélyekben. A szociáldemokrata párt kongresszusa megállapitja, hogy ez a kormányzási rendszer nem alkalmas a megcsonkitott ország ujjáépitésére, következésként tehát ennek a politikai uralmi rendszernek a megváltoztatása olyan föladat, amelyet a szociáldemokrata párt elsőrendü kötelességének tekint. Mindezek alapján kijelenti a pártgyülés:

1. Csak az általános, egyenlő, mindkét nemre kiterjedő, titkos választójog alapján létrejött demokratikus nemzetgyüléstől várható olyan népies és demokratikus politika, amely az alkotmányosság helyreállitására alkalmas és azt biztositani tudja.

2. Szükségesnek tartja a pártgyülés az 1920. évi I. és az 1920. évi XVII., az alkotmányosság helyreállitásáról és az állami főhatalom gyakorlásának rendezéséről szóló törvénycikkek revizióját, a nemzetgyülés szuverénitásának biztositása céljából.

3. A pártgyülés követeli, hogy a közgazdasagi politika terén hathatós intézkedések történjenek, amelyeknek az is egyik kiegészitő része, hogy a nemzetközi kapcsolatokat a szomszéd államokkal ujra fölvegyék és a gazdaságpolitikai érintkezést megteremtsék. A többtermelés sokat hangoztatott keresztülvitele olyannyira fontos, hogy ezt elsőrendü kormányzati föladatnak kell tekinteni.

4. A pártgyülés a nagyfoku munkanélküliség leküzdésére követeli a közgazdasági és mezőgazdasági munkának a modern közgazdasági elvek alapján való kiépitését.

5. Jó közgazdasági politikának előföltétele a hathatós és kiterjedt munkásvédelem, a dolgozó népesség anyagi és szellemi érdekeinek megvédése és oly eredményes, széleskörü szociálpolitikai törvényalkotás, amely a munkásságot a korlátlan kizsákmányolástól és a növekedő nyomortól megvédelmezi.

6. A drágaság leküzdésére a kivitel és behozatal oly módon való szabályozását követeli a pártgyülés, hogy az országban levő élelmiszerek árai ne emelkedjenek a dolgozó népesség teherbirásán fölül. Minden eszközt föl kell használni arra, hogy a legfontosabb élelmiszerek a legszegényebb néposztály számára olcsó népélelmezés révén hozzáférhetővé legyenek.

7. Külpolitikai tekintetben a szociáldemokrata párt az 1918-ban a berni konferencián elfoglalt álláspontján áll. Az erőszak politikája külpolitikai téren épp ugy megbosszulja magát, mint belpolitikai téren. A népek hovatartozandóságát csak demokratikusan végrehajtott népszavazás döntheti el. A szociáldemokrata párt valamennyi ország szociáldemokrata pártjaival együtt küzd ezekért a követelésekért. A jóvátétel követelése igazságtalan és teljesithetetlen követelés, amelynek erőszakos végrehajtása az ország gazdasági összeomlását vonhatná maga után.

A pártgyülés át van hatva attól a meggyőződéstől, hogy az igazságtalan jóvátétel és a békeszerződés revíziójának a sikere nagymértékben attól függ, hogy az ország demokratikus bel- és

külpolitikája milyen mértékben tud hatni azokra a meglevő külföldi nagy erőtényezőkre, amelyek a jóvátétel nagyságára és a békeszerződés revíziójára befolyást gyakorolhatnak. Ezt a befolyást az ország és a nép érdekében csak demokratikus szabadságjogokat biztositó népies kormányzat tudja gyümölcsöztetni. Csak az igazi demokrácia szellemét és intézményeit gyakorló kormányzat tud ennek az ország jövőjére messze kiható föladatnak megfelelni. A szociáldemokrata párt teljes erejével és elhatározottságával képviseli ezt a politikát a mai reakciós Bethlen-kormányzattal szemben.

A napirend 4. pontjához.

Községi politika.

A magyarországi szociáldemokrata párt 1922. évi december hó 24-én és a következő napokon megtartott országos kongresszusa megállapitja, hogy a dolgozó nép gazdasági érdekei és kulturális igényei csak ugy oltalmazhatók meg és elégithetők ki, ha a munkásság a parlamentben, csak ugy, mint a megyei, városi és községi igazgatásban, számának és jelentőségének megfelelő képviselethez jut.

Evégből követeli a kongresszus:

1. Az általános, egyenlő, titkos és közvetlen szavazati jogot a város és község minden 20 éves kort betöltött lakosának, nemi különbség nélkül, olykép, hogy minden választó megválasztható. A községi képviselőtestület kétévenként választandó aránylagos (kisebbségi) képviselet alapján. A virilizmus és a hivatalból járó képviselői jog megszüntetendő.

2. A teljes megyei, városi és községi önkormányzatot. A megyei, városi és községi igazgatásra vonatkozó törvények sürgős revízióját, olyképen, hogy az államnak csupán fölügyeleti joga legyen. Ha a helyi önkormányzat határozata törvényellenes, a határozat megsemmisitése vagy módositása birói döntés utján történjék.

3. A tisztviselők kivétel nélkül közvetlen szavazással választandók. A főispáni állások, illetve Budapesten a főpolgármesteri állás, eltörlendők. A kijelölés joga és a kijelöltek megválasztásának kötelezettsége eltörlendő.

4. Minden ügyben a képviselőtestület határoz. A bizottságokat közgyülés választja. A bizottságoknak nincs végrehajtó hatalmuk, a közgyülés határozatait nem gátolhatják meg. A tanács külön jogai megszüntetendők.

Utasitja a kongresszus az ujonnan megválasztott pártvezetőséget és a párt parlamenti csoportját, hogy a fentiek értelmében erős propagandát fejtsen ki és a törvényhozásban is inditson mozgalmat a városok és községek demokratizálása érdekében.

A pártgyülés szükségesnek látja egy városi, illetve községi akcióprogram részletes kidolgozását. Ez az akcióprogram ölelje föl minden társadalmi osztály érdekeit a községben és városban. Tárgyalja le a népélelmezést, a lakás- és telekpolitika, a népegészségügy, a népnevelés és közmüvelődés, a közlekedési politika, a szociálpolitika, a közüzemek, a községi biráskodás, a gazdasági berendezések, a községi adózás, az árva- és szegényügy, a közmunkák és közszállitások kérdéseit.

A kongresszus tiltakozik a főváros mai vezetésének dikta-

tórikus, antikulturális és antiszociális működése ellen és megállapitja, hogy az 1922. évi országos választások eredménye szerint az ugynevezett keresztény községi párt Budapesten elenyésző kisebbségben van. Ezért követeli a kongresszus a fővárosi képviselőtestület lemondását és uj választások haladéktalan elrendelését.

A napirend 5. pontjához.

A mezőgazdasági munkásság helyzete.

A mezőgazdasági munkásságnak a régi földesuri rendszer idejéből származó alárendelt helyzetét még siralmasabbá tette az ellenforradalom fölülkerekedése után hatalomra jutott reakciós politika. A trianoni Magyarország területén élő, mintegy 2 milliónyi vagyontalan mezei munkásság s ezek családtagjai anyagi nyomoruságának egyik főokozója volt az a kormányzati rendszer, amely az országnak ezt a legnagyobb munkásrétegét teljesen megfosztotta szervezkedési jogától s ezáltal kiszolgáltatta a birtokososztály önkényének. Ezzel szemben semmit sem tett abban az irányban, hogy a jogaitól és szervezeteitől megfosztott földmunkásság a birtokosok és munkáltatók uzsoráskodása ellen védelmet találjon.

A pártkongresszus a mezőgazdasági munkásság ügyét a szociáldemokrácia ügyének tekinti s megállapitja, hogy a világháboru következtében lerombolt ország fölépitése csak a dolgozók jogainak, munkaerejének és egészségének megóvása által vezethet teljes sikerre s ezért elengedhetetlenül szükséges olyan szociálpolitika, amely a mezőgazdasági munkásság nagy tömegét is fölöleli, valamint olyan földbirtokreform, amely a köz érdekeit szolgálja, a régi hübéri rendszerből származo földesuri kiváltságok maradványait megszünteti s a földet azok kezére juttatja, akik azt megmivelik. Ezek alapján a kongresszus követeli

I. A mezőgazdasági munkásvédelem terén:

Mindazon törvényeknek (1898 : II., 1907 : XLVI. stb. tc.) — amelyek a mezőgazdasági munkásságot, más szabad bérmunkásoktól eltérően, kivételes elbánásban részesitik — hatályon kivül való helyezését s ezek helyett olyan irányu törvények megalkotását, amelyek a mezőgazdasági munkásságot minden tekintetben egyenjogusitják az ipari és más üzemekben dolgozó munkássággal Az e célt szolgáló törvényes intézkedéseknek tartalmazniok kell, nevezetesen:

1. A munkaidő szabályozását.
2. A 14 éven aluli gyermekek bérmunkájának eltiltását.
3. A mezőgazdaságban dolgozó ifjumunkások és nők éjjeli munkájának eltiltását.
4. A természetben nyujtott lakások ügyének egészségügyi tekintetben való rendezését s ennek szigoru végrehajtását.
5. A mezőgazdasági munkanélküliség elháritását szolgáló intézkedések megtételét, a vándormunkások költözködésének megkönnyitését. A munkásközvetitésbe bevonandók a földmunkások gazdasági szervezetei.
6. Paritásos alapon való munkabérmegállapitó bizottságok létesitését. A munkaügyi biráskodást a közigazgatás hatásköréből ki kell venni. A gazda és munkás között előforduló vitás ügyeknek munkaügyi birósághoz való utalását.

7. A mezőgazdasági munkásoknak betegség, baleset, rokkantság és aggkor elleni kötelező biztositását.

8. Az egyesülési és gyülekezési szabadság teljes biztositását a földmunkások számára is.

II. A földbirtokreform terén:

A földmivesek földhözjuttatásáról szóló 1920:XXXVI. tc. nem alkalmas arra, hogy megszüntesse az igazságtalan birtokmegoszlásból eredő bajokat, ezért követeljük ezen törvénynek a revizióját a következő irányelvek figyelembevételével:

1. A földreform céljaira minden egyházi és világi nagybirtok igényelhető és kisajátitható, elsősorban azok a nagybirtokok, amelyek külterjes gazdálkodást folytatnak. Kisajátitás alol csak a mintagazdaságok és mezőgazdasági iparra berendezett intenziv gazdaságok mentesithetők.

2. A kisajátitott földet kizárólag azok használatába kell juttatni, akik annak hozzáértő és gondos mivelésére maguk képesek és hajlandók. A kisgazdaságok szaporitása és erősitése a föladat, evégből lehetőleg minden családos földmivest akkora földterülethez kell juttatni, amekkorát saját és családtagjai munkaerejével meg tud mivelni és amely egy család rendes megélhetéséhez szükséges. Ennél nagyobb földterületet egyesek (családok) ne kaphassanak.

3. Az igénymegállapitásba, valamint a föld értékének megállapitásába az érdekelt igénylők is bevonandók.

4. Ott, ahol az igénylők a föld vételárát anyagi viszonyaiknál fogva kifizetni nem tudják, járadékbirtok vagy örökbérlet alakitása kötelező legyen.

A kongresszus fölhivja a párt parlamenti képviseletét, hogy a fönti követelések törvénybeiktatására a nemzetgyülésen minden rendelkezésére álló eszközzel törekedjék.

Inditványok.

1. Tekintettel arra, hogy a mai pártadó a bevételek födözésére nem elégséges, mondja ki a kongresszus, hogy szükségesnek tartja a pártadó fölemelését. A kongresszus a pártadó összegének megállapitását a pártválasztmányra bizza. A pártválasztmány a pártvezetőség javaslata alapján ugy az országos, mint a helyi pártadó összegét időről-időre megállapithatja. A pártvezetőség azonban mielőtt a pártadó fölemelésére vonatkozólag javaslatot terjesztene a pártválasztmány elé, előzetesen az illetékes szervezeteket meghallgatja. *A pártvezetőség.*

2. Inditványozzuk, hogy a pártgyülés utasitsa a megválasztott pártvezetőséget, miszerint a legsürgősebben gondoskodjék pártiskola fölállitásáról, amelyben az elvtársak alapos és gyökeres szocialista kiképzésben részesüljenek. *XI. pártszervezet.*

3. Mondja ki a magyarországi szociáldemokrata párt december hó 25-én és a következő napokon megtartott kongresszusa:

1. Utasitja a pártvezetőséget és a nemzetgyülési frakciót, hogy minden rendelkezésére álló és igénybevehető fegyverrel küzdjön egy olyan általános amnesztiarendelet kibocsátásáért, amelynek alapján nemcsak az összes politikai foglyok kiszabadulhatnak, hanem a kényszerüségből és félelemből emigrációban élő ártatlan emberek százai hazatérhetnek.

2. Utasitja a pártvezetőséget és a nemzetgyülési frakciót, inditsa meg a legélesebb harcot az internálótábor megszüntetése érdekében, addig is, amig ez tényleg bekövetkezik, fölszólitja Magyarország szervezett munkásságát, áldozzon egyórai munkabért az ártatlanul fogságban sinylődő bebörtönözöttek és azok hozzátartozóinak segélyezése és élelmezése céljából.

3. Utasitja a nemzetgyülési frakciót, hogy a most készülő rendtörvény ellen vegye föl a legélesebb harcot, hogy ebből soha törvény ne válhassék, ha törvényerőre való emelését nem tudná megakadályozni, az egész frakció leteszi a mandátumot.

A XV. választókerület végrehajtóbizottsága.

4. Az Országos Nőszervező Bizottság inditványozza az 1922 december havában megtartandó országos pártkongresszusnak, hogy mondja ki a kongresszus, hogy a mindenkori nőtitkár hivatalból résztvegyen a pártvezetőség ülésein. *A Nőszervező Bizottság.*

5. Az Országos Nőszervező Bizottság inditványozza, hogy az 1922 december havában megtartandó országos pártkongresszus mondja ki, hogy amint azt a pártszervezeti szabályzat megálla-

pitja, minden kerületi végrehajtóbizottságba nő is beválasztandó, éppen ugy a pártvezetőségbe is a kongresszus delegáljon nőtagot.

A Nőszervező Bizottság.

6. Az Országos Nőszervező Bizottság inditványozza, hogy az 1922 december havában tartandó pártkongreszus mondja ki, hogy a pártválasztmány ülésein, valamint az elnökök és titkárok ülésein, a sajtóbizottság ülésein necsak képviselettel birjon az Országos Nőszervező Bizottság, hanem annak minden tagja hivatalból részt vehessen.

A Nőszervező Bizottság.

7. Inditványozzuk, utasitsa a kongresszus az ujonnan megválasztott pártvezetőséget, hogy haladéktalanul létesitsen egy olyan szocialista irányu pártiskolát, amelyben az elvtársaknak (turnusokban) gyakorlati erőkké való kiképzése rendszeresen és állandóan végeztessék.

A könyvkötők és rokonszakmabeli munkások szervezőbizottsága.

8. Inditványozzuk, utasitsa a kongresszus az uj pártvezetőséget, hogy a falusi munkásnép, a kisgazdák és kisiparosok részére adjon ki politikai hetilapot.

Takács József, Galló István, Reichel János, Szeder Ferenc.

9. Alulirott Magyarországi Esperantista Munkások Egyesülete inditványozza, hogy a magyarországi szociáldemokrata párt nemzetközi érintkezésében az eddig használt nemzeti nyelvek, ugymint: német, francia, angol helyett az esperantó nemzetközi segédnyelvet vezesse be.

E célból mondja ki a mai kongresszus, hogy a legközelebbi nemzetközi szocialista kongresszuson egy inditványt fog előterjeszteni az eperantó nemzetközi segédnyelv bevezetése tárgyában és ezen inditvány keresztülvitelét minden erejével támogatni fogja.

Továbbá mondja ki a pártkongresszus, hogy itthon már most a legnagyobb erkölcsi és anyagi támogatásban részesiti az esperantista munkásegyesület propagandáját az esperantó nemzetközi segédnyelv érdekében.

Végül mondja ki a pártkongresszus, hogy ezen gyakorlati cél érdekében fölkéri a Magyarországi Esperantista Munkások Egyesületét, hogy ezen program végrehajtásában segitségére legyen.

Hámán Kató.

10. A magyarországi szociáldemokrata pártnak 1922 december 25—26-án tartott országos kongresszusa fölismerve azon veszedelmet, amelyet az alkohol fogyasztása egészségügyi, erkölcsi, kulturális és gazdasági tekintetben egyaránt előidéz, kimondja, hogy az alkoholfogyasztás csökkentését szükségesnek tartja és e cél elérésére a következő eszközök igénybevételét kivánja:

1. Községek fölhatalmazását törvényhozási uton, hogy népszavazás utján dönthessenek afölött, hogy:

a) területükön ujabb kocsmai s általában italmérési engedélyeket adnak-e ki;

b) a meglévő engedélyeket nem kivánják-e visszavonni és a szeszesitalok (bor, sör, pálinka) előállitását és forgalombahozatalát betiltani.

2. A kocsmák bezárása és mindennemü szeszesitalok árusitásának betiltása szombat déltől hétfő reggelig.

3. A szeszesitalok kiszolgáltatásának megtiltása 18 éven aluliak részére.

4. Tápszerek szeszesitalok készitésére szolgáló fölhasználásának a minimumra való csökkentését.

5. A szeszesitalok szesztartalmának erős korlátozása.

6. Az alkoholizmus ellen az iskolai otkatás céljára kiadott miniszteri rendeletek szigoruan tartassanak be és egészittessenek ki és az alkoholellenes fölvilágositó tanitás az összes iskolákban, a népiskoláktól a főiskolákig, mint kötelező tárgy szerepeljen. A tanitók pedig a tanitóképzők utján az egész alkoholkérdésről szakszerüen képeztessenek ki.

7. Fölhivja a párt valamennyi szervét, hogy az antialkoholista munkásmozgalmat erkölcsileg s ha módjukban van, anyagilag istámogassák. *Alkoholellenes Munkásszövetség.*

V.

A pártgyülés tanácskozásai közben beérkezett inditványok.

A napirend 1. pontjához.

A pártvezetőség és a parlamenti frakció jelentése.

11. Tekintettel arra, hogy a pártvezetőség negyedfélesztendős politikája a párt alapvető jellegén, demokratikus intézményén sulyos csorbát ejtett, amidőn ez idő alatt pártgyülést nem hivott egybe, dacára annak, hogy erre a pártválasztmány határozottan utasitotta; mandátumát önként és minden ok nélkül meghosszabbitotta, mert annak lejártával nem vetette magát, működését, gazdálkodását az arra hivatott pártgyülés birálata, illetve választása alá; a pártválasztmányt utólag, mintegy tait accompli elé állitva, értesitette a párt életére döntő fontosságu intézkedésekről; magát a pártválasztmányt szabálytalanul, sokszor több hónapon keresztül egyáltalában össze sem hivta; a pártválasztmányba a szervezetek által szabályszerüen megválasztott tagokat önkényesen cenzura alá vette; a pártvezetőség tagjait önkényesen kiegészitette; mondja ki a pártgyülés: a most leköszönő pártvezetőség antidemokratikus eljárását elitéli: a pártszervezeti szabályzat értelmében egy hónapon belül köteles az ujonnan megválasztott pártvezetőség a pártbizalmitestületet és a fővárosi végrehajtóbizottságot a pártszervezeti szabályzat értelmében ujból életre hivni; a pártvezetőségnek csupán egyharmada választható nemzetgyülési képviselőkből; a pártvezetőség tagjai nem lehetnek szabályképen a szaktanács tagjai és a párt egyéb intézményeinek vezetőségében legföljebb egy pártvezetőségi tag választható be; a pártszervezeti szabályzat megfelelő pontja akként módositandó, amennyiben a rendes évi pártgyülés valamely okból nem volna megtartható, pártválasztmány hivandó egybe, amelynek hatásköre azonos a párt kongresszusáéval, azzal, hogy a hozott határozatok és a megejtett választások referendumszavazás utján lépnek hatályba. *Pajor Rudolf és társai.*

12. A pártkongresszus küldjön ki egy ötös bizottságot, amely átvizsgálja a pártintézmények személyzeti létszámát és a csökkentésekre nézve a legközelebbi pártválasztmányi ülésnek javaslatot tesz. *Pajor Rudolf és társai.*

13. A pártkongresszus köszönti a börtönökben, internálótáborokban, toloncházakban szenvedő és kiüldözött szociáldemokrata mártirok ezreit. A pártkongresszus az uj pártvezetőségnek köteles-

ségévé teszi a börtönökben sinylődő politikai foglyok és internáltak segélyezése érdekében a legszélesebbkörü országos akció megindítását a munkásság körében. *Szilágyi Gyula és társai.*

A napirend 2. pontjához.

A szólás- és sajtószabadság és a rendtörvény.

14. A magyarországi szociáldemokrata párt mély megbotránkozással értesült arról, hogy a kormány az emberi szabadságjogok tökéletes elfojtásával minden házban az orosz cárizmus legborzalmasabb hatásu spiclirendszerét — a házankénti spiclirendszert — akarja bevezetni. A tervezet ellen a legélesebb harcot inditja meg és egyben tiltakozik, hogy ilyen munkára a házfölügyelőket fölhasználják. *Rácz György és társai.*

15. Utasitsa a kongresszus a parlamenti frakciót, valamint a pártvezetőséget, hogy a villamos- és a helyiérdekü vasuti alkalmazottak szövetségének a már megigért alapszabályait sürgesse meg és kövessen el mindent, hogy ezek a törvényes kereteken belül gazdaságilag szervezkedhessenek. *Tamás András és társai.*

16. Utasitsa a kongresszus a pártvezetőséget, hogy Ráckevén a pártszervezetet sürgősen alakitsa meg.

Tamás András és társai.

17. Utasitsa a pártgyülés a pártvezetőséget, hogy kövessen el a pártvezetőség mindent, hogy a Népszavát Ráckevén szabadon lehessen terjeszteni és árusitani. *Tamás András és társai.*

18. A magyarországi szociáldemokrata párt 1922 december hó 24-én megtartott kongresszusa kimondja, hogy a rendtörvényjavaslat tárgyalásának első napján Magyarország dolgozó népe egyórás munkabeszüntetéssel tiltakozik a rendtörvényjavaslat életbeléptetése ellen. *Kőhalmi Vilmos és társai.*

19. Tisztelettel inditványozzuk, mondja ki a pártgyülés, hogy tiltakozik a hatóságoknak az irodalmi és müvészeti ügyekbe való bárminemü beavatkozása ellen. *Hajdu Henrik és társai.*

20. Javaslom, hogy utasitsa a kongresszus a pártvezetőséget, hogy az amnesztiákért és az internálás megszüntetéséért erőteljes harcot inditson a parlamentben és a parlamenten kivül is.

Mónus Illés.

A napirend 3. pontjához

Gazdasági és politikai helyzet.

21. A pártkongresszus a munkásság magasabb érdekeit szem előtt tartva kimondja, hogy a védővámok és különösen azok tulcsigázása ellen állást foglal, hamisnak tartja a gyáriparnak azt az érvelését, mely szerint a vámtarifák fokozása munkásvédelmi institució volna és megállapitja, hogy a tervezett tiltóvámok a kartellek árpolitikai diktaturáját és a fogyasztók teljes kizsákmányolását jelentik. *Dr. Faragó László és társai.*

A napirend 4. pontjához.

A községi politika.

22. Utasitsa a pártgyülés a pártvezetőséget, hogy intenzivebb községi politika érdekében: 1. a párttitkárság keretén belül egy kimondottan községi politikával foglalkozó szervet létesit; 2. népszerü brosurát ad ki községi programunk a tömegek szeles rétegeiben való terjesztése céljából; 3. a szocialista városi és községi közigazgatás alatt álló centrumokba egy-egy elvtársat községi intézmények tanulmányozására kiküld; 4. a megválasztott és esetleg megválasztandó községi és városi képviselőtestületi tagok részére egynéhány hétig tartó községpolitikai kurzust létesit.

Lázár Emil és társai.

A napirend 5. portjához.

A mezőgazdasági munkásság helyzete.

23. (Pótlás a napirend 5. pontjához beterjesztett határozati javaslathoz, mint a II. rész 5. pontja.) A házhelytörvény a legsürgősebben hajtassék végre, akként, hogy mindazon ipari és mezőgazdasági munkások, valamint egyéb foglalkozásuak — akiknek beépitésre alkalmas telkük nincsen — kedvező fizetési föltételek mellett házhelyhez juthassanak. *Horváth István.*

24. Követeljük, hogy a földmivelő munkásság részére is az 1868. évi törvény, amely a népnevelést és népoktatást tüzte ki célul, végrehajtassék és azonkivül mindazok a szabályok, amelyek ezt célozzák, szintén foganatositassanak. *Péter József és társai.*

A napirend 7. pontjához.

Inditványok.

25. A pártgyülés utasitsa a pártvezetőséget és a parlamenti frakciót, hogy az állásukból elüldözött szociáldemokrata tanitók és tanárok ügyében minden lehetőt kövessen el, hogy azok állásukba minél hamarabb visszakerülhessenek.

Osváth Gábor és társai.

26. Utasittassék az ujonnan választott pártvezetőség, hogy a pártprogram kulturális részének kidolgozására, végrehajtására és ellenőrzésére külön szervet, szocialista szakférfiakból álló kulturbizottságot létesitsen. *Kálmán József és társai.*

27. Mondja ki a kongresszus, hogy: utasitja az ujonnan megválasztott pártvezetőséget, hogy a kongresszus megbizásából táviratilag üdvözölje az emigrációban lévő elvtársainkat: Garami Ernőt és társait. *Fodor Béla és társai.*

28. A pártgyülés megállapitja annak halaszthatatlan szükségét, hogy a vagyontalan hadirokkantakkal, hadiözvegyekkel és hadiárvákkal szemben a magyar állam mindenkor hangoztatott kötelezettségének tegyen végre eleget. Ennek megfelelően a magyar

állam *a)* biztositsa számukra a mostani teljesen meg nem felelő ellátás helyett a mindenkori létminimumot; *b)* vegye föl a vagyontalan hadikárosultakat az ellátatlanok kataszterébe és adja meg nekik ugyanazokat az élelmi és egyéb természetbeni szolgáltatásokat, amelyeket a közalkalmazottak kapnak; *c)* biztositson a hadikárosultak minden kategóriájának törvényes beleszólást a rokkant-, özvegy- és árvajárandóságok megállapitásába; *d)* gondoskodjék a hadirokkantakra vonatkozó hivatali eljárás egyszerüségéről, közvetlenségéről és gyors lebonyolitásáról; *e)* gondoskodjék valamennyi érdekeltség bevonásával a munkaképes hadikárosultak megfelelő munkaalkalmainak megszervezéséről. Köteleztessenek a nagyobb üzemek arra, hogy munkásaik számarányának megfelelően hadirokkantakat helyezzenek el üzemeikben a teljes munkaképességü munkásokkal egyenlő bér mellett, ugy ahogy az Ausztriában és Németországban törvényesen szabályozva van; *f)* az elhagyott vagy veszedelmeztetett környezetben élő hadiárvákat otthonokban helyezze el és gondoskodjék azok neveltetéséről; *g)* a hadikárosultak a földreform kapcsán ugy az igényjogosultság elismerését, mint a berendezkedés lehetővétételét illetően előnyben részesittessenek, illetőleg az erre vonatkozó törvényes rendelkezéseket sürgősen hajtsák végre; *h)* a 100 százalékos rokkantak járadékán fölül állapittassék meg külön magasabb járadék a tehetetlen hadirokkantak (gerinclövésesek stb.) és még ezen fölül a hadivakok részére külön pótdij; *i)* az állam köteleztessék arra, hogy a béna hadirokkantak müvégtagjait ingyen szolgáltassa és javittassa ki, ugyancsak ingyen lássa el a hadirokkantakat ortopédcipőkkel és azokat javittassa annak követelése nélkül, hogy a hadirokkantak szegénységi bizonyitványt mutassanak föl; *j)* állittassék vissza a plasztikai müintézet, amelynek igénybevétele dijmentesen biztosittassék a hadirokkantaknak avégből, hogy amennyiben müorra, müfülre vagy az arc egyéb csonkulásának leplezésére szükség van, az ugy, mint régebben történt, a jövőben is megtörténhessék; *k)* vettessék vége annak a visszásságnak, hogy az ujabb fölülvizsgálatnál megkérdezik a rokkant vallását és tekintsenek el annak hatósági igazoltatásától, hogy a rokkant politikailag megbizható-e; *l)* mindezeket a jogosultságokat terjessze ki 1914-től kezdődően az ország integritása érdekében vivott valamennyi haretéri esemény hadikárosultjaira.

Fráter Sámuel és társai.

29. *(Pótlás az 1. számu inditványhoz.)* A pártvezetőség ugy állitsa össze a költségvetést, hogy akár a rendes, akár a rendkivüli kongresszus alkalmával a vidéki kiküldöttek költségeit a központi pénztár viselje.

Rónai Sándor.

30. *(Pótlás a 2. számu inditványhoz.)* A fölállitandó szocialista iskolába a vidéki kerületi pártok végrehajtóbizottsága által előterjesztett elvtársakat is vegyék be legalább is olyan mértékben, hogy minden évben egy másik elvtárs kerüljön kiképzésre, hogy ezáltal a vidéki mozgalom alkalmas vezetőket kapjon.

Zsiray Lajos.

31. *(Pótlás a 10. számu inditványhoz.)* Az 1922. évi december 24—27-én együtt ülő pártgyülés utasitsa a pártvezetőséget, illetve a központi oktatásügyi bizottságot, hogy egészségügyi előadásain a lehető legterjedelmesebben kidomboritva ismertesse a munkássággal az alkohol nép- és erkölcsromboló hatását.

Gondos József és társai.

A pártgyülés napirendje.

1. **Jelentések:**
   a) *a pártvezetőség és ellenőrzőbizottság jelentése;*
   b) *a parlamenti frakció jelentése.* Előadó: *Farkas István.*
2. **A szólás- és sajtószabadság és a rendtörvény.** Előadó: *Vancák János.*
3. **Gazdasági és politikai helyzet.** Előadó: *Peyer Károly.*
4. **Községi politika.** Előadó: *Propper Sándor.*
5. **A mezőgazdasági munkásság helyzete.** Előadó: *Szeder Ferenc.*
6. **A pártvezetőség, ellenőrzőbizottság és a pártvalasztmány végrehajtóbizottságának megválasztása.**
7. **Inditványok.**

*

A tanácskozások az első napon d. e. 9 órától d. u. 3 óráig, a második napon d. e. 9 órától déli 12 óráig és d. u. 3 órától 6 óráig, a harmadik napon d. e. 9 órától délig és d. u. 3 órától ½8 óráig, a negyedik napon d. e. 9 órától délig tartottak.

A tanácskozás ügyrendje.

1. Szóhoz jelentkezni csupán irásban lehet. A jelentkezők sorrendben kapnak szót.

2. Minden inditvány irásban nyujtandó be.

3. A szónoki lajstrom lezárására vagy a vita bezárására vonatkozó inditványok mellett és ellene csupán egy-egy szónok beszélhet.

Az ügyrendhez szólók soron kivül beszélhetnek.

4. Az előadók 1 óra hosszáig beszélhetnek, a vitában résztvevők kivétel nélkül 10 percig. A kongresszus engedélyével tovább is lehet beszélni.

Egy szónok egy tárgyhoz csupán kétszer beszélhet.

5. A pártvezetőség tagjai a szükséghez képest bármikor beszélhetnek, de szintén csak 10 percig.

6. Határozatokat a kongresszuson résztvevők egyszerü szótöbbséggel hozhatnak csupán. Szavazategyenlőség az inditvány elvetését jelenti.

7. Az elnök az igazolójegyekkel rendeli el a szavazást. Azonban 10 küldött inditványára névszerinti szavazást rendel el. Ily esetben egy szervezetnek csak egy szavazata van.

8. A napirend egyes pontjaihoz inditványt csak 10 küldött hozzájárulása után lehet tárgyalás alapjául elfogadni.

9. Az inditványozók 15 percig beszélnek az indokolásnál és 15 percnyi zárszóval élhetnek.

A pártgyülés tisztikara.

Elnökök:

Peyer Kásoly, Budapest
Rády Sándor, Budapest
Batitz Gyula, Budapest
Gyürey Rudolf, Budapest
Holló János, Debrecen
Horváth Katica, Budapest

Jegyzők:

Hegyi Imre, Győr
Schmidtmeyer Vilma, Budapest
Rácz György, Budapest
Lévai Sándor, Budapest
Szekeres Sándor, Erzsébetfalva
Jakob Ferenc, Budapest

Igazolóbizottság:

Riesz József, Budapest
Neubrunn Dezső, Budapest
Mihályi Ferenc, Budapest
Erdőssy Antal, Budapest
Dick György, Pécs

Jelölőbizottság:

Sávolt János, Budapest
Wiesenberger Vilmos, Budapest
Fodor József, Budapest
Spitálszki Károly, Budapest
Szepessy Albert, Budapest

Fölebbezési bizottság:

Kertész Miklós, Budapest
Szekeres Lajos, Budapest
Csóka Vendel, Budapest
Reichel János, Budapest
Pásztor Imre, Budapest

Szavazatszedő bizottság:

Günther Péter, Budapest
Széll Menyhért, Budapest
Osváth Gábor, Kispest
Müller Alfréd, Budapest
Lukács Gyula, Budapest

A pártgyülés tanácskozásai.

Kilenc évvel ezelőtt, 1913-ban tartotta meg utoljára kongresszusát a Magyarországi Szociáldemokrata Párt. Kilenc esztendő után, 1922 december hó 24-ére és a következő napokra ujból kongresszust hivott egybe a párt vezetősége avégből, hogy beszámolót adjon a multról és irányt mutasson a jövő küzdelmeire. Sürü csoportokban vonultak föl a kiküldöttek és az érdeklődők a régi képviselőházhoz. Komoly, biztató, reményterősitő kép volt, amint a munkások kiküldöttei megtöltötték a padsorokat. Összejöttek az ország minden részéből a párt- és szakmai szabadszervezetek képviselői. De eljöttek a külföldi kiküldöttek is, a II. Internacionále képviselői és a nagy külföldi testvérpártok megbizottai. Eljöttek külföldi elvtársaink, hogy tanuságot tegyenek a dolgozók testvériességéről, a munkásszolidaritásról, amely rágalommal, háborus uszitással, mesterségesen szitott faji gyülölettel dacolva él, erősbödik.

Az ország mai állapota rányomta a kongresszusra is a bélyegét. A padsorokba detektivek ültek be a kiküldöttek közé, az elnöki emelvény körül jobbról, balról rendőrtisztviselők, lent rendőr, az ajtóknál és kint a folyosókon is rendőrök, detektivek. Ezzel szemben vigasztaló képet nyujtott a kongresszus komoly és méltóságos tanácskozása. Egyben azonban a szomoruság érzése is urrá lett a kongresszus küldöttein, mert sokan hiányoztak onnan azok, akik áldozatul estek a dolgozók fölszabaditó harcának, mártirjai lettek a munkásmozgalomnak, vagy külföldön várják a jobb idők eljöttét. A kongresszus megmutatta, hogy hiába minden elnyomás, harcokban és szenvedésekben megedződve áll a hatalmas tábor.

Első nap.

December 24. Vasárnap.

Megalakulás.

Háromnegyed tiz órakor

Farkas István, a párt vezető titkára, a következő szavakkal üdvözli az egybegyülteket:

Tisztelt elvtársak! A pártvezetőség nevében szivélyesen üdvözlöm Önöket és remélem, hogy azt a nagy munkát, amelyre összejöttünk, azzal a komolysággal fogjuk elvégezni, amilyennel nehéz és sulyos időkben ezt a munkát el kell végezni. Hogy a munkát megkezdhessük, szükséges, hogy legelsősorban is megalakuljon a pártgyülés. A megalakulásra vonatkozóan előterjesztéseket fogok tenni, amelyekhez kérem az elvtársak hozzájárulását.

Az elnökségbe ajánlom a következő elvtársakat: Peyer Károly, Rády Sándor, Batitz Gyula, Gyürey Rudolf, Holló János és Horváth Katica. Elfogadják az elvtársak? *(Elfogadjuk.)* Ha nincs ellene kifogás, az ajánlottakat megválasztottaknak jelentem ki.

Jegyzőknek ajánlom: Hegyi Imre, Schmidtmeyer Vilma, Lévai Sándor, Rácz György, Szekeres Sándor és Jakob Ferenc elvtársakat. Van kifogás ellene? *(Nincs.)* Meg vannak választva.

Az igazolóbizottságba ajánlom a következő elvtársakat: Riesz József, Neubrunn Dezső, Mihályi Ferenc, Erdősy Antal és Dick György. *(Elfogadjuk.)* Elfogadták.

A fölebbezési bizottságba ajánlom: Kertész Miklós, Szekeres Lajos, Csóka Vendel, Reichel János és Pásztor Imre elvtársakat. *(Elfogadjuk.)* Elfogadták.

A jelölőbizottságba ajánlom: Sávolt János, Wiesenberger Vilmos, Fodor József, Spitálszky Károly és Szepesy Albert elvtársakat. Nincs kifogása az elvtársaknak? *(Elfogadjuk.)* Elfogadták.

A szavazatszedőbizottságba: Günther Péter, Széll Menyhért, Osváth Gábor, Müller Alfréd és Lukács Gyula elvtársakat. *(Elfogadjuk.)* Elfogadták.

Kimondom határozatilag, hogy az elnökség, a tisztikar és a bizottságok megválasztattak. Kérem az elnökséget, szíveskedjenek helyét elfoglalni.

A pártgyülés megnyitása.

Peyer Károly elnök elfoglalja az elnöki széket és a következő beszéddel nyitja meg a pártgyülés tanácskozásait:

Tisztelt elvtársak, tisztelt kongresszus! Kilenc év után jött össze Magyarország öntudatos szociáldemokrata munkássága, hogy tanácskozzék az elmult események fölött és irányt szabjon a párt uj működésének. Kilenc év után: mögöttünk a háboru, mögöttünk a forradalom, mögöttünk az ellenforradalom és közepette egy ellenforradalom tobzódásának tanácskozik ma Magyarország öntudatos munkássága. A nemzetközi reakció magyar szárnya nem kimélte a magyar munkásságot sem. A börtön, az internálótábor, a felelőtlen elemek garázdálkodásai — mind hozzájárultak ahhoz, hogy ennek a pártnak működését megakadályozzák, hogy ezt a pártot tönkretegyék. Háromévi üldözés után itt vagyunk, erősebben talán, mint valaha. Meggondolva, megfontolva tanácskozni fogunk, hogy irányt szabjunk annak a pártvezetőségnek, amelyet ezen a pártgyülésen fognak választani. Ötvenévi működésre tekint vissza a mai pártkongresszusal a szociáldemokrata párt. Ötven éven keresztül küzdött a magyar öntudatos munkásság azért, hogy jogai legyenek, hogy választási joga legyen, hogy szabad egyesülési és gyülekezési joga legyen. És ötven év után is itt vagyunk ujból és ezen a kongresszuson kell ismét állást foglalnunk ezen jogok követelése mellett.

Igen sokat régi kedves elvtársaink közül nélkülözünk ezen a mai kongresszuson. Egyesek ott pusztultak el a Kárpatok és Karsztok csucsain azért a hazáért, amely olyan mostoha volt hozzájuk. Egyesek négy fal között elmélkednek és lélekben gondolnak mireánk, egyeseket pedig a drótkerités, az internálótábor választ el tőlünk. *(Fölkiáltások: Le vele!)* Szivünk legmélyebb szomorúságával gondolunk azokra az elvtársakra, akiket az ellenforradalom felelőtlen elemei pusztitottak el. Fájdalommal gondolunk ezek kö-

zött a Népszava felelős szerkesztőjére, Somogyi Béla elvtársunkra, *(az egész kongresszus föláll)* és fiatal poéta elvtársunkra, Bacsó Bélára, továbbá a szakszervezeti mozgalom egyik kiváló vezetőjére, Cservenka Miklósra. Nem fogjuk elmulasztani az alkalmat és állandóan mindenütt, ahol erre mód fog kínálkozni, követelni fogjuk ezen aljas bűnselekmények megtorlását *(Ugy van!)* és nem fog nyugodni a magyar munkásság, amíg ez az aljas tett megtorolva nincs. *(Ugy van!)*

Nélkülözzük ezen a kongresszuson a magyar munkásmozgalom régi vezetői közül is igen sok elvtársunkat. Ezek az elvtársak hibájukon kívül kénytelenek külföldön tartózkodni, mert ott találtak menedéket az üldözések elől. *(Hosszantartó éljenzés és taps. Az egész kongresszus fölállva percekig tartó tapssal éljenzi Garami Ernőt. Fölkiáltások: Éljen Garami, éljen Buchinger, éljen az emigráció!)* Szivünk teljes melegével üdvözöljük ezeket az elvtársakat, akik magukat hozzánktartozóknak tekintik *(Ugy van!)* és reméljük, hogy rövid időn belül ők is itt lesznek soraink között és küzdeni fognak velünk egyetemben a magyar munkásság jogaiért.

Kötelességem ezuttal bejelenteni a kongresszusnak, hogy a külföldi testvérpártok részéről eddig be vannak jelentve: Emile *Vandervelde,* a II. Internacionále képviseletében és Louis *Pierard* belga elvtársak, a belga szociáldemokrata párt részéről, Adolf *Braun* elvtárs, a németországi szociáldemokrata párt részéről, a német birodalmi gyülés tagja, Nina *Bang* elvtárs, a dán szociáldemokrata párt képviseletében, továbbá *Wittich Pál* és *Borovszky* Géza csehszlovák képviselők, akik a legutolsó pártkongresszusunkon még a mi soraink közt foglaltak helyet, azóta tőlünk elszakítva, egy másik országban, de ugyanazon uton harcolnak és törtetnek ugyanazon célok felé. *(Lelkes éljenzés.)* Az elvtársak eljöttek, hogy tanubizonyságot tegyenek a munkásság nemzetközi szolidaritásáról. Tanuságot tesznek arról, hogy a népek nem gyülölik egymást, hogy a háboru uszitása pillanatnyilag talán szembehelyezhette az egyes országok proletariátusát, de ma, amidőn a háboru furiái elnémultak, ma itt állanak és kezet szoritanak az elvtársak az országhatárokon keresztül, kezet szoritanak egymással és szembenéznek azzal a nemzetközi reakcióval, amely ujra a háborut hirdeti és végig fogja dörögni az egész világot az a kiáltás a nemzetközi proletariátus részéről, hogy *háborut a háborunak,* de *békét a dolgozó emberiségnek! (Ugy van! Taps.)* Ugy a magam, mint tiszttársaim nevében köszönöm a megtisztelő bizalmat és a pártkongresszus tanácskozásait megnyitottnak nyilvánitom. Föl fogom olvastatni a külföldi pártoktól érkezett üdvözlő leveleket és bejelentem egyuttal, hogy a külföldi elvtársak vonata reggel 7 óra helyett, talán csak délfelé fog megérkezni, ugy, hogy az üdvözlő beszédeket csak holnap reggel fogják megtartani, miértis kérem az elvtársakat, méltóztassanak holnap reggel pontosan megjelenni.

Lévai Sándor jegyző fölolvassa a svéd, a hollandi és erdélyi szociáldemokrata pártok üdvözleteit. (Lásd a jegyzőkönyv végén.)

Elnök: Föl fogom olvastatni a tanácskozás ügyrendjét.

Lévai jegyző fölolvassa az ügyrendet. (Szövegét lásd a 95. lapon.)

Elnök: Van valakinek az ügyrend ellen észrevétele? *(Nincs.)* A kongresszus elfogadta. Én csak arra kérem még a felszólalókat, hogy a felszólalási időt mindenki pontosan tartsa meg, tekintettel arra, hogy a tanácskozásra szánt időnk meglehetősen rövidre van szabva.

Rátérünk a napirend tárgyalására. A napirend 1. pontja:

A pártvezetőség és a párt parlamenti csoportjának jelentése.

Előadó: *Farkas István* elvtárs.

Farkas István előadó: Tisztelt elvtársak! Hosszu, nehéz, sulyos viszonyok között, nagy események lezajlása után jöttünk össze, hogy itt a párt ügyeit megtárgyaljuk, olyan események után jöttünk össze, amely események ritkán fordulnak elő az emberiség történetében. A világháboru és a forradalmak, az ezeket követő események olyan nagy rázkódást idéztek elő az ország életében, hogy ennek következménye lett a megcsonkitott, szükreszabott Magyarország, amely a régihez képest elenyésző csekélység és amelynek megélhetési föltételei is egészen mások, mint a régi, nagy, egységes Magyarországéi voltak. Ezen események birálata kapcsán még ma is állandóan hangzik felénk az a vád, hogy a Magyarországgal történt bajokban részünk van. Még ma is halljuk azt, hogy a magyar munkásmozgalomnak része van abban, hogy Magyarország ugy járt, mint ahogyan járt. Ha még ma is halljuk ezt a vádat, ez csak azt bizonyitja, hogy azok az urak, akik egyébként vádaskodni kitünően tudnak, de akik mindig rossz politikát csinálnak, más módszert nem találnak, más mentségük nincsen a rossz politikájukra, mint a mások irányában való vádaskodás. A magyar munkásság ki volt kapcsolva a magyar közéletből, a magyar munkásság csak mint társadalmi tényező szerepelt és ki akarták küszöbölni még a társadalmi tényezők sorából is a háboru előtti évtizedekben és nem akarták megengedni, hogy ez a magyar dolgozó osztály olyan erőtényező legyen ebben az országban, mint amilyen erőtényező gazdasági sulyánál, társadalmi jelentőségénél fogva tényleg volt. Vissza akarták terelni oda, hogy mással ne foglalkozzék, mint dolgozzon, szorgalmasan hajtsa végre a többi gazdasági tényezők, a gyárak parancsait, — ezenkivül pedig más ne érdekelje.

Ez a történelmi tény s akkor hogyan lehet vádat emelni a magyar munkásság ellen, hogy lehet azt mondani, hogy része van ennek a munkásságnak abban, hogy az események ugy zajlottak le, mint ahogyan lezajlottak? Hiszen nem volt a munkásosztály a törvényhozásban képviselve, nem volt része a kormányzásban, nem volt része a magyar közigazgatásban, nem volt beleszólása az állam ügyeibe, mert ki volt mindenből közösitve. Ha tehát vádat kovácsolnak azok az urak, akkor a saját fejükre hintsenek hamut, mert az a politikai rendszer, amely ebben az országban volt, amely magát szabadelvünek nevezte, de amely a legridegebb volt a jogok elkobzásában, az egyoldalu osztályuralom föntartásában, ez a merev osztályparlamenti szerkezetü berendezkedés okozta és idézte elő Magyarország sorsát. *(Ugy van!)* Ez hozta létre mindazt, ami történt ezzel a szegény, szerencsétlen országgal és ha itt *bünös valaki, akkor azok a bünösök, akik ezt az országot kormányozták.*

Hiszen, tisztelt munkástársaim, ma már a tényeknek egész sorát, az eseményeknek egész láncolatát lehetne fölemliteni és egymás mellé sorbaállitani annak bizonyitására, hogy az a politikai berendezkedés, amely a háboru előtt fönnállott, amelyet ma ujra és ugyanazon módszer szerint, ugyanolyan megcsontosodott formában akarnak visszaállitani, ez volt okozója mindannak, ami bekövetkezett. De erre a térre én nem akarok rátérni, mert hiszen messzire vezetne, ha itt részletesen föl akarnám sorakoztatni az okokat.

Csak egynéhány tényre akarok rámutatni. Elsősorban arra a tényre, hogy a háboru hosszu tartama alatt kétségtelenné vált az, hogy bekövetkezik, amit az öreg Adler Viktor régen, a háboru előtt megjósolt, hogy a monarchia addig áll csak fönn, amig kivülről támogatják. Nyilvánvaló volt a háboru közepén, sőt már a háboru elején, hogy az események ugy fognak alakulni, ahogyan azt előre látták, hogy az a monarchia, amely egyik nemzetiséget fölhasználta a másik ellen, amelyben a kormányzati politika az volt, hogy a népeket, nemzeteket uszitották egymás ellen, amely nem tudta magát a demokráciával, az ipari fejlődéssel, a kulturkötelékekkel egybekapcsolni, hogy ez a monarchia föl fog oszlani. És sajátságos dolog, hogy amikor nyilvánvaló volt, hogy föloszlik és szétesik a monarchia, Magyarország akkori polgári politikusai még nem tudták máskép elképzelni Magyarországot, mint csak Ausztriával egy monarchiát alkotóan.

És ahogy az összeomlás bekövetkezett, a magyar urak, a magyar politikusok, mindazok, akik előzőleg egészen addig ebben az országban politikai tényezők voltak, nem tudták elképzelni Magyarországot a Habsburg-dinasztia nélkül. És emiatt bukott el október, az az ideál, amelyhez Magyarország függetlensége és önállósága adatott.

Hiszen elég csak arra a néhány tényre utalni, hogy Tisza István még 1918 szeptemberében, amikor a király megbizásából járt odalenn Boszniában és a különböző nemzetiségeket békiteni akarta, mert már alakultak a nemzeti tanácsok titokban. Sarajevóban egy ebéden azt mondta: *„Die Monarchie lebt und wird leben!"*, mert mást már nem tudott mondani és dühében ilyen kijelentést tett. És ugyanaz a Tisza István pár hét mulva a magyar parlamentben jelentette ki, hogy a háborut elvesztettük. Ugyanakkor, amikor Tisza ezt bejelentette, az osztrák császár már október 16-án kiadta azt a pátensét, amelyet a Magyar Távirati Iroda október 17-én közölt és amelyben elrendeli az osztrák császár, hogy nemzeti tanácsokat alakitsanak. Tehát október 17-én a legfelsőbb helyről, a trónról rendelik el és adnak ki parancsot, hogy létesitsenek nemzeti tanácsokat és ezekkel a nemzeti tanácsokkal alakitsanak szövetséges államokat. Amikor már nyilvánvaló volt, amikor már kétségtelen volt, hogy fölbomlik a régi monarchikus szervezet, amikor nyilvánvaló volt, hogy fölbomlott Magyarországon is ennek következtében természetszerüleg az államgépezet, ugyanakkor itt nem történt semmi intézkedés, sőt egy merev elzárkózás volt az a fölfogás, hogy igenis, mi meg fogjuk menteni Ausztriát, meg fogjuk menteni a magyar királyságot és nem tudták elképzelni, hogy ebben a végzetes katasztrofában Magyarországnak külön kell berendezkednie.

Mindazért, ami ezután következett, az a kormányzati politika felelős, amely Magyarországot elzárta a fejlődés lehetőségétől, amely nem engedte a fokozatos fejlődést érvényesülni, lezárta, visszaszoritotta a szociális kivánságokat és mert elfojtottak mindent, nem volt meg a haladás, a fejlődés lehetősége, bekövetkezett az erupció, az evolució helyett. A bolsevizmus és annak módszere sem volt más, mint hasonmása annak a politikai rendszernek, amely Magyarországot kormányozta. Ha tehát felelősségről beszélnek, akkor beszéljenek az urak a maguk felelősségéről, beszéljenek arról, hogy az a politika a felelős a Magyarországon történt eseményekért, amely 1867-től 1914-ig a jogkiterjesztés terén nem tudott tovább elmenni, mint a 30 éves korhatárig. *(Taps.)*

Tisztelt elvtársak! Ilyen viharok, vészek közepette, forradalmak után érkeztünk el 1919 augusztusához. A világháboru és a forradalmak minden nyomorusága, szenvedése, kétségbeesése egy

tömegben jelentkezett 1919 augusztusában. A diktatura összeomlott, megbukott, a románok megszállták Budapestet, megszállták az ország nagy részét *(Fölkiáltás: Behozták őket!)*, a munkásság megtorpant. Aki emlékszik azokra a napokra, az meg fogja tudni mondani és ez ma már bizonyos távlatból konstatálható, hogy akkor izgalom fogta el az embereket, hogy senki sem tudta, hogy mi lesz, mi történik? A Peidl-kormányt eltávolitották a hivatalából Friedrich—Csilléri a románok segitségével. *(Fölkiáltások: Le velük!)* Eltávolitották a hivatalukból és beültek a helyükbe. *(Fölkiáltás: Csináltak fehér bolsevizmust!)* A munkásságnak gondolkozni kellett arról, hogy abban a nagy történelmi időszakban megtalálja ujra a maga helyét, a maga szerepét. A románok nagy terrorral estek neki a bolsevizmus kiirtásának, letartóztatások, agyonverések napirenden voltak és ez a terror természetesen megfélemlitette az egész lakosságot és pánik ülte meg a lelkeket. Valóságos hajtóvadászatot inditottak a munkásság ellen.

Mégis, ez a munkásság akkor sem vesztette el a fejét. Megtalálta a maga helyét. Eleinte kisebb összejövetelekben szakszervezeti emberek, régi pártemberek jöttek össze, akik a diktatura alatt is megmaradtak azoknak, akik voltak, megmaradtak a demokrácia mellett és akik nem adták föl ezt a meggyőződésüket a diktatura alatt sem. Nem tudták föladni, mert hiszen hosszu évtizedek fejlődését nem lehet máról-holnapra lerázni. Ez a réteg megtalálta a helyét, talpraállott a legnehezebb időben és a szervezkedés megindult. Megindult a párton belül és augusztus 24-én már megtartottuk a rendkivüli pártgyülést. Ez a rendkivüli pártgyülés foglalkozott az akkori eseményekkel, foglalkozott a problémákkal, amelyek leginkább érdekelték a munkásságot. Foglalkozott azokkal a módszerekkel, amelyeket a munkásságnak alkalmaznia kell. Ez a kongresszus egyhangulag hozta meg a következő határozatot: „A magyarországi szakszervezeteknek, továbbá a budapesti és környékbeli pártszervezeteknek Budapesten 1919 augusztus 24-én megtartott értekezlete kimondja, hogy ujból megalakitja a Magyarországi Szociáldemokrata Pártot, elfogadja és magáévá teszi a párt régi programját és szervezeti szabályzatát és annak megfelelően a kongresszus egybehivásáig ideiglenes pártvezetőséget és ellenőrzőbizottságot választ. Ezen elhatározásának megfelelően az értekezlet kimondja, hogy a külföldi pártokhoz való viszonyát tekintve, a magyarországi szervezett munkásság a II. Internacionáléhoz tartozónak tekinti magát."

. Ezzel a határozattal a magyar munkásmozgalom rátért arra az utra, amelyen a bolsevizmus előtt is haladt, amelyen megnőtt és amelyen ezentul is haladni kiván. Természetesen akkor az események, amelyek bennünket értek, olyan sulyosak, olyan nagyok voltak, hogy abban a szituációban a pártnak törekedni kellett, hogy a munkásság szervezése gyors tempóban történjék és tartós befolyást gyakoroljon a politikai viszonyokra is.

Ezeket az eseményeket három részre lehet fólosztani. Az első rész, amely az összeomlástól eljut a Huszár-kormányig, a koncentrációs kabinetig, a másik rész, amikor a párt passzivitásba kényszerül menni és a harmadik, amikor a párt kilép passzivitásából és ujból aktivitásba megy. Nem kivánhatja senki, hogy ezeket az eseményeket részletezzem, hogy mindent elmondjak. Ezért nem fogok mindenről beszélni. Engedjék meg, hogy csak főbb vonásokban ismertessem ezeket az eseményeket, amelyek ennek a kornak politikai karakterét adják.

Emlitettem már, hogy a Friedrich-kormány erőszakkal ragadta magához a hatalmat. Ez a kormány kinevezte József főher-

ceget kormányzónak, József főherceg pedig kinevezte Friedrichet miniszterelnöknek és Friedrich társait miniszterekneк. (Fölkiáltás: *Kölcsönkenyér visszajár!)* Ezt a kormányt az ántánt nem ismerte el. Jegyzékben tiltakozott ellene és ebben a jegyzékben az ántánt kijelentette, hogy csak olyan kormányt fog elismerni és oly kormánnyal hajlandó békét kötni, amely az összes dolgozó osztályokat képviselő pártokból alakul. Friedrich nem akart menni. Görcsösen ragaszkodott a hatalomhoz. Az augusztusban alakult két nagy párt, a keresztény párt, a kisgazda párt, a liberális pártok, a szociáldemokrata párt együttesen folytattak tárgyalásokat, hogy létrehozzanak egy koncentrációs kormányzatot Friedrich ellen. Ő azonban maradt, továbbra is mereven ragaszkodott a hatalomhoz, ahhoz, hogy ő legyen a miniszterelnök és kinevezte magát *„jogforrásnak"*. Friedrich nem ment és makacs magatartása az ántánt beleavatkozását provokálta ki. Ez a beavatkozás abban nyilvánult meg, hogy ideküldték Clerkot, angol embert, az ántánt megbízásából, aki itt folytatott tárgyalásokat a különböző pártokkal. Különböző pártok megegyeztek és igy jött létre a Huszár-kormány. Az a kormány, amelyben a szociáldemokrata párt is képviseltette magát, kellett magát képviseltetnie, mert hiszen az ántánt egyik kikötése volt, hogy a szociáldemokrata pártnak is részt kell venni a kabinetben. Itt kell kitérnem Garami elvtárs nyilatkozatára. *(Nagy taps, az egész teremben éljenzik Garamit, Buchingert és az emigrációt.)*. Ő ugyanis nyilatkozatot küldött be, amelyben azt mondja, hogy az 1919 augusztus 24-én megtartott pártgyüléseu más szituáció között volt szó a koncentrációs kabinet alakitásáról, mint a Clerk-féle tárgyalások alatt. Ez annyiban igaz, hogy Clerk még nem volt itt augusztus 24-én és a szociáldemokrata párt a liberális pártokkal együttesen azon az állásponton voltak, hogy Friedrich ellen koncentrációs kabinetet kell alakitani. A szociáldemokrata pártnak 1919 augusztusától végig, a Huszár-kormány megalakulásáig állandóan az volt az álláspontja, hogy koncentrációs kabinet hozassék létre és mindvégig, a Huszár-kormány megalakulásáig ezt az álláspontot foglaltuk el. Ha tehát Garami szerint más szituáció is volt, ez a más szituáció csak Clerk közbejöttére vonatkozik, mert hiszen Clerk nélkül is és Clerk vezetése alatt is *Friedrich ellen készült a koncentrációs kabinet.* Én egyébként nem akarok Garamival vitatkozni és nem is az a fontos, hogy egyénileg melyik pártvezetőségi tagnak milyen volt az álláspontja a Clerk-féle tárgyalások alatt, mert hiszen a pártban maga a pártvezetőség a pártválasztmánnyal együtt tárgyalta meg és döntötte el mindenkor a párt állásfoglalását. Ha Garami elvtárs ugy érzi, hogy a személyes felelősség alól magyarázattal kivonja magát, ez tisztán az ő dolga, a párt illetékes fórumai azonban egyetemlegesen azt az álláspontot foglalták el, amit a párt végre is hajtott. A párt ugy látta, hogy bele kell menni a Huszár-féle koncentrációs kabinetbe, mert más megoldás nem kinálkozott. Ebben a kabinetben Peyer elvtárs mint népjóléti miniszter, Miakits elvtárs mint kereskedelmi államtitkár vett részt.

Már megelőzően a Friedrich-kormány kiadta a gyorsitott birói eljárásról szóló rendeletet, amelynek alapján minden gyanusitottat letartóztattak. Egyszerű följelentésekre, besugásokra az emberek százait és ezreit tartóztatták le és a letartóztatottak hónapokig, évekig sinylődtek a fogságban, anélkül, hogy ügyüket megvizsgálták volna. A legtöbb embernél semmi ok sem volt a letartóztatásra, de azért azok szenvedtek és börtönben ültek. Váry főügyész szerint 70.000 volt a letartóztatottak száma.

A Huszár-kormánynak az volt az első föladata, hogy a nemzetgyülési választásokat megejtse.

Később fogok rátérni azokra az eseményekre, amelyek ezzel kapcsolatosak, most csak annyit, hogy ugyanakkor, amikor a Friedrich-kormány megalakult, megalakultak a különböző társadalmi egyesületek. Ezekhez a pártokhoz tartozó egyének voltak azok, akik megalakították a különböző szervezeteket. Tessék emlékezni a magyarországi munkáspártra, tessék emlékezni arra a Bartha nevü államtitkár urra, aki olyan nagy ur volt annakidején, hogy autón szaladgált a városban, akkora szava volt, hogy embereket csukatott le és embereket engedett szabadon, munkásokat csukatott le és munkásokat hozott ki a börtönből, hogy összetoborozzon egy munkáspártot és ez az ember börtönbe került zsarolásért. *(Zaj, fölkiáltások.)* Egész sora alakult az ellenforradalmi szervezeteknek, amelyek mind arra szolgáltak, hogy a munkásságot terrorizálják. Tessék csak rágondolni, hogy a keresztény szervezetek mi mindent igértek, lisztet stb., sőt néha adtak is. Néha adtak is, de annál többet igértek, ezen módon akarták fölszivni a munkásságot és megakadályozni a munkásmozgalmat. Ebben az időszakban alakultak ki a különitmények, jöttek a felelőtlen elemek. Es az első nemzetgyülési választások alkalmával, 1919 decemberében, de különösen 1920 januárjában oly nagy erővel folytak az üldözések, hogy az elvtársak ezreit becsukták, internálták, mert közben az internalási rendeletet is kiadták és ezután a terrornak oly foka, oly mérve kezdődött, amely azelőtt ismeretlen volt. Decemberben rombolták szét a Népszava szerkesztőségét, kiadóhivatalát és nyomdáját. *(Zaj. Fölkiáltások: Gyalázat!)* A Vigadóban népgyülés volt, a Vigadó messze van a Népszavától. Tüntető menetben vonultak föl és rombolták azután le a Népszavát. Nem volt nagy tömeg *(Fölkiáltások: Hol volt a rendőrség?)* Alig volt ott két-háromszáz ember, könnyen meg lehetett volna akadályozni a rombolást, mégis megtörtént, fényes nappal, déli 12 órakor, hogy összerombolták a nyomdát és kiadóhivatalt. *(Zaj.)* És ezentul is egymást követték ezek az események.

A párt a Huszár-kormány idején belement a választási agitációba, nagyon nehezen ment bele. De belementünk. Megindult nagy erővel az agitáció. Oly erővel és vehemenciával, amely jó kilátásokat nyujtott számunkra a választásokra. De mennél inkább bebizonyosodott, hogy a nagy tömegek biznak a szociáldemokrata pártban, ragaszkodnak a szocialista eszmékhez, hogy jelöltjeinkre akarnak szavazni, annál nagyobb erővel indult meg a terror. Igy akarták és tették lehetetlenné a szociáldemokrata párt agitációját. Cservenka elvtársat, aki jelöltünk volt a rákospalotai kerületben, megfenyegették előre, ha ott meg fog jelenni és Budavárnyal szembe fog szállni, elteszik láb alól. *(Fölkiáltások: Gyalázat, gyilkosok!)* Ezt a gaztettet végre is hajtották. *(Nagy zaj.)* Ily körülmények között, amikor agitátorainkat bezárták, internálták, a párt kénytelen volt a választási agitációt abbahagyni. A párt kénytelen volt lemondani, visszavonulni és passzivitásba menni.

Ez egy másik korszak, egy másik fejezet a szociáldemokrata párt történetében. Egy korszak, amelyben ninesen fejlődés, nincs javulás, nincs előrehaladás a szociális viszonyokban. Az első nemzetgyülés nélkülünk jött össze általános választójog alapján, de akkora terror érvényesült a választásoknál, annyira dühöngött ez a terror, hogy a párt kénytelen volt passzivitásba menni és le kellett mondani a nemzetgyülésen való részvételről. Ilyen terrorban született meg az első nemzetgyülés, igy jött létre a két nagy párt:

a keresztény- és kisgazdapárt, amely megegyezett abban, hogy a lefolyt eseményeket ugy állitsa be, mintha minden bajnak oka a munkásság volna és bevitték a faji és felekezeti szempontokat, gyülölködést a választási agitációba. Bevitték a gyülölet üszkét, oly nagyfoku gyülöletét, amelyet még eddig ebben az országban nem hirdettek. A demagógia módszere, amelyet az első nemzetgyülési választásokon honositottak meg, annyira nagyfoku demagógia volt, amilyent sehol a világon nem produkáltak még. Ebben a miliőben minden szégyenérzés nélkül, minden cél nélkül, pusztán a jelszavakért, érvényesülési lehetőségekért történt mindaz, ami az első nemzetgyülést mozgatta. Ez a nemzetgyülés elfecsérelte az idejét azzal, hogy egyik párt veszekedett a másikkal és egyik kormányt a másik után buktatta. Az érvényesülési lehetőségekért mindkét párt a legmeszebbmenő gyülöletét vitte bele a közéletbe; ezen keresztül akart érvényesülni. Ez a nemzetgyülés nem is tudott eredményes munkát végezni.

Ha megnézzük az első nemzetgyülés tevékenységét, azt látjuk, hogy csináltak földreformot, amelyről ma már bizonyos, hogy nem oldja meg a földreform problémáját, ami pedig alapkérdése Magyarország talpraállásának és ujjáépitésének. A legfőbb probléma egy becsületes földreform keresztülvitele, amely nélkül a magyar parasztságnak ebből az országból ki kell vándorolnia, ki kell pusztulnia, mert a mai birtokviszonyok között megélni nem tud. *(Ugy van! Ugy van!)* Aki ezt nem akarja, aki nemzeti szempontból nem igy látja ezt a kérdést, az nem más, mint önző osztálypolitikus. De az ma már kétségtelen, hogy ez a földreform ezt a kérdést nem oldja meg. Csinált ez az első nemzetgyülés ipartörvényt, amely olyan lehetetlen, hogy maguk, akik csinálták, is belátják, hogy végrehajtani nem lehet. Tisztán jelszavak alapján, csak azért, hogy kisipari jelszavakat hangoztassanak, kortescélokért csinálták meg ezt a törvényt, de maguk is belátják, hogy végrehajtani nem lehet, mert ellentétben áll az élet szabályaival. Csináltak bottörvényt *(Szégyen! Gyalázat!)* jelszókielégités céljából, gyalázatból, felekezeti gyülölség szempontjából. Hát micsoda rendszer az, amely megalkotja a legsötétebb, legreakciósabb törvényeket, amelyek kompromittálják az egész országot a világ előtt, csak azért, hogy jelszavakat megvalósitson, de azokat végrehajtani nem tudja. Szociálpolitikát nem csináltak, de megcsinálták a numerus clausust, a társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló törvényt. Tehát a közoktatás terén, a kultura terén a visszafejlődést akarják megteremteni. Erre azt szokták mondani a parlamentben is, hogy hát vajjon mit érdekli a munkásságot a numerus clausus, mi érdeke van a munkásságnak, hogy egy pár zsidót ki ne zárjanak az iskolából? Erről a helyről is meg kell jegyezni, hogy a munkásság a haladás, a müvelődés eszközeivel harcol a maga fölszabaditásáért. Harcol a kultura eszközeivel, mert az előrehaladás, a tudományos fejlődés a munkásság érdeke. De a munkásság előretör. Fönn akar maradni, tehát természetszerü, hogy harcolnia, küzdenie kell minden reakció ellen, amely megakadályozza a fejlődést vagy meggátolja azt.

Tisztelt pártgyülés! Kormányok jöttek és kormányok mentek és minden kormány megigért valamit. Nem érdektelen végignézni és látni azt a szellemet, amelyet láttunk az első nemzetgyülés tevékenységén, nézni azt a szellemet, hogy ezek az urak hogy itélnek meg bizonyos dolgokat. Nagy események után voltunk, amikor Huszár Károly az első nemzetgyülést megnyitotta. Kijelentette, hogy e házban minden osztály képviselve van és ezért nem fog csinálni osztálypolitikát. Láttuk a nemzetgyülés

tevékenységéből, hogy ezek mennyire ugy voltak, mint ahogy jelezve voltak. Egy nagy igérő miniszter volt Simonyi-Semadam Sándor, aki nem csinált semmit, a másik igérő miniszter Teleki gróf volt, aki szintén sokat igért. Nem kevesebbet igért, mint a szervezetektől elvett vagyon visszaadását, amit utóbb Bernolák volt népjóléti miniszter is igért, de az igéreteket még ma sem váltották be. Igérték a büntények megtorlását.

Teleki Pál gróf jelentette ki november 21-én, az Ehmann-telepi és Britannia-szállodai események kapcsán, a következőt: „Katonai ruhába öltözött emberek olyan bünc selekményeket követtek el, amelyek az ország közrendjét és közbiztonságát a legnagyobb mértékben veszélyeztetik, a kormány ezért elhatározta, hogy nemcsak a tettesekre, hanem a fölbujtókra is lesujt."

Persze, még ma sem sujtott le.

Emlékeznek, hogy amikor Somogyi derék elvtársunkat meggyilkolták, szintén tettek olyan kijelentést, hogy a tettesek 24 óra alatt meglesznek. Mondta ezt az akkori belügyminiszter és hozzátette, hogy olyan megtorlás lesz *(Nagy zaj)*, amilyent megérdemelnek. Köztudomásu, a mult nemzetgyülésen jelentette ki Beniczky, hogy a tetteseket Mattyasovszkyék annak idején kinyomozták és nem a polgári hatóságokon mult, hogy azok büntetésüket el nem vették. *(Gyalázat!)*

Tisztelt pártgyülés! Ez, azt hiszem, karakterét adja ennek a kornak.

Passzivitásunk tartama alatt sem javultak az állapotok, az üldözések, az internálások terén nemhogy nem történt enyhités, hanem a rendőri jelentkezésekkel sulyosbitották az amugy is rettenetes helyzetet. A rendőri jelentkezést ebben az időben kezdték meg, ekkor történtek a rendőri fölügyelet alá helyezések és, akik büntetésüket kitöltötték, azok azzal lettek büntetve, hogy vagy Zalaegerszegre kerültek vagy állandóan rendőri fölügyelet alá lettek helyezve. *(Nagy zaj.)* Ez ma is igy van. A helyzet nem változott semmit. Ebből nő ki és ide tér vissza minden és nem akarnak ettől a fölfogástól, ettől a szellemtől eltávozni, hanem ehhez mereven ragaszkodnak. Ebben a korszakban, tisztelt pártgyülés, kértünk, könyörögtünk, rimánkodtunk, statisztikát dolgoztunk ki, föltártuk a bezártaknak és a hozzátartozóknak nyomoruságát, beadvanyokban, memorandumokban azt a sok igazságtalanságot, minden számottevő tényezőnél bebizonyitottuk az állapotok tarthatatlanságát, mindenütt elismerték, hogy rettenetesek a meglévő állapotok és hogy ezeken segiteni kell. Változás azonban nem történt. Közben azonban a nemzetgyülésen mégis akadtak más mentalitásu fölszólalások is és kezdtek hangot adni az elégedetlenségnek. Az elégedetlenség fokozódott. A kisgazdapártból kivált képviselők, Kerekes, Rupert, később Rassay adtak hangot az elégedetlenségnek és a szociáldemokrata párt tömörülve az egyes nemzetgyülési képviselőkkel, a függetlenségi párttal és egyes pártonkivüli képviselőkkel, később a Rassay- és demokrata párttal megalkotta a Polgárok és Munkások Szövetségét.

A Polgárok és Munkások Szövetségének az volt a célja, hogy a közszabadságokért küzdjön, hogy az internálás, a politikai üldözések és a felekezeti üldözések ellen küzdjön. Sajnos, ez a testület éppen ugy nem tudott müködni, gyüléseket tartani, eredményeket elérni, mint ahogy nem tudtunk mi sem. Nem tudtunk üléseket tartani, meg voltunk kötözve.

Ilyen miliőben következett a nemzetgyülés végvonaglása. A nemzetgyülés ezen végvonaglásában az utolsó hónapokban megmutatta teljesen képét. Érezni lehetett, hogy a pártok, amelyek ilyen egyoldalu osztálypolitikát csináltak, félnek a választások-

tól, mert amit igértek, nem tudták beváltani. A legsajátságosabb jelensége volt az első nemzetgyülésnek, hogy azt, amit először kellett volna megalkotni, a választójogot, azt megalkotni nem tudta. *(Fölkiáltás: Nem akarta!)* Bethlen István már akkori miniszterelnöknek kezdettől fogva az volt a célja, hogy az egységes pártot megteremtse. Ezt az egységes pártot akarta az első nemzetgyülésen mindenáron összehozni, de nem sikerült. Ellenben sikerült a választójog elsikkasztása. A választójog megalkotását ő taktikázta el.

Minden párt, a keresztény, a kisgazdapárt is, az általános, egyenlő, titkos választójog alapján jött létre, ezt hangoztatták az első nemzetgyülési választásokon, azonban megtagadták a választójogot. A nemzetgyülés utolsó stádiumában megindult a harc a választójog ellen. Az „egységes párt" volt a jelszó, amelynek ürügye alatt Bethlen István küzdött az általános választójog ellen. Ugy, hogy a nemzetgyülés tárgyalt ugyan a választójogról, de azt megalkotni nem tudta és azután ujra kezdődött a hajsza, a nagy hajsza a választójog megszükitéséért. Ily körülmények között, amikor a választások következtek, a pártnak arra is kellett gondolni, hogy résztveszünk-e a választásokon vagy nem. És a párt ezt meghányva-vetve, azt határozta el, hogy bemegyünk a választásokba és résztveszünk a második nemzetgyülési választásokon.

Az első nemzetgyülés föloszlott. Kiadták a vonatkozó rendeleteket, noha az 1920. évi I. tc. kifejezetten törvényesitette a Friedrich-féle rendeletet, amelynek alapján az első nemzetgyülés összeült. Nem ennek alapján választottak és itt meg kell állapitani, hogy az ezeréves magyar alkotmányban egyszer fordult elő, hogy az általános egyenlő, titkos, nőkre is kiterjedő választójog alapján választottak, de ezt sem maguktól csinálták, hanem az ántánt beavatkozása folytán *(Taps)* és mihelyt először alkalmuk nyilt, ezt elsikkasztották. Itt kell megállapitani, hogy ennek a szerencsétlen országnak minden baja abban rejlik, hogy azok a politikusok, akik érvényesülni akarnak, az az osztály, amely eddig az országot a háboru előtti évtizedekben kormányozta, csak ugy látja a maga uralmának biztositását, ha a választójogot eltiporja, ha a népet kizárja továbbra is az alkotmány sáncaiból.

Tisztelt pártgyülés! Jellemző a miniszterelnök urra, hogy 1922 február 6-án, a választójogi bizottság ülésén, amikor féltek attól, hogy a kormány oktrojjal fogja életbeléptetni a választójogot, hogy a kormány nem fog a Friedrich-féle rendelet alapján választatni, hanem uj rendeletet fog kiadni, akkor a miniszterelnök ur nagy igéretet tett és azt mondotta: „Csak azt mondhatom, hogy a kormány mindenképen törvényes alapokon áll, törvénysszegésbe semmi körülmények között nem fog sèm maga belemenni és természetesen nem fogja a kormányzó urat sem ilyenbe belevinni." Kijelentette, hogy a Wekerle-féle választójog alapján való választást vagy oktrojt nem fogja alkalmazni és semmi törvényszegést elkövetni nem hajlandó. Erre természetesen az történt, hogy oktroj utján léptetett életbe szük választójogot, amelynek alapján megejtettek egy választást.

A választási eljárás módszerére nem akarok kitérni. Nem akarok azért, mert hiszen itt nagyon sok adatot lehetne fölsorakoztatni, amelyek bizonyitanák, hogy milyen erőszakos módon folytak le a választások, de ezek annyira köztudomásuak, hogy az időt ezzel tölteni nem akarom. Csak néhány tényt akarok megállapitani. Huszonöt mandátumot szereztünk, közben, sajnos, a hódmezővásárhelyit elveszitettük. A párt nagy agitációval, nagy erővel inditotta meg az agitációt és az eredmény meg is volt.

Előadó foglalkozik azután a lezajlott választás eredményeivel. És részletesen kimutatja, hogy a párt hol mennyi szavazatot kapott.

A terror, az erőszak nem tudta megakadályozni, hogy a szociáldemokrata párt tért ne hódítson, az ellenük és a liberális pártok ellen alkalmazott erőszak tette lehetővé Bethlennek, hogy nyilt szavazással, terrorral összetoborozza a maga egységes pártját, de a terror mellett is 24 szociáldemokrata képviselő jutott be a második nemzetgyülésbe.

Tisztelt elvtársak! A mostani nemzetgyülés összetétele födi azt a választási eredményt, amelyet ezen a választáson el akartak érni. Tudniillik az egységes pártot Bethlen mindenáron összekovácsolta azon a választáson és erre az egységes pártra támaszkodva csinál politikát és irányitja az ország kormányzását. Ebben az egységes pártban ott vannak különböző elemek, egészen ellentétes világfölfogást valló egyének. Ez a párt nem alkalmas arra, hogy vele egy bizonyos egyirányu, zökkenésnélküli politikát lehessen csinálni. Ott vannak bent a jobb szélsőséges elemek, ott vannak azok az elemek, amelyek támogatói, élesztői annak a jobboldali terrornak, amely terror ebben az országban három esztendőn át dühöngött és amely ma is megvan, amely nem engedi itt kialakulni a politikai életnek azt az alkotmányos rendszerét sem, amely 1914-ben, a háboru előtt még megvolt. Ott vannak a klerikálisok, ott vannak a régi munkapártiak és ott vannak a kisgazdák, ugy, hogy ebben a pártban mindenféle irányzat benne van és mindenféle irányzat ott van a kormány háta mögött és a kormány hol egyik, hol másik pártnak ad engedményeket és ilyen zökkenésszerüen, ugrásszerüen intézheti az ügyeket. Bizonyos azonban az, hogy a megcsontosodott reakciót képviselik és bizonyos az, hogy az első nemzetgyüléstől átvett szellem meg van csontosodva, hogy ugy mondjam, megsokasodva a mai egységes pártban és igy ez az egységespárti kormányzás fekszik rá az országra és ez az egységespárti kormányzat, a Bethlen-féle módszer az, amely lehetetlenné teszi az igazi parlamentáris rendszer kialakulását.

Azzal a választási eljárással, amellyel a választások megejtődtek, azzal a gyülöletszitással, amellyel keresztülmentek, ezzel a szellemmel szemben vonult be a magyarországi szociáldemokrata párt parlamenti képviselete a nemzetgyülésbe. Ezt a parlamenti frakciót ellenszenvvel, gyülölettel fogadták, mert hiszen nehezen akarták megérteni azt, hogy a nemzetgyülésbe bevonuljon 24 szociáldemokrata és hogy ez a 24 szociáldemokrata becsületesen képviselje ott a munkásnép érdekeit. Nehezen akarták megérteni, hogy az az ugynevezett történelmi, ősi magyar alkotmány, amely mindig kizárta a népet önmagából, amely mindig privilégiumot alkotott, hogy ez a privilégium megdőljön és amint a mi elvi deklarációnkban kifejezésre juttatta a parlamenti frakció, a rabszolgáknak, jobbágyoknak és a céhbeli legényeknek az utódjai helyet foglaljanak közöttük. Ezt ők sérelmezték, mert ezzel meg akkor is, ha nincs ennek a parlamenti képviseletnek semmi eredménye, még akkor is bizonyos fokig kétségtelenül rés van ütve a történelmi ősi alkotmányon, mert bejutottak a munkásképviselők olyan választási rendszer mellett, amely nem is a modern nyugati választási rendszereket tükrözi vissza, hanem amely választási rendszer legnagyobb részben arra van fölépitve, hogy a nép képviselői elől elzárja az utat, elzárja az érvényesülés lehetőségét. *(Ugy van!)* Tisztelt pártgyülés! A párt parlamenti frakciója megkezdte a munkát. Nagyobb tevékenységre nyilott alkalma az első indemnitás tárgya-

lásánál. Itt volt módunk és alkalmunk arra, hogy Magyarország közgazdasági, pénzügyi és kulturális politikáját szóvátegyük, hogy rámutassunk arra az elmaradottságra, amely ezen a téren Magyarországon van. Tény az, hogy ebből a szemszögből, ebből a nézőpontból, ebből a szociális fölfogásból, amelyből mi tárgyaltuk ezeket a kérdéseket a nemzetgyülésen, azelőtt nem tárgyalták azokat, nem tárgyalhatták, mert hiszen csak a mi világfölfogásunk alapján lehet ezeket a kérdéseket ugy tárgyalni, mint ahogyan bent a szociáldemokrata képviselők a nemzetgyülésen tárgyalták. A kormánynak nincs céltudatos, kifejezett közgazdasági politikája, nincs egy kifejezett kulturpolitikája. Átvette a kormány teljesen az előző nemzetgyülés szellemét, föntartja a numerus clausust, föntartja azokat a rendszabályokat és intézkedéseket, amelyeket az előző kormányok hoztak. Nem szakitott tehát a Bethlen-kormány a legreakciósabb, a legmesszebbmenő, jobbszélsőségi irányzattal — ellenkezőleg, ezeket fölszivta a maga pártjába, ezekre támaszkodik és ezeknek igényeit elégiti ki. *(Ugy van!)*

Tisztelt pártgyülés! Különösen a drágaság kérdése az, ami ellen, hogy ugy mondjam, ostromot inditottunk. A legfontosabb, a legsulyosabb problémák egyike ez, amellyel kellett volna komolyabban foglalkoznia a kormányzati politikának, éspedig egészen más irányban, mint ahogyan eddig ezzel foglalkozott. A drágaság kérdését nálunk mindig a valutajavitás szempontján keresztül kezelték. A miniszterelnöktől, a pénzügyminisztertől kezdve végig, mindenki ugy itélte meg, hogy kivitelnek kell lenni, mert ezzel javitjuk pénzünket, ezzel javitjuk valutánkat és ezzel javitjuk külkereskedelmi mérlegünket. Ez a fő, a domináló szempont, valahol csak drágaságról hallunk beszélni. És ilyenkor a kormánynak minden embere, minden tényezője arra az álláspontra helyezkedik, hogy itt nem lehet semmi mással segiteni és hogyha a kivitelt nem engedjük, a nyerstermények kivitelét nem engedélyezzük, akkor a drágaság nem javul, mert pénzünk nem javul.

Megforditott politika ez, nem igaz politika és nem födi az ország gazdasági érdekeit sem. Mert a valutánk emelkedése vagy esése független attól, hogy mennyi nyersterményt visznek ki. Független, mert hiszen a behozatal terén, a behozatal koriátozásával a kivitel csökkentését elő lehet segiteni. Ezen a téren pedig nem történt intézkedés. Számtalanszor kimutattuk, hogy olyan cikkekben, mint pezsgő, selyemharisnya, piperecikkek, olyan nagy kvantumot hoznak be, hogy azok kétségtelenül nagymértékben rontják a magyar pénz értékét. Mert hiszen ezeket a cikkeket mind magas valutáju országokból hozzák be. Márpedig ha behozzák, ezzel a külkereskelelmi mérleg rosszabb lesz és annak ellensulyozására a kivitelt fokozzák. A kivitel és behozatal terén óriási bajok vannak, amelyek nincsenek rendszeresen szabályozva és amelyek azután lehetetlenné teszik azt, hogy itt egészséges közgazdasági és egészséges szociális vonatkozásu javulás állhasson be. Azt mondották ezekre a drágasági követeléseinkre, hogy nem lehet végrehajtani azokat. A pénzügyminiszter egyszerüen kijelentette, hogy ez szociáldemokrata program és mivel ő más párthoz tartozik, más álláspontot képvisel, ő a mi álláspontunkat nem fogadhatja el.

Ez volt az első esetben az indemnitásnál. Összehivattuk a Házat külön ebben a kérdésben, mert ugy itéltük meg és maga a miniszterelnök is jókorán jelezte, már a nyáron, hogy a télen a drágaság óriási lesz. Az élelmiszereknek és egyéb szükségleti cikkeknek akkor óriási áremelkedése volt és figyelmeztettük a kormányt, tegyen idejében intézkedést, azonban nem tett, mert ked-

vezni akart az agráriusoknak, a kapitalizmusnak, a bankoknak, amelyek üzleteket csinálnak a kivitelből és üzleteket csinálnak a behozatalból. Hiába hangoztatják ők a felekezeti kérdéseket, hiába hangoztatják ők a faji kérdéseket, hiába hangoztatják a zsidókérdést, ők valójában a nagytőkének, a feudalizmusnak, a nagybankoknak érdekeit védik. (*Úgy van!*) Ezek mind nagy jelszavak, frázisok, humbugok. Mert aki végignézi a kivitel és behozatal kérdését, az látni fogja, hogy ebbe a kérdésbe van bekapcsolva a nagytőkének és a nagybankoknak az érdeke és nekik üzleti érdekük a kivitel és a behozatal. A kis parasztgazdának el kell adni a maga gabonáját hamar és ő föléli a maga terményét. Neki el kell adni a termését mindjárt a betakarítás után és nem tudja megtartani, mint ahogy megtartják a nagybirtokosok, akik csak juniusban adják el a gabonájukat, aminthogy az elmult esztendőben akkor adta el több nagybirtokos. A kisbirtokos eladta a maga gabonáját 400 és 600 koronáért, mert kényszeritve volt eladni. A nagybirtokos juliusban adta el, amikor már ezrekbe került. A kormány csak a nagytőkének az érdekét tartja szem előtt.

Ha a fajvédelemről beszélnek, ha komolyan azt akarják megcsinálni, akkor elsőrendü érdek lett volna, hogy a munkásságtól ne vegyék el a kedvező ellátást, az első szempont az lett volna, hogy azokat a mezőgazdasági munkásokat, akik nem juthattak hozzá az aratáshoz, akik természetben nem kaptak gabonát, azokat ellássák élelemmel. Mert hiszen nincs az a mezőgazdasági munkás, nincs az a mezőgazdasági napszámos, aki napszámban meg tudja keresni azt a magas buzaárat, amelyet neki fizetni kell. Aki tehát nem arat, akinek nem jutott aratómunka, az a munkás ellátatlan, az nyomort szenved. Az a szempont tehát a döntő, ha fajvédelemről van szó, legyen olcsó az élelem, mert a fajt igy lehet föntartani, igy lehet élelmezni. Márpedig egészen bizonyos, hogy ebben az országban ők olyan politikát csinálnak, amely éppen a magyar fajt éhezteti ki. (*Úgy van!*) Mert hiszen teljesen elzárják attól, hogy ezeknek egy része eleget keressen, másrésze pedig kedvező ellátáshoz jusson.

Tisztelt elvtársak! A parlamenti frakció ezeket a problémákat az indemnitás tárgyalásánál mind fölsorakoztatta és amennyiben csak módjában volt, a harcot folytatta a drágaság ellen.

A másik alkalom kinálkozott az adóvitánál. A magyar adórendszer mindig igazságtalan volt. A magyar adózási berendezkedés olyan, az uralkodó osztályok fölfogása abból indult ki mindig, hogy nem adózunk. A középkortól, a jobbágyságtól, a 48-as időtől a szabadelvü korszakig végig, mindig az a szempont érvényesült a magyar adózási rendszerben, hogy a közterhek viselését átháritsák a dolgozó népre. Vagy egyenesen fizettetik ezt meg vele, vagy indirekte fizettetik meg, de végső soron minden adót vele fizettetnek meg. Rá kellett tehát erre a körülményre mutatnunk. Meg kellett ezt a kérdést világitani és magyarázni ebből a szempontból. Az adózás most is ezen a csapáson halad, mert hiszen a kormánynak a fogyasztási adók, a szállitási nagy tételek, a forgalmi adó és a többi adók, amelyek mind az élelmezést drágitják meg és végső soron az adó terhét maga a nép, a dolgozó munkásosztály viseli. Ez ellen az adózási rendszer ellen kellett erőteljes harcot folytani, és én azt hiszem, hogy a parlamenti frakció ezen a téren megtette a kötelességét, megtette azt, amit a lehetőségek számára nyujtottak. Az elvtársakon mulik, hogy megkritizálják ezt a munkánkat és megmondják a véleményüket arról, helyesen cselekedtünk-e.

A parlamenti frakciónak a nemzetgyülésben sulyos helyzete van. Oyan sulyos helyzete, amilyen egyetlen egy pártban sincsen.

Emlékezzenek csak arra vissza, hogyan fogadták a szociáldemokrata pártot a nemzetgyülésen. Nem akarják megérteni az idők szavát, nem akarják megérteni, hogy csak egyetlen egy lehetőség van, az a lehetőség, hogy minden irányzat, minden fölfogás a nemzetgyülésen jusson kifejezésre. A legutóbbi napok eseményei bizonyitották be azt, hogy az az egységespárt, mely ebben az országban kormányoz és amely a kormányt támogatja, annyira szük látókörü politikát követ és annyira vissza akarja szoritani az ellenvélemények érvényesülését, amennyire csak ereje megengedi.

Mi innen csak azt mondhatjuk, hogy a szociáldemokrata munkásság a parlamentarizmus alapján áll. A fokozatos fejlődés alapján állunk és a parlamentarizmus módszerével küzdünk, harcolunk a nép boldogulásáért, igazságainkért és végcéljainkért. Ha ezt az utat elvágják előlünk, akkor más utra kényszeritenek bennünket. (*Ugy van!*) Nem mirajtunk mulik tehát az, hogy milyen lesz a munkásmozgalom, hanem azokon mulik, akik kormányon vannak. (*Ugy van!*) Azok jegyezzék meg maguknak, hogy az ő föladatuk és kötelességük, hogy minden rétegnek, minden társadalmi osztálynak, tehát a munkásosztálynak, a szociáldemokrata pártnak az érvényesülését se akarják erőszakkal letörni. (*Ugy van!*)

Én nem akarok itt rátérni arra az ujabb kormányzati intézkedésre, amely a rendtörvényben nyilvánul meg. (*Le vele!*) Ez a kérdés napirendünk külön tárgya. Én erről nem akarok szólani. Csak meg akarom állapitani azt, hogy a szociáldemokrata párt parlamenti képviselete iparkodott megfelelni annak a föladatnak, amellyel a választók megbizták. Legyenek meggyőződve, ez a parlamenti frakció meg fogja állani a helyét és meg fogja találni a módját, hogy ott bent a parlamentáris keretek és formák között a nép érdekeiért harcoljon. Egészen bizonyos az, hogy e harcnak eredménnyel kell járni, mert ha nem lesz eredménye, más elhatározásra leszünk kényszerülve. (*Ugy van!*)

Tisztelt elvtársaim, most áttérek még a pártszervezeteink müködésére és csak igen röviden a legfontosabb kérdéseket kivánom tárgyalni.

A pártszervezetek müködése — amint ismeretes és az elmondott okok folytán is — természetszerüen hosszu időn keresztül lehetetlen volt és a legtöbb helyen ma is lehetetlen. Az egyesülési és gyülekezési jog sohasem volt annyira megszoritva, mint az utóbbi három esztendőben. Annyira egyoldaluan sohasem kezelték, mint ahogy most. Amig egyrészről bizonyos társadalmi szervezetek akkor és annyi politikai gyülést tartanak, annyi tüntetést rendeznek, amennyit akarnak, amig az ébredő magyarok, a különböző társadalmi szervezetek gyüléseket tartanak tetszésük szerint, akkor a szociáldemokrata munkásságnak gyülekezési joga el van kobozva, olyan korlátok közé van szoritva, hogy csak nagynehezen, sulyos viszonyok között tud korlátolt összejöveteleket tartani. Az alapszabályokkal biró szervezetek müködése is a legminimálisabbra van leszoritva. 1919-ben, 1920-ban, 1921-ben a pártszervezetek még a városokban sem tudtak müködni. Még a városokban is tönkre akarták tenni és már megint oda értünk el, ami jellemző tünete annak, hogy a mai kormányzati rendszer ugyanolyan, mint a háboru előtti volt, hogy a szolgabirák megint azt mondják, hogy: „Föloszlatunk!“ „A szociáldemokrata pártot beszüntetjük!“ A világháboru, a világfölfordulás, a nagy világtragédia sem ok arra, hogy ezeket az embereket fölébressze és nem tudják belátni, hogy nemcsak kártya, pipa és dohány, meg versenyló van ebben az országban, hanem vannak szociális problémák is.

Különösen a földmunkások azok, akiknek mozgalmát teljes

erővel elnyomják. Ez a tulnyomórészben agrárország, amelynek legelsőbbrendü érdeke volna az, hogy a nagy földmivesnépesség, az a nincsetlen tömeg, kedvező szociális viszonyok közé jusson, hogy az a nagy őserő, amely ezekben a milliókban rejtőzik, életre keltessék, ha más szempont nem volna, hát azért, hogy azt kicsiholják. Ennek az egyetlen nagy nemzeti szempontnak kellene sarkalni őket. De nem. Sőt ellenkezőleg, a feudális osztályérdek azt parancsolja, hogy ezek az emberek ne tudjanak szervezkedni, mert kényelmetlen ezeknek az uraknak. Ezért nem engedik a legminimálisabb szervezkedést és egyre-másra oszlatják föl a legális szervezeteket is.

Az oktatásra ugyancsak nem volt lehetőség és az oktatás kérdését ebben az évben iparkodunk ugy rendszeresiteni, hogy a munkásság tudományos képzését a párt körén belül is elősegitsük. Természetes, hogy ennél a problémánál is meg kell küzdeni mindazon nehézségekkel, amelyek az egyesülési és gyülekezési jog korlátozásából jelentkeznek. Az előző esztendőkben ezeknek az előadásoknak a megtartása is lehetetlenné vált, mert hiszen a hatóságok még a legelvontabb tudományos előadásokat is betiltották. Szerencsétlensége az országnak, hogy olyan kormányzata van, mely a munkásságnak tudományszomjuságra való törekvését megakadályozza. Az előadásokat azonban ebben az esztendőben már megtartottuk.

Egyik fontos probléma volt ebben a három esztendőben a jogvédelem kérdése; tudnillik az üldözés oly nagyarányu volt, hogy az emberek százai és ezrei kerültek börtönbe és a hozzátartozók itt állottak kétségbeesve. Gyermekek maradtak elhagyottan, mert hiszen az anyjukat és apjukat bevitték egyszerü följelentés alapján. Valósággal kétségbeejtő szituáció állott be egész nagy tömegek részére, akiknek sorsával törődni kellett. A párt 1919 augusztusában létesitett jogvédő irodát, amely egészen 1920 májusig müködött, de akkor föl kellett oszlatni. Ehhez a jogvédő irodához fordultak mindenféle panasszal. A jogvédő irodában müködő ügyvédek eljártak a letartóztatottak ügyében, sok ügyvéd elvtárs és nem ügyvéd elvtárs is igen becsületes munkát végzett ezen a téren. A pártnak nagy áldozatába került ez a jogvédő iroda, de ebben a jogvédő irodában összefutottak azoknak a rettenetességeknek a szálai, amelyek ebben az országban történtek. A büntények és atrocitások, amelyeket elkövettek, itt össze voltak irva az aktákban. Ez volt az oka a házkutatásoknak, amely akalmakkor az összes iratokat elvitték. Házkutatást tartott a katonai védelmi osztály, házkutatást tartott a budapesti városparancsnokság védelmi osztálya és minden iratot elvittek a jogvédő irodából és ezeket az iratokat állitólag a honvédelmi minisztériumban elégették. A jogvédő irodát föl kellett oszlatni, azonban a jogvédelemre szükség volt, mert a bajok nem szüntek meg és továbbra is folytatódtak a dolgok. Végezték ezt a munkát egyes ügyvéd elvtársak és a választások után ujra fölállitottuk az irodát, mert annyi volt a baj, a panasz, a sérelem, a magyar munkásosztályt annyi baj éri, hogy központi jogvédő iroda kell hozzá.

A jogvédő iroda, bár a pártnak tetemes összegbe kerül, nagyon sok uton és széles rétegben látja el a párt tagjainak védelmét azoknál a sérelmeknél, amelyek pártunk tagjait érik. A munkásmozgalom más terén is, a nőmozgalom, a földmunkásmozgalom terén is ugyanolyan nehézségek voltak, mint általában a munkásmozgalom terén. A párttitkárság elvégezte azt a föladatát, ami kötelessége volt és arra törekedett, hogy a szervezés munkája fönnakadást ne szenvedjen. Fölállitotta a vidéki titkárságokat, amelyek nagyon jól müködnek és nagyon jól beváltak és amelyeket tovább kell fejleszteni, nemcsak a városokban, hanem a mezőgazdasági

vidékeken is, ahol a kisemberek pártunkhoz tartozóknak vallják magukat. Ennek meg kell történni, akármilyen nehézségek árán is, akármilyen rendtörvény is jön. A mozgalomnak meg kell találnia a maga utjait, mert a munkásosztály csak egységesen tudja az érdekeit megvédeni és azokért harcolni.

Amint az elvtársak tudják, a Népszavának az árát többször föl kellett emelni és valószinüleg még ujból föl kell emelni, mert az előállitás, a papir, a festék ára oly rohamosan emelkedett, hogy föl kellett emelni az árakat is, mert a Népszavának nincsen másból bevétele, mint az előfizetésekből és a rendszeres hirdetésekből. A Népszava az elmult esztendőben jövedelemmel zárult, de a papir ára kezdi a kedvező körülményt megdönteni. Ez teszi kötelezővé, hogy ezzel a kérdéssel foglalkozzunk. A Volksstimme eleinte napilap volt, azután hetilappá lett, most pedig havonként jelenik meg. Ez a kérdés országos jelentőségü, mert hiszen olvasóközönségét, a német lakosságu területeket elveszitettük, de azért az üldözés is szerepét játszik itt, hogy embereket internáltak azért, ha olvasták a Népszavát és a Volksstimmét. A Szocializmust megjelentettük és betölti azt a föladatot, amelyet betöltenie kell, hogy a szocializmus körébe vágó ismeretterjesztő folyóirat legyen, hogy legyen oly tudományos lapunk, melyben a vitatkozás lehetősége megvan. Reméljük, hogy pártunk e tudományos folyóirata nagyobb körben el fog terjedni és az elvtársakon mulik, hogy elterjedjen, mert ha elterjed, szolgálatot teszünk vele a munkásosztály ügyének. A szociáldemokrata párt lapjaiért való agitáció fontos munka, amelyet állandóan el kellene végezni az elvtársaknak és nem kellene külön fölhivásra várniok, hogy a pártsajtó minden részét támogassuk és vigyük oda minden munkás asztalára. Ez pártkötelesség és kulturföladat. És ebben ne akadályozzon meg senkit rendőr, csendőr, sem semmiféle más hatalom.

A könyvkereskedés, mint a jelentésből látják az elvtársak, elég eleven és elég jól prosperál. Bevezette uj könyvek kiadását, a müszaki könyvek sorozatának kiadását, amivel lehetővé teszi, hogy a munkásság technikai könyvekhez jusson, ezenkivül szépirodalmi téren olyan anyagot nyujt, amivel nagy szolgálatot tesz a munkásmozgalomnak.

Én a jelentés részleteire nem akarok kitérni. Csak nagyjából kivántám vázolni a pártvezetőség és a parlamenti frakció jelentését. Ez a kétirányu jelentés képét nyujtja az elmult három esztendő eseményeinek. Meglátjuk belőle, hogy ebben az országban az a szélső reakció uralkodik, amely a háboru előtt is akadályozója volt annak, hogy Magyarországon demokrácia legyen, hogy Magyarországon a nép kivánságai, vágyai érvényesüljenek. Valóban, ráillik erre a rendszerre annak a görög hős feleségének a módszere, aki nagyon szép volt és amikor nőül kérték, azt mondotta, hogy csak akkor megy férjhez, ha a fátyol, amelyet készit, elkészül. De amit nappal készitett, azt éjjel fölbontotta. Ugyanigy ebben az országban, amit nappal hirdetnek, azt éjjel lerombolják. (*Zajos helyeslés.*)

Tisztelt elvtársak! Minket sok nyomoruság, sok bánat, sok szenvedés füz a multhoz. Az a sok keserüség, nyomor, szenvedés, amit el kellett szenvedni, az a sok jajszó, amit meg kellett hallgatni, azért ér bennünket, mert élünk és vagyunk. Tudjuk, hogy az események nem fejeződtek be, a világháboru által létrejött fölfordulás nem zárult még le. Változhat, változik, izzik, bizonytalan minden. Mert a kapitalizmus fölforgatta a világot, össze-vissza dobta az országok határait. össze nem tartozó területeket és népeket kovácsolt össze. Nem tud a világ megpihenni, nem tud megnyugodni. Benne vagyunk egy erupcióban, tudjuk, hogy a mi igaz-

ságunk az, amelynek eszméköre mellett harcolódik ki és jön létre a szebb jövő, amely jobbá teszi az embert és nem ismer faji és felekezeti különbségeket, csak embert. Ebben a hitben megyünk tovább előre. És aki ezek elé az események elé fekszik, azt ezek az események eltaposák. *(Nagy taps, éljenzés.)* Kérem a jelentés tudomásul vételét.

Elnök: Következik

az ellenőrzőbizottság jelentése.

Előadó *Klárik Ferenc* elvtárs.

Klárik Ferenc előadó: Tisztelt elvtársak! Az ellenőrzőbizottság részéről röviden a következőket vagyok bátor jelenteni: Az ellenőrzőbizottsághoz annak müködési tartama alatt öt esetben fordultak az elvtársak a választott bíróságok ítéletének megfölebbezésével. Az öt eset közül az ellenőrzőbizottság egyik ítélettel szemben fölebbezés történt a kongresszushoz. A másik négy esetben fölebbezés nem történt, igy a felek az ítéletben megnyugodtak. Jelentem, hogy az ellenőrzőbizottság a párt pénzkezelését időről-időre behatóan ellenőrizte és minden ellenőrzéskor azt a legnagyobb rendben is találta. Kérem a kongresszust, hogy a pártvezetőségnek a fölmentést megadni sziveskedjék.

Elnök: Mielőtt a pártvezetőség és a parlamenti frakció jelentése fölött a vitát meginditanám, kérem, hogy az igazoló- és jelölőbizottságok tagjai müködésüket az irodában megkezdeni sziveskedjenek. (Fölolvassa a bizottságok tagjainak névsorát.)

Megnyitom

a vitát a napirend 1. pontjáról.

Szólásra jelentkezett *Pajor Rudolf* elvtárs.

Pajor Rudolf (Budapest): A spártai anya, ha a fia harcba ment, pajzsot adott át neki ezekkel a szavakkal: „Ezzel vagy ezen!" Ezzel a pajzzsal győzzön, vagy ezen haljon meg. A magyarországi munkásság az ő nagy harcához a szocializmustól kapott ilyen pajzsot: a demokráciát. Szent meggyőződésem, hogy ha a munkásság azt akarja, hogy ez a harc sikeres legyen, akkor erre a pajzsra ugy kell vigyáznia, mint a szemefényére. A munkásságnak 9 esztendő óta csak ma van módjában először beszélni és ma sem beszélhet teljesen szabad keretek között arról a kérdésről, amely lelkére nehezedik. Sok olyan sulyos dolog történt, ami az életünket megrázta, megváltoztatta, de egészen bizonyos, hogy ha mi a kongresszuson csak arról beszélünk, amit ellenségeink tesznek, de arról, amit mi teszünk és amit mi rosszul teszünk, nem beszélünk, akkor a mi kálváriánk folytatódni fog. Az a körülmény, hogy a kritika guzsba volt kötve a párt életében, odafejlesztette a viszonyokat, hogy azok, akik a párt ügyeit vezetik, idegenkednek a kritikától. Ha én vállalom azt a kellemetlen föladatot, hogy rámutassak a hibákra, amelyek a párt életében 3 év alatt lefolytak, teszem azt abban a meggyőződésben, hogy ez bármennyire kellemetlen egy pár embernek, hasznára van a munkásmozgalomnak. A legdöntőbb fontosságu kérdéseket ugyszólván kivétel nélkül a tudtunk és megkérdezésünk nélkül intézték el. Keresztültették magukat sok szabályon, amelyeket be kellett volna tartani. A pártvezetőség minden esetben megrostálta a kiküldötteket, akik neki nem tetszettek. A pártvezetőség munkája olyan volt, hogy a tömegekben megdőlt a hit, hogy ők a párt-

vezetőséggel egy uton haladjanak. Ha gyüléseket tartunk, akkor a tömeg fásult és azt hiszi, hogy nincsen olyan alkalom, ahol el lehetne mondania, ami neki fáj. Bármilyen kényelmetlen is, merem mondani, hogy nincs ma egy számottevő tömeg, amely minden tekintetben össze van forrva a pártvezetőséggel. Meg kell állapitani, hogy a belső demokrácia nemcsak 3 éve hiányzik mi-nálunk. És hogy ha a bolsevizmus olyan váratlan robajjal szakadt a nyakunkba, annak is részben az volt az oka, hogy nem volt kiépitve a párt belső demokratikus szervezete. Egyetlen enyhitő körülménye a régi vezéreknek az, hogy alig akadt közöttük sokoróp átkai. Viszont voltak közöttük képzett és gyakorlott emberek, akik egész életüket a mozgalomnak szentelték, de a vezetők elkövették azt a hibát, hogy nem neveltek uj generációt. A diktatura ránkszakadt anélkül, hogy a tömegek megvitatták volna. Ezért nem szabad elsiklani afölött azzal, hogy egészen közömbös, hogy a pártban érvényesül-e a demokrácia vagy sem. Történelmi tragédiánk az, hogy az első baklövést követi a második és a harmadik. Nemcsak minálunk, hanem más országokban is. Láttuk, hogy amikor a diktatura végre megbukott és a Peidl-kormány, az a kormány, amely arra hivatott volt, hogy a demokráciát helyreállitsa az országban, a vezetőség beleesett a másik hibába és odaengedte néhány gyerkőcnek *(Zajos helyeslés)*, igenis, mondom, néhány gyerkőcnek az ország egész vagyonát. Azután látjuk, hogy nem találjuk meg magunkat abban a pillanatban, amikor meg tudtuk volna akadályozni a fehér bolsevizmus kitörését. Taktikáztunk és azt mondottuk, amint azt Garami elvtárs mondotta, hogy nekünk történelmi hivatásunk és föladatunk van, tehát nem ülhetünk le tárgyalni egy kalandorral és később mégis leültünk sokkal különb emberekkel tárgyalni. Biztunk abban, hogy demokratikus kormányzat jön, amelyben a munkásság helyet foglal és alkalma lesz arra, hogy az ellenforradalmi reakciót csirájában megfojthassa. Látjuk, hogy a sok tárgyalgatás után minden polgári párt cserbenhagyott bennünket, sőt az a nagyon melegen üdvözölt Clerk is, aki azzal volt megbizva, hogy demokrata kormányt hozzon létre. Amikor azt látjuk, hogy ennek nyomán következik az a mérhetetlen nagy üldözés, le kell vonnunk a tanulságot és meg kell állapitanunk, hogy ilyen árat kell fizetni azért, ha nem tudjuk kellőképen intézni a magunk dolgát. A nagy üldözés közepette valamilyen formát kellett találni és akkor elhatároztuk, hogy beküldjük a koaliciós kabinetbe Peyer és Miákits elvtársakat. Hogy milyenek voltak akkor az állapotok, arra jellemző, hogy kénytelenek voltunk mindkét elvtársat visszahivni, mert a kormányban való képviseletünk arculcsapás volt azok mellett az atrocitások mellett, amelyeket ellenünk elkövettek. Amikor passzivitásba vonultunk és elvtársaink szine-java emigrációba ment, elszenvedtük a legkülönbözőbb üldöztetéseket. Másfél évig tartott, amig Peyer elvtárs az emigrációból hazajött és a demokrácia megcsufolása volt, hogy anélkül, hogy fölhatalmazást kapott volna, vagy a pártválasztmány is foglalkozott volna ezzel, visszament a pártvezetőségbe és ugy tekintette, hogy mandátuma ... *(Egy hang: Helyes volt!)* Nem volt helyes. Ugyanakkor, mikor visszajött Peidl, ő nem ment be a pártvezetőségbe, mert tudta, hogy bemenése a demokrácia arculcsapása volna. Ellenben a demokrácia hiánya a pártválasztmány mellőzése. *(Nagy zaj.)* Fontos dolog ez, tessék meghallgatni. *(Halljuk! Halljuk!)* Amikor a pártvezetőség ismét azon fáradozott, hogy a pártmozgalmat valahogyan egészségesebb irányba terelje, akkor történt meg, hogy a liberális ellenzékkel akart szövetkezni, vagyis létre akarta hozni a Munkások és Polgárok Szövetségét. Én akkor

elleneztem ezt, de egyedül maradtam a véleményemmel és azt mondtam, hogy amig...

Elnök: A tiz perc lejárt. (*Halljuk! Halljuk!*) Az ügyrend érvényben van, ha a kongresszus elfogadta, nekem kötelességem az ügyrendet betartani. (*Fölkiáltások: Halljuk!*) Kérdem a kongresszust, hozzájárul-e ahhoz, hogy Pajor elvtárs tovább beszéljen? Aki hozzájárul, emelje föl a kezét. (*Megtörténik.*) Köszönöm. A többség megengedte, hogy tovább beszéljen. Tessék folytatni!

Pajor: Az volt a fölfogás, hogy a blokk létrejöttével nagyobb erővel fog megindulni a konszolidáció. Nem a pártvezetőségnek volt igaza, mert azt láttuk, hogy a blokk létrejövetele ugyannyira összekovácsolta a reakciót, hogy még Balthazárnak sem volt joga gyülést tartani a blokk nevében. Be kellett tehát várni azt az időt, amikor a királypuccs után valahogyan átcsoportosultak a parlamentben. Láttuk akkor, hogy két főcsoportra oszlott a polgári képviselet, a legitimista és a szabadkirályválasztó csoportra és ez tette lehetővé, hogy a polgári ellenzék olyan erőhöz jutott, hogy a legnagyobb mértékben fenyegette az uralkodó reakciót. És ekkor érkezett el a polgári blokknak, illetve a Munkások és Polgárok Szövetségének az ideje, amikor nagyon sulyos csapást mérhetett volna a reakcióra. Ekkor azonban sulyos hiba történt, mert a pártvezetőség a polgári ellenzék hátbatámadásával lepaktált a kormánnyal. Hiába mondják, hogy ezzel szemben igérte a kormány a gyülekezési és sajtószabadságot, voltaképp az történt, hogy az ellenzék ereje megoszlott és megtörtént az a pikantéria, hogy az országos főkapitány egyik alkalmazottunknak kijelentette, hogy nem engedi meg a földmunkások szervezkedését, mert a pártvezetőség kötelezettséget vállalt az iránt... (*Nagy zaj. Fölkiáltás: Okos ember nem hiszi el!*) Én most nem okos ember vagyok, hanem az igazságot keresem. (*Taps.*) Egy nemzetgyülési képviselő interpellált annak idején, szóvátette és a legerélyesebben lépett föl e kijelentés ellen. Az történt, hogy néhány embert szabadlábra helyeztek, de az is történt, hogy elvtársunkat megmosták, mert olyan nagyon belemászott ebbe az ügybe. Szabad-e a szociáldemokrata pártnak ilyen politikát folytatni és főképpen, ha tényleg rákerülne a sor arra, hogy akár a polgári pártok valamelyikével, akár a kormánnyal megegyezést, paktumot kössünk, szabad-e ennek olykép történnie, mint most, amikor fait accompli elé állitva csak akkor hoznak elénk ilyen fontos ügyet, amikor a hozzájárulásunk szükséges. Lehetséges-e egy párt egészséges életét elképzelni ugy, hogy a pártvezetőség hozzászokik ahhoz, hogy a legmagasabb fórum megkérdezése nélkül határoz ilyen nagyfontosságu ügyekben. (*Egy hang:* Ott voltál a pártválasztmányi ülésen állandóan!) De akkor hoztátok oda, amikor már megcsináltátok. (*Taps.*) Nagyon megszoktuk már, hogy a pártválasztmány nélkül és a pártválasztmány akarata ellenére csinálnak valamit. Ugyanez megtörtént a szövetkezet ügyében is. Azokat az elvtársakat, akik ma itt ülnek és tagjai a pártválasztmánynak, hivom föl tanuságtételre arra, hogy kétszer hivtam föl nyilatkozatra, igaz-e, hogy tárgyalnak, de mindig letagadták és harmadszor jöttek azzal, hogy járuljunk hozzá. Ezek után azt mondani, hogy ez nem igaz, legalább is naivitás. Aki benn él a pártéletben, az tudja, hogyan gondolkoznak a vezető szerepet játszó elvtársak. Tudják, hogy ezek mélységes letargiában vannak, ami jobban és jobban terjed. Kinek legyen kedve a pártéletben, amikor azt látja, hogy nincs egyetlen mód, hogy gondolkozásvilága belesugározzék a pártéletbe? Én nem tudom, hogy a pártvezetőség

tagjai közül hányan mennek el a kis értekezletekre és hányan kutatják, mit érez a proli. *(Zaj.)* Nekem az a fölfogásom, hogy amikor ilyen lapszus létrejöhet: amikor ilyen politikát folytatunk, akkor nem csodálkozhatunk, ha a legközelebbi választásokon akármilyen rendeletekkel akar a kormány választatni, mint ahogy ez a legutóbbi választásoknál sikerült is és miért csodálkozunk azon, ha a kormány egyszerűen megszabja a keretet, hogy a szociáldemokrata pártnak meddig szabad terjeszkedni és meddig nem. Ekkor olyan volt a magatartása a kormánynak és a kormánypártnak, hogy az elvtársak azt hitték, hogy a kormány a szociáldemokrata párttal azt csinálhat, amit akar. Megtörtént az a kómikus eset, hogy a választások előtt, illetve alatt, egy ébredő bement a kiadóhivatalba és vállveregető hangon kijelentette, hogy gyüléseinket nem fogják megzavarni. Jellemző, hogy amikor a polgári pártokra annyira ráfeküdtek — láttuk a Dohány-utcai robbanásnál, hogy mennyire akartak menni az ellenzék lehetetlenné tételében —, akkor egy ébredő minket biztat, hogy ne féljünk, minket nem bánt.

Elnök: A második tiz pere is letelt. *(Halljuk! halljuk!)*

Pajor: Ily körülmények között természetesen mindabból, ami lejátszódott a választások óta, akár a parlamentben, akár kivül, az látszik, hogy a kormány az egyetlen az országban, aki nem köteles betartani az igéretét és akit nem lehet kényszeriteni az igéretének a beváltására, ami abban a bizonyos megegyezésben van. Ellenben bennünket kényszerithet minden megállapodás nélkül és megállapodással is arra, hogy ne tehessünk egyetlen lépést sem, ami a kormány politikájának nem felel meg.

Eljutottunk mintegy nagy győzelemhez, a választásokhoz, amelyen szintén láttunk nagyon érdekes megnyilvánulásokat. Hogy hogyan képzelte el a pártvezetőség annak az igazi komoly harcnak az elintézését, arra jellemző az az ülés, amelyen a jelölések megtörténtek. A pártvezetőségnek, a titkárságnak kötelessége lett volna meggyőződést szerezni arról, hogy melyik jelölt melyik kerületben felel meg legjobban, hogy a megfelelő embereket kiválogatva, beszélje meg a dolgot és ejtse meg a jelöléseket. Ezzel szemben összeállitottak egy listát logikátlanul és mindenki azon siránkozott, hogy miért ide és miért nem oda jelölték. Ilyen körülmények között nem csodálkozhatunk azon, ha a választások nem ugy végződtek, mint ahogy kellett volna. Mert lehet, hogy a kormánynak, hogy Bethlen Istvánnak meglepetés volt a 24 nemzetgyülési képviselő, de nekünk nem, mert tudtuk, hogy ha az ország munkásságának a véleménye szabadon nyilvánulhat meg, akkor nem 24 képviselőnk volna. *(Taps. Nagy zaj.)* Azon a pártgyülésen, ahol a jelöltetésekről volt szó, három fölfogás mérkőzött egymással. Az egyik fölfogás az volt, hogy a párt maradjon továbbra is passzivitásban, a másik az volt, hogy a párt minden körülmények között menjen bele a választásokba. Az én fölfogásom pedig, amit leszavaztak, az volt, hogy mielőtt belemegy a választásokba, hivja össze a kongresszust és az döntsön. Azt mondták, dönthet a kongresszus majd a választások után, amikor el lesz minden intézve. Ha arra hivatkozik a pártvezetőség, hogy a rendkivüli idő nem teszik ezt lehetővé, arra azt mondom, hogy 1919 augusztusban még rendkivülibb volt a helyzet és mégis meg tudtuk alakitani a szociáldemokrata pártot és meg tudtuk választani a pártvezetőséget. Ha tehát akkor lehetett, akkor lehet ma is. Ilyen körülmények között eljutottunk egészen odáig, amikor a kormány a rendtörvénnyel kedveskedett nekünk. Ez a politika, amely

fölfelé nem mutatja azt a kellő erélyt, amelyet mutatni kellene, eredményezhette, hogy három éven keresztül kölykök végigpofozhatták az utcán az embereket és ez eredményezhette, hogy az utóbbi időkben, amikor parlamenti képviseletünk is van, bennünket minden különösebb tiltakozás vagy megtorlás nélkül „szervezett..." *(Nagy zaj.)* Én azt mondom, hogy ilyen erőtlenül mégsem állunk. Hogyha az elvtársak nem fogják látni azt a gerinces föllépést, akkor ne számitsunk arra, hogy akármilyen lélekkel mellénk álljanak és ne csodálkozzanak, ha ugy nyilatkoznak, hogy mi halt!-ot kiáltunk az ilyen felelőtlen elemeknek. Csakhogy látjuk, hogy hozhatunk akárhány határozatot. Egyszerüen, hogy ne lehessen nagyon megkritizálni, amit a pártvezetőség tesz, hónapokon át nem hivták össze a pártválasztmányi ülést. Megtörtént, hogy valaki fölszólalt a pártválasztmányban, valami kellemetlen dolgot hozott elő, akkor nyomban kisütötték, hogy ez a szervezet nem is szervezet. Látjuk, hogy a legképtelenebb állapotok vannak. Azt látjuk, hogy egyes intézmények tul vannak tömve emberekkel, akikre semmi szükség nincsen, olyan időben, amikor nem tudunk a nehézségekkel megküzdeni anyagilag. A jelentés kimutatja, hogy a „Volksstimme" költségei majdnem másfél milliót tesznek ki. Szabad-e ezt a deficitet három éven keresztül folytonosan föntartani, amikor vidéken járva azt látjuk, hogy a vidéki párttitkárok, akik apostolai a mozgalomnak, a legnagyobb mértékben nyomorognak. De megtenni azt, hogy a gazdasági ügyekhez, ahol most már milliók fordulnak meg, odateszik Saly elvtársat, aki annyit ért a gazdasági kérdésekhez, mint... *(Zaj és taps.)* Amikor a pártválasztmányban megkritizálták az egyik elvtársat, hogy nem számolt a bekövetkező eseményekkel, az illetőt lehurrogták. A kongresszusnak gondoskodnia kell arról, hogy ezeket az állapotokat rendezze és ezért azt javasolnám, hogy az elvtársak küldjenek ki egy ötös bizottságot, amely bizottság vizsgálja fölül a pártnak összes hivatalait és intézményeit, hogy hol lehet takarékoskodni és hol van fölösleges személyzet. Egyébként én benyujtom határozati javaslatomat. (Lásd a 91. lapon a 11. és 12. számu indítványt.)

Ha a pártkongresszus mindezeket figyelembe veszi, előre gondoskodni fog arról, hogy ilyen periódus a pártvezetésben még egyszer ne következzék be.

Elnök: Nem akartam Pajor elvtársat megakasztani beszédében, de kötelességem fölvilágositást kérni aziránybán, hogy mit értett az alatt, hogy a pártvezetőségben sokorópátkai tagok vannak? Legyen szives megmagyarázni és nekünk fölvilágositást adni, hogy mint értette ezt?

Pajor: Azt mondottam, hogy az volt az előnyük a régi pártvezéreknek, hogy nem volt közöttük sokorópátkai, sokkal képzettebb és okosabb emberek.

Katona Sámuel (Budapest): Engedjék meg nekem, hogy rövid visszapillantást vessek a magyarországi munkásmozgalom vezetésére 1919 óta. Fontos ilyenkor, hogy mindazt, ami káros volt a multban, kiküszöböljük és fölhasználjuk mindazt az eszközt, ami a jövőben célszerünek mutatkozik. Én a pártnak mozgalmában több mint 25 éve vettem részt, végigküzdöttem pártunk hőskorának a küzdelmét, aminek következtében hontalanná váltam és uj hazát kellett keresnem a nyugati államokban. Módomban volt figyelemmel kisérni a szociáldemokrata pártok mozgalmait és az ottani állapotokat. Azt a jellemet, azt a karaktert, amit például Németországban, Svájcban és Hollandiában láttam, nálunk nem volt módomban tapasztalni. Ezzel nem akarom azt mondani, hogy nálunk jellemes és karakteres emberek nem voltak. Amikor itt

a mozgalom ugynevezett fénykorát élte, akkor tömegesen tódultak a pártba olyanok, akik nem elvtársak voltak, hanem akik itt egyéni érdekeket hajszoltak. Ez annak idején sok embert arra kényszeritett, hogy a pártunktól félreálljanak és helyet adtak a törtetőknek, ami azután nagy katasztrofára vezetett. Nem azt mondom én, hogy ez a katasztrofa nem történt volna meg, hogy ha a párt vezérei a párt elvi piedesztáljára emelkedtek volna, hanem azt, hogy igy sok mindentől megkimélhették volna a munkásságot, amibe belevitték és aminek a következményeit a magyar munkásság százainak föláldozásával, vezéreivel és azzal a végtelen üldözéssel és szenvedéssel fizette meg, amelyek között ma is élünk. Nagyon fontos, hogy végrevalahára ezen a téren történjék valami.

Ezek után a megpróbáltatások után, amelyekben részünk volt, azt hihettük volna, hogy pártunkban bensőségesebb élet fejlődik ki. Azonban az utóbbi három évben ebből vajmi kevés valósult meg. Diktatórius eljárásnak tartom azt, hogy a pártgyülés nem gyült össze, mert azt, hogy az 1920—21. években nem lehetett pártgyülést tartani, ezt még elfogadhatónak tartom, de abban a percben, amikor a párt megkezdte tárgyalásait a kormánnyal, akkor, nem hiszem, hogy akadjon ebben a teremben olyan ember, aki elhigyje azt, hogy a kormány nem engedélyezte volna, hogy a pártvezetőség az általa elfogadhatónak tartott plattformot a pártgyülés elé terjessze, ha a vezetőség azt mondja neki, hogy mi demokratikus intézmény vagyunk és az ilyen fontos ügyben egyedül a pártgyülés illetékes a döntésre. Mi történik, ha ezt a pártgyülés elé hozzák? Vagy az, hogy a pártgyülés nem látja az előföltételeit annak, hogy az aktivitás terére lépjen, vagy pedig az, hogy a pártgyülés azt mondja, hogy helyesnek látja az aktivitást. Tehát megtörténhetett volna az, hogy a párt legfőbb alkotmányos testülete összejön és véleményt mond. El lehet mondani, hogy a szociáldemokrata párt vezetősége ebben az időben és ebben az esetben teljesen hasonló eszközzel dolgozott, mint Bethlen István miniszterelnök. Az történt a multban, hogy amikor a választójog megalkotásáról volt szó, Bethlen miniszterelnök egyszerüen hazaküldte a képviselőket, mert meg volt győződve arról, hogy a nemzetgyülés nem lesz hajlandó olyan törvényjavaslatot elfogadni a választójogra vonatkozólag, mint amilyent ő akar. Hazaküldte tehát a képviselőket és országbirói értekezletet hivott össze, hogy hogy a törvénytelenséget ezzel törvényesitse. Ugyanigy tett a szociáldemokrata párt vezetősége. Ahelyett, hogy összehivta volna a legfölsőbb alkotmányos testületet, azt tette, hogy összehivta a pártválasztmányt. Csakhogy a pártválasztmánynak az összetétele egészen más, mint a pártgyülésé és egészen más várható a pártgyüléstől, mint a pártválasztmánytól.

Elnök: Kérem, elvtárs, a 10 perc lejárt. *(Halljuk! Halljuk!)*

Katona: Én itt nem egy olyan hatalomra gondolok, amilyen Antoniusnak is volt, nem azt gondolom, hogy a mi Antoniusainknak is rendelkezésére állanak a prokonzuli légiók, hanem gondolok arra a hatalomra, amely az ország mai viszonyaiban rejlik és amely szerint minden meglévő hatalmat csak dicsérni lehet, igy a szociáldemokrata párt vezetőségét is. Nagyon sokszor találkozunk a pártéletben azzal, hogy ha valaki önálló kritikát mond, akkor azt mindjárt bolsevikinek nevezik. Joggal elvárhatjuk, hogy a pártvezetőség minden téren óvatosabb legyen. Sokkal jobban hasonlit azonban a pártvezetőség Cézárnak a fiához, akit később Augusztus néven ismerünk. Ez tette meg azt, hogy amikor hatalomra jutott, nemcsak azt a pártot igyekezett a föld szinéről eltüntetni, amelynek hatalmát ő és nevelőapja köszönhette, hanem a

római nemességnek és arisztokráciának minden hatalmát és vagyonát visszaszerezte és mindezt csak azért, hogy forradalmi multját elfeledtesse. Vegyék az elvtársak figyelembe mindezen kérdéseket. A mai időkben igen fontos az, hogy végre-valahára disztingváljunk és a pártvezetőség lehetőleg olyan emberekből álljon, akik függetlenek tudnak lenni. Igen jellemző eseteket látunk, amikor a szövetkezettel kapcsolatban megjelennek a miniszterelnök előtt és ez igen ügyesen kihasználja, mert mint holmi szövetkezeti vezetőket citálja föl őket és e réven bizonyos presszíót gyakorol azokon az embereken keresztül nemcsak az emberekre, hanem a pártra magára is.

Propper Sándor *(a pártvezetőség tagja):* Megvallom őszintén, kissé furcsán, a nemzetgyülés termében érzem magam. A nemzetgyülésen a szélsőbaloldallal, tehát velünk szemben — ha nem is hasonló indokból, de — majdnem hasonló kijelentések hangzanak el. *(Ugy van!)* Fölvetik a felelősség kérdését velünk szemben az ország romlásáért. Odadörgik, hogy mi nem képviseljük joggal a magyar munkásságot, hogy nem mi vagyunk a munkásság jogos képviselői és talán már olyan hangok is hallatszottak odabent, hogy mi, jelenlegi pártvezetők, tulajdonképen csak sokorópátkai pártvezetők vagyunk. Engedjék meg, hogy miután ilyen egészen furcsa és félszeg a helyzet, miután mi igy két malomkő közé kerültünk, nem a saját kényelmünk, hanem az ügy érdeke és a munkásmozgalom szempontjából megpróbáljam kihámozni, hogyan lehetséges az, hogy: a szélső jobboldal és a pártgyülésen képviselt egy más fölfogásnak a kettős nehezékei alá kerültünk.

Mindenekelőtt Katona elvtárs fölveti a felelősség kérdését és azt mondja, hogy nem találja meg azokat a jellemeket a mi pártvezetőink között, mint a németek között. Szerettem volna, ha ezt valamivel tüzetesebben magyarázta volna meg. Mert ha azt mondta volna, hogy nem találja meg azokat a tehetségeket, szó szerint aláirtam volna, s azt mondtam volna, hogy nem találja meg, mert a magyar munkásmozgalom kisebb és fiatalabb még, még nem termelhette ki azokat az erőket, mint aminőket a német ki tudott termelni, amely az egész világon a legelső munkásmozgalom.

A felelősség kérdését nem mifelénk, hanem a kormány felé kell fölvetni. Én a felelősség kérdését a kormánnyal szembe fordítom. A felelősség kérdését ugy igazolják a tények, hogy ami baj és szerencsétlenség Magyarországon történt, mindazért, az ország összeomlásáért a felelősség a korábbi antidemokratikus kormányoké és azoké, akik a háborut megcsinálták. Ha nem is az első sorokban küzdöttem a multban, de azért látom a pártvezetőséget a maga nagy erőfeszitéseiben. Látom küzdeni a munkásságot a választójogért ötven esztendőn keresztül. Látok olyan dátumokat, mint május 23-ika, látom a háborut, amint ezt ellenzi a szociáldemokrata párt és óva inti az ország urait, hogy ne menjenek bele a katasztrofába, mert Magyarországnak nincs mit várnia, csak veszteni valója van. Látom a munkásokat bevonulni, látom őket dolgozni a gyárakban, mint megannyi hőst, látom a családokat nélkülözni, látom az októberi forradalomban, amikor a munkás tépett zubbonyára fegyvert vesz föl és védelmezi a magántulajdont. *(Ugy van! Taps.)* Látom továbbá a második forradalomban, hogy odaállnak és védelmezik, ami védelmezhető, föláldozzák önmagukat, föláldozzák multjukat, föláldoznak mindent és odacsatlakoznak, hogy mentsék meg, ami menthető és látom az ellenforradalom vérözönét.

Én azt mondom: ami felelősség — vissza! Nem vagyunk haj-

landók felelősséget viselni és ha mi a parlamentben, a deklarációban azt az álláspontot foglaltuk el, hogy a felelősség kérdését egyelőre nem vetjük föl, nem opportunizmusból, nem gyávaságból, hanem országos érdekből, a munkásság érdekéből, mikor mi azt mondjuk, hogy ne firtassuk most a felelősség kérdését, mert bajban az ország, ha mi ezt a tulságosan szerény álláspontot elfogadjuk, akkor a másik részről megkövetelhetjük, hogy a felelősség kérdését szintén hagyják békében.

A magyar kormánynak azonban nincs más programja. A magyar kormánynak nincs gazdasági koncepciója. Nincs külpolitikája, nincs semmije abból, ami kellene, él tehát a felelősség fölhánytorgatásából. Egészen természetes, hogy országot vezetni és országot ujjáépiteni igy nem lehet.

Állandóan ott állunk keresztttüzben és éppen azért nem tartom méltányosnak, hogy ezt a kérdést itt, a pártkongresszus szine előtt vessük föl akárcsak a leghalványabb formában is. Lesz még alkalmunk erről beszélni. Ez szól a kormány felé is. És én azt hiszem, hogy ennek a kongresszusnak, kilenc esztendő után az elsőnek, nem szabad elmulni anélkül, hogy nyomatékosan ne tegyünk erről tanuságot, hogy ezt nyomatékosan ne hangsulyozzuk. Mi a felelősség kérdésében változatlanul azon az alapon állunk, amit az ismént kifejtettem és ha firtatni fogják tovább, mi is elővesszük a legkomolyabban és a legerélyesebben: fölvetjük a felelősség kérdését, fölvetjük a háboruért, föl a forradalmakért, föl az ellenforradalom gázolásáért, föl a gyilkosságokért, föl mindenért, amiért a munkásságot megtiporták és meggyalázták. Katona elvtársnak ezeket akartam megjegyezni a felelősséget és a „jellemhibát" megállapitó fölszólalására.

Pajor elvtárs nehezebb kérdéseket vetett föl. Azt mondotta, hogy a magyarországi szociáldemokrata pártban torlódtak a hibák, hogy rendkivül sok hiba történt, különösen az utolsó harom esztendőben. Szemünkre veti a demokrácia hiányát. És fölhoz kérdéseket, anélkül, hogy korkrétumokkal alátámasztaná. Én előrebocsátom, hogy nem akarom utját vágni a kritikának, sőt azt szeretném, hogy minél szélesebb mederben kritizáljanak. Elő a keserüséggel! Mindennel ki! Kilenc esztendő után méltányos és jogos, hogy mindenki elmondja, ami a szivét nyomja.

Azonban Pajor elvtárs azt az impressziót kelti bennem, mintha most jött volna valami nagyon kellemes és kényelmes helyről. Ha ő nem élt volna itt velünk együtt az elmult három esztendőben, akkor meg tudnám érteni. Ha ő most jött volna haza Nizzából, New-Yorkból, vagy akárhonnan, ahol kellemesebb volt az élet, mint itt, és ha itt hallomásból, vagy fölszines vizsgálatból konstruálná meg a maga véleményét, ezt valahogyan meg tudnám érteni. De miután ő itt volt velünk, ő itt végigélte velünk az eseményeket, azt kell mondanom, hogy az ő kritikája sem nem tárgyilagos, sem nem őszinte. Gondoljunk csak egy kicsit visszafelé. Az én lelkem még telve van keserüséggel. Én még nem felejtettem el és nem is fogom elfelejteni. Én nem vagyok Bourbon. Én nem engedhetem meg magamnak azt a fényüzést, hogy feledékeny legyek. Én még visszaemlékezem az ellenforradalom legelső napjára is. A legelsőtől a legutolsóig mindent tudok, mindent láttam. A szemem előtt folyt le, és ha én történetesen nem sodródtam volna az élére a mozgalomnak, ha énrám nem nehezedett volna a vezető felelőssége, ha én abban a kényelmes és kellemes helyzetben lennék, mint Pajor elvtárs, de ha mindent végigéltem volna, olyan birálatot, mint aminőt ő mondott, nem tudnék gyakorolni. *(Ugy van!)*

Elnök: A tiz perc lejárt. Megengedi-e a kongresszus, hogy az elvtárs tovább folytassa? (*Halljuk! Halljuk!*) Tessék folytatni.

Propper Sándor: Nem térek ki arra, tisztelt pártgyülés, hogy bennünket ő megnevezés nélkül sororópátkainak mondott. Ez végre izlés dolga. Csak egyet mondok erre. A sokorópátkaiak vállalkoztak erejüket meghaladó nehéz munkára. A sokorópátkaiaknak több tisztelet jár ki, mert kevesebb erővel csinálták meg ugyanazt a munkát, amit mások több erővel, könnyebben csinálhattak volna meg. Azt mondotta Pajor elvtárs, hogy rettentő bajok történtek a pártválasztmányi üléseken. Ha valaki fölszólalt, mindjárt azt nézték, milyen szervezet áll mögötte, sőt egy embert ki is utasitottak. A demokráciának talán nincsen nálam nagyobb hive ebben a teremben, talán még Pajor elvtárs személyében sem. Hanem a demokráciának van azután egy határa, amelyen tul menni nem szabad. Ha fölvetődik egy kérdés, ha valamely dolgot el kell intézni, automatikusan fölvetődik ugyanakkor egy másik kérdés, hogy aki azt a kérdést fölvetette, hány embert tud maga mögé állitani. Ha ő azt mondja: 10.000-ret, akkor „à la bonheur", de ha azt mondja, hogy 10-et, akkor már meg kell vizsgálni a dolgot. Történtek a multban hibák és a hibák között volt az is, hogy olyanok birtak döntő sullyal nehéz kérdésekben, akiknek háta mögött nem volt suly és nem volt erő. (*Taps.*) Ezt a hibát kiküszöbölni nem tartom olyan véteknek, hogy ezért ilyen nagy filippákat kelljen kivágni. Valakit kiutasitottak. Egyetlen egy esetben történt meg, de akkor az illető ellen gyanu merült föl, nem tudom, igaz volt-e. Nem is vizsgálták, nem is vizsgálhatták. De amikor olyan helyzetben, olyan rettentő bajok között az a veszély fenyegetett, hogy a pártválasztmány tárgyalásai illetéktelen helyekre kerülnek szükség nélkül és ezzel árthatnak, a köteles gondosság parancsa az, hogy ha akár egy egyénen sérelem is esik, a tömeg legyen megvédelmezve. Ez történt, semmi egyéb. Harcos, nehéz időkben nem lehetett egyebet csinálni és nem lehet most fölállni, Pajor elvtárs, és nem lehet reklamálni a táncterem udvariasságát azoktól, akik a lövészárokban hemperegtek. (*Ugy van!*)

Semmi egyéb nem történt és én azt mondom: jól történt. Vállalom a felelősségnek azt a részét, amely rám esik. Azt mondja Pajor elvtárs, hogy baklövés baklövésre történt, szóval mindent forditva csináltak a sokorópátkaiak. Mindent forditva csináltak és a végén mégis azt látjuk, hogy mindent jól csináltak. (*Zaj.* Erről lehet vitatkozni.) Öt szóban, vagy egyetlen egy bővitett mondatban számolhatnánk be tevékenységünkről. 1919 augusztus 6-án, vagy 7-én volt, tessék visszaképzelni magát abba a helyzetbe, abba az atmoszférába, hogy mi volt akkor, a nagy összeomlás után, borzalmas nagy romhalmaz, annak a tetején találkoztunk ketten vagy hárman. Pajor elvtársat nem láttam ott, ezt nem személyeskedésből mondom. Tehát ketten, hárman voltunk és megpróbáltuk összekeresni, összeszedni a cserepeket. Nehéz volt, rettentő idők, sohasem fogjuk elfelejteni. Olyan volt a légkör és olyan volt a hangulat, hogy az utcán menve, elvtársak, akiket 25 éve ismerek, nem merték fogadni a köszöntésemet. Pajor elvtárs, gondoljon erre és ha ezt alaposan meggondolta, akkor mondja, hogy baklövés baklövés után történt.

Pajor: Hát akkor nem szabad kritizálni? (*Zaj.*)

Elnök: Pajor elvtársat fölkérem, legyen szives nyugodtan viselkedni. Önt nyugodtan meghallgatta mindenki, tehát ugyanezt elvárhatja a kongresszus másik fölszólalója. Ez is a demokráciához tartozik. (*Éljen az elnök.*)

Propper: Sok-sok kisérletezés után azt mondhatjuk, hogy együtt van a párt, a munkámozgalom szervei tökéletesek, sőt me-

rem mondani, hogy a magyar szociáldemokrata munkásmozgalom soha olyan egységes, soha olyan tömör nem volt, mint most. (*Ugy van! Hosszantartó taps.*) Nem a mi érdemünk, nagyon jól tudom. Ne méltóztassék, tisztelt pártgyülés, bennünket talán szerénytelenséggel vádolni, tudom, hogy nem a mi érdemünk. Tudjuk, hogy a munkásság az a lebirhatatlan erő, amely ezt is kibirta. De meg kellett indulni, meg kellett inditani a gépet, mert a legjobb gép is semmi, ha nincs gépész mellette, aki a foggantyut megrántja és a gépet meginditja. Ha tehát az elindulás és a mai helyzet, a mai pártgyülés között, ami, ugyebár, a lüktető, a duzzadó erőnek a jele, ez tagadhatatlan, ha e két pont között nézzük az eseményeket, én nem mondom, hogy nem történtek hibák, nem mondom egy szóval sem, de, tisztelt elvtársak, szeretném én azt az embert látni, vagy azt az emberfölötti embert, aki ilyen viszonyok között hiba nélkül tudna négy esztendeig dolgozni és sikereket fölmutatni. Voltak hibák. A hibákért is vállaljuk a felelősséget, anélkül, hogy az eredményekért kérnők az elismerést. De dolgokat beállitani olyan nemesen egyszerüen nem lehet, nem szocialistákhoz méltó. Tanult, képzett szocialistának, vezető embernek tudni kell azt, hogy bizonyos dolgok, bizonyos kérdések nem azon multak, hogy Friedrichhel megegyezünk-e vagy sem. Majd beszélünk az egyes dolgokról néhány szóval. Elismerem, hogy vannak ellenkező szempontok is, nekem azonban az a nézetem, hogy a dolgok végső kifejlődése az erőviszonyok kérdése. Mert a leggyönyörübb törvény, a leggyönyörübb szabály, vagy megegyezés is papirrongy, ha azok, akiknek érdekében létrejött, nem erősek és nem tudnak vigyázni annak betartására. Ez mind az erőviszonyok kérdése és teljesen mindegy amellett, hogy mit mond az a papirdarab. Azt mondja Pajor elvtárs: az első hiba az, hogy nem ült le Garami Friedrichhel tárgyalni. Hát nem ült le. És én ezt nem tartom hibának. A világtörténelem folyamán minden levert forradalom után ellenforradalom következett. Ugy látszik, a társadalmi erők elhelyezkedése, jelentkezése és megnyilvánulása bizonyos törvényszerüség szerint történik. Én csak egyre utalok. (*Egy hang: Azt is meg lehet fojtani!*) Rögtön, csak tessék várni.

Friedrich minélkülünk is niemand lett, sokkal hamarabb lett volna niemand velünk együtt. Ha Pajor elvtárs azt hiszi, hogy ha mi Friedrichhel házasságra léptünk volna azután, hogy kiadta az internálási rendeletet, azután, hogy kiadta azt a rendeletet, hogy mindenki, aki gyanus, rögtön le kell tartóztatni és el kell hurcolni, ha mi ezekután birunk azzal az erkölcsi erővel, hogy vele leülünk tárgyalni, engedjék meg, nekem az a föltogásom, hogy ezzel mi a magyar munkásság ügyén semmit nem lenditettünk volna, ellenkezőleg, erkölcsi tőkéinkből igen jelentékeny részt föláldoztunk volna.

Azt mondja továbbá Pajor elvtárs, hogy a Polgárok és Munkások Szövetségét helytelen volt megcsinálni, de azt is mondja, hogy helytelen volt visszacsinálni. Most vagy az egyik helyes, vagy a másik. (*Pajor: Mind a kettő helyielen.*) Én nem mernék ilyen csalhatatlan kijelentést tenni. A pártválasztmányi ülésen, mind a két esetben — akkor is, amikor odavitték a tervet, mint tervet, mert hangsulyozom, nem volt kész helyzet — azt mondottuk, álljanak föl a pártválasztmányi tagok és döntsenek. Én ugy tudom, hogy mindig a perfektuálás előtt került a pártválasztmány elé, nagy viták voltak, sőt Pajor elvtárs, ugy tudom, föl is szólalt a Polgárok és Munkások Szövetsége ellen. Azután meg ellenezte a szövetség megszüntetését. Hát tegyük föl, hogy hiba volt, de mi ugy láttuk akkor, hogy nem hiba. Mi ugy láttuk, hogy a szocializ-

musnak és a szenvedő munkásmozgalomnak használni tudunk vele. Ha én ma is azt vallom, hogy szükség volt erre, nem azért mondom, mert félek a felelősségtől. Legföljebb elfogadják a felelősségrevonási inditványt és bekövetkezik rajtunk a történelem végzete. De emlékezzék vissza, Pajor elvtárs: a két esztendő előtti választmányi üléseken azt mondottam, hagyjanak bennünket dolgozni — ezeket a szavakat használtam — engedjék, hogy a kanálist kipucoljuk. Én tudom, hogy a kanálispucolás nem előkelő foglalkozás és tudom, hogy a kanálispucolókkal nem szeretnek az emberek érintkezni, mert nem kellemes illat, nem ámbraillat a kanális illata. De a történelem bennünket idesodort, mi vállaltuk a kellemetlen kötelességet és ha eljön majd a tisztult kor, amikor több lesz a szabadság, amikor szabadabban lehet majd beszélni, akkor tessék majd másokat odaállitani. Mert nekem is ez a nézetem. Ezt mondottam három esztendővel ezelőtt, igaz-e, Pajor elvtárs? *(Pajor: Hogyne volna igaz!)* Tehát látja, hogy van önkritika, sőt nemcsak önkritika van, de bizonyos dolgoknak konzekvenciáit mi előreláttuk. És amint ezt előreláttuk, ugy előreláttuk a többi eseményeket is. Felelősségünk teljes tudatában csináltuk és ha most elfogadjuk azt a tételt, hogy minden politika értékét az eredményei határozzák meg, akkor én nem látom, nem tudom, lehet-e ma itt ilyen kritikát gyakorolni, illetve, hogy az a kritika tárgyilagosnak mondható-e. A Polgárok és Munkások Szövetsége, amikor megszünt, azért szünt meg, mert szükség nem volt rá. Hogy megcsinálása jó volt, tessék megkérdezni Bethlen grófot. Régi politikai tétel, hogy megnézzem, mit szól az ellenfél? Ha haragszik, jól van, továbbcsinálom. *(Fölkiálás: Ezt Gömbös mondotta!)* Hátha Gömbös tőlem tanulta? *(Fölkiáltások: Olyan régi ez, mint a Matuzsálem!)* Tehát, tisztelt elvtársak, a Polgárok és Munkások Szövetségének létrehozásában bizonyos logikai szükségszerüség müködött közre; amikor fölöslegessé vált, megszünt. Szemünkre vetik, hogy lepaktáltunk a kormánnyal. Mi nem paktáltunk le a kormánnyal, hanem rendkivül sulyos helyzetben eleget tettünk egy meghivásnak és nem, mint Katona elvtárs mondja, hogy fölrendeltek bennünket, mert minket fölrendelni nem lehet. Mi leültünk börtönökben szenvedő elvtársak érdekében tárgyalni és, amint utólag megállapitható, ennek nyomán körülbelül 1500 ember hagyta el a börtönt. Tisztelt elvtársak, én nem vagyok szentimentális, én harcos ember vagyok, de amikor szenvedő munkástestvéreimről van szó, amikor elgondolom a családot apa nélkül, amikor látom az anyát sorbanállani, hogy a gyermekeitől elvont falatot bevigye a börtönbe, én, ha elvföladás nélkül megtehetem, kihozok 1500 embert az ellenforradalom karjaiból mégegyszer. *(Nagy taps.)* Ha ez bün, akkor én azt kérem, legyek én az elsőrendü vádlott! Vállalom a felelősséget, megcsinálom mégegyszer, hogy munkástestvéreim érdekében leüljek tárgyalni egy ország miniszterelnökével. *(Ugy van! Ugy van! Pajor is megcsinálná!)* Pajor elvtárs szovátette a jelölések dolgát is. Igaz az, hogy a pártválasztmányban csak gravámenek kerültek elő. A pártválasztmánynak megvolt a hatásköre, a joga és a hozzászólása ehhez a kérdéshez, de nem tudott másként határozni, mert akkor minden fölszólaló azt mondta, hogy nem megy oda, ahová küldték. Ha jól tudom, Pajor elvtársat is jelölték Monorra, de ő nem akart menni és Pakotsot választották meg. *(Zaj.)* Tisztelt elvtársak, a határozati javaslatra vonatkozólag nem akarok személyeskedni, mert nem kenyerem. Arra kérem a pártgyülést, hogy amikor kritikáját kifejti, legyen az éles, legyen az kiméletlen, boncolja apróra a tevékenységet, de maradjunk

tárgyi alapon és talán konkrétumokkal jöjjenek az elvtársak, hogy meg lehessen fogni a dolgot, mert Pajor elvtárs pillanatnyi szituációkat rögzít le és általános következtetést von le belőlük. Azt mondja Pajor elvtárs, mondjuk ki, hogy a pártvezetőség egyharmadrésze választható képviselőkből. A munkásmozgalom szempontjából nem megyek bele, hogy egyharmadresze választható meg pártvezetőségnek a képviselőkből. Ne válasszunk meg senkit a képviselőkből, de ne mondjuk ki ezt, mert a kongresszus azt választja meg a pártvezetőségbe, akit akar. Ha a kongresszus azt akarja, hogy senki ne legyen belőle, legyen úgy. *(Fölkiáltások: Ki lesz a fölöttes hatóság?)* Kérem, Pajor elvtárs, Ön nem élte bele magát az uj helyzetbe, a frakció nem fórum, az kiegészítő része a pártvezetőségnek. Ha egészen mások lesznek a pártvezetőség tagjai és mások a parlamenti frakció tagjai, akkor az a helyzet áll elő, hogy egy buzát két malomban őrölünk. Ettől a célszerűségtől eltekintve, sem lehet belemenni az ilyen megoldásba. Én nem vagyok hajlandó a kongresszus szuverénitásából egy hajszálnyit sem föláldozni. Tessék a pártgyülést oly értelmesnek tekinteni, hogy a maga akaratának érvényt tud szerezni. *(Ugy van! Ugy van!)*

Elnök: A fölszólalási idő lejárt.

Propper: Mindjárt befejezem. Azt javasolja Pajor elvtárs, hogy küldjön ki a pártgyülés egy öttagu bizottságot, amely ellenőrzi a pénzügyeket. Ez fölösleges. Mert mirevaló akkor a pártvezetőség és az ellenőrzőbizottság? Tessék az öt embert, akikben Ön bizik, megválasztatni. De megválasztani a vezetőséget s azt előre gyámság alá helyezni, azt hiszem, hogy nem akad ebben a teremben egy ember sem, aki hajlandó ilyen gyámkodás mellett vezetőségi állást elfoglalni. *(Ugy van! Ugy van!)* Azt hiszem én is, hogy nem találunk. Fölösleges ez az egész javaslat, amelynek elvetését ajánlom. Ennek a pártgyülésnek a szelleme a jövendő és a közel jövő szempontjából, a munkásmozgalom érdekeiből csak egységet sugározhat ki. *(Pajor: Ez megvan!)* Csak egységet és erőt, mert, ismétlem, a későbbi fejlemények erőviszonyok kérdése. Erősek vagyunk. Nem igaz az, hogy vizes és lekváros a hangulat, ellenkezőleg, a hangulat lelkes és izzó. Ne rontsuk azt meg ilyen beszédekkel. A pártvezetőség megválasztásánál vigyázzunk. Legyen az jó, ne legyen sokorópátkai benne. Helyezzük az egész mozgalmat olyan erkölcsi alapra, amely dülőre viszi a magyar szenvedő proletariátus problémáit. *(Taps.)*

Az igazolóbizottság jelentése.

Elnök: Mielőtt áttérnénk a további tárgyalásra, az igazolóbizottság teszi meg jelentését. Előadó **Mihályi Ferenc** elvtárs.

Mihályi Ferenc *előadó:* Tisztelt pártgyülés! Megállapitottuk, hogy 50 szakmai és szabadszervezet 236 küldöttel, 25 fővárosi pártszervezet 33 küldöttel, 36 vidéki pártszervezet pedig 66 küldöttel van képviselve, a pártgyülésen tehát 335 küldött van jelen. A II. Internacionále részéről Dánia, Belgium, Németország és Csehszlovákia munkássága küldte el képviselőjét. Kérem a jelentés tudomásulvételét.

Elnök: Az igazolóbizottság jelentéséhez Habakusz elvtárs kér szót.

Habakusz József (Ujpest): Az igazolóbizottság jelentése ellen nem kivánok szót emelni, csupán egy nagyon furcsa számadatot látok abból, amit a bizottság kihozott a jelentésből: tudniillik Budapest 236 küldöttet küldött, azonkivül a budapesti szakszervezetek 33 küldöttel vannak képviselve 66 vidéki küldöttel szemben. Már-

most mi ezt a gyülést országos pártkongresszusnak tartjuk és amikor a kongresszus be fog fejeződni, a Népszava tudósítást közöl arról, miszerint az országos küldöttek az itt hozott határozatokat szétviszik az egész országba, 66 helyre. (*Zaj.*)

Elnök: A fölszólalás nem tartozik az igazolóbizottság jelentéséhez. Ha az elvtársnak az igazolóbizottsági jelentéssel szemben van valami sérelme, azt adja elő. Van-e valami sérelme?

Habkusz: Nincs.

Elnök: Akkor sziveskedjék leülni. Akik az igazolóbizottság jelentését tudomásul veszik, emeljék föl a kezüket. (*Megtörténik.*) Ellenpróbát kérek. (*Megtörténik.*) *A jelentés tudomásul vétetett.*

Elnök: Egy üdvözlő távirat érkezett Bécsből. (*Olvassa.* Lásd a jegyzőkönyv végén.)

Következik a

vita folytatása a napirend 1. pontjáról.

Csóka Vendel (Budapest, bányamunkás): Pajor elvtárs kifogásolta a müködést, amelyet a párt három év alatt csinált. Én is megmondom, hogy nem vagyok megelégedve. De ha tárgyilagos vagyok, emléket akarok idézni, mi történt általánosságban az országban. Három év alatt a pártvezetőség, valamint azok az elvtársak, akik a pártvezetőség mellett müködést fejtettek ki, olyan munkát végeztek, amilyent ebben az országban egyetlen párt föl mutatni nem tud. 1919-ben, amikor itt a fehér bolsevizmus győzedelmeskedett, akkor itt Magyarországon a legféktelenebb vérengzések voltak, a bizalmiférfiak százait és ezreit letartóztatták, igy tehát bizonyos, hogy azt a munkát, amelyet itt meg kellett inditani, nem volt olyan könnyü dolog megcsinálni, mint ahogy azt ma elképzeljük. (*Fölkiáltások: Tudjuk! Tudjuk!*) Éppen azért, miután tudjuk, mégsem helyes ugy beállitani a dolgot, mint ahogyan azt tették, mert hiszen, ha nem lehetett megvalósitani mindent, amire a pártnak szüksége van, meg kell állapitani azt, amit kifogásol Pajor elvtárs, hogy a párt a kormánnyal nem tárgyalt és nem kötött vele paktumot. Pajor elvtárs beállitása alkalmas volna arra, hogy ugy tüntesse föl a dolgot, hogy Magyarországon a szociáldemokrata párt ezzel a kurzussal együttmüködést fejtett ki. Igaz, hogyha a munkásmozgalomnak, a pártnak sérelmei voltak azért, mert Friedrichhel nem kötöttünk paktumot, ezt a fájdalmat és sérelmet ennek a pártnak el kell szenvedni, még akkor is, ha ez vérbe, áldozatba kerül. Mert ez a munkásság nem dobhatta oda magát tárgyalni olyan emberrel, aki ebben az országban a munkásmozgalmat meggyilkolta, mert ő hozta be azt a törvényt, amelynek alapján a munkások százai és ezrei tanukihallgatás nélkül lettek elküldve Zalaegerszegre. Ha itt nem történt előrehaladás, annak a kurzus a főoka. De azért hiba magunkban is van. Megmondottam a pártválasztmányban már, hogy itt Budapesten megvan a pártélet, de ez nem elég, hanem tessék kimenni a vidékre és ott a szolgabiró birodalmában kell meginditani a mozgalmat. Amig ezt nem teszik, nem állhat jogában senkinek ezért sérelmet támasztani. Annyit tesz mindenki a munkásmozgalomért, amennyit tud. (*Fölkiáltás: Ez nem elégséges!*) Rám nem illik ez a közbeszólás. Amikor látom, hogy a pártvezetőség hibát követ el, épp a közbeszóló tudja, én odaállok és megmondom a pártvezetőségnek. Nem lehet általánosságban mondani, hogy politikai hibát követett el a pártvezetőség, mert nem sikerült a politikája. Igaz, hogy a jelölések nem történtek ugy, ahogy kellett volna. Voltak helytelen jelölések. Voltak kerületek, amelyeket azért vesztettünk el, mert nem volt megfelelő jelölt. Ez azonban nem zárja ki, hogy a pártvezetőség jóhiszeműen

cselekedett és nem magyarázza, hogy a pártvezetőség rosszakaratuan tett ugy, amint tett. Amikor a választások bekövetkeztek, alig volt idő arra, hogy meg lehetett volna gondolni és keresni az embereket, akik megfeleltek. Ezzel kapcsolatban nagyon sokat a tárgyhoz hozzászólni nem lehet, de föl szeretném hivni a pártvezetőség figyelmét a vidékre. Nagyon fontos, hogy a vidékre nagyobb sulyt fektessenek, mint eddig és innen akarom fölhivni a párt képviselőit, hogy a vidéket ne hanyagolják el. A nemzetgyülési képviselőnek is le kell menni. Ha nem tud gyülést tartani, menjen a munkásokhoz, beszélgessen velük az utcán. A polgárok, akik zuzottan, betört fejjel mentek az urnákhoz, hogy képviselő legyen, elvárhatják, hogy tegye lehetővé, hogy panaszaikat meghallgassa.

Osváth Gábor *(Kispest):* Az itt elhangzott jelentésből kitünt, hogy valóban minden ugy történt a forradalom összeomlása után, amint történnie kellett. Az én fölszólalásom egyéb részét Propper elvtárs megkönnyitette, a másikat megnehezitette. *(Propper: Szóval kvittek vagyunk!)* Igyekezni fogok beállitani a kerdést, nem ugy, mint Propper elvtárs, aki azt mondotta Pajor elvtársról, mintha ő személyeskedni akarna. Én tisztán tárgyi alapon beszélek. Mi tudjuk a hibákat. Kényelmes álláspont, ha Propper elvtárs azt mondja, hogy „Mi történik? Legföljebb nem fognak ujból megválasztani." A munkásmozgalom a maga harcában kitermel magából vezetőket és ha azok ugy védekeznek, hogy „végeredményben nem fognak ujból megválasztani", mi lesz a munkásmozgalommal? *(Propper: Itt a bizalmatlansági javaslat!)* Arról is beszélek. A pártvezetőség a lehetőség keretein belül működött, ugy látszik, nem lehetett többet tenni, mint amennyit tett. De Pajor elvtárs szerint hibák történtek. Nézzük meg, melyek azok a hibák? Amikor a Huszár-kabinetből a két elvtársat kivontuk, a vasmunkások szervezetének udvarán egy munkás azt kérdezte Peyertől, hogy miért nem ment bele a tárgyalásba Friedrichhel, mert ugy tudjuk, hogy Friedrich fölajánlott három miniszteri és három államtitkári állást. Azt a választ kapta az az elvtárs, hogy véreskezüvel nem vagyunk hajlandók leülni tárgyalni. De később leültek mással is tárgyalni. Akkor még nem fejlődött ki a fehér bolsevizmus, akkor még nem voltak azok a rettenetes dolgok, akkor még a sok elvtárs nem volt ott, ahol vannak: börtönben és Zalaegerszegen. Talán taktikai szempontból jobban tettük volna, ha a pártvezetőség leült volna a tárgyalásra. Tanitómesterek irásaiból tanultuk, hogy céljainkért az ördöggel is szövetkezni kell és később a pártvezetőség igy is csinálta. A munkásság lelkében borzasztóan ég az a kérdés, hogy a pártvezetőség sulyos hibát követett el, amikor karácsony előtt érintkezésbe lépett Bethlen miniszterelnökkel. Az előbb Propper elvtárs annyira megvédte fölszólalásában ezt az ügyet, hogy nem hiszem, hogy helyesebben lehetne megvédeni. Én azonban éppen Propper elvtárs fölszólalásából állitom össze beszédemet. Azt mondja, hogy ő szivesen leül tárgyalni egy miniszterelnökkel, amikor 1500 elvtárs kiszabadulásáról van szó. Ez igaz. De nézzük, hogy mit adtunk érte. Mert a pártvezetőség tudtommal ugyanakkor megegyezett a választásokra nézve.

Farkas István: Mi nem tudjuk!

Osváth: Ugyanakkor a választásokon való részvétel kérdését huzták halasztották az utolsó pillanatig. Azt mondták, ez taktikai szempontból szükséges. Azonban nem ez lehetett az ok, mert akkor folytak a tárgyalások a paktumról a miniszterelnökkel. A pártvezetőséget becsapta a mai uralmi rendszer. A megegyezésben, tudtommal, bennfoglaltatott, hogy a villamosalkalmazottak szer-

vezkedését meg fogják engedni, lapjaikat visszaadják. Ezt meg is tették. Benne volt a vasutasok szervezkedési szabadsága, és hogy az ő lapjukat is visszaadják. A lapot vissza is adták, de rövidesen visszavették. Azonban hiába az egyezkedés, a legveszedelmesebben üldözik mindenütt a vasutasok, a villamosalkalmazottak szervezkedését a mai kormányzat kormánybiztosának asszisztálása mellett. Tehát semmi sem történt. Kiszabadult ugyan 1500 elvtárs, de velük együtt egy csomó siber és lánckereskedő és a kormánynak kedves politikai fogoly is. A kormány szivesen belement ezért a paktumba, mert niszen az o emberetroi is volt szo. En azt mondom, hogy az az 1500 elvtárs szivesen bennmaradt volna még egy félesztendeig. *(Nagy zaj.)* Azonnal befejezem beszédemet. Az az 1500 ember nyomorgott volna esetleg még egy fél esztendeig, ha a pártvezetőség nem ment volna bele a választásokba, de nem hiszem, hogy a kormány sokáig exisztálni tudott volna. Propper elvtárs fölszólalásában azt hallottam, hogy ennek a kormányzatnak nincsen politikai programja és nincsen gazdasági koncepciója. Ha nincs, ezzel azt bizonyitja, hogy a paktummal, a megegyezésekkel, a valasztásokon való reszvételei csak megnoszszabbitottuk és injekcióztuk ennek a kormánynak az életet. *(Taps.)* Propper elvtárs, aki nemzetgyülési képviselő, aki ismeri ennek a kormányzatnak egész gazdasági koncepcióját, tudja, hogy az olyan kormányzat, amelynek nincsen programja, nincsen gazdasági koncepciója, nem uralkodhatik. *(Egy hang: De van szuronya!)* És csak ugy maradhat tovább, ha mi injekciózzuk. Ezeket kivántam megjegyezni. Én tárgyilagosan igyekeztem rámutatni arra, hogy a munkásság között ilyen a hangulat. Ha a pártvezetőség ezt a dolgot kimagyarázza, azzal legalább a munkásság megnyugtatást nyer, ha a multra nem is, de legalább a jövőre megnyugtatással lesz az, hogy a pártvezetőség ugyan csinált taktikai hibát, de megvan a lehetőség arra, hogy több eredményt érjünk el.

Erdős Imre (Budapest): Propper elvtárs fölszólalásával kapcsolatban, sajnos, teljes mértékben megállapithatjuk, hogy a kongresszus nem foglalkozhat az elmult esztendők eseményeivel, még a pártvezetőség békebeli ténykedéseivel sem olyan mértékben, mint ahogy azt a jogos és igazságos birálat megkivánná. De talán eljön majd az idő, amikor ilyen dolgokról is tárgyalhatunk. Egyébként pedig bátor vagyok bejelenteni, hogy az előttem szóló elvtársak és különösen Pajor elvtárs véleményével a legnagyobbrészt egyetértek. Ezt azzal akarom kiegészíteni, hogy a pártnak a polgári pártokkal való kooperálása nézetem szerint mindig káros volt a pártra, mert az elvtársak nagy tömegeit bizonyos könnyen elérhető kérdések felé hajtották és a polgári pártokat bizonyos mértékben meg nem engedett előnyökhöz juttatták az elvtársak támogatásával. Ha nézzük a háboru előtti és alatti történelmét a politikának, látjuk, hogy pártunk akárhányszor folytatott ilyen törekvéseket, megállapodásokat létesitett a polgári pártokkal, azonban egyszer sem vezetett ez a legkisebb sikerre sem. Hogy ez mennyire igy van, arra jellemző a mai Magyarország egyik politikusának az esete. A háboru előtt, a választások előtt voltak küzdelmek és véghezvittünk mindent, hogy a küzdelmet végre sikerre vigyük. Összeakadtunk akkor is mindenféle párttal, többek között gróf Apponyi Albert is benne volt a szövetségben és az sült ki, hogy az utolsó pillanatban szereltek le minden olyan kérdést, amit puszta hangulatkeltésből vittek egész odáig, amig a kérdés a megvalósulás stádiumába nem jutott. Ezért nem hiszek én semmit a mostani társulásban sem. Mert ha a küzdelemről lesz szó, küzdenek ők majd azzal, hogy

interjukat adnak le, de nem hiszek abban, hogy a polgári politikusok a rendtörvényjavaslatot bizonyos barátságos simogatásban nem részesitenék a lelkükben. Mi az osztályharc alapján állunk és tudományos szempontból tisztában vagyunk azzal a kérdéssel, hogy a magántulajdon alapján álló polgári embereknek kedves ez a törvényjavaslat, amely azt akarja, hogy a munkásságot megsemmisitsék, mozgalmát tönkretegyék. Ha nem is tetszik ez egyeseknek, de azért megbarátkoznak vele. Ezért én az ellenzék komolyságában nem tudok bizni. Ezt akartam csak röviden megjegyezni ahhoz, amit már itt elmondtak. Szeretném azután fölhivni az ujonnan megválasztandó pártvezetőség figyelmét arra, amit szerintem a lelépő pártvezetőség elmulasztott. Sohasem volt olyan intenziv a tömegek érdeklődése és figyelme a munkáspárt, különösen a szociáldemokrata párt müködését illetőleg, mint most. Itt vannak a segédmunkások, a budapesti és környékbeli cselédmunkások, akik borzasztó mértékben ki vannak téve a nyomoruságnak, jobban, mint az ipari munkások. Ezekkel a munkáskategóriákkal abszolute semmit sem törődnek. Népgyülést tartanak a választáskor, egyszer-másszor meg is teszi néhány elvtárs a kötelességét, de magában a pártban irányitás nincs. Tenni kell valamit, hogy a tudatlan, iskolázatlan emberekbe egy kicsit belevigyük a reménysugarat, a párt iránti bizalmat kifejlesszük és hozzásegitsük a megélhetéshez. Ilyen törekvésekkel nem találkozik az ember. Kérem a jövőben ezt jobban szemügyre venni. Azt hiszem, a mai kongresszus nem volna méltó önmagához, ha nem toldaná meg a határozatot... *(Nagy zaj.)* A fórumon szereplő emberek sokszor hangoztatták, hogy igy meg ugy jártak el, hogy igy meg ugy kinyomozták Somogyi és Bacsó gyilkosait, és mégsem történt megtorlás. A parlamenti frakció elmulasztotta eddig, hogy megszerezze azokat a hiteles okmányokat, amelyeknek tartalmazni kell névleg és személyesen, hogy kik követték el ezeket a tetteket. Inditványozom, hogy a kongresszus utasitsa a parlamenti frakciót és az ujonnan megválasztandó pártvezetőséget, hogy járjon el a belügyminisztériumban olyan irányban, hogy szerezze meg a gyilkosság adatait. *(Nagy zaj.)*

Elnök: A fölszólaló elvtársakat figyelmeztetem arra, hogy ne adjanak az uj pártvezetőségnek ilyen utasitásokat. Az uj pártvezetőség teljesiteni fogja kötelességét. Azonban, ha Ön azt mondja, hogy ezeket az okmányokat Ön jobban meg tudja szerezni, nagyon hálás lesz mindenki. Képtelen dolgokat azonban mégse tessék mondani. — Következik Saly elvtárs.

Saly Endre: Pajor elvtárs fölszólalása késztet arra, hogy fölszólaljak a vitában, habár egyébként nem szóltam volna hozzá. Pajor elvtárs azt mondotta, hogy én rosszul csináltam dolgokat, de nem mondotta meg, hogy mit csináltam rosszul vagy mit csináltam jól. Pajor elvtárssal soha összeköttetésben nem voltam, tehát, ha ő tud valamit arról, hogy én rosszul csináltam valamit, akkor ő ezt másoktól hallotta, nem győződött meg azonban róla és ha másoktól hallotta, akkor csak olyanoktól hallhatta, akiknek nem engedtem, hogy a párt vagyonát Csáky-szalmájaként kezeljék. Erről a támadásról hallottam én már 10 nappal ezelőtt. El voltam erre készülve. Nagyon szokatlan formája ez a támadásnak, szokatlan pedig azért, mert a pártkongresszuson én, akit nem a pártkongresszus választott meg gazdasági vezetőnek, nem vagyok felelősségre vonható. Engem csak a pártvezetőség vonhat felelősségre. Ha én valamit rosszul csináltam, azért tessék felelősségre vonni, de ne olyan formában, hogy én nem is tudok védekezni ellene. Konkrét tényre Pajor elvtárs nem is hivatkozott. De én rám haragusznak azért, mert a párt pénzére vigyáztam, mint ahogy a gazda-

sági hivatal vezetőjének vigyáznia is kell. Kijelentem itt a kongresszuson, hogy történjék akármi, amig a pártvezetőség engem ott tart a gazdasági hivatal élén, addig én becsületesen őrködni fogok minden körülmények között a párt vagyona fölött, akármit kiabálnak is rám, akármit lármáznak én ellenem, én azzal nem törődöm és amikor közpénzről van szó, amikor munkástársaim pénzéről van szó, akkor énelőttem nincsen jóbarát. *(Taps.)* Ezt a támadást tehát, tisztelt elvtársaim, amelyet Pajor elvtárs ellenem durva módon, orozva, hátulról intézett, visszautasitom. Nem szokás a pártkongresszuson ilyen módon támadni. Ha valakinek kifogása van, azt nyilvánosan, őszintén, tárgyilagosan föl szokta tárni. Nincs erkölcsi alapja Pajor elvtárs támadásának és nem is tudom, honnan vette a bátorságot Pajor elvtárs az ilyen támadásra, amikor ő a saját házatáján is találhatott volna valamit, amiről lehetett volna beszélni. De másrészt a tisztelt elvtárs elvtársi mivoltát se nagyon fitogtassa, mert nem én voltam az, aki a harcteret elhagytam, megfutamodtam, mert dolgozni is kellett. *(Pajor: Mi volt az?)* Ön volt az, aki elhagyta a harcteret, amikor dolgozni is kellett volna, a munkásság harcterét. Ami pedig Pajor elvtárs egyéb dolgait illeti, támadását a pártvezetőség ellen, ezek a támadások nem ujak előttem. Hallottam régen ezeket a támadásokat, félévvel ezelőtt is hallottam egy uriembertől, akivel Pajor elvtárs akkoriban igen jó viszonyban volt, nem tudom, hogy most is olyan jó viszonyban van-e, de akiről nagyon non fair dolgok derültek ki.

Holló János (Debrecen): *(Halljuk! Halljuk!)* Valótlanságot mondanék, ha azt mondanám, hogy meg vagyok elégedve azokkal az eredményekkel, amelyeket a pártvezetőség az utóbbi három év alatt elért. Az a meggyőződésem és az a hitem, hogy ha azok a gyanusitások, amelyeket itt Pajor elvtárs a kritika keretében elmondott, megfelelnének a valóságnak, akkor a magyar munkásságnak lett volna annyi öntudata, lett volna annyi ereje, hogy a háboru alatt elsöpörte volna azt a pártvezetőséget. *(Halljuk! Halljuk! — Zaj.)*

Elnök: Kérem Gyurkovics elvtársat, legyen szives a kongresszus méltóságának megfelelően viselkedni.

Holló: Meg vagyok arról győződve, hogy ha az a burkolt meggyanusitás alappal birna, hogy ha a pártvezetőség ez alatt a három esztendő alatt az egyéni hiuság, az ambició kedvéért müködött volna, akkor az elvtársak fölrugták volna azt a pártvezetőséget. Ne vegyék rossz néven az elvtársak, ha személyes ügyemmel foglalkozom pár szóval, de ugy érzem, hogy idetartozik. Ma egy éve tértem vissza a szabad életbe. Mikor kikerültem a börtönből, akkor egyrészt el voltam keseredve a pártvezetőséggel szemben, másrészt tele voltam ambicióval, hogy a párt érdekében dolgozzam. Olyan állást vállaltam el, amelyhez bátorság kellett az akkori viszonyok között, tekintettel arra a helyre, ahonnan visszatértem. Nem én voltam az, aki ezt mondtam. Elmentem vidékre párttitkárnak. Az volt a szándékom, hogy a törvényes lehetőségek szerint olyan mozgalmat csináljak, amely mintául szolgáljon az ország minden részében. És meg kellett róla győződnöm, hogy nem lehet megtenni azt, amit a pártmozgalom érdeke megkiván, hanem csak azt lehet megcsinálni, amit az erőviszonyok megengednek. Ha megvizsgáljuk azt, mi történt a három esztendő alatt, ha látjuk a velünk szemben álló nagy erőket, amelyek erejét nem lehet lebecsülni, akkor azt kell mondani, hogy ha azok az egyének hibát követtek is el, de azért, hogy olyan körülmények és olyan viszonyok között vállalni merték a vezetést, amikor a szociáldemokrata meggyőződés is halált jelenthetett, ezért elismerést érdemelnek és nem rágalmat. Én elhiszem azt, hogy a magyar munkásmozgalomnak

ma nagyobb erőkre van szüksége. Olyanokra van szüksége, akik világító fáklyaként állanak előttünk. De azt kérdem Pajor elvtárstól, hogy kezét a szivére téve, mondja meg ő, hogy azok között, akik kifogásolják a pártvezetőséget, vannak-e különb legények? És, Pajor elvtárs, amikor itt kritikát mondott a pártvezetőség működéséről, akkor meg kellett volna mutatnia Pajor elvtársnak is az utat. Ez az objektiv kritika. Erre lett volna szükség a párt, a munkásmozgalom érdekében. Mert azt állitom, hogy az, aki a mai viszonyok között, amikor tele vagyunk ellenséggel, amikor jó barátaink, fegyvertársaink is örömmel látnák, ha soraink ritkulnának és hozzájuk csatlakoznának, azok követnek el halálos bünt a magyar munkásmozgalom ellen, akik most, amikor ránk tekint az egész ország szeme, amikor a reakció is idefigyel, ugy tüntetik föl a dolgot, hogy itt olyan szakadás van, amely végzetes lehet a munkásmozgalomra. Ha valaha szükség volt arra, hogy egységet mutassunk, akkor annak most van itt az ideje. Nézzünk csak szembe, mi is történt azzal a kormánnyal való lepaktálással? Mi volt az a liberális blokk, amelynek csak keretét adta a polgári társadalom, de a tartalmát mi adtuk? Hogy mi ezt a liberális blokkot fölrugtuk volna, ennek a későbbi események, a választás, éppen az ellenkezőjét bizonyitották. Nagy tévedés azt hinni és frázis azt mondani . . .

Pajor: Hivatalból beszél! *(Nagy zaj.)*

Elnök *(csönget):* Csöndet kérek. Azt mondta Pajor elvtárs, hogy hivatalból beszél. Figyelmeztetem az elvtársakat, hogy itt csak küldöttek vannak. Holló elvtársnak éppen olyan joga van beszélni, mint bármelyik küldöttnek.

Holló: Ezt a közbeszólást nem hallottam, de azok után, amiket itt Pajor elvtárs a pártvezetőségről elmondott, természetesnek találom ezt a közbeszólást. Természetesnek találom, hogy Pajor elvtárs föl tudja tenni a pártnak egy alkalmazottjáról, hogy annak nincs saját akarata és meggyőződése.

Pajor: Engem kritizál, nem a pártvezetőséget.

Holló: Ha személyes kérdésben akar szólni, akkor tessék személyes kérdésben szót kérni. Frázis azt mondani, amit Osváth elvtárs mondott, hogy az az ezerötszáz elvtárs szivesen türt volna még egy félesztendőt, és azok családjai is nélkülöztek volna még félesztendeig, csak azért, hogy a félesztendő mulva talán jobb helyzetbe kerültek volna. Ennek a kijelentésnek semmi tárgyi alapja nincs. Nagyon kérdéses, hogy félév mulva a szabadságukat kedvezőbb körülmények között kapták volna-e vissza. Nekem volt alkalmam a börtön levegőjét megismerni és tudom azt, hogy azoknak a szociáldemokratáknak . . .

Osváth: Ne nekem beszéljen! Oda beszéljen! *(Zaj.)*

Holló: Én szociáldemokratákról beszélek. Azok a szociáldemokraták csöppet sem vették rossznéven, hogy visszakapták szabadságukat és azok az elvtársak nem tartották nagy áldozatnak, amit a magyar munkásság hozott az ő szabadságukért. És az nem is volt nagy áldozat. Mert ne felejtsük el, hogy mi tulajdonképen nem adtunk érte semmit. Ne felejtsük el, hogy annak az egyezségnek megkötése nyomán támadtunk uj életre Magyarországon. És ne felejtsük, hogy mi történt később. A magyar munkásság vezetői és a pártválasztmány nem rugta föl azt a liberális blokkot, hanem ellenkezőleg, a választások tartamára megerősitette. A kormány, amely azt hitte, hogy a lezajlott forradalmi események, amelyek a bolsevizmus nyomán keletkeztek, kiölték a szocialista öntudatot, — szivesen ment bele abba, hogy a munkásság résztvegyen a választáson. Amikor azután ez a választás olyan kedvezően végződött reánk nézve, akkor termé-

szetesen a reakció megtorpant és természetszerü, hogy a reakció még vadabb tombolásba fogott, mert megérezte, hogy nyomában van a veszedelem. Ami ma történt, az ennek a győzelemnek a következménye.

Elnök: Figyelmeztetem Holló elvtársat, hogy a tiz perc lejárt. *(Halljuk!)* Kérem a kongresszust, megadja-e az engedélyt, hogy az elvtárs beszédét folytassa. *(Halljuk! Halljuk!)* Tessék folytatni.

Holló: Ami a gazdasági kezelést illeti, koncedálom azt, hogy Saly elvtársnak vannak olyan egyéni tulajdonságai, amelyek ellenszenvesek egyes elvtársaknak. Azonban azt mondani, hogy Saly elvtárs személye az oka a párt gazdasági viszonyainak, nagyon nehéz volna. *(Fölkiáltások: Nem mondotta! Zaj.)* Engedelmet kérek, azt mondotta. Csak arra akarok rámutatni, hogy ha objektiv kritikát akarnak gyakorolni a párt gazdasági helyzetéről, akkor azért kellene támadni a pártvezetőséget, hogy miért hagyta oly későre a pártadó fölemelését. *(Zaj. Pajor ismételten közbeszól.)*

Elnök: Pajor elvtársat ismételten figyelmeztetem, tessék rendesen viselkedni. Önnek sincs több joga, mint másnak. Ön beszél a demokráciáról és a legneveletlenebbül viselkedik. *(Ugy van! Taps.)*

Holló: Röviden befejezem. A pártvezetőség hibás és bünös, ezt elismerem és koncedálom, tudniillik abban, hogy a pártadó fölemelésére vonatkozó javaslatát későn hozta a pártválasztmány elé, és amikor odahozta, akkor is hosszu hónapokat vett igénybe, amig elintézésre került.

Pásztor Imre (Budapest): Magam is helytelenitem azt, hogy az elvtársak itt egymással vitáznak. Én a pártvezetőséget elég erősnek tartom arra, hogy megvédje magát. Nincsen szüksége a kongresszusnak arra, hogy személyes vitákkal alacsonyitsuk le a kongresszust. *(Ugy van! Taps.)* Tudatában vagyok annak, hogy Magyarországon a szociáldemokrata munkásság még ma sem él azok között a politikai viszonyok között, amelyek között szabadon mondhatna birálatot, különösen az elmult négy esztendő eseményei fölött. Ami mégis arra késztet, hogy fölszólaljak, az elsősorban az, hogy miután a jelentést megnéztem és miután meghallgattam Farkas elvtárs jelentését, ugy érzem, hogy valami hiányzik. Annak a jelentésnek, amelyet kiadtak, az én nézetem szerint gyászkeretes lappal kellett volna megjelenni. *(Ugy van!)* Mélységes fájdalommal és mélységes bánattal adózunk azok iránt a mártirjaink iránt, akik ebben a jelentésben meg vannak emlitve: Somogyi Béla, Bacsó Béla és Cservenka elvtársaink iránt. De én azt kérdezem, hogy a magyar munkásmozgalomnak még mindig annyira nem ismertek-e a mártirjai, hogy ezt a három nevet követhetné a fölsorolásoknak a sokasága? Elég idő állott a pártvezetőség rendelkezésére, hogy összeszedje a vidéken a statisztikát arra vonatkozólag, hogy kik és hányan voltak azok, akik az ellenforradalom áldozatává estek. Bizonyos az, hogy minden magyar szocialista lelkében örök időkig fog élni Kecskemét, Orgovány, Siófok és a Duna hullámainak emléke *(Ugy van!)* és akkor a pártvezetőségnek szüksége van arra, hogy ezeket az áldozatokat összeirja és azután nyilvánosságra hozza, már csak azért is, hogy a kormánynak módot adjon és az igazságszolgáltatást rákényszeritse arra, hogy ezeket a megtorlatlan bünöket megtorolja. A másik, amit hibáztatok, az, hogy sem a jelentésben, sem Farkas elvtárs előadásában nem látunk semmi megemlékezést a nemzetközi munkásság segitségéről, szolidaritásáról azokban a nehéz időkben, amelyeket

a magyar munkásság 1919 augusztus eleje óta végigélt. Pedig én ugy tudom, hogy a nemzetközi munkásság több izben megnyilatkozott és több izben hathatós segitségünkre sietett. Azért azt hiszem, mindnyájunk nevében jelenthetem ki, hogy a magyarországi szocialista munkásság büszkén vallja magát nemzetközinek. *(Ugy van!)* Szeretném, ha a kongresszuson a nemzetközi munkásságnak segitségét megfelelően értékelnők és ezt megfelelően tudomására juttatnánk a nemzetközi munkásságnak.

Áttérve a parlamenti frakció müködésére, tudom, hogy nehéz helyzetben van. A legutóbbi indemnitási javaslatnál egy tény nagyon szemébe ötlött a munkásságnak, tudniillik az, hogy az adójavaslatok tárgyalásánál azt láttuk, hogy a Szakszervezeti Értesitő és egyéb gazdasági szakértők szerint a létminimum több mint 8000 korona volt hetenként; ezzel szemben mit látunk? Azt látjuk, hogy a szociáldemokrata párt javaslata 3000 koronás létminimumot javasol adószempontból. Ha az egységes pártban taktikai érzék lett volna, elfogadta volna és ezzel végezte volna a legnagyobb agitációt ellenünk. Én tehát a magam részéről a pártvezetőségnek és a parlamenti frakciónak figyelmébe ajánlom azt, hogy tessék a létminimum meghatározása kérdésében a legmesszebbmenő harcot folytatni a parlamentben, mert ezen a téren maga mögött találja a munkásságot.

Propper elvtárs olyan kijelentést tett, amely majdnem azt jelenti, hogy a pártvezetőség egyedül volt az, amely 1919-ben odaállt. Elismerem bár, hogy Propper elvtárs ezt később kimagyarázta, de mindnyájan nagyon jól tudjuk, hogy nemcsak a pártvezetőség, hanem ott volt a magyar szervezett munkásság a szakszervezetekben és hosszu ideig ez a szakszervezeti munkásság volt az, amely megteremtette a bázist arra, hogy azután politikai pártunk is előrehaladjon. Ezt tehát letagadni nem lehet. Amennyiben pedig ma arra vagyunk hivatottak, hogy birálatot gyakoroljunk a pártvezetőségnek hosszu tevékenysége fölött, mérlegelnünk kell azt, tisztelt pártgyülés, hogy milyen körülmények között végezte föladatát. Nekünk ezt a legkönnyebb megtennünk, mert hiszen mi a saját bőrünkön éreztük ugyanazt, amit ők. És ha ebből a szempontból kritizálunk és megállapitjuk, hogy a multban történtek taktikai hibák, akkor iparkodjék az uj pártvezetőség és a parlamenti frakció a jövőben azokat kiküszöbölni.

A parlamenti frakció müködéséhez csak ennyit: magam is szükségesnek tartom azt, hogy tessék vidékre menni. Állandóan halljuk, hogy a vidéken nem engedik be a Népszavát. Én mint nemzetgyülési képviselő nem szégyelném magamat és lemennék egy olyan szolgabiró kerületébe, amelyik nem engedi be a Népszavát és megpróbálnám személyesen, mindjárt a rikkancs személyét is betöltve, eljuttatni oda a Népszavát. Akkor legalább tények bizonyitanák, hogy egy nemzetgyülési képviselő is korlátozva van szabadságában. A parlamenti frakció ne mindig csak külső látszatra adjon, hanem tessék a munkásságot a parlamentben ugy képviselni, amilyen erőt a háta mögött tud, mert ez az erő ott van.

Elnök: Kérem, tessék befejezni.

Pásztor: Azonnal befejezem. Még csak annyit, hogy sajnálattal kell megállapitanom például a parlamenti frakció egyik tagja részéről történt olyan kijelentést is, talán elszólás formájában, hogy „én nem vagyok szocialista!“ Akit oda beküldött a magyar szervezett szocialista munkásság, annak szocialistának kell lenni. Ha pedig nem szocialista, akkor tessék levonni a konzekvenciát. *(Fölkiáltások: Ki mondta?)* Nagyon jól tudják ezt az elvtársak. *(Ellentmondások.)*

Elnök: Tisztelt elvtársak! A tanácskozást megszakitjuk. Kérem az elvtársakat, hogy holnap délelőtt 9 órakor pontosan megjelenni sziveskedjenek, tekintettel arra, hogy holnap reggel a külföldi vendégek mondják el üdvözlő beszédeiket. Egyuttal kérem a szólásra kerülő elvtársakat, hogy legyenek itt, mert különben a fölszólalók névsorából töröltetni fognak. Kérem még azokat az elvtársakat, akiknek nincs szállásuk, jelentkezzenek Csillag elvtársnál, aki utba fogja őket igazitani.

(Az elsőnapi tanácskozásnak vége délután 3 órakor.)

Második nap.

December 25. — Hétfő.

Délelőtti ülés.

Peyer Károly elnök: Tisztelt kongresszus! A tanácskozás folytatását megnyitom.

Üdvözlések.

Elnök: Bejelentem a kongresszusnak, hogy jelen vannak Emile *Vandervelde (Taps.),* a II. Internacionále elnöke, volt belga igazságügyminiszter, a belga kamara tagja, Louis *Pierard,* a belga kamara tagja, a belga pártlap, a Peuple főszerkesztője, Nina *Bang* elvtársnő, a dán szociáldemokrata párt küldötte, a dán országgyülés tagja és a dán pártvezetőség tagja, *Borovszky* Géza elvtárs, a csehszlovák köztársaság magyar szociáldemokrata pártjának kiküldötte, a csehszlovák nemzetgyülés tagja, *Wittich* Pál elvtárs, a csehszlovák szociáldemokrata párt kiküldötte, a csehszlovák nemzetgyülés tagja, dr. *Braun* Adolf elvtárs, a németországi egyesült szociáldemokrata párt vezetőségének tagja, a német birodalmi gyülés tagja.

(Ezután németül üdvözli a megjelent külföldi vendégeket.)

Tisztelt elvtársak, megragadom az alkalmat, hogy örömmel üdvözöljem külföldi vendégeinket a magyar szociáldemokrata párt és a kongresszus nevében. Különös örömmel üdvözlöm Vandervelde elvtársat, mint a II. Internacionále elnökét, aki eljött ide, hogy kongresszusunkon résztvegyen és e lépésével is bizonyitsa, hogy a népek nem viseltek egymás ellen háborut és hogy nem választ el bennünket az a gyülölet, amelyet bizonyos helyekről még ma is mesterséges eszközökkel szitanak. Szivből üdvözlöm külföldi vendégeinket és kivánom, hogy közöttünk jól érezzék magukat és tőlünk a legjobb impressziókkal távozzanak és tanusithassák, hogy a magyar proletariátus az üldözések és a terror dacára is megtette kötelességét a nemzetközi proletariátussal szemben. Megkérem Vandervelde elvtársat, hogy üdvözlőbeszédét megtartani sziveskedjék. *(Lelkes taps.)*

A második Internacionále

képviseletében Emile *Vandervelde* a következő beszéddel üdvözli a kongresszust:

Emile Vandervelde: Kedves elvtársak és elvtársnők! Azért jöttem el Önök közé, hogy pártjuk ötvenéves fönnállása alkalmából átadjam Öneknek *a II. Internacionále üdvözletét, amely a bécsi munkaközösséggel és mindazokkal egyesülve, akik a szociáldemo-*

krácia elveit vallják, legközelebb uj Internacionálévá fog alakulni (Éljenzés, taps.), amely nem lesz többé számozott, mint valami bérkocsi vagy ház, hanem *egységesebb és hatalmasabb lesz, mint valaha. (Zajos helyeslés és taps.)*

Mély meghatottság fog el most, hogy husz esztendő után ujra itt vagyok. Akkoriban egy békekonferencián voltam itten és a kormány különös engedélyével a *Marseillaise* hangjai kíséretében üdvözölhettek. Mennyi minden megváltozott azóta. A háboru orkánja végigzugott a világon. Európában uralkodó monarchiák roppantak össze. *Husz trón omlott a porba* és a nyugati civilizáció eme katasztrofájában aggódva kérdezhettük: vajjon tulélheti-e az Internacionále reménységeinek ezt a csődjét; vajjon sikerül-e majd a proletároknak a lövészárkokon és a drótakadályokon tul kezet fogva egymásra találniok. És a kötelékek nem szakadtak szét. Mint az Internacionálénak volt elnöke, nyugodtan állithatom, hogy soha egy pillanatig sem estem kétségbe annak jövője miatt és ha már a háboru után a szocializmus politikai szervezete a proletárság nagy kárára három vetélkedő, sőt ellenséges táborra szakadt, ma már vigaszt merithetünk annak láttára, *mint szökkent életre, szinte elemi erővel, a szakszervezeti Internacionále, amely ma több, mint 25 millió dolgozót egyesit a kötelékében. (Helyeslés, taps.)*

Alig néhány napja, Hágában kongresszusra hozott bennünket össze, hogy a béke föntartása vagy helyesebben a béke kivivása érdekében dolgozzunk, mert hiszen *béke még mindig nincsen.* A szakszervezeti Internacionále példája után kiindulva, feledve a széthuzás okait, *a bécsi munkaközösség és a II. Internacionále megalkották közös munkabizottságukat, amely pünkösd napjára, Hamburgba hiv össze bennünket és hiv meg minden szocialistát, hogy megalkossuk az ujjászervezett Internacionálét. (Taps.)* De addig a nagy napig sem szabad tétlenül maradnunk: a problémák nagy száma parancsolóan követeli, hogy *állást foglaljunk a béke érdekében — a háboru ellen, a demokráciáért — a reakcióval szemben.*

Európa egyik sarkától a másikig, Moszkvától Rómáig — talán az önök országa is beleesik ebbe a vonalba — *kisebbségek tartják kezükben a hatalom fegyverét. Azt hiszik, hogy szuronyokkal mindent meg lehet csinálni,* azt képzelik, hogy még mindig azokat az időket éljük, amikor a népeket öntudat és akarat nélkül való hordaként lehetett vezetni. Ezeknek, nevezzék őket Mussolininak, vagy Leninnek, viseljenek fekete inget, vagy sorakozzanak a vörös zászló alá, a II. Internacionále, amelyet most itt képviselek, mindig büszkén adta meg azt a választ, hogy *a szocializmus ügye egybeforrott a demokráciával, hogy a proletárság diktatúrája nem lehet más, mint a többségnek, a nép tulnyomó hatalmas többségének az uralma. (Viharos helyeslés és taps.)* Amint Luxemburg Róza néhány héttel halála előtt Lenin és Trockij elleni hires brosurájában irta: *Mindazokat, akik megtagadják a népektől az elemi szabadságjogokat, amelyek nélkül élni nem lehet, előbb-utóbb elsőpri majd a társadalmi és politikai fejlődés ellenállhatatlan áramlata. (Helyeslés és taps.)* De ma, a háboru és az azt követő idők rettenetes megpróbáltatásai után a népek nem pusztán csak szabadságra vágynak. Mig a kapitalizmus szerte az egész világon olyan ellentéteket szit, amelyek ujabb konfliktusokat okoznak, addig a dolgozók összefognak, mindjobban tudatára ébrednek közös osztályérdekeiknek és azon igyekeznek, hogy *a béke és az igazság utján* oldják meg azokat a félelmetes problémákat, amelyeket a polgári kormányok képtelenek megoldani. (*Taps.*) Különös érdeklődéssel hallottam a kongresszusuk elé terjesztett határozati javaslatokat, amelyek *a nemzetiségi és a jóvátételi kérdést* tárgyalják, amelyeket a

berni konferencián is tárgyaltunk. Fölösleges hangsulyoznom, hogy aggodalmaikat a maguk teljes sulyában fölfogom és értékelem. De tudják azt is, hogy én az egész Internacionále nevében beszélek és igy önök bizonyára nem várják tőlem, hogy olyan kérdésben foglaljak állást, amely csehszlovákai vagy jugoszláviai elvtársainkat épp ugy érdekli, sőt talán meg is osztja őket. De amit megtehetek és amit meg is kell tennem, az, hogy példát tárjak szemük elé. Minket, nyugati államokat, szintén foglalkoztatott, sőt foglalkoztat most is a jóvátétel nehéz problémája, nekünk mindannyiunknak — német, angol, francia, belga és olasz szocialistáknak — sikerült Párisban és Frankfurtban közös munkaprogramban megállapodnunk, közös álláspontot elfoglalnunk. És amit ma megtettünk Nyugateurópára vonatkozóan, azt holnap meg fogja tenni az Internacionále egész Európa érdekében, de *nem az erőszak és a fegyverek segitségével, hanem az együttmüködés és a kölcsönös támogatás utján. (Helyeslés, taps.)*

Ezek azok a perspektivák, kedves elvtársaim, amelyek szemünk elé tárulnak. A háboru befejezése óta kitartó és gyümölcsöző munkával azon fáradoztunk, hogy uj életre keltsük az Internacionálét. Ma már elmondhatjuk, hogy siker koronázta fáradozásainkat és *meggyarapodott erővel fogjuk folytatni a küzdelmet a reakció ellen, a demokráciáért és a szocializmusért. (Viharos éljenzés, taps.)*

Magyarország a jövő hetekben nagy költőjének, Petőfinek százéves születésnapját ünnepli. Éppen idejövet olvastam egyik müvét, a „János vitéz"-t. János vitéz, akit egy óriás vitt magával, Tündérország hármas kapuját ostromolja, három akadállyal küzd meg egymásután: három nagy medvével, három oroszlánnal és végül egy szörnyü sárkánnyal. A magyar szocializmus is, amelyet szintén egy óriás, a proletárság hord vállain, háromszor ütközött bele hármas akadályba. 1848-ban három medvével küzdött meg, közöttük a legszörnyübbel, a moszkvai medvével és csak nagynehezen jutott át az első kapun, hogy függetlenségét kivivja. 1918-ban a monarchikus autokrácia oroszlánjaival vivta meg küzdelmeit és legyürte őket. *De előtte és előttünk áll még minden országban a tátottszáju sárkány: a kapitalizmus.* Ez ellen kell most összefognunk minden erőnkkel. Ha végső harcban összetartunk, mi fogjuk *kimondani az utolsó szót, mi, az Internacionále. (Viharos, hosszantartó éljenzés és taps.)*

Dr. Ballenegger Henrik magyarul tolmácsolja Emile Vandervelde francia nyelven mondott beszédét.

A belga szociáldemokrata párt

részéről **Louis Pierard** szólal föl és a következőket mondja:

Engedjék meg, hogy mindenekelőtt megmondjam Önöknek, hogy mennyire boldog és büszke vagyok, hogy a belga munkáspárt engemet bizott meg azzal, hogy e kongresszuson képviseljem. A mi pártjaink nemcsak a bennük élő szocialista ideálnál fogva testvérpártok, de azoknak az elkeseredett küzdelmeknek folytán is, amelyeket az általános választójogért majdnem egyazon időpontban párhuzamosan vivtak meg. A háboru alatt rokonszenvből és ösztönszerü kiváncsiságból állandóan érdeklődtem a magyar nép sorsa és a világkatasztrófával szemben való állásfoglalása iránt. Egy barátommal állandóan lefordittattam a *Népszavának* semleges országból kapott példányait és emlékszem, milyen mély benyomást tett rám, amikor 1915-ben az Önök parlamentjében néhány bátor ember szembe mert szállani a tulzó hazafiak zajongásával.

Tudom, hogy Magyarország népe állandóan együtt érzett a háboruba önhibáján kivül belesodródott Belgiummal, amelynek ünnepélyesen garantált semlegességét a szerződésnek megcsufolásával sárba tiporták. Tudom, hogy az orosz foglyokkal Magyarországon mindig emberségesen bántak a pánszláv inváziő ellenére, és annak ellenére, hogy 1848-ban ez az ország nyujtott segédkezet a Habsburg-önkényuralomnak a köztársasági forradalom leverésében. Végül *tudom, hogy milyen rettenetes időt éltek Önök át a fegyverszünet óta és mennyi szivós bátorságra, hősiességre volt szükségük, hogy a szocializmus nagy ügyét szolgálják,* amely mindennél drágább nekünk a világon. A belga szocialisták testvéri üdvözletét és jókivánságait tolmácsolom Önöknek. *(Viharos taps.)*

A belga munkásosztály, amelyet a háboru megtizedelt, amelyet a kemény idegen megszállás meggyöngitett, amelyet a deportálások megkinoztak, nyomban a háboru után nekilátott szervezetei kiépitésének. *Ebben a hét és félmilliós lakosu országban 700.000 szervezett munkásunk van. (Taps.)* Szakszervezeteink, a szövetkezetek, politikai csoportok, segélyegyesületek ugyanazon közös lobogó alatt egyetlen szilárd, megbonthatatlan köteléket alkotnak. El tudták kerülni a meddő hibákat, a teoretikus szőrszálhasogatásokat. Az egyenetlenség szitóit észretéritettük. *A moszkvai káprázatnak reánk nem volt semmi hatása. (Éljenzés és taps.) A tiszta és csorbitatlan általános választójog, amelyet a háboru előtt a klerikális párt mereven megtagadott, érett gyümölcsként hullott az ölünkbe.* Az Iser mentén harcolt katonáink hozták haza a tarsolyukban. *A háboru előtt 186 közül 40 helyünk volt a parlamentben. Az első általános választáson hetvenre vittük föl. (Taps.)*

A párt kongresszusa három alkalommal határozta el, hogy pártunk vállaljon részt a nemzeti ujjáépités kormányában. Együttmüködésünk minden alkalommal föltételes volt. *(Helyeslés.) Kivivtuk ezzel a munkásság részére az általános választójogot, az általános aggkori biztositást 60 éven fölüliek részére, a 8 órás munkaidőt és a munkanélküliség esetére való biztositást és több szociális intézkedést. (Tetszés és taps.)* Ma mint ellenzék küzdünk a katonai szolgálatnak hat hónapra való leszállitásáért, a sok szócsata ellenére, a flamand-kérdés ellenére, amely minden belga pártot megbont, *pártunk egysége erősebb, mint valaha.* Tudjuk, mi válik javunkra és hogyan remélhetjük nagy dolgok teljesülését.

Engedjék meg, hogy erre a szoros egységre fölhivjam magyar barátaink figyelmét. Önök nehéz időt éltek át, de a győzelem napja — szentül hiszem — föl fog ragyogni önöknek is. Az a ragyogó nap lesz az, amelyet Petőfi, az Önök nagy költője előrelátott, amikor ezt irta:

Ha majd minden rabszolganép
Jármát megunva, sikra lép
Pirosló arccal és piros zászlókkal
És a zászlókon eme szent jelszóval:
„Világszabadság!"

Kertész Miklós elvtárs tolmácsolja a viharos tapssal és éljenzéssel fogadott beszédet.

A dán szociáldemokrata párt

képviseletében **Nina Bang** elvtárs igy üdvözli a kongresszust:

— Messzi országból jövök, északi országból, hogy a magyarországi testvérpártnak üdvözletünket és szerencsekivánatainkat hozzam amaz ünnepélyes alkalomból, amikor a világháboru kitö-

rése óta elsőizben ismét pártgyülést tart. Olyan országból jövök, amelynek a világháboru közepette sikerült megőriznie a semlegességét. Amaz irigyelt országok egyikéből, amelyekben a háboru nem dühöngött olyan kegyetlenül, mint a háborut viselő országokban. *Pártunkban nincsenek ugy, amiként a magyar pártban, testvéreink és fiaink, akik elestek vagy egész életükre nyomorékká váltak, nincsenek szétdult családjaink, ahol a családapát a reakció számüzetésbe küldte vagy még börtönben tartja, ahol az asszony és a gyermekek halálos félelemben maradtak egyedül. Sajtónknál nem tudnak szerkesztőkről, akiket sötét éjszakán bántalmaztak, megöltek és a vizbe dobtak gyilkosok, akiket nem üldöznek. (A kongresszus résztvevői néma csöndben fölállanak.) (Ezen szavaknál az egyik rendőrtisztviselő a mellette ülő rendőrfőtanácsosnak megjegyzést tesz. Óriási zaj.)*

Elnök: Ne tessék megjegyzést tenni! *(Folytonos zaj. Fölkiáltások: Pfuj! Somogyit meggyilkolták! Somogyi! Bacsó!)*

A rendőrfőtanácsos *(föláll és ezt kiáltja):* Én figyelmeztetem...

Elnök: A rend föntartása az én kötelességem! *(Hosszantartó taps. Fölkiáltások: Halljuk az elnököt!)* A tanácskozás nyugodt menetét mindenkivel szemben biztositani fogom.

Nina Bang: *Mély hódolattal fejet hajtok a proletárság ezen mártirjai előtt. (Viharos taps.)* Bár tudatában vagyok ezeknek az óriási szenvedéseknek és áldozatoknak, meg kell jegyeznem, hogy amiként valamennyi semleges országot, hazánkat is sulyosan sujtották a háboru következményei. A semleges országok munkássága, közötte a dán is, iszonyuan szenvedett a világháboru folytán.

Nem sujtott bennünket a nagy, hirtelen, erőszakos katasztrófa, de *lappangó kór rágódik népünk testén.* Szörnyü lakásinség, szinte elviselhetetlen drágaság, évekig tartó, a jövőre is fenyegető munkanélküliség kiszivja a vért a munkásság ereiből. Munkáltatóink az első sorában állnak azoknak, akik a nyolcórai munkaidő ellen hadakoznak, akik a dán munkásokat a leggyöngébb valutáju országok életszinvonalára akarják leszoritani. A pártunktól támogatott radikális kormányt reakciós rendszer váltotta föl, amely költséges, bár egészen haszontalan militarizmust nevel nagyra és azonfölül munkás- és városellenes politikát üz.

A magyar munkásság szenvedése egy szem a szenvedések ama láncolatában, amelyet a háboru utáni korszak reakciója addig kovácsol, amig a teljes nincstelenségbe szoritja azokat, akiknek kevesük van. Ugyanez a jelenség a győző, mint a legyőzöttek és a semlegesek országaiban, mindenütt együvé forrasztott olyan elemeket, amelyeknél *csak egy a közös: a munkások ellen való gyülölet.* A munkások elé ennélfogva mindenhol óriási föladatok tornyosulnak. A föladatok igénybevesznek minden erőt, ugy a férfiakét, mint a nőkét. Mindannyiunknak össze kell fognunk, mindannyiunkat töltse el a közös ügy iránti szeretet és áldozatkészség. A férfiak fogadják szivesen a nők közreműködését, a nők pedig tegyék tul magukat az ezernyi kicsinyes napi gondjukon azzal, hogy közreműködnek a jobb szociális jövő létrejöttén. *Férfiak és nők fogjanak össze olyan szocialista nemzedékek fölnevelésére, amely megérett a munkásosztály fölszabaditásának nagy föladatára.*

Amiért küzdünk, még nagyobb ügy, mint a saját osztályunk fölszabaditása. A közös balsorsban nem szabad elfelejteni férfinak és nőnek egyaránt, hogy nekünk jutott az az elveszithetetlen boldogság, hogy amikor a saját osztályunk fölszabaditásáért harcolunk, a valóságban *az emberiségnek a kizsákmányolás, a*

háboru, az elnyomatás alól való fölszabaditásáért küzdünk. (Éljenzés.)

Ötvenéves mult van a Magyarországi Szociáldemokrata Párt mögött. Hosszu idő azoknak, akik sokáig vettek részt a mozgalomban, de csak rövid, igen rövid idő az emberiség számára, amint igazán emberhez méltó lét felé fejlődik. Amidőn *a magyar testvéreknek pártom mély együttérzését tolmácsolom, nem tudok jobb üdvözletet, mint ezt kiáltani felétek: „Üdv a derék bajtársaknak az emberiség fölszabaditására irányuló harcunkban!" (Viharos éljenzés, taps.)*

Kéthly Anna elvtárs magyarul tolmácsolja Nina Bang elvtárs beszédét.

Elnök: Nagyon kérem az elvtársakat, hogy minden közbeszólástól tartózkodjanak. A kongresszus rendjének a föntartását az elvtársak énrám bizták. Legyenek meggyőződve, hogy én mindenkivel szemben a kongresszus tanácskozásának rendjét biztositani fogom. *(Helyeslés.)*

A németországi egyesült szociáldemokrata párt

kiküldetésében **dr. Braun Adolf** elvtárs a következő beszédet tartja:

— Ha visszagondolok életpályámra, ugy mindenekelőtt a magyar származásu Frankel Leó jut eszembe, akivel fiatal koromban jó barátságban voltam. Frankel Leó a legnemesebb és a legtisztább idealista volt, aki becsületes eszközökkel küzdött a mi törekvéseinkért és akit személyes jóbarátság füzött Marxhoz és Engelshez is. Emlékét meg fogom őrizni, amig csak élek. Vissza kell emlékeznem azután az 1885. évre, amelyet Budapesten töltöttem. A régen elhunyt Ihrlinger elvtárssal voltam akkor összeköttetésben, aki a külső Dob-utca proletárnegyedében szerkesztette a *Munkás Heti Krónikát.* Ennek a lapnak majdnem minden számában irtam akkoriban egy-két cikket. Mi minden történt azóta, *mennyit szenvedett a magyar munkásság harminchét nehéz és kemény éven keresztül. A szenvedéseknek, a küzdelemnek, a mártiromságnak, az inségnek, a nyomoruságnak, a politikai elnyomatásnak és a jogfosztásnak milyen véres tengeren ment át.* Mindez azonban a magyar proletárság szolidaritását, a magyar munkásosztály akaratát, ellentállóerejét nem volt képes megtörni.

A magyar szociáldemokrata párt történelmében bizonyára fordultak elő tévedések is. Az én föladatom nem az, hogy ezekre rámutassak. Sem én, sem a német szociáldemokrácia, amely megtisztelt azzal a megbizással, hogy őt a jelen pártgyülésen képviseljem, nem vagyunk olyan önhittek, hogy ne látnók azokat a nehézségeket, amelyekkel a magyar munkásmozgalom küzd és hogy ne látnók azt, hogy *ez a mozgalom minden csapás ellenére mégis sikerrel folytatja nehéz harcát tovább. Hogy a magyar szociáldemokrácia fönnáll, hogy dolgozik és hogy ilyen hatalmas pártgyülést tud fölmutatni, ez a döntő; többet ér ez, mint minden kritika és minden gáncsoskodás.*

Uj nemzedék az, amely a magyar szociáldemokráciában ma dolgozik. Ha kritikára gondolok, mint régi elvtárs, azt ajánlanám Önöknek: ne vessenek sok visszapillantást a multra, ne vizsgálgassák, hogy vajjon helytelenül jártak-e el itt vagy ott, hanem *tekintsenek a jövőbe, törekedjenek előre, a már kivivott hadállásokat erősitsék és épitsenek tovább, mig miénk nem lesz a győzelem.* Ez a győzelem ugy is biztosan meglesz. Nem akarok és nem is hivatásom az, hogy beavatkozzam az Önök belügyeibe. Azért

jöttem ide. hogy szerencsekivánataimkat hozzam és hogy német elvtársainknak jelentést tehessek és hogy tanuljak is azokból a küzdelmekből, amelyeket különösen nehéz viszonyok között folytatnak. Bennünk van megértés e különösen nehéz viszonyok iránt. Mi *Németországban 12 éven át éltünk az ugynevezett szocialista törvény kivételes uralma alatt. Mi tudjuk, hogy mit jelent jogtalannak lenni, elnyomatás és üldözés alatt állni.* Nálunk is számüzetésbe kergették akkor az elvtársak százait és ezreit, nálunk is megakadályozták a sajtó müködését és betiltották a lapjainkat. Ezért van nálunk, németeknél a legtöbb együttérzés és a legnagyobb megértés azok iránt a sulyos viszonyok iránt, amelyek között ma dolgozik a magyar szociáldemokrata párt. Mi tudjuk, *hogy akármily borzalmas volt is a szocialistatörvény 12 esztendeje, nem hasonlitható össze azzal az üldözéssel, azzal a jogfosztással és azzal az elnyomással, amely alatt Önök szenvednek.* De rá kell mutatnunk arra, hogy a szocialista törvény 12 esztendeje nem törte össze a német szociáldemokrata pártot, még csak meg se gyöngitette, sőt ellenkezően: *százszor, sőt ezerszer erősebbé, tette, a legerősebb európai párttá.* Ne csüggedjenek tehát, igy lesz ez Önöknél is.

Önök ugyszólván teljesen össze voltak törve, teljesen meg voltak semmisülve és ma mégis itt állanak, mint erős párt, mint a magyarországi munkásoknak az országban és az országgyülésen egyaránt tiszteletet parancsoló pártja. *Erősebbek a szakszervezeteik, mint korábban voltak, elterjedtebb a pártsajtójuk, mint bármikor is volt.* Uj vezérek támadtak a magyar munkásosztály soraiból és ha nélkülözik is a régi harcosokat, mert ezek az emigráció keserü kenyerét eszik, mégis megmutatták, hogy saját erejükből is tudnak harcolni és hogy a magyar proletárság keményen állja a harcot a látszóan tulhatalmas ellenféllel szemben. Higyjék el nekem, hogy ez az ellenfél látszóan tulhatalmas csupán és hogy nem fogja már soká birni a harcot. Tisztelettel kell majd a jelentésemben megemlékeznem az önök munkájáról és el kell ismernem, hogy pártgyülésük sok tanulságot szolgáltatott számomra. *A németországi szociáldemokrácia legszivélyesebb szerencsekivánatait hozom tehát és annak legteljesebb szolidaritásáról és rokonszenvéről biztositom önöket. (Nagy taps.)*

Hébelt Ede dr. elvtárs magyarul tolmácsolja dr. Adolf Braun beszédét.

A csehszlovákiai magyar szociáldemokrata párt

képviseletében **Borovszky Géza** elvtárs magyarul üdvözli a pártgyülést e beszéddel:

A csehszlovák köztársaság magyarajku szociáldemokrata munkásságának üdvözletét tolmácsolom önöknek. Annak a munkásságnak, amely még az utolsó kongresszust önökkel együtt ünnepelte. A világháboru befejezése után *az ántánt kapitalistái a dolgozó nép megkérdezése nélkül uj határvonalat szabtak,* amelyeknek következtében a magyarajku munkásság nagyrésze elszakadt attól a szervezeti élettől és attól a szocialista atmoszférától, amelyben nevelkedett. *Bár a határok elválasztanak bennünket, de mi érzésben és céljaink kitüzésében mégis egyek maradtunk.*

Osztályhelyzetünknél fogva ott a helyünk a világ munkásságának hatalmas táborában, amelyben a magyarországi munkásság is jelentékeny számmal szerepel. Hozzánk minden ország munkásai közel állanak, mert bennünket eszményeiktől határok nem választanak el, de a magyar munkások sokkal közelebb áll-

nak hozzánk, mert hiszen azon a nyelven terjesztik a szocialista kulturát, amelyet mi a legjobban megértünk.

Elvtársak! Én, mint vendég, nem kívánok az önök belügyeibe beleavatkozni, csak annyiban kívánok hozzászólni, amennyiben azok az utódállamokban élő, magyarnyelvü munkásokat érintik. Inkább a mi gazdasági, kulturális és politikai helyzetünket fogom önök előtt megvilágitani. Köztudomásu, hogy a békecsináló diplomaták nem vették figyelembe a fölosztalott területek gazdasági egymásrautaltságát, aminek következtében ma Csehszlovákiában egymásután szünnek meg az üzemek, a munkások tizezrei kerülnek ki az utcára, éheznek és nyomorognak a családjukkal. Gazdasági elnyomatásunkat tetézi a politikai üldöztetés is, bár Csehszlovákiában a közvélemény eléggé demokratikus, de a kormányzati rendszer vetekedhetik akármelyik abszolutisztikus rendszerrel. Van általános, egyenlő, titkos, községenkénti választójogunk, de ez mégsem az igazi népakarat kifejezése, mert a kerületi beosztásokat, különösen a nemzetiséglakta vidékeken, ugy csinálták meg, hogy amig Csehországban vagy Szlovenszkóban a szlováklakta területeken elég volt 11—16.000 szavazat, addig a magyarlakta területeken, abban a kerületben, amelyet én képviselek, 31.000 szavazat kellett.

Ami pedig a politikai üldözéseket illeti, azok napirenden vannak. Kulturális téren sem állunk jobban. Iskoláinknak nagyrészét bezárátták és arra kényszeritik gyermekeinket, hogy előttük ismeretlen nyelven tanuljanak. Mi ez ellen nem soviniszta szempontból, hanem szocialista szempontból tiltakozunk, mert amig a burzsoázia gyermekei, akik végigjárják a nyolc gimnáziumot és egyetemet, megtanulják az államnyelvet, addig a proletárgyermekek, akik legjobb esetben az elemi iskolát végzik el, nem tudják majd elsajátitani az államnyelvet és az anyanyelvükben sem lesznek majd tökéletesek. Mit jelenthet ez, elvtársak? Jelenti azt, hogy a magyar munkásság tudatlan lesz, mert nehezen érti meg a szocializmust és nagyon alkalmas lesz a kizsákmányolásra. Az ilyen elnyomatás elleni küzdelemben magunkra vagyunk hagyatva, mert nem birtuk megtalálni azt a kapcsolatot a csehszlovák szociáldemokratákkal, amelyre szükség volna.

Elvtársak! Én itt a külföldi vendégektől eltérően, szükségét érzem annak, hogy röviden érintsem a magyarországi közállapotokat is, mert azok bennünket is közvetlenül érintenek és befolyással vannak az utódállamokban élő magyar munkások helyzetére. *Ami itt történik, azt mi épp ugy érezzük, mint az itteni munkásság. És aki azt mondja, hogy a magyarság érdekeit szolgálja és előbbre akarja vinni, de rendtörvényt csinál, az hazudik, mert a magyarság érdekeit itt is, meg az utódállamokban is, nem rendtörvénnyel, hanem demokráciával és a politikai jogok megadásával lehet csak előmozditani. Miután látjuk, hogy a ma uralmon levők nem akarják a magyar munkásság helyzetét megjavitani, azért hozzátok fordulunk, elvtársak, küzdjetek a politikai és kulturális jogokért, mert ezzel az utódállamokban élő magyar munkásság küzdelmét is elősegititek.* Elvtársak! Magyarország dolgozó népének megbizottai összejöttek, hogy megjelöljék azt az utat, amelyen küzdelmüket folytatni akarják a proletariátus fölszabaditásáért. Én ehhez a munkájukhoz sok szerencsét kivánok, azzal, hogy *az önök fölszabadulása egyszersmind a mi fölszabadulásunkat is jelenti. (Hosszantartó taps és éljenzés.)*

Elnök: Ugy érzem, hogy a kongresszus minden tagja érzelmeinek adok kifejezést, amidőn köszönetet mondok itt a megjelent külföldi elvtársaknak *(Taps.)*, akik személyes megjelenésükkel és fölszólalásaikkal hozzájárultak ahhoz, hogy bennünket lelkesitsenek azokra a küzdelmekre és azokra a harcokra, amelyek előttünk

állanak. Ne kivánják itt az elvtársak — sem az itthon levők, sem pedig a külföldiek — hogy mi itt egész őszintén elmondjuk nekik a helyzetet, mert ebben bizonyos körülmények akadályoznak bennünket. De legyenek meggyőződve, hogy az a párt, amely ötven éven keresztül küzdött a munkásság fölszabaditásáért, ez a párt a jövőben is meg fogja tenni a kötelességét itthon a magyarság érdekében és a tőlünk elszakitott területen élő magyar elvtársaink legyenek meggyőződve, hogy mi harcolni és küzdeni fogunk a magyar munkásság fölszabaditásáért, a magyar munkásság jogaiért és ezzel együtt dolgozni fogunk az egész Internacionále ügyéért. *(Taps. Éljenzés.)*

Az elnöki széket *Rády* Sándor foglalja el.

Rády Sándor elnök: Folytatni fogjuk

a vitát a jelentés fölött.

A következő szónok . . . *(Egy hang: Szünetet kérünk!)* Délben lesz szünet. Következik

Forberger Gyula (Ózd): Figyelemmel átolvastam a jelentést és meghallgattam a pártvezetőség jelentését mindarról, ami három éven át történt. Nem látom azokat a sulyos hibákat és baklövéseket, amelyekért a pártvezetőséget meg tudnám róni. Sőt ellenkezőleg. Ha a jelentést átolvasom, sugárzik belőlem ennek a három évnek... *(Zaj.)* És amikor a külföldi vendégek is elismerik azt a rettenetes nehéz helyzetet, amelyben Magyarország munkássága és ezzel a szociáldemokrata párt vezetősége is volt, akkor meg kell állapitani, hogy nem hogy hibák történtek volna, amelyekért dorgálást érdemel a pártvezetőség, hanem inkább elismerést, mert ebben a rettenetes nehéz helyzetben elértük azt, hogy 25 képviselő bekerült a parlamentbe. Én nem is szólaltam volna föl, ha egyesek, akik itt fölszólaltak, a jogos kritika határát nem lépték volna tul. Mindazok, akik résztvettek a mozgalomban a multban, jól tudják, hogy a pártvezetők milyen herkulesi munkát végeztek, hogy megakadályozzák a balratolódást. Tehát nem igaz az, hogy az ő munkájukból következett be a katasztrófa. Ellenben meg lehet állapitani azt, hogy egyik legnagyobb hiba volt a pártfegyelem hiánya és a pártfegyelem hiánya volt az a fölszólalás is, amely első izben történt a jelentéshez. Olyan merész állitást tenni, hogy a magyarországi szociáldemokrata tömegek nincsenek lelki közösségben a pártvezetőséggel, abszurd állitás. Mert tanubizonyságot tett Magyarország szociáldemokrata proletársága akkor, amikor a választáson megjelent a fölhivás, hogy adakozzanak a választásra, és lelkesedéssel és készséggel tett eleget ennek a fölhivásnak, és amikor a képviselők megjelentek a vidéken, olyan fogadtatásban részesitették őket, amilyenben szociáldemokratának még nem volt része. Ez igazolja, hogy helyes volt a pártvezetőség munkája, meg voltak vele elégedve. Abban van még igazság, hogy a választások óta változott a helyzet, de ennek más magyarázata van és nem taktikai hiba és nem lehet a pártvezetőség hibájául fölróni. Én nem akarom védelmezni a pártvezetőséget, azonban hat hónap alatt nem válhattak valóra a remények és ez lehetett az oka, hogy nem érték el azt az eredményt, amelyet akartak. *(Zaj.)* A másik megállapitás az, hogy a választás sikere összekovácsolta a reakciót. Ez igaz, ez tény, de az is, hogy bennünket is összekovácsolt a reakcióval szembeni müködésre. Én a pártvezetőség jelentését tudomásul veszem és a fölmentvényt megadom.

Mihályi Ferenc (Ujpest): Ugy az irásbeli, mint a Farkas elvtársunk által megtett jelentéshez birálatomat hosszu esztendők fölött kellene elmondani, azok fölött, amiket átéltünk és tapasz-

taltunk. Azonban egyrészt az idő rövidsége, másrészt mivel a háboru és forradalom lezajlása után, a diktatura kitörése előtt müködött pártvezetőség már nincsen a helyén, ezekre vonatkozólag nem tehetem meg birálatomat, de attól kezdve, amikor megalakitottuk ujra a magyarországi szociáldemokrata pártot és pártunk viszonyait a többi országok pártjaihoz viszonyitva kimondottuk, hogy a magyarországi munkásság a II. Internacionále alapján áll, ettől kezdve szeretném elmondani birálatomat és szeretnék beszélni arról is, ami sem Farkas elvtárs szóbeli jelentésében, sem az irásbeli jelentésben nincs benne. Legelőször is meg kell állapitani azt, hogy azon a nevezetes augusztusi napon, amikor a romok tetejére fölálltunk, bizony nagyon kevesen voltunk, akik a párt munkáját megkezdtük és a pártszervezetek kiépitéséhez hozzáfogtunk. A pártvezetőség egyes tagjai szerettek volna erős lendületet adni a munkásmozgalomnak, de nem kapták meg azt a támogatást, amelyre szükség volt. Nagyon sokan arra hivatkoztak, hogy nem tehetnek semmit, mindenütt ott van az államhatóság megbizottja, nem tudnak erőteljes munkát kifejteni, mert ki vannak téve annak, hogy őket is elhurcolják. Ennek a pártszervezeti gyöngeségnek tudható be az, ami nagyon eklatánsan nyilatkozott meg a választásokon, hogy sok kerületet elvesztettünk, olyanokat, amelyeket megnyerhettünk volna, ha pártszervezeteink ki lettek volna épitve.

Ha azonban történtek baklövések, ennek okát nem egyedül a pártvezetőségben látom, hanem önmagunknak is szemrehányást tehetünk. Mert ha azok az elvtársak, akik ma itt ilyen szerepet játszanak, összejöttek volna, rávették volna magukat a mozgalom irányitására, offenzivába léptek volna, akkor sokkal erőteljesebb munkát lehetett volna végeznie a pártvezetőségnek is. (Zaj.) Ugyancsak igy állunk az országos nőmunkásmozgalommal is. Az országos nőmunkásmozgalom erőtlen, nemlétező valami, mert ugy külsőleg, mint belsőleg sem a pártvezetőség, sem pedig más soha nem érdeklődött a mozgalom iránt. Ne csak a pártvezetőségnek tegyünk szemrehányást, hanem magunknak is, mert az adott helyzetben erősebb lökést adhattunk volna és erőteljesebb utra vihettük volna a mozgalmat. Egy nagyon fontos tényezőről kell még emlitést tennem, az oktatás kérdéséről. Tudjuk, hogy minden forradalom után a föltörekvő ellenforradalmi reakció igyekszik az országban rendet csinálni. Magyarországon is következett a rendcsinálás és én csak azokról a nagy bünökről akarok beszélni, amelyek a rendcsinálásnál bekövetkeztek és amelyeknek következményeit rettenetesen érzik Budapesten is, de különösen a vidéken. Kétségbeejtő, hogy ma, amikor egy erős munkásmozgalom van, rettenetes hiányában vagyunk a vezetőknek. Különösen a pártszervezetek vezetőinek hiányát érezzük. Találják meg minden párt- és szakszervezeti vezető részére a lehetőséget, hogy továbbképezze magát. Meg kell hozni minden áldozatot, hogy a pártvezetőségnek a kongresszus megadja a hatalmat először a vezetőket, később az egész munkásságot rendszeres előadásokon nevelni. Álljon oda mindenki, aki tanitani tud és adják meg az anyagi lehetőséget a pártnak, hogy ezt keresztül tudja vinni. Meg kell szervezni a kerületi munkásoktatásokat, mert másként a munkásság szélsőségek karjaiba menekül. Ami különösen a rendtörvényre vonatkozik, azt jegyzem meg, hogy a kivételes hatalom ideje lejárt és az ország szabad levegő után kivánkozik. A kivételes hatalmat hatályon kivül kell helyezni. Meg kell állapitani, hogy nem is az országnak van szüksége a további kivételes hatalomra, hanem a reakciónak van szüksége, hogy a berendezkedését biztositsa. Meg fogják csinálni, de csak hadd jöjjön a rendtörvény. Ha a németországi elvtársak kibirták 12 esztendeig a szocialista

törvényt, mi is ki fogjuk birni. Kibirtuk mi a Tisza-féle rendszert, kibirjuk majd ezt is. Még csak egynéhány szót akarok a Népszava irásához hozzászólni. Több izben megtörtént, hogy fölszólitott a pártvezetőség, hogy a kerületeink pártszervezetéről a Népszavában tudósitást irjunk. Megtettük, azonban a Népszava szerkesztősége bizonyos indolenciával kezelte a cikkeket. Bizonyos pártok közleményét, amelyek nem a szocialista párthoz tartoznak, egész terjedelmében közölte a Népszava, mint például a 48-as függetlenségi párt közleményeit, a miénknek ellenben csak a negyedrészét hagyta meg. A pártvezetőség jelentését tudomásul veszem. Kérem a XI. pártszervezet inditványát (lásd a 2. számu inditványt a 88. lapon) elfogadni.

Elnök: Figyelmeztetem az elvtársakat, hogy fölszólalásaikba a rendtörvényt ne keverjék bele, mert erről külön napirendpont van.

Radó Gyula (Budapest): Olyan szépséghibája van a kongresszusnak, amelyet restelnék, ha igy maradna. Farkas elvtárs megemlitette jelentésében, hogy Garami elvtárs nyilatkozatot küldött, amelyet egy pár szóval elintézett. A pártvezetőség tartozik Garami elvtársnak, de tartozik nekünk is azzal, hogy ezt a nyilatkozatot itt előadja. Kérem, hogy ezt a nyilatkozatot itt olvassák föl.

Farkas István előadó: Ez nem képezheti vita tárgyát. Garami nem ide küldte a nyilatkozatát, ahová küldte, ott meg fog jelenni.

Révész Zsigmond (Budapest, nyomdász): Mint egy szép virágcsokorban néhány szerény szál, ugy huzódik meg a pártvezetőségi jelentésben a pártszervezetek jelentése. Amilyen röviden elintézi a pártvezetőség jelentése, olyan röviden intézte el Farkas elvtárs is a pártszervezeteket. Amikor a kommün bukása után mindenki félreállott, akkor a pártszervezetekben egypár névtelen ember odaállott és meg próbálta menteni, ami menthető. Akkor ezek a lelkes emberek semmiféle támogatást nem kaptak a pártvezetőségtől. Egyetlenegyszer nem történt meg, hogy abba a kerületbe, amelyben én vagyok, két esztendeig pártvezetőségi tag eljött volna. Ezeket az embereket ez a dolog nem tántoritotta el és végezték a napszámosmunkát. Mikor a második választási mozgalom megindult, akkor szerencséltetett meg bennünket a pártvezetőség egypár tagja.

Farkas István előadó: Nem jól emlékszik.

Révész Zsigmond: Én jól emlékszem. Megindultak a választási küzdelmek. Amikor láttuk a választásoknál, hogy mennyit jelent egy jól megszervezett pártszervezet, akkor bünös mulasztás volt a pártvezetőség részéről, hogy a pártszervezeteket elhanyagolta. De megállapitom azt is, hogy az utóbbi időben a pártvezetőség észrevette ezt, hozzálátott a pártszervezetek megerősitéséhez és fölszólalásom csak azt akarja eredményezni, hogy az uj pártvezetőség több gondot forditson a pártszervezetekre. Ha ezt fogja a pártvezetőség szem előtt tartani, akkor hiszem, hogy a magyar munkásmozgalmat semmiféle rendtörvény megdönteni nem fogja tudni.

Deutsch Jenő (Budapest, kereskedelmi alkalmazott): Nem volt még kongresszus, ahol minden ember meg lett volna elégedve a pártvezetőség müködésével. *(Fölkiáltás: Nem is volna helyes!)* Nem is volna lehetséges. De ha a pártvezetőség müködését kritizálom, akkor a kritikát mindenképen alkalmazni kell a viszonyokhoz, amelyben a pártvezetőség kénytelen dolgozni. Amikor kilenc esztendő óta ma van az első pártgyülés, a fölszólalásokban

tárgyilagosság szempontjai legyenek kidomboritva. Hiszen mindazoknak, akik a pártéletben résztvesznek, szemük előtt van még ma is a háboru kitörése, hogy a párt mennyire harcolt, mennyire dolgozott a háboru ellen. Amidőn a háboru kitört, a párt egy része elsüggedt, másik része pedig kénytelen volt a háboru szolgálatába állani. A magyarországi szociáldemokrata párt az egyedüli volt az országban, amely már akkor megmondotta, hogy ez a háboru Magyarországra csak romlást, pusztulást és szenvedést hozhat. A tömegek éljenezték a háborut, az a tömeg, amelynek nem volt köze a szocializmushoz és amelyet mindenkor föl lehet használni egyeseknek, hogy a maguk célját szolgálják. Emlékeznek az elvtársak még arra a plakátra, amelyen az állt, hogy mindent megfontoltam és meggondoltam. Pedig az a mondat, hogy mindent megfontoltam és meggondoltam, mégsem volt, ugy látszik, megfontolva. Minden vesztett háborunak forradalom a következménye. *(Fölkiáltás: Ez történelmi tény!)* Ma még ugy érzem, korai a forradalmakkal foglalkozni. Egyrészt nincs meg a lehetőség, másrészt nagyon közel esik hozzánk. Azonban azt a vádat ezen a helyen vissza kell utasitani, amelyet a párttal szemben állitanak, hogy a párt volt az, amely egyrészt a forradalmat csinálta, másrészt az összeomlást előidézte. A párt csak az események forgatagа révén került a forradalom élére, de nem volt résztvevője a forradalom előkészitésének. A forradalmat a kapitalizmus, a militarizmus és az agressziv nacionalizmus idézte elő azzal, hogy háboruba keverte az országot. Ha nem lett volna háboru, másként állanának a dolgok. Ha ebben az országban meg lehetett volna a fejlődés révén a szociáldemokrata pártnak erősödnie, ha a szociáldemokrata pártnak már a háboru előtt nagyobb lett volna a befolyása a közügyekre, akkor a háboru sem okozta volna azt a pusztitást, amelyet okozott. Mert mi történt a háboru befejeztekor? Azok, akik hatalmon voltak, kétségbeesve látták, hogy ez az ország hová jutott. Mentésre gondolni nem tudtak és azok, akik ma annyi vádat, annyi szennyet hánynak a pártra, akkor, amikor az országot meg kellett volna menteni, nem voltak seholsem láthatók. A kormánynak, ha valóban az ország érdekeit tartja szem előtt és konszolidációt akar és nemcsak hirdet, akkor a párt működését semmiféle vonatkozásban nem szabad akadályozni, mert a szociáldemokrata párt az egyedüli párt az országban, amely a romokon épiteni tud, amely az igazi fejlődést hirdeti és Magyarországot meg tudja menteni. A szociáldemokrata párt itt Magyarországon ma is két szélsőség ellen kénytelen harcolni. Az egyik a baloldali *(Fölkiáltások: Hol a baloldali?)*, a másik a jobboldali szélsőség. A bolsevizmus és a szélső reakció ugyanegy forrásból táplálkozik. *(Fölkiáltások: Itt nincsenek bolsevisták!)* Nem véletlen, hogy Magyarországon és Oroszországban tört ki először a bolsevizmus. Biró Lajos mondja egyik könyvében, hogy milyen szép ország Magyarország, épp oly szép ország, mint Oroszország. Ez ellen az állapot ellen harcolt a párt a háboru előtt, ez ellen dolgozott a háboru alatt, ez ellen dolgozik ma is, és ha a pártvezetőség jelentését nézem, kénytelen vagyok megállapitani, hogy ilyen viszonyok között a pártvezetőség megtette, amit lehetett. Nem elégitett ki mindenkit? Hát van az országban, a pártban egyetlenegy ember is, akit az ország viszonyai kielégitenek? *(Fölkiáltás: A párt viszonyai sem!)* Ha nézem, hogy mi a hiba, akkor Pajor elvtársam kritikáját nem tudom magaménak tenni. Pajor jó pallérozásu szónok, aki teljesen tudja s tisztában van azzal, hogy amit mond, mit szolgáljon azzal. A kritikának egyedüli alapja, hogy

amit kritizálok, arról megállapitom, kimutatom, hogy rosszul volt csinálva, meghatározom, mit kellett volna csinálni. Ha igy van, a kritika helyes és termékeny. Szeretném nagyon hüen citálni Pajor elvtárs szavait: „Nagy hiba volt Friedrichhel nem tárgyalni", ezt mondta. De később megállapitja, hogy az volt a hiba, hogy Bethlennel tárgyaltak. Kritikát mondani könnyü dolog, helyes elhatározás a kellő pillanatban sokkal nehezebb. Ha ilymódon kritizálnak, ezt a kritikát üdvösnek nem találom. A másik kritikája Pajor elvtársnak Saly elvtárssal szemben volt. Én nem tartozom azok közé, akik azt mondják, hogy ő meg fogja védeni tudni magát, én azt mondom, hogy a kongresszusnak és másoknak is véleményt kell mondani efelől. Én rám nem mondhatják, hogy pártalkalmazott vagyok, és ezért megállapitom, hogy Saly elvtársammal szemben használt kritika nemcsak igaztalan, hanem izlésteien is volt. Amikor arról beszél Pajor elvtárs, hogy sokorópátkaiak vannak a pártvezetőségben, nem nevezte meg, hogy kik azok. Erre én csak azt mondhatom, hogy az ő kritikája is nagyon sokorópátkai volt. Nem védem a pártvezetőséget, de azt tudom, hogy életveszélyes munkát végzett. A magyar munkásság életerejét képviseli. Kétségtelenül igaz, hogy az elvtársak megfelelő módon végezték munkájukat, miután igy végezték el, azért én a pártvezetőség jelentését tudomásul veszem. *(Taps.)*

Elnök: A pártgyülés tanácskozásait délután 3 óráig fölfüggesztem.

Délutáni ülés.

(A délutáni tárgyalás 3 órakor kezdődött.)

Gyürey Rudolf elnök: Tisztelt kongresszus! A tanácskozásokat megnyitom. Mielőtt a tanácskozást folytatjuk, arra kérem az elvtársakat, hogy sziveskedjenek az ügyrendhez tartani magukat, mert rövid idő áll rendelkezésünkre. Következik Gyurkovics elvtárs.

Gyurkovics Károly (Budapest, postás): Engedtessék meg nekem, hogy beszédemet Adynak, a halhatatlan költőnek verssoraival kezdjem: „Sósabbak a mi könnyink s a fájdalmak is mások, ezerszer Messiások a magyar Messiások". Ez ezerszeresen igaz a magyar Messiásokra, akik minden börtönbüntetést türve, hirdették a szocializmus igéit és minden elnyomatás és megfélemlités dacára, tovább harcoltak az emberi jogokért, a szabadságért és igazságért, amely minden jók legjava, amelyet megtalálni nem lehet, de amelyet keresni kötelességünk. Kötelességének ismerte ezt el a magyar szocialista munkásság is. Két föladata van ennek a szocialista kongresszusnak: hogy birálatot mondjon a pártvezetőség több évi müködéséről és hogy irányt szabjon az eljövendő pártvezetőségnek. Vissza kell nyulnom 1919 augusztusáig, amikor a pártvezetőség részéről taktikai tévedéseket láttunk. Farkas elvtárs tegnap azt mondotta, hogy Garami elvtárs annak idején szintén a Clerk-féle koncentrációs kormány megalakitása mellett volt. Ugyanezt mondja a pártvezetőség által kiadott jelentés is, azzal a csekélyke kis hibával, hogy a pártvezetőség jelentése Garaminak 1919 augusztus 24-iki beszédével támogatja ezt az állitást. Ezzel szemben a történelmi tény az, hogy a Clerk-féle megállapodás november közepe felé történt. Már most igaz a pártvezetőségnek az a megállapitása, hogy Garami elvtárs augusztus 24-én amellett volt, hogy meg kell csinálni a koncentrációt akkor, ha ez biztositja nekünk azt a demokratikus fejlődést, amely mellett Magyarország-

got lábra lehet állitani. Azonban Garami elvtársnak november 23-án már más volt a véleménye.

Farkas István előadó: Azt én jobban tudom, mint Ön. Ön nem volt ott.

Gyurkovics Károly: Miért mondott akkor mást, Farkas elvtárs? Én csak megállapitottam a tényt. Garami elvtárs megállapitja „Forrongó Magyarország" cimü müvében azt, hogy minden jobb meggyőződése ellenére, bizonyos egyéni törtetés folytán ment bele a párt . . .

Farkas István: Ezt nem mondta. Azt hiszem, ez ellen Garami fog leginkább tiltakozni.

Büchler József: Ez nincs benne. *(Folytonos zaj és ellentmondások.)*

Gyurkovics Károly: Nem beszélek arról, hogy a szociáldemokrata párt vezetősége, amely annak idején belement a Clerk-féle koncentrációs kormányba, kénytelen volt pár hónap alatt belátni, hogy képtelen bármilyen csekélységet elérni és kénytelen volt a koncentrációból való kivonulást elhatározni, de akkor már semmi néven nevezendő hatása a kivonulásnak nem volt. Garami annyira ellene volt a koncentrációs kormánynak, hogy annak megalakulása után rögtön elment az országból. Azután a párt passzivitásba ment és két évig csönd volt Magyarországon a szociáldemokrata párt részéről. Ellenben hangos volt az ország egyéb dolgoktól. A kormány türhetetlennek tartotta ezt a csöndességet, tekintettel arra, hogy jött a békeszerződés. Érezte a szükségét annak, hogy a magyar szociáldemokrata munkásság felé bizonyos közeledést tanusitson és akkor azután bizonyos kérdésekben a párt felé kezdett közeledni még pedig előbb a Fogyasztási Szövetkezet kérdésében, azután az amnesztia és egyéb szabadságjogok kérdésében. Amikor hallottuk a hirét, hogy milyen megállapodás készül a kormánnyal, kérdőre vontuk a pártvezetőséget, mi igaz abból a hirből, hogy a Fogyasztási Szövetkezet ügyében valami történik. Akkor a pártvezetőség egyszerüen valótlannak jelentette ezt ki, kijelentvén, hogy semmi néven nevezendő tárgyalások nem folynak a Szövetkezet ügyében. *(Zaj.)*

Farkas István: Ezt maga sem hiszi el.

Gyurkovics: Legnagyobb meglepetésünkre azután egyszerre csak a két paktummal odajöttek a pártválasztmány elé. Természetes, hogy akkor már semmit sem lehetett csinálni.

Farkas István: Uj iskola készül: a hazugságok iskolája.

Gyurkovics: A másik dolog, amit én sulyos tévedésnek tartok a párt részéről, az az, hogy abba a bizonyos megegyezésbe belement a párt, hogy bizonyos ellenszolgálatok fejében bizonyos tágitás álljon be az állampolgári jogok terén. Akkor rögtön kifejtettük aggodalmainkat, hogy sulyos felelősség hárul a szociáldemokrata pártra, amikor egy ilyen — nézetünk szerint — lehetetlen paktumba belemegy, azonban a helyzet az volt akkor is, mint mindig, hogy amikor valami kritika elhangzik a pártban, akkor sorban álltak föl az elvtársak és lebunkózták azokat, akik ellenvéleményt mondtak.

Farkas István: Hányan haltak bele a lebunkózásba? *(Derültség.)*

Gyurkovics: Az volt az érzésünk akkor, hogy mindazokat a sulyos erkölcsi tőkéket, amelyeket a magyar munkásosztály számtalan mártirjával szerzett meg, ugy a külföld, mint a belföld felé, veszélyeztették. És itt kénytelen vagyok Propper elvtársnak tegnapi szép beszédével foglalkozni. Propper elvtárs nagyon patétikus hangon kijelentette, hogy vállalja az erkölcsi felelősséget mindenért, mert ő máskor is megtenné ugyanazt, ha arról volna szó,

hogy 1500 munkástársát kihozhatná a börtönből. De amikor arról volt szó, hogy ezzel a ténnyel meghosszabbitjuk azoknak a börtönét, akik bentmaradnak a börtönben, akkor én nem mertem volna vállalni az erkölcsi felelősséget azért a bizonyos paktumért.

Elnök: Az elvtársnak egy perce van még, tessék rövidebbre fogni.

Gyurkovics: A taktikai hibák sorozatához tartozott a következő állomás, amikor is a párt kimondta azt, hogy a választásokon résztvesz. A pártválasztmányban akkor is elmondtuk aggodalmainkat. Nem volt meg az alkotmányos előföltétele annak, hogy ebben a választásban a magyarországi néptömegek szabadon megnyilvánithassák akaratukat. Akkor arra az álláspontra helyezkedtünk, hogy sem a pártválasztmány, amely 3—4 év óta nem volt ujraválasztva, sem a pártvezetőség, amely szintén hasonló helyzetben volt, nem veheti magára azt a sulyos erkölcsi és szociális felelősséget, hogy egy ilyen sorsdöntő kérdésben határozzon. Azt inditványoztuk, hogy hivják össze a kongresszust.

Elnök *(csönget):* A 10 perc letelt. Igen tisztelt elvtársaim, lehetetlen helyzet az, hogy az elvtársak a szólási időt mindig meghosszabbitják. Ez mások rovására történik, hiszen többen is vannak, akik föl akarnak szólalni. Nem lehet az időt mesterségesen eltölteni. Figyelmeztettem az elvtársat kellő időben. Egyébként szavazásra teszem fel a kérdést: aki hozzájárul ahhoz, hogy az elvtárs beszédét folytassa, sziveskedjék a kezét fölemelni. *(Megtörténik.)* Kérek ellenpróbát. *(Megtörténik.)* Megállapitom, hogy *a kongresszus nem járul hozzá,* hogy tovább beszéljen.

Mikó István (Székesfehérvár): Amikor 1919-ben megbukott a kommün, a magyarországi szociáldemokrata párt ujra visszatért régi álláspontjára és voltak elvtársak, akik fölvették ujra a küzdelmet és ujra azon fáradoztak, hogy kiépitsék a szociáldemokrata pártot. Természetesen nem állhatja meg a helyét az, amit Proper elvtárs tegnap mondott, hogy ketten-hárman jöttek a romok tetejére és ők irányitották Magyarországon a szociáldemokrata párt kezdő munkáját. A vidéken is voltak elvtársak, akik odaálltak a romok tetejére és azon törekedtek, hogy ujraépitsék Magyarországon a szociáldemokrata pártot. Minden sirás és könyörgés dacára két évig a központi pártvezetőség egyáltalában nem törődött azzal, hogy mit csinálnak vidéken az elvtársak. *(Föllkiáltások: Nem áll!)* 1922 januárban ébredt csak arra a tudatra, hogy szükség lesz a vidékre, mert közeledik a választás. Mellékes, hogy engem hogyan fognak vádolni vagy terrorizálni egyes elvtársak, de meg kell látni, hogy abban a megyében, ahová én való vagyok, rosszalásukat fejezik ki az elvtársak a pártnak azon a ténykedésén, hogy paktumot kötött a kormánnyal és azt még a mai napig sem hozta nyilvánosságra és még a kongresszus elé sem hozta, hogy legalább a kiküldöttek tudomást szerezzenek arról a paktumról. *(Ellentmondások, zaj.)* Ez föltétlenül sérelmes és helytelen, mert én azt hiszem, hogy joga van a vidéknek is, a budapesti munkásságnak is megkérdezni, hogy mit csinál az a pártvezetőség. Ha a bizalmat beléhelyezzük, tudni akarjuk azt is, mit csinál a munkásság érdekében. A másik szomoru dolog ott történt meg, hogy bár a pártszabályzat is világosan előirja, hogy a vidéket meg kell hallgatni, mielőtt belemegy a párt az országos választásokba, ezt nem tették meg. Határozati javaslatot küldtünk föl arról, hogy kit kérünk jelöltnek Székesfehérvárra. Ezt a határozatot még a pártvezetőség elé sem terjesztették. Küldöttségileg kerestük föl a pártvezetőséget, hogy másitsa meg a jelölést, mert a jelölt elvtársat nem akarom ugyan személyében támadni, azonban sokkal jobb, sokkal megfelelőbb elvtárs jöhetett volna oda, aki biztosan elhozta volna a mandátumot. Azonban, mert egy olyan

gyönge elvtársat jelöltek, a kerület elveszett számunkra. *(Nagy zaj. Fölkiáltások: Hol a pártfegyelem?)* A pártfegyelmet megtartottuk, mert azért dolgoztunk! Helytelenitem azt is, hogy a jelentésben van ugyan szó 2—3 mártirról, akik a reakció tobzódása folytán mártirhalált haltak, azonban a sok szürke elvtársunkról nincsen jelentés.

Még egyet: a pénzügyi kérdésről. A jelentésben nagy deficitet látunk. Határozottan deficitnek kell minősiteni, mert amikor arról beszélünk, hogy Csonkamagyarország nem bir el annyi tisztviselőt és redukálni kell a tisztviselők számát, mert nem birja el Magyarország népe, ugyanakkor a pártvezetőség 9 titkárt állit be a titkárságba.

Farkas István: És Székesfehérvárott miért veszekednek érte?

Mikó István: Az más kérdés. *(Derültség.)* Nagymagyarországon két titkár volt és két titkár el tudta intézni Magyarország pártügyeit. A Népszavánál is megvan az, hogy az ott alkalmazott elvtársak dijazása közt aránytalanság van.

Elnök: A 10 perc letelt. Kivánja-e a kongresszus, hogy az elvtárs beszédét folytassa? Aki kivánja, az tartsa föl a kezét. *(Megtörténik.)* Kérek ellenpróbát. *(Megtörténik.) A többség nem kivánja.*

Szilágyi Gyula (Budapest): A pártvezetőség, illetve Farkas elvtárs jelentésével szemben a fölszólalók komoly része azt vetette föl, hogy a párt tévedése és botlása onnan ered, hogy nem volt meg a szükséges pártdemokrácia. Amikor erre válaszolt Propper elvtárs, azt az egyedüli és hatásos választ vágta ki, hogy a felelősséget vállalja, annál is inkább, mert mindent, amit tettek, jó szándékból tettek, amit én nem is vonok kétségbe. Azonban a pártéletben az elért eredmények a fontosak. A legfontosabb volt szerintem az az érv, hogy ki kellett hozni az elvtársak ezreit a börtönből. Ez olyan érv, amely megáll, sőt még inkább megállott volna, ha azt láttam volna, hogy azelőtt is épp oly eréllyel siettek volna a segitségükre, amint azt meg lehetett volna tenni. Mert 1919. évben nem lehetett ezt látni. 1920-ban el kellett volna már érni oda, hogy anyagilag támogassuk a börtönben szenvedőket, családjaikat, a feleségeiket és gyermekeiket. Ez nem történt meg olyan mértékben, ahogy azt a szociáldemokrata pártnak meg kellett volna tenni. Pedig meg lehetett volna tenni, mutatja ezt egyes elvtársainknak lelkes egyéni munkája, akik megcsinálták, hogy egyes elvtársak nemcsak alamizsnát kaptak, hanem jelentős segélyt is. *(Fölkiáltások: Éljen Hébelt!)* Ez kétféle rosszat eredményezett. Az egyik az, hogy a börtönből kijött emberek egyszerüen ugy vették a dolgot, mintha a párt ugy a bebörtönzötteket, mint a kiüldözötteket megtagadta volna. A másik pedig az, hogy az agent provokatőrökkel dolgozó bolsevista mozgalom ezekben az elkeseredett és a börtön pszichózisa alatt álló emberekben találta meg azokat az alanyokat, amelyek támogatják őket s amelyeket ujból romlásba döntött. Én szükségesnek tartom, amit a pártválasztmányban is megtettem, erre vonatkozó javaslatomat előterjeszteni, hogy tudniillik az összes börtönbe került mártirjaink történetét irassuk meg. másodszor, tekintettel arra, hogy közel félezren szenvednek börtönökben olyanok, akik nem kommunisták — hiszen a kommunistákat kivitték Oroszországba, ma szürke szocialista közkatonák vannak bebörtönözve — ezeknek érdekében országos akciót inditson a párt. Amint áldozatot tudott hozni a párt a választásokért, én hiszem, hogy meg fogja hozni ezt az áldozatot a bebörtönzöttekért és ugyanazzal a lelkesedéssel fogja végrehajtani azt. Én tehát bátor vagyok határozati javaslatot benyujtani. (Olvassa a 13. számu inditványt. Lásd a 91. lapon.) Ez a határozati javaslat csupán azt szolgálja, hogy az indokolatlan

keserüséget levezesse. Ha van más vélemény, az forrjon össze egy egységes akaratban. Akik a párt belső demokráciáját követelik, bármily különálló tábornak is látszanak, mindig egységesen, szilárdan kitartanak a reakcióval szemben. *(Taps.)*

Büchler József titkár: Én, amikor a párt föladatát nézem, nem vagyok hajlandó arra, hogy hátranézzek és csak azt nézzem, hogy mi történt eddig. Előre kell néznünk, ha azt akarjuk, hogy a magyar munkásmozgalom az egészséges fejlődés útjára terelődjék. Előretekintvén, a legfontosabb föladatát a pártnak abban látom, hogy foglalkoznunk kell, még pedig sokkal intenzivebben, mint eddig, a pártszervezeti kérdéssel. A pártszervezeti kérdés olyan elhanyagolt ma, mint azelőtt régen volt. Meg kell mondani nyiltan, hogy ennek nem a pártvezetőség vagy a pártszervezetekben dolgozó elvtársak az okai, hanem főképen a szakszervezetekben müködő elvtársak, akik a pártszervezeti kérdést másodrendü kérdésnek tekintik. A pártszervezeteknek ma is olyan kicsinyes problémák megoldásával kell foglalkozniok, mint például a helyiségkérdés. A pártszervezeteknek nincs helyiségük. Budapesten igen sok pártszervezet van koresmákban elhelyezve, holott a szakszervezetek odaadhatnák hetenként egyetlen egy estére, a szerdai napra a helyiségeiket, mert enélkül a pártszervezetek képtelenek arra, hogy egészséges munkálkodást fejtsenek ki. A szakszervezetektől még azt kell kérnem, hogy a szerdai napokat tegyék szabaddá. Tudom, hogy a szakszervezetek a mai lehetetlenül rossz gazdasági viszonyok közepette igen nehéz viszonyok között élnek. Tudom, hogy a bérmozgalmak mennyire lefoglalják nemcsak a szakszervezeti vezetőket, de a szakszervezeti helyiségeket is. Ennek ellenére is, hitem szerint, meg lehetne csinálni, hogy a szerdai napot mindenféle szakszervezeti munka alól fölszabaditsuk. Fölhivom a szakszervezetek igen tisztelt képviselőit, méltóztassanak megnézni a külföldi mozgalmakat, ahol a pártnapon nincs szakszervezeti élet, hanem az elvtársak mind elmennek pártszervezeteikbe és ott fejtenek ki bizonyos párttevékenységet. A pártszervezeti mozgalom épp oly gyönge most is, mint amilyen hat-nyolc évvel ezelőtt volt, és ha azt akarjuk, hogy ez a mozgalom megerősödjék és előrelendüljön, mindannyiunknak segiteni kell ebben a munkában. A pártszervezeti mozgalomban van egypár lelkes szakszervezeti ember is, akik annak ellenére, hogy szakszervezeteikben is vezető poziciókat foglalnak el, mégis elmennek a pártszervezetekbe és ott is teljesitik szocialista kötelességüket. Kell, hogy mindannyian megértsük végre a pártszervezeti kérdés fontosságát. Itt vannak a községi választások, amelyeket végigharcolni egészséges pártszervezetek nélkül lehetetlen lesz. Látták az elvtársak a nemzetgyülési választásokat, ahol a pártszervezetek igen szépen és becsületesen végezték el a munkájukat. Ha most ezt belátjuk, akkor azt is meg kell látnunk, hogy az elkövetkező községi választások idejére még fokozottabb szükség van arra, hogy az elvtársak a pártszervezeti mozgalmat ne kezeljék olyan mostohán, mint eddig. A másik fontos dolog az oktatás kérdése. Megitélésem szerint ez az, amiről többet kellett volna beszélni, mint a paktumról, mert az oktatás a párt legégetőbb problémái közé tartozik. A helyzet az, hogy a magyar munkásmozgalom olyan hallatlan vérveszteségen ment keresztül, amilyenen a világon talán egyetlen mozgalom sem eddig. Azoknak a vezetőknek, akik ittmaradtak a mozgalom élén, félve kell arra gondolniok, hogy mi lesz, ha valahol kidől egy ember és ime nincs uj generáció, nincs uj ember, akit a helyére oda lehetne állitani. A nevelés, az oktatás kérdése igen

fontos dolog. Teljesen mellékes kérdés az most e pillanatban, hogy melyek azok a módszerek, amelyekkel a nevelést előre lehet vinni, szemináriumi módszer szerint tanítsunk-e, vagy pedig egy-egy kerek előadást adjunk-e a pártszervezetekben vagy a szakszervezetekben. A módszer mellékes. Minthogy most intenziven foglalkozunk a kérdéssel, meg fogjuk tudni állapítani már a tavaszra, hogy melyik módszert alkalmazzuk a jövőben. Nagyon helyeslem és a magam részéről elfogadom a XI. pártszervezet indítványát a pártiskola felállítására vonatkozólag. A pártiskola a nevelés és oktatás kérdését, hitem szerint, egy csapásra meg fogja oldani. A pártiskolában kell összegyűjteni azokat az embereket, akik képesek a továbbfejlődésre. Ezt a pártiskolát, akármilyen anyagi áldozatokba kerüljön is, meg kell csinálni. És azt is ki kell jelentnem, hogy az oktatás kérdése a pártiskolával kapcsolatosan az a kérdés, amelyre nem kell sajnálni a pénzáldozatot, akármilyen nagy is legyen az, mert ez a befektetés meg fogja hozni a maga gyümölcsét. Ezek voltak azok a kisebb dolgok, amelyekre fontosságuknál fogva föl akartam hívni az elvtársak figyelmét, hogy ezekkel foglalkozzunk. Tessék ezekkel a dolgokkal kimenni az elvtársak közé és közvéleményt csinalni ennek a kérdésnek. Legyen a párt életének belső kérdései között ez a kérdés az a gerinc, amelyre a legnagyobb sulyt fektessük. *(Taps.)*

Elnök: Sürgősségi indítványt nyujtott be Fodor József elvtárs.

Fodor József (Tatabánya): Az itt elhangzott kritikának a hosszadalmassága egy kicsit untat minket. *(Zaj.)* Nekünk a bányamunkások kongresszusán fontos kérdésről kell tanácskoznunk. Otthon pedig be kell számolnunk arról, hogy mi lesz a sajtó-, a gyülekezési és egyesülési szabadsággal és főleg a rendtörvénnyel. Nekünk holnap gyülésünk van és ezért szeretnénk, hogy ennél a kérdésnél résztvehessünk és állást foglaljunk a jövőre nézve, hogy mi történik, ha a rendjavaslatból törvény lesz. *(Közbeszólás: Ez nem tartozik az ügyrendhez.)* Javasolom, hogy a *vitát zárjuk le* és térjünk át napirendünk második pontjára.

Elnök: Az ügyrend értelmében egy szónok ellene, egy szónok mellette szólalhat föl.

Riesz József (Budapest, építőmunkás): Kilenc éve annak, hogy pártkongresszust tarthattunk. Ezért nem lehet elsietni a jelentés ügyét azért, hogy a vidékiek ne kerüljenek szóhoz. Mert az sem járja, hogy az elvtárs vidéki kiküldöttnek mondja magát, mert ő csak naponta jár be a bányamunkásszövetséghez. A sürgősségi indítvány elvetését ajánlom.

Sterbinszky Lipót (Budapest, építőmunkás): A kongresszus komolyságát látom veszélyben, amikor egyes elvtársak antipátiából a pártvezetőséget állandóan támadják. Emiatt nem szabad másfél napot eltölteni hiábavaló beszédekkel. Ugy találom, hogy a kongresszus méltóságának megóvása érdekében teszi, ha a sürgősségi indítványt elfogadja. Szofizma a demokráciára hivatkozni és nem akarni magát a többség határozatának alávetni. *(Zaj, közbeszólások.)* Én az indítvány elfogadását ajánlom.

Elnök: Szavazásra teszem föl a kérdést. Aki a vita lezárása mellett van, szíveskedjék a kezét fölemelni. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Aki az indítványt nem fogadja el, emelje föl a kezét. *(Megtörténik.)* Köszönöm. *A többség határozata folytán a vitát bezárom.* Zárszó jogán a szó Pajor Rudolf elvtársat illeti.

Pajor Rudolf zárszava.

Pajor Rudolf: A tegnapi és a mai nap folyamán az elvtársak tulnyomó részben az én beszédemmel foglalkoztak. Engedjék meg, hogy erre vonatkozólag néhány megjegyzést tegyek. Minden ember tisztában lehet azzal, hogy én egy ház rosszul épitett voltát kritizálom, akkor nem hagyhatom szó nélkül az épitőmestert. Természetes, hogy szükségszerüen érintenem kellett a vezéreket, akik ezt a mozgalmat irányitják. Azonban távol állott tőlem a szándék, hogy bárkit egyéni becsületében megtámadjak. *(Zaj.)* Egy megjegyzést, egy jelzőt használtam, amely nagyon fájt, nem is a pártvezéreknek, hanem a hiveiknek. *(Zaj.)* Ez inkább tréfás megjegyzés volt. Azt akartam ezzel mondani, hogy ma nem vagyunk abban a helyzetben, hogy olyan szellemi tőkével rendelkezzünk, mint amilyennel kellene. Ez nem egyéni kérdés, hanem a munkásmozgalom tragédiája. *(Közbeszólás: Tönkretesz szakmákat; az a tragédia!)* Hogy én nem vagyok megelégedve a párt gazdasági politikájával, hogy az, aki vezető állásban van, nem ért a gazdasági szituációhoz, ez nem jelenti azt, hogy az illető nem becsületes ember. Nem engedem meg, hogy olyat magyarázzanak bele a beszédembe, amit nem mondottam. Propper elvtárs nagyszerü szónoki lendülettel nem arról beszélt, amit én mondottam. Kérdem Propper elvtársat: volt-e egyetlen olyan szó a beszédemben, ahol én a munkásmozgalom helyes magatartását és fejlődését leszóltam, avagy értékét lebecsültem volna? Legyen meggyőződve, Propper elvtárs, én igazán áhitatos érzéssel borulok le ama nagy küzdelem előtt, amelyet ma a munkásság lefolytat. Hiszen én is vezetőségi tag voltam, nekem is volt talán némi részem ebben a három esztendei küzdelemben. Amikor meg kell kritizálnom a párt belső életét, nem lehet azt mondani, hogy milyenek voltak a politikai viszonyok. Tessék elhinni, hogy a második ponthoz is lesznek megjegyzéseim és nem a pártvezetőség ellen. Az a kérdés, hogy meg voltunk-e elégedve a pártvezetőség munkájával? Én nem voltam megelégedve. Nem volt az én beszédemben más, mint az, hogy a pártban elfelejtkeztek a belső demokráciáról. Ez nagy baj volt. Arról volt szó, hogy mindenki mondja meg: mivel nincs megelégedve. És amikor ez megtörténik, akkor fölállnak sokan és azt kritizálják, amit én mondtam és nem a pártvezetőséget. *(Zaj.)* Ha kifelé állandóan harcolunk azért, hogy nem türjük, hogy valaki költségvetés megszavazása nélkül kormányozzon, akkor nem türhetjük azt sem, hogy a pártvezetőség három és fél esztendőn keresztül ne keressen alkalmat: a kongresszustól fölhatalmazást kérni. Azt mondja a pártvezetőség, hogy sulyos viszonyok között kellett néhány embernek megállnia a helyét. Amit tettek, becsületes dolog, de ott állnak a munkásság tizezrei is, akik szintén helytállottak és megcsinálták a mozgalmat. Itt volt a Népszava esete. A pártvezetőség fölhivta a munkásságot, hogy előfizetésekkel álljon a Népszava mellé. És megmozdult a magyar munkásság. Ez mutatja, mit érez a munkásság a párttal szemben. De a kritika azt mondja el, hogy mit érez a párt vezetőségével szemben. A fönti eset senkit se jogositson föl arra a gondolatra, hogy a munkásság a pártvezetőség minden lépésével egyetért. Ez tévedés. Én a paktumot sulyos, veszedelmes dolognak tartottam és rámutattam a hibákra, amikor beleestek. Azt mondották, hogy nem lehet tárgyalni olyan politikussal, aki reakciós, de később be hagyták magukat csapni mással és most itt állunk a rendtörvény küszöbén, föloszlattak szervezeteket, embereket ismét bebörtönöztek, dacára annak, hogy 1500 embert kihoztak. Ha az elvtársak visszaemlékeznek, tudják, hogy szóvá tettük ezeket a nagy ügyeket a pártválasztmány előtt. Akkoriban vagy

azt mondták, hogy pártbomlást akarunk, vagy elneveztek szélsőségeseknek, két és feleseknek. Most pedig büszke érzéssel állapitom meg, hogy amit Vandervelde elvtárs délelőtt bejelentett, az megrázta az egész kongresszus szivét. Ha voltak fölfogások, amelyek erre adtak alkalmat, akkor ezek fényesen igazolódtak, de nem a pártvezetőség mellett, hanem azok mellett, akik ezt hirdették. Nyugodjék bele a pártvezetőség, hogy ha bármilyen kellemetlenül mondjuk is meg a véleményünket, azonban, ha ez a kritika idegen részről jönne, ha idegen próbálná megtámadni a szociáldemokrata párt vezetőségét, ott fogja találni az egész magyarországi munkásságot maga mellett. *(Taps.)*

Elnök: Következik a napirend 1. pontjához

az előadó záróbeszéde.

Farkas István előadó: Megállapitom, hogy több fölszólalás hangzott el, de a fölszólalásokban kevés volt a tényleges kritika. Pedig kritikát vártunk, mert kritizálni való anyag elég kinálkozott. A fölszólalók azonban nem mélyedtek bele a tárgyi kritikába, hanem legtöbbje fölületesen szólt a jelentéshez. Elől járt ebben Pajor elvtárs, aki nagy fölületességgel és könnyelmüséggel a tárgyi kritika helyett egyszerü vádaskodással állt elő és megtörtént tényeket ugy állitott be, mint igazságtalanságokat és sérelmeket. Régi szokásához hiven, könnyelmüséggel és fölületességgel kezelte a dolgokat. Akkora fölületességgel, hogy valóban megdöbbentő, hogy olyan régi elvtárs, mint Pajor, ilyen módszerrel dolgozik. A demagógiához hasonló az a módszer, amellyel Pajor fölszólalásában dolgozott. Tények helyett gyanusitásokkal élt, kritika helyett vádakkal dobálódzott, holott azoknak semmi alapjuk, semmi értelmük sincsen. Ha Pajor azt hiszi, hogy neki erre privilégiuma van, ám maradjon meg ebben a hitében, de a pártgyülés a kritikának ezt a módját le fogja szállitani kellő értékére. Pajor azzal kezdte, hogy a pártban nincs demokrácia és a pártvezetőség minden cselekedetében önkényesen járt el és a pártválasztmányt befejezett tények elé állitotta.

Ez a beállitás olyan hamis, mint amilyen fölületes Pajor elvtárs állitása. A pártvezetőség a pártválasztmányt sohasem állitotta befejezett tények elé. A pártválasztmány minden hónapban ülést tartott és a pártvezetőség a pártválaszmány ülésein minden kérdésről referált. Abban a sérelmezett konkrét esetben, amikor a választások előtt a Bethlen-kormánnyal a tárgyalások folytak, ugyanez áll, ami általában. A pártvezetőség előzetesen kikérte a pártválasztmány hozzájárulását a Bethlen-kormánnyal való tárgyalásokhoz és a tárgyalások anyagához. Ha Pajor elvtárs abból indul ki, hogy a pártválasztmány ülésén többször fölszólalt és a pártválasztmány őt leszavazta, ez nem arra vall, hogy a pártban nincs demokrácia, hanem arra, hogy Pajor elvtárs a pártválasztmányt nem tudta megnyerni fölfogásának és ha most utólag, ide a pártgyüléshez fordul e tekintetben panaszával, ugy ez nem azt bizonyitja, hogy a pártban nincs demokrácia, hanem ellenkezőleg, annak a kétségtelen bizonyitéka, hogy Pajor elvtárs a többség határozatát magára nézve nem ismeri el. Pajor elvtárs ilyértelmü panaszkodásával ellenfeleinknek tett szolgálatot, amit azok kétségtelenül ki is fognak használni. Pajor azonban nem állt meg ennél, hanem tovább ment és gyanusitott és azt az állitást is megkockáztatta, hogy a pártvezetőség és a munkásság között szakadék van. Hogy ez miesoda tendenciát szolgál és milyen célzattal dobta be ezt a kongresszus tárgyalásába Pajor elvtárs, azt megérteni nem lehet, mert hiszen ez a beállitás egészen hasonló ahhoz,

amilyeneket ellenfeleink szoknak hangoztatni és amellyel ő szeretné a munkásságot és a vezetőket „külön ellenmással ellentétes fölfogásu tényezőként beállitani". Kereken visszautasitom tehát Pajornak ezt a szokatlan és demagógszerü beállitását, visszautasitom a párt és a munkásság nevében, hiszen a munkások soha nagyobb áldozatot nem hoztak a pártért, egységesebb és hatalmasabb ez a párt soha nem volt, mint az elmult esztendőkben. A munkások a választások tartama alatt oly nagyszerü munkát végeztek, áldozatokat hoztak, keresetüket adták oda és ezrével vettek részt az agitációban, hogy a párt térfoglalását elősegitsék. A tények, a gyakorlat tehát teljesen ellentmond annak, amit Pajor itt fölemlegetett. Pajornak a határozati javaslata gyanusitást tartalmaz a párt és a pártvezetőség ellen, olyan gyanusitást, amelynek semmi alapja nincs. Én tehát arra kérem a kongresszust, hogy Pajornak összes beterjesztett javaslatait a pártgyülés vesse el és ezzel bélyegezze meg azt az eljárást, amelyet Pajor ezen a pártgyülésen tanusitott. Ami a javaslatból fontos, arra vonatkozólag nincs szükség külön határozatra, mert az bennfoglaltatik a pártszervezeti szabályzatban is és a pártvezetőség már korábban foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy a fővárosi végrehajtóbizottságot életre hivja és ez abban a pillanatban meg fog történni, amikor a fővárosi pártszervezetek azt szükségesnek fogják látni.

Ami már most Pajor és Osváth elvtársak fölszólalásainak tárgyi részét illeti, hogy tudniillik a párt belement a Clerk-féle megegyezés alapján létrejött Huszár-kormányba, de előzetesen nem vett részt a Friedrich-féle kormányban, holott Friedrich 1919 augusztusában több miniszteri tárcát és államtitkárságot ajánlott föl a pártnak, erre vonatkozólag azt kell válaszolnom, hogy a kettő között igen nagy különbség van. Friedrich a Habsburggal jött az ántánt elismerése nélkül és igy nyilvánvalóan világos volt az első pillanatban, hogy Habsburgot, tehát Friedrichet sem fogják megtürni a kormány élén. Ebbe a kormányba tehát semmi körülmények között sem mehetett bele a párt, nem vehetett részt már csak azért sem, mert hiszen a párt Friedrichhel kompromittálta volna magát. Ellenben a Clerk-féle tárgyalásokba bele kellett menni és ezekben végig résztvett a párt, amelynek következménye lett, hogy a kormányban is részt kellett venni a pártnak. De be kellett menni azért is a Huszár-kormányba, mert elejétől fogva végig a tárgyalások ugy indultak, hogy a koncentrációs kabinetben a szociáldemokrata pártnak is részt kell vennie.

Sorra lehetne itt venni azokat a dolgokat, amelyeket itt fölemlitettek az elvtársak és egypárra rá is kivánok térni. Rá kell térnem a kormánnyal való tárgyalásokra, arra, hogy a kormány becsapott bennünket, vagy mi csaptuk be a kormányt. A kormánynak minden párttal tárgyalnia kell, ez elől kitérni nem lehet. Nem tudom elképzelni azt a szervezetet vagy egyesületet, amely, ha tárgyani akarnak vele, nem akarna szóbaállni. Lehetetlen ezt meg nem tenni. De azt mondani a Bethlen-tárgyalásokra, hogy ezzel befolyásolták a pártot és mi lekötöttük magunkat, hogy mi be vagyunk csapva, ezt nem tudom megérteni. Nem tudom, hogy milyen adatokból indulnak ki, miből következtetik ezt, mert ez nem volt paktum. Nyilvánvaló, hogy a kormánynak is volt a tárgyalással politikai célja, mert a választások előtt állt, nekünk pedig voltak becsukott embereink, akiknek érdekében amugy is jártunk mindenfelé, könyörögtünk és azt hittük, hogy legalább most módunk lesz egyszer alaposan megbeszélni az ügyet és ki fog jönni néhány száz ember. Ki is jött. Aki erre azt mondja, hogy be vagyunk csapva, tönkre vagyunk téve, le vagyunk verve, eladtuk a lelkünket, az nem ismeri ezt a pártot, az nem tudja, mi történik

ebben az országban, mert a tények az ellenkezőt mutatják. Eladni a pártot nem lehet, mint ahogy nem lehet eladni a hazát sem, hiába akarja valaki.

Egyik elvtárs azt mondotta itt, hogy a választásokon kivivott eredményeket ennek köszönhetjük. Megállapitom azt, hogy Peyer, Propper, Miákits, Jászai elvtársak és csekélységem voltunk azok, akik ezekben a tárgyalásokban résztvettek. Megállapitom azt, hogy a tárgyalásokon a választójogról és a választásokról egyetlen szó el nem hangzott. El nem hangzott az egész idő alatt. Tessék ezt tudomásul venni. Ezt a pártválasztmánynál is megmondottam. Tehát a tárgyalásoknak a választásokhoz nem volt semmi köze és semmi köze a mandátumainkhoz. Hiszen éppen ellenünk folyt le az egész választási kampány, ellenünk készült a választási rendszer, az, hogy titkos szavazati rendszert a vidéken megszüntették és bevezették a nyilt szavazást, mert különben borzasztó meglepetés érte volna a kormányt a polgári liberálisok és a szocialisták részéről. A választási hadjáratban nekünk kevesebb mandátumot számitottak. Hogy azután most a választásoknál nagyobb számmal kerültünk be, ezt nem becsülik az elvtársak nagy érdemnek, azt értem, de senki se tagadja, hogy ez egy uj terület, amelyért a munkásság harminc esztendeig verekedett. *(Egy hang: Látjuk, mi van bent.)* Most elérte és ki kell használnia. A parlament harctér. Senki sem mondhatja, hogy ez nem térhóditás a magyar munkásság számára. Akik ugy értelmezik, hogy ez nem eredmény, azok tanulják meg a munkásmozgalom ábécéjét és tanulják végig elméletileg és gyakorlatilag és rájönnek ismétlés után arra, hogy ez olyan eredmény, amelyért verekedtünk, amióta Magyarországon munkásmozgalom van.

A fehérvári kiküldött elvtárs panaszkodik itt arról, hogy nem törődik velük a központ. A központ igenis törődik velük és törődik mindenkivel, mert az a kötelessége s egyebet sem tesz, mint foglalkozik a dolgokkal. De tessék az elvtársak egy kissé önmaguk köré is nézni. A fehérvári elvtársak, illetve Mikó elvtárs arról beszélt, hogy a demokrácia nincs meg a párton belül. Én kénytelen vagyok itt most Mikó elvtársnak egy cselekedetét fölemliteni, mert én nyiltan beszélek. Tessék tárgyi kritikát használni és ne tessék általános fogalmakkal élni az igazi célok eltakarására és olyan szempontokat fölvetni, amelyeket nem föd a gyakorlat.

A fehérváriak népgyülést hirdettek és kérték, hogy arra X és Y képviselőket küldjük le. Az egyik megbetegedett, a másiknak halaszthatatlan dolga akadt és nem tudott elmenni. Lement tehát egy másik elvtárs, aki már nagyon sok népgyülést ellátott és fog ellátni a jövőben is, mert arra nagyon alkalmas. Összejöttek vagy négyezren, azonban Mikó elvtárs nem tartotta meg a gyülést, hanem hazaküldte az embereket. Ez az eljárás födi az ő demokratikus fölfogását. *(Büchler József: A kis demokrata!)* Ezek a tények jobban bizonyitják egy ember gondolkozását, mint akármilyen más különböző szólamok.

Gyurkovics elvtárs azt mondotta, hogy Garami szerint a Clerk-féle egyezség csak azért jött létre, mert egyes törtető emberek akarták, hogy létrejöjjön. Garami ezt nem állitja. És azt hiszem, ő fog érte a legjobban haragudni, ha megtudja, hogy az ő szájába adnak olyasmit, amire soha nem gondolt és nem gondolhatott. Mert vannak itt még emberek, akik résztvettek a Typographia helyiségében azon a pártválasztmányi ülésen, ahol kötéllel kellett fogni azokat, akiket be kellett küldeni a kormányba, mert senkisem akart bemenni és mindenkit ugy kellett rábeszélni,

Peyert is, meg Miákitsot is, hogy vegyenek részt a kormányban és menjenek bele, mert tisztában voltak azzal a rettenetes helyzettel, amely rájuk várt. Most, évek mulva ezt állitani, amikor itt vannak azok az emberek, akik akkor résztvettek a dolgokban, olyan könnyelmüség, amelyet itt a pártgyülésen nem engedhet meg magának senki, ha azt akarja, hogy komolyan vegyék.

Én azt mondom, hogy kritizálni kell, kritizálni lehet, de sajnosan kell megállapitani, hogy nélkülöztük azt a termékenyitő kritikát, amely akár ujabb taktikai szempontokat, akár uj módszereket ajánlott volna, holott azt vártuk, hogy ezen a kongresszuson ilyen kritikák föl fognak merülni. Sajnos, ezek föl nem merültek. Ellenben küszöböljük ki és legyen ez édesmindnyájunknak zsinórmértéke, küszöböljük ki azt a személyeskedést, nagy szólamoskodást, vigyük bele a komoly megfontolást mindennemü munkánkba, cselekedetünkbe, mert ez teszi naggyá és hatalmassá a munkásmozgalmat. Én kérem a t. Pártgyülést, hogy a pártvezetőség és a frakció jelentését sziveskedjék tudomásul venni. Szilágyi inditványát elfogadom.

Szavazás a jelentésről.

Elnök: Tisztelt Pártgyülés! Szavazni fogunk a pártvezetőség és a frakció jelentése fölött. Amennyiben a pártvezetőség, illetve a frakció jelentése tudomásul vétetik, minden egyéb inditvány elesik, kivéve a Szilágyié, amelyet az előadó magáévá tett. Kérem az igazolókártyákat elővenni. Aki a pártvezetőség, illetve a frakcio jelentését tudomásul veszi, sziveskedjék igazolójegyet fölmutatni. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Kérek ellenpróbát. *(Megtörténik.)* Megállapitom, hogy *négy szó ellenében (Egy hang: Öt.) a pártvezetőség és a parlamenti frakció jelentése tudomásul vétetett.* Egyéb inditványok tehát elesnek. Szilágyi elvtárs inditványa elfogadtatott.

Elnök: Ügyrendi inditványt kiván tenni Farkas István elvtárs.

Farkas István: Tisztelt Pártgyülés! A most következő második és harmadik pont: a szólás-, az egyesülési és gyülekezési szabadság, a rendtörvény, továbbá a gazdasági és politikai helyzet. Javaslom, hogy ezeket együtt tárgyaljuk, a gazdasági és politikai kérdést amugy is együtt kell tárgyalni a rendtörvénnyel és vice versa. A két előadó egymásután referáljon, azután együtt megindulhat a vita a két napirendpontról.

Elnök: Elfogadja a pártgyülés? *(Föllkiáltások: Igen!)* Tehat *ez a határozat.*

Kérem a *jelölőbizottság tagjait,* hogy funkciójukat kezdjék meg. Előbb a napirend harmadik pontját fogjuk tárgyalni.

A gazdasági és politikai helyzet.

Előadó *Peyer Károly* elvtárs.

Peyer Károly előadó: Tisztelt pártgyülés! Magyarország gazdasági helyzetét csak ugy tudjuk elbirálni, ha egyidejüleg birálat alá vesszük egész Európa gazdasági helyzetét, sőt továbbmegyek, bizonyos vonatkozásban még Amerika gazdasági helyzetét is. A háboru utáni időkben sokkal szorosabb gazdasági összeköttetésbe kerültek egyes országok egymással, mint a háboru előtti időkben. Igaz, hogy ez az összeköttetés nem annyira az áruk kicserélésére

és a nyersanyagok szállitására vonatkozik, mint inkább a háborus jóvátétel kérdésével függ össze és egyik ország a másikat befolyásolni akarja gazdasági müködésében, hogy azt olyanná formálja át, hogy az ő gazdasági érdekeit ne veszélyeztesse, ellenkezőleg: gazdaságilag előnyösebb helyzetbe juttassa.

A helyzet az, hogy ma tulajdonképen egész Európa, értve alatta főként az ántánt államait, Amerikának adósa. A háboru alatt Amerika lévén az egyetlen nagy, tőkeerős ország, amely a háboru egy részében nem volt érdekelve, igy lassan magához szivta az európai, háborut viselő országok aranyát. Anglia, amely tőkében szintén elég erős, kénytelen volt tőkéjének egy nagy részét a vele együtt harcban álló, tőkéjében gyöngébb Francia- és Olaszország rendelkezésére bocsátani. Európa ma körülbelül tizmilliárd dollárral tartozik Amerikának, még pedig ebből Anglia 4272 millióval, Franciaország 2977 millióval, Olaszország 1648 millióval, a többi összeggel pedig Szerbia, Belgium és a háboruban résztvett kisebb országok. A háboru alatt minden ország többet költött el, mint amennyit gondolt valaha, hogy meg tud fizetni, bizván abban, hogy a háborut ő nyeri meg és majd az ellenséggel fogja a költségeket megfizettetni.

Ezen összeg mellett még minden államnak rengeteg belső kölcsöne is van, amely azonban számszerüleg nem jut igy kifejezésre. Franciaország Németországtól követel — nem hadisarc, hanem jóvátétel cimén, az elpusztitott francia területek fölépitése cimén — egy olyan nagy összeget, aminek a megfizetésére Németország képtelen. Németország valutáját lerontotta és Franciaország nem érte el célját. Nem kevesebb összeget, mint 132 milliárd aranymárkát követelnek a franciák a németektől, amit azok sohasem fognak tudni megfizetni, hiszen a mult évben teljesitett egymilliárd aranymárka fizetése gazdaságilag teljesen tönkretette Németországot és azóta következett be az az óriási leromlása a német vagyonnak. Franciaország ezt a pénzt nem forditotta az elpusztitott területek fölépitésére, hanem ebből fizette a Rajnánál álló megszálló seregeket. Németország tényleg teljesitett 1918 november 11-től 1922 április 30-ig készpénzben, áruszállitásokban és egyéb teljesitményekben 4424 milliós fizetést, vagyis négy és fél milliárd aranymárkát, azonban a franciák az elpusztitott területek fölépitésére ebből vajmi keveset fordithattak, mert 1918 november 11-től 1922 április 30-ig 3827 milliót, tehát 3.8 milliárdot költöttek a megszálló seregek föntartására, ugy hogy legjobb esetben ebből az összegből, amelyet Németország jóvátétel cimén fizetett, félmilliárdnyi aranymárkája maradt Franciaországnak.

Ma már remény sem lehet arra, hogy a franciák azt az óriási összeget, amelyet kivetettek a németekre, meg tudnák kapni. Franciaország is érzi ezt, de attól teszi függővé a jóvátételi költségek elengedését, hogy Anglia elengedi azt az összeget, amivel ő tartozik. Anglia pedig azt mondja, hogy akkor engedi el, ha Amerika elengedi neki, amivel ő Amerikának tartozik. Amerika hajlandó is volna elengedni a háborus adósságok egy részét, ha ezzel szemben biztositékot kapna arra, hogy a fegyverkezést korlátozzák és azok az összegek, amelyek jóvátétel cimén fizetve lesznek, nem hadihajókra és egyéb hadfölszerelési költségekre fordittatnak. Miután Amerika erre garanciát nem kap és Franciaország nem hajlandó lemondani az ő militarista terveiről, a jóvátétel sem rendezhető. Franciaország ma nagyobb hadsereget tart fegyverben, mint békeidőben és ez a fegyverkezés nemcsak a legyőzött országok kapitalistáit félemliti meg, de tartózkodásra készteti a semleges országok, főként Amerika tőkéseit.

A legyőzött országok közül bennünket közelebbről érint

Ausztria sorsa. Azt hiszem, hogy erről valami sokat nem kell beszélnem. Ausztria területének megcsonkitása folytán életképtelen és csak ugy képes máról-holnapra föntartani magát, ha ujabb és ujabb kölcsönöket kap, amelyre egyszer az egyik, másszor a másik államjavát, most vagyona utolsó részét — mükincseit kötötte le. Ha ezeket is föléli, akkor igazán kérdéses lesz, hogy miből lesz képes magát továbbra föntartani.

Lényegesen befolyásolja az európai helyzetet, hogy Oroszország, amely Európa lakosságának és területének nagy részét teszi ki, az európai gazdasági életből ugyszólván teljesen ki van kapcsolva. Hiányzik az a nyersanyag, amelyet azelőtt az orosz területek szállitottak és viszont hiányzik az a fogyasztótömeg, amely megvolt az orosz piacokon, főleg a német ipar számára. Hiányzik azután az a sok élelmiszer, amellyel ellátták az oroszok Németországot, Angliát és egyéb országot. Oroszország ipara és mezőgazdasága a bolsevista gazdálkodás folytán teljesen tönkrement és már régóta nemcsak, hogy exportálni nem tud, ellenkezőleg az európai államoknak kellett akciót inditani, hogy egész sereg embert megmentsen az éhenhalástól. Az utolsó évben ott valami javulás beállott és a közeljövőben — értve alatta a közeli éveket — Oroszország ipari fejlődése föl fog lendülni. Az európai kapitalisták, bármennyire utálják is elméletileg és politikailag a bolsevista módszert, gazdasági részre nem terjesztik ki ezt az utálatot, abból indulnak ki, hogy a pénznek szaga nincs és mindenki igyekszik, még Magyarország is, ott minél több üzletet kötni és minél több ugynevezett szabadalmat szerezni a maga részére, bányák, erdők, vasutak stb.-ek följavitására, — értve alatta: kihasználására, jövedelmezővé tételére és a jövedelemnek külföldre szállitására.

Az európai országok gazdasági helyzetét ezek a körülmények befolyásolták, főként a legyőzött országok gazdasági helyzete nem tud megjavulni ezen intézkedések folytán. Tévedés volna azonban azt hinni, hogy a győző országokban a munkásság gazdasági helyzete jobb. Én, amikor a gazdasági helyzetet vizsgálom, a lakosság széles rétegének, főként a munkásosztálynak gazdasági helyzetét veszem figyelembe. Minden országban, még a legszegényebb Ausztriában is akadtak igen sokan, akik ez alatt az idő alatt nagy vagyonokat szereztek, meggazdagodtak. Vannak ilyenek ugy a győző országokban, mint a legyőzött országokban. Ezek azonban semmiesetre sem lehetnek fokmérői valamely ország gazdasági helyzetének. A győző országokban a munkásság helyzete ugyancsak nem jobb, amit elsősorban pénzük magas értéke idéz elő. Ott az a törekvés nyilvánult meg, hogy a pénzük értékét minél magasabbra fölemeljék, amit börzemanipulációkkal, jóvátételi szállitásokkal és egyéb a gazdasági életre gyakorolt nyomásokkal igyekeztek elérni, azon célból, hogy ezáltal módjukban lesz a legyőzött országok népeitől olcsó áron megvenni az ingó és ingatlan értékeket, azokat a legyőzött ország nemzeti vagyonából kivonni és az ő saját országuk gazdaságát ezzel gyarapitani. Igy vándoroltak át például különösen a háborut követő első években az ipari részvénytársaságok részvényei óriási nagy tömegekben. Valami nagy erőlködésre ezen a téren nem is volt szükség. Akarmilyen laikus legyen is valaki, csak menjen végig Budapest utcáin, nézze meg a bankok cégtábláit, látni fogja, hogy a Magyar Bank most Angol-Magyar Bank, a másik Olasz-Magyar Bank, meg nem tudom milyen bank, — de mindegyik igyekezett magának valamelyes gazdasági érdekeltséget szerezni egy győző országgal. Nagyon érdekes tünet ez a hazafiasság szempontjából is, mert látjuk azt, hogy akik olyan nagy dühvel hirdették a hazafiasságot a háboru

alatt, azok akkor, amikor a hazának tényleg szolgálatot kellett volna tenniök és amikor arra lett volna szükség, hogy a nemzeti vagyon ittbenn maradjon az országban, hogy minél kevesebb nemzeti vagyon menjen ki a külföldre, — akkor ők elősegitették azt, hogy a nemzeti vagyon egy tekintélyes része kimenjen az ellenséges államok kezébe, hogy ezáltal a maguk vagyonát biztos helyre tegyék és kvázi, mint a győző országok érdekeltségében lévő pénzintézetek szerepeljenek. *(Ugy van!)*

A dolgozó népeknek, persze, ez nem sokat jelentett. A külföldi kapitalisták eljöttek, megvették a részvényeket, házakat vettek itt, ingatlanokat vettek, megvették a mükincseket, ékszereket, brilliánsokat és egyéb értékeket, mindent, ami aranyértékkel bir és könnyen szállitható és ezekkel az értékekkel Magyarország nemzeti vagyona kevesebb lett. De ez nem jelentett semmit a győző országokban élő lakosságnak, mert hiszen itt hallottuk a csehszlovák elvtársat, akinek országa nem egyike ugyan a győző országoknak, hanem a győzők kegyelméből született országok egyike, ahol a koronát mesterségesen javitották föl és ahol föl lehetett tenni, hogy az a korona, amely a magyarral szemben 1 : 70 arányban áll, sőt volt idő, amidőn 1 : 80 arányban állott, a munkásságnak jobb helyzetet biztositson, — megdöbbenéssel hallottuk, hogy munkanélküliséget eredményezett a pénznek ez a följavitása. Ugyanezt a helyzetet látjuk Angliában, ahol például abban a szakmában, amelyet én legközelebbről ismerek, a bányamunkások körében azt jelentik, hogy az ő életnivójuk körülbelül 15—20%-kal az életstandardon alul van, holott ők a háboru alatt az életstandardon fölül voltak. Látjuk tehát, hogy a győző országok népeinek sem hozott ez semmit. Ott is csak a győző országok bankjainak, kapitalistáinak és siberjeinek hozott jólétet a háboru. *(Ugy van!)* Hiszen mód volna rá, hogy az egész pénzügyi helyzetet szanálják, ha minden ország pénzét stabilizálni lehetne, de ez igen sok embernek egyéni érdekébe ütközik. Igen sok Stinnes van és sok francia Stinnes is van, akiknek érdekében áll, hogy a pénznek váltakozó értéke megmaradjon, mert őket nem érdekli az, hogy esik-e vagy emelkedik-e a pénz értéke, ők akkor is keresnek, ha esik egy ország pénze és akkor is keresnek, ha emelkedik. Nekik az a fontos, hogy ne állandósuljon a pénz értéke, mert különben a könnyü pénzszerzésnek ez a lehetősége kevésbé van meg.

Magyarország pénzügyi és gazdasági helyzetérol kellene beszélnem, azonban bármennyire szivesen tenném is ezt, aki ma arra vállalkozik, hogy Magyarország gazdasági helyzetéről őszinte képet adjon, az legföljebb csak kombinált számokat mondhat el, de semmi reális dolgot sem mondhat. Nem lehet pedig mondani azért, mert nem ismeretesek azok az adatok, amelyek ezen kérdés elbirálásához föltétlenül szükségesek. Magyarországon összeállitottak egy költségvetést, amely az 1920—21. évről szólott. Köztudomásu dolog, hogy az a költségvetés legalább egy félévvel előbb készült, abban az időben a magyar korona értéke 85 volt, ma pedig a magyar korona értéke 22—23. Tehát képtelenség összehasonlitást tenni, vagy komoly tárgyalás alapjául elfogadni azokat a számokat, amelyek abban a költségvetésben föl vannak tüntetve. Már pedig anélkül, hogy valaki a költségvetés számszerü adatait ismerné, anélkül, hogy az államháztartásnak ezt a legfontosabb jelentését kézbevehetné, lehetetlenség Magyarország gazdasági helyzetéről véleményt mondani. Engedjék meg azonban azt, hogy elmondjam, hogyan látjuk mi Magyarország gazdasági helyzetét, mi az, amit mi hibának tartunk, mi az, amit meg kellene változtatni. Látjuk, hogy a győző országokban a nagytőke és az állam miképen szedi magához a legyőzött országok tőkéjét és részben

ezen összegekből akarja az államháztartás költségeit födözni, nálunk viszont azt látjuk, hogy a kormányzás politikájában az a törekvés nyilvánul meg, hogy azokat a költségeket, amelyek az államháztartás föntartásához szükségesek, tulnyomórészt az ország szegényebb lakosságára háritják át. A kormány adópolitikája tisztára ezt juttatja kifejezésre. A fogyasztási adók föntartása, a forgalmi adónak, ennek a legigazságtalanabb adónak az életbeléptetése — amely adóról ujabb időben azt hallottuk, hogy azt 5, esetleg 10 százalékra szándékoznak emelni — ez mind azt jelenti, hogy a lakosság nagy rétege kénytelen azokat a terheket viselni, amelyekre az államháztartásnak szüksége van. Az életviszonyok megdrágulása folytán csökken a fogyasztás, tehát az adóalanyok befizetése is csökken, kénytelenek voltak végre a földadónál valamelyes változtatásokat eszközölni, azonban az a javaslat, amely elég gyöngén akarta a földbirtokot megadóztatni, amig az törvényerőre emelkedett, lényegesen másmilyen lett, mint ahogyan azt a pénzügyminiszter benyujtotta.

Egyetlen fokmérő, ami itt a gazdasági élet elbirálásánál alapul szolgálhat, a bankjegyforgalom nagysága. A Magyar Jegyintézet 1921 december 31-én, tehát körülbelül egy évvel ezelőtt 25 milliárd bankjegyforgalmat mutatott ki. 1922 junius 30-án ez a bankjegyforgalom 33 és fél milliárdot tett. 1922 december 15-én — ez a legutóbbi jelentése a jegyintézetnek — a bankjegyforgalom Magyarországon 72.845,000.000 koronát tett. Az emelkedés 25 milliárddal szemben közel 73 milliárd, majdnem a harcmszorosa az egy évvel ezelőtti bankjegyforgalomnak, ami természetesen a korona árfolyamában kifejezésre jut. Akkor 80 körül állott a korona, azóta leesett 22—23-ra. Hiba volna el nem ismerni, hogy a kormány eredményt ért el a korona stabilizálásában. Birálat tárgyává kell azonban tenni, hogy ez a stabilizalás miképen jött létre. Akinek valamely külföldi fizetési eszközre van szüksége, az bővebben tudhatna erről véleményt mondani. Én nem igen fizetek külföldre adósságot, de a szervezetünknek volt 125 márka tartozása, igényeltük ezt a devizaközpontnál és erre a 125 márkára 120 korona költséget kellett fizetni. Ha igy van ez másoknál is, akkor igen könnyü födözni azokat a költségeket, amelyek szükségesek Zürichben, ahol köztudomás szerint nincs valami nagy forgalom magyar koronában, hogy az árfolyamot stabilizálják. Ez a körülmény azonban nem járul hozzá az élet olcsóbbodásához, mert minden kereskedő, aki árut vásárol külföldről, belekalkulálja az áruba a valutakülönbözetet és annyival drágábban hozza forgalomba a behozott árut. Reméltük, hogy a korona stabilizálásával valamelyes olcsóbbodás következik be, vagy legalább is megálljon az árak további emelkedése. Fölöslegesnek vélem itt bizonyitani, hogy ez nem következett be. Bizonyos cikkeknél sikert értek el és esetleg az árak esését el lehetett volna érni, ha az állam maga nem járult volna hozzá az általa kezdeményezett akció kedvező hatásának lerontásához *(Ugy van!)*, azáltal, hogy amikor a stabil kurzus a közvéleményre megnyugtatólag kezdett hatni és a spekulációnak valamelyes határt szabott, ezt az állandó jó véleményt éppen ő rontotta le azáltal, hogy a vasuti tarifát fölemelte és főként azoknak a cikkeknek szállitási költségét emelte föl, amelyek a közfogyasztás céljaira szolgálnak. Az, hogy a dohányáruknak, a postának, telefonnak, távirdának árát fölemelik, végeredményében hozzájárul bizonyos mértékben a drágaság fokozásához. Az a kereskedő, akinek postája, távirata, telefonja és vasuti szállitása megdrágul, ezt nem a saját jövedelméből fizeti, hanem átháritja a fogyasztóra. A fogyasztók pedig nagyobbrészt nem a gazdagok

osztályához, hanem a városi és falusi lakosság szegényebb rétegéhez tartoznak.

Az államháztartás deficitjének nagyságát ma megbirálni lehetetlen. Valamikor 16 milliárdra becsülték az államháztartás deficitjét, hogy az ma a duplája-e, vagy a háromszorosa-e, nehéz volna megmondani, mert a pénzügyminisztérium egypár főtisztviselőjén kivül senki sem tudná megmondani. Nem tudni, mennyi folyt be az egyenes- és fogyasztási adókból és mennyi az állam kiadása, főleg mennyivel terheli a költségvetést tisztviselőik fizetése. Főképen megnehezíti a kérdés megbirálását az a körülmény, hogy az állam tisztviselői javadalmazásának tekintélyes részét kedvezményekben adja. Itt azután teljes lehetetlenség valamelyes számításokat végezni, mert hiszen amig fix fizetés van, addig van mód és lehetőség, ha nem is 100 vagy 1000 koronányi pontossággal, de hozzávetőleges pontossággal kiszámitani a bevételeket és kiadásokat. Ahol azonban a tisztviselő fizetése az élelmiszerárak emelkedésével vagy esésével függ össze, lehetetlenség volna valamelyes véleményt mondani. Minderről nincsen kimutatásunk, de nincsen az állami üzemekről sem semmiféle kimutatásunk, áttekintésünk. Nincs kimutatásunk arról, hogy államvasut maga milyen forgalmat ér el, hogy az államvasut kiadásai és bevételei mennyit tesznek és senki sincs abban a helyzetben, hogy el tudja birálni a tarifaemelés jogosultságát és helyességét.

Az állam kiadásainak főrészét minden országban, főleg a legyőzött országokban, egy dolog befolyásolja: a tisztviselőkérdés. Ausztriának is ez a sorsa, Németországnak is ez a sorsa. De nálunk még sulyosabb a helyzet. Amig azelőtt egy 21 millió lakosságu ország tartotta el a centrális hivatalokat, értve alatta a minisztériumokat, fölsőbb bíróságokat, számszéket és egyéb magasabb központi hivatalokat, amig ezeknek terhei 21 millió lakós között oszlottak meg, addig természetesen kevesebb esett az egyes emberre, mint ma. Amig megvolt az egész ország területe, addig könnyebben tudta az adókból és az állam egyéb bevételeiből födözni a kiadásokat. Nekünk még az a szerencsétlenségünk is megvan, hogy megmaradtak a centrális hivatalokban lévő tisztviselők és egyéb hivatalokban lévő tisztviselők, hanem a megszállott területekről igen nagy tömegekben utasitották ki a tisztviselőket, akiket az állam kénytelen volt átvenni a szolgálatába és kénytelen őket nagyrészben még ma is fizetni. Ez lényegesen befolyásolja az államháztartás költségeit.

Az, amit pénzügyi téren ennek javitására tenni szándékoznak, abban áll, hogy az egyik oldalon a fogyasztási adókat emelik, továbbá emelik a vámokat és mindez fokozza a drágaságot és a legszegényebb néposztályt sujtja.

Én is — mint igen sokan — mégis csak azt mondom, hogy egy ország gazdasági helyzetét a politikai helyzettől elválasztani nem lehet. *(Ugy van!)* A gazdasági kérdések szorosan összefüggnek minden egyes országban a politikai kérdésekkel és minden országnak olyan a gazdasági helyzete, olyan az adórendszere, mint amilyen az országnak a választójoga. Azokban az országokban, ahol általános, egyenlő és titkos választójog alapján választják meg a törvényhozást, lehetetlen az adóknak nagy tömegét a fogyasztókra átháritani, mint ahogyan nálunk történik, ahol egy igen megszoritott választójog alapján csak korlátolt számban juthatnak be a nép képviselői és inkább az agráriusok — és itt is a nagyagráriusok — képviselői a nemzetgyülésbe. A politikai elnyomatás dacára vannak Magyarországon egyes társadalmi osztályok, akik jól érzik magukat és nem panaszkodnak. Igy a földbirtokos-

osztály — nem értem alatta a kisgazdát, a törpebirtokost, akiknek a termények magas ára nem jelent sokat, bár az ő helyzete is valamelyest javult — de a nagy földbirtoknak gazdasági helyzete ma a legelőnyösebb. A nagybankok sem panaszkodhatnak ma. Volt idő, amikor a kurzus politikája nekik nem tetszett, de amióta az állam nekik lehetővé tette, hogy kölcsönöket 30%-ra helyezzenek el a kereskedelem és ipar területén, azóta a nagybankok sem panaszkodnak, azóta ők is meg vannak elégedve.

Az ipari mágnások is csak a kurzus elején panaszkodtak. Ma, amikor a kormányzás a reakciós intézkedéseivel uj és uj kizsákmányolási lehetőségeket biztosit részükre, ma már a nagyipar sem panaszkodik, meg van elégedve. Egyedül a munkásosztály, a tisztviselőosztály, a kisfizetésü alkalmazottak osztálya, a polgárság egy része az, amely fix fizetéséből él, amely az ország lakosságának igen tekintélyes részét teszik ki, ezek nyomorognak. A kormánynak ez a politikája csak azért lehetséges, mert Magyarországon a törvényhozás nem az általános választójog alapján választódott meg, hanem megválasztódott egy rendelet alapján, amely csak egy bizonyos érdekeltségnek, a mezőgazdasági érdekeltségnek engedett érvényesülést. Én nem akarok rátérni arra, ami a választójog mellékize volt, a választási terrorra. A nemzetgyülés, amely másodizben ülésezik, folytatása annak az ellenforradalmi irányzatnak, amely puccs utján, a románok segitségével ragadta magához a hatalmat és minden intézkedése csak a saját hatalmának föntartását célozza.

Tisztelt kongresszus! Az ellenforradalmi irányzatok főbb vonásaikban egyformák és az az ellenforradalmi kormányzás, amely ma itt van, sem gazdasági, sem politikai téren ujat nem hozott, hanem minden ellenforradalom szokásos módszerével dolgozik. Átvette a sablónszerü ellenforradalmi intézkedéseket, amelyeket minden bukott forradalom után életbeléptetnek. Ha a forradalom sikerül, a vezetői hősök lesznek, szobrot kapnak és belekerülnek az iskolai tankönyvekbe mint jó hazafiak, ha megbukik a forradalom, látjuk, hogy mi történik. *(Fölkiáltások: Elkobozzák a vagyonát!)* Láttuk, hogy a francia forradalomban milyen kivételes eszközökkel dolgoztak. Azonban ne menjünk olyan messzire, maradjunk a magunk szük körében és menjünk csak vissza 1848-ba. Látjuk, hogy 1848-ban az akkori ellenforradalom, amely az osztrák császárság hatalmát szolgálta, ugyanazokkal a módszerekkel dolgozott, mint ma. Ott is voltak Purifikationskommission-ok, amelyek végigjárták a hivatalokat, kipécézték, hogy ki van megmételyezve szabadságeszmékkel és kit kell a forradalomban kifejtett tevékenységéért kidobni. A mai internálás helyett besorozták a magyar fiukat az osztrák ármádiába és elvitték őket évekre hazájuktól, hogy megtisztuljon a fegyelem alatt a gondolkodásuk. Mintha ma ugyanazt hallanám azokról, akik gyanusak, aggályosak. Látjuk, hogy végigmentek mindazokon a módszereken, amelyeket a mai rendszer használ. Ott is voltak kivételes rendeletek, törvények, amelyekkel kormányoztak, amelyekből egy pár szemelvényt kivánok fölolvasni annak illusztrálására, hogy a 48 utáni időben a spiclik rendszerével ugyanugy dolgoztak, mint ma. Az egész különbség csak az, hogy a szereplők neveit kell fölcserélni. Itt van a császári titkos levéltárból Haynau egyik levele, amelyet Pestről irt Bécsbe, Schwarzenbergnek, 1850 junius 27-én N. E. 168 Pz—reservat jelzéssel:* „Már ismételten volt alkalmam bizonyitékokat szállitani arra nézve, hogy a fölforgatás pártja még mindig nem kételkedik rom-

* Ugy ez, mint az előadó részéről hivatkozott következő idézetek *Táborí* Kornél „Titkosrendőrség és kamarilla" cimü munkájából valók. Athenaeum kiadása, Budapest, 1921.

boló terveinek effektuálásában, miért is a kormánynak egyik legfontosabb föladata, hogy a titkos összeköttetések nyomára jusson. A magyar forradalmárok nagy része most szét van szórva külföldön: Törökországban, a Svájcban, Franciaországban, Belgiumban, Angliában, Északnémetországban, különösen Altonában és Hamburgban, végül pedig Amerikában élnek magyar menekültek és persze föntartják onnan régi összeköttetéseiket a belföld *hasonlóival,* avagy uj összeköttetéseket szerveznek. Sürgős szükségnek tartom, hogy nagy és megfontolt ellenőrzés alá vonjunk mindent, ami az emlitett helyekről származik, ami az itteni kivételes állapot alatt (és mert a levélposta a kormány kezében van) nem látszik valami aggályosnak és csupán az önfentartás, illetve önvédelem szükséges módszerei közé sorozható. Miután azonban Magyarországon most nincs elég megbizható személy, érthető, hogy eddig a levelezést csak tökéletlenül ellenőrizték."

Ott látjuk a másik módszert, az orgyilkosok módszerét. Egy kém jelenti, hogy Kossuth arról panaszkodik, hogy a császári kormány meg akarja őt gyilkoltatni. Mihanovics 1850 december 4-én „bizalmasan" ezt irja a többi között Bach miniszternek: „Kossuth megbizta itteni ügynökét, Dobokayt, hogy engemet és Jasmagi urat alkalmilag tétessen el az emberei által. Egyben panaszkodott, mint hallom, a magas portánál, hogy én az életére török és ismételten gyilkosokat küldtem ki. (Ezt Dobokay számos tanuval bizonyitotta is a törökök előtt.)"

Megvolt az internálás rendszere is. Ne higyje senki, hogy Magyarországon találták föl az internálást. Régi rendszer ez, amelyet nem a Károlyi-rendszer kezdett meg azzal, hogy a szanatóriumba zárt. *(Fölkiáltás: Saját érdekükben, hogy ne bántsák őket.)* Az internálás módja is régi recept. 48 után is ugyanigy kezelték az aggályos, a gyanus egyéneket. Ime: Lugosról jelenti egy cseh kém, *Prezlik* Ferenc Lieutenant, 1861 februárjában, hogy Gozsdu főispán honvédtisztek küldöttségét fogadta és ugy nyilatkozott, hogy a deputáció „közel van a szivéhez, mert ő is honvéd, mint valamennyi állampolgár, aki hazáját szereti". A küldöttséget Asbóth volt fölkelőtábornok vezette, aki „a Kossuth-rend parancsnoki keresztjét viselte, legalább is ezt mondták szavahihető emberek".

A rendőrminiszter Ferenc József elé viszi a spicli-aktát és az uralkodó aláirását kéri az irásbeli utasitáshoz, mely szerint Vay kancellár függessze föl a főispánt, Asbóth tábornokot pedig gróf Mensdorff altábornagy rögtön internáltassa Josefstadtba. Ferenc József azt rendelte, hogy büntessenek, ha igaz a panasz. De minden alapos vizsgálat nélkül végeztek.

Az aktacsomóban van Asbóth következő levele, amely Battyány Lajos özvegyének szól, Pápára: „Kegyelmes asszonyom! Ma éjjel 3 órakor nőm, gyermekeim köréből egy csendőrszázados, három fölfegyverezett katonával betörvén Jakabffy sógorom házába — ahol jelenleg vagyok — a császár nevében fogolynak jelentett. Rögtön fölöltözésem után azonnal kocsira ültettek és ide, innét Josefstadtba visznek. Miért, nem tudom! Mi lesz velem, tudja az Isten! Ha hazámért kell továbbá is szenvednem, azt szivesen teszem. Kérem mégis, hogy tegyen lépéseket Vay vagy Apponyi grófnál, vizsgáltassák meg ügyemet. Remélem, hogy az egész országgyülés föl fog mellettem lépni. Amidőn ezen esetet Méltóságoddal tudatom, ajánlom magam további kegyébe és maradok holtig mély hódoló szolgája Asbóth Lajos. Kérem, ne hagyja el árva családomat."

Itt van egy másik jelentés, amelyet ugyancsak egy titkos

kém küldött: „Rimaszombat. A kápolnai csatában elesett honvédek emlékére tervezett rekviemet betiltottuk. A volt honvédek itt bal mellükön két-három hüvelyk széles vörös szalagot viselnek. Ez a honvédpárt ismertetője." Az antiszemitizmus is minden bukott forradalom után föléled és épp ugy, mint ma, amikor minden hivatalban a nevét már egyszer törvényesen megmagyarositott embernek kiirják a régi nevét, ugyanigy csinálták ezt régente is. „Konódy (Kohn) pesti zsidó, kiabáló, roppant forradalmi érzésü, de sehol nem használható és sehol nem szenvedett. Dr. Gruby, zsidó, igazi filantrop, a segélyegylet másodelnöke, a katolikus Szt. Lazarus-egylet tagja, mindenkin örömmel segit, aki politika révén jutott inségbe. Dr. Politzer, zsidó, a segélyegylet tagja, mérsékelt magyar, jelentőség hiján. Vedei (Veith), most magyar lapok tudósitója." Lehetne folytatni a jelentést, illusztrálni lehetne, hogy az ellenforradalom egyforma eszközökkel dolgozik, hogy nincs semmi különbség közötte és mindig csak az a célja, hogy a forradalomban résztvett egyéneket és a forradalom vivmányait visszacsinálja és megsemmitse. De ha a mi ellenforradalmunkban keresnők a törvényszerüséget és a konzekvenciát, nagyon tévednénk. A francia forradalomban, a 71-es kommün után, 48 után is volt egy terror, de volt egy fokozatos leépitése a terrornak és volt egy törekvés, hogy a legális törvények alapján kormányozzák az országot. 48-ban, amikor nagy ellentét választotta el az országot a monarchiától, volt terror, de később kénytelenek voltak rátérni a törvényes állapotra és ha nem is szentesitették a forradalom vivmányait, egy részét e törvényeknek kénytelenek voltak átvenni. De a mi ellenforradalmunkban rendszert keresni nem lehet és aki ezt akarná, ugy járna, mint az osztrák generálisok Napoleonnal, akiről azt mondották, hogy az ellen az ember ellen a régi taktikával harcolni nem lehet, mert semmi regulát nem tart be. Jellegzetes vonása az ellenforradalomnak a nacionalizmus és a másik velejáró kisérő jelenség, az antiszemitizmus. Hogy emögött mi van, már kimutattuk. Az egész fajvédelmi jelszó humbug.

Aki azt mondja, annak arra kell törekednie, hogy az ország lakosságának nagyobb része kedvezőbb gazdasági helyzetbe kerüljön és a legjobb szociálpolitikát kell alkotnia, mert ez a valódi fajvédelem. Ha ilyen politikát csinálnának, ugy be tudnák bizonyitani, hogy ők dolgoznak a magyar faj föntartása érdekében. De ennek épp az ellenkezője történik, mert még azokat a szociális intézményeket is lerombolták, amelyeket a munkásság áldozatkészsége révén teremtett és évtizedeken keresztül szolgálták a munkásság egészségét.

A mai kormányzásnak egy igen érdekes jelensége még az antiszemitizmus, amely nem uj dolog, mert az ellenforradalmi kormányzással együtt jár. Nagyon furcsának tartom azonban, hogy a zsidókérdésben nem általánositanak és egy bizonyos határnál az antiszemitizmus megáll *(Fölkiáltások: A Dob-utcánál!)*, ahol nagyobb vagyonnal állnak szemben, ott megszünik az antiszemitizmus és a zsidó kapitalistáknak az a része, mely még nem keresztelkedett ki, nem panaszkodik, hogy türhetetlenné tették az életét, csak azért, mert zsidó. Ezek vagyonuk segitségével vásárolnak maguknak egy előkelő fajvédőt, akit odaültetnek a kirakatba és, ha veszély fenyegeti az érdekeiket, akkor ennek a hivatása őket megvédeni. *(Taps. Fölkiáltás: A pénzügyi kompasz szerint együtt ülnek a részvénytársaságok igazgatóságában.)* Weiss Manfréd gyárának termékei árusitására most szervez egy részvénytársaságot, melynek elnökévé nem ültet be egy kiváló szakembert, hanem odaülteti Hegyeshalmyt, a volt kurzusminisztert és melléülteti az

ő exponenseit. *(Zaj.)* Az egész zsidókérdés nem más, mint gazdasági kérdés. A világháboru folytán emberek ezrei vesztették el hivatalukat, az ország területének megcsonkitása folytán rengeteg ember vált fölöslegessé, akik elhelyezkedést keresnek, hogy meg tudjanak élni. Külföldön e célra különböző intézményeket állitottak föl, hogy ezt lehetővé tegyék. Nálunk senki sem törődik ezzel, igy szabadjára van engedve ezen emberek törekvése és ez a magyarázata annak, hogy e jelszavakkal akarnak maguknak megélhetést biztositani. Bennünket a kérdés nem mint vallaskérdés érdekel, hanem mint politikai és gazdasági kérdés, igy is kell elbirálni és rá kell mutatni, hogy a politikai kérdés mögött micsoda visszásságok vannak, mert számtalan esetben látjuk, ha egy gazdag zsidó földbirtokosnak a földjét a nincsteleneknek kérik, akkor odaáll egy előkelő kurzusügyvéd és megakadályozza a nincstelenek kielégitését. Az egész fajvédelem és antiszemitizmus nem áll másból, mint a keresniakarók törtetéséből. A középosztálynak az a része, mely a megváltozott viszonyok folytán fölöslegessé vált, nem ugy akarja megélhetését biztositani, hogy munkájával, tudásával törekszik arra és fölveszi a versenyt, jobbat és szebbet produkál, hanem azzal, hogy egy része kinevezi magát fajvédőnek, legális és illegális módon igyekszik magának jobb gazdasági poziciót teremteni.

Parlamenti frakciónknak a nemzetgyülésen való helyzetét Farkas elvtárs itt már megmagyarázta, én csak egy pár kérdésre kivánok még kitérni, hogy az egész helyzetet jellemezzem. A választás előtt hivatalos és félhivatalos helyről ismételten bizonyitgatták, hogy a szocialistáknak saját érdekükben áll, hogy a nemzetgyülési választásokon résztvegyenek és a saját közvéleményüket is megnyugtatták, hogy nem lesz abból baj, sőt ellenkezőleg, az országra csak előny származik, ha hat-nyolc szociáldemokrata képviselő bejut a parlamentbe. Valamivel több jutott ugyan be és ha a terror az Alföldön és főként a pestmegyei kerületekben nem nyilvánult volna meg oly erővel, ugy nem huszonnégynek, hanem körülbelül harmincnégy szociáldemokratának kellene ott ülni. Ez a szám igen sok embert megijesztett, olyanokat is, akik kissé rokonszenveztek velünk, ugy, hogy ma egypár ellenzéki képviselőtől eltekintve, szemben állunk az egész nemzetgyülés fölfogásával és mindenki igyekszik bizonyitgatni azt, hogy polgári pártok képviselői nem mehetnek együtt a szociáldemokrata párt képviselőivel. A választások előtti időben ugyan a kormány más fölfogást vallott és ha mi hajlandók volnánk egy szürke szerep betöltésére, ugy még ma sem juttatnák ezt tulságosan kifejezésre, de miután a parlamenti frakció tagjai erre nem hajlandók, ilymódon kivánják a szociáldemokrata képviselőket izolálni. Az elvtársaknak módjukban van a frakció müködését ellenőrizni és az eddig kifejtett tevékenységből is megállapithatják, hogy ott becsületes szószólói ülnek az öntudatos munkásságnak, egyáltalában nem befolyásol bennünket az a körülmény, hogy sok kérdésben teljesen egyedül kell mennünk. Ezen fölfogásunkat különösen megerősiti az a tény, hogy mi tisztában vagyunk azzal, hogy a velünk szembenülő képviselők nem képviselik a lakosság nagy többségét, hanem mandátumaikat annak a választási jognak köszönhetik, amely a választók nagy tömegét kizárta és annak a terrornak, amelyet a nyilt választás lehetővé tesz. Mi az egész politikai helyzetet szociáldemokrata szempontból biráljuk el és egy percig sem inog meg meggyőződésünk azért, mert az általunk képviselt fölfogás a másik oldalon ellenszenvet vált ki. Nem becsüljük tul erőnket, hatalmunkat, reális politikát szándékozunk csinálni, nem szaladunk távolfekvő és ma megoldhatatlan elméleti kérdések után, mert Magyarországon legelsősorban arra kell törekedni,

hogy itt a polgári szabadságot teremtsük meg. Az egyesülési és gyülekezési jog, a sajtószabadság, a lapok terjesztése, sőt az állampolgárok szabadsága, az érvényben lévő internálási rendelet folytán, mind a kormány kénye-kedvére van bizva. A kivételes állapot lehetővé teszi, hogy ezen kérdéseket még ma is rendeletekkel szabályozzák és ezen rendeletek mellett még ott van a magyar speciális közigazgatás, ahol mindenki a maga politikai fölfogása szerint hajtja végre a rendeleteket. Nincs szervezkedési szabadságuk a vasuti, a villamosvasuti és a földmunkásoknak, főként az utóbbiak szervezkedését a legnagyobb terrorral fojtják el, de ujabban látjuk, hogy a nagybankokat is védelmébe veszi a kormány és megakadályozza ezek alkalmazottainak szervezkedését. A kormánynak az a törekvése, hogy az egész szociáldemokrata mozgalmat az ipari munkások és főként Budapest és környéke munkásságára kivánja szoritani, de legnagyobb terrorral lép föl, ha ez a szervezkedés vidékre kiterjed, különösen ha a földmunkások szervezéséről van szó.

A közigazgatás nincs a kormány kezében. Ezt a választás alatt is láttuk, amidőn több megye alispánja nyiltan szembehelyezkedett a kormánnyal, annak utasitásait nem hajtotta végre. Ez ma is megvan és tömegét az eseteknek tudnánk fölsorolni, amikor felsőbb helyről nyert utasitás végrehajtását megtagadták, vagy oly módon hajtották végre, hogy az egyenlő a megtagadással. Nem tudom, hogy az állapot a közigazgatás államositásával javulni fog-e, de az a gyanu, hogy az államositás révén az egész közigazgatás a mindenkori kormány parancsára áll és ez egy pártközigazgatást fog eredményezni. Az egységes párt politikai fölfogása távolról sem egységes, ezt több izben alkalmunk volt látni. A legszembetünőbb akkor volt, amidőn az ébredők egyik vezére A Nép cimü ujság hangját dicsérte, a kormány elnöke föltünően idegesen viselkedett, mert pártjának egy része, Gömbös Gyulával az élén, tüntetően tapsolt a fölszólalónak. A nemzetgyülés pártjainak elhelyezkedése nem felel meg az ország közvéleményének. Az egységes pártban ellentétes gazdasági és ellentétes politikai fölfogásu emberek ülnek együtt. Ott látjuk a nagy földbirtokost a kisgazdával, ott látjuk a nagyiparost az agráriussal, ott látjuk a volt szabadkőmüves és liberálisan gondolkozó politikusokat az ébredővezérekkel együtt. Az elhelyezkedésnek is meg kell változnia és a legelső sulyosabb gazdasági, vagy politikai válság elemeire fogja bontani nemcsak ezt a pártot, hanem a többi pártokat is és az elhelyezkedés gazdasági és politikai érdekeiknek és fölfogásaiknak megfelelően kell, hogy történjen. A kormány ugyan mindent elkövet, hogy ezt az állapotot föntartsa benn a nemzetgyülésen és kint is. A legkülönfélébb rendeletekkel kivánja natalmát alátámasztani, amelyekből csak egyet, mint legjellemzőbbet kivánok megemliteni, hogy a háznesterekből kivánják a rendőrség besugóit megszervezni. Összehasonlitva a miniszterelnöknek Hódmezővásárhelyen és Miskolcon mondott beszédeit azzal, ami itt benn az országban történik, azt látjuk, hogy épp az ellenkezője történik. Ott azt hirdette a miniszterelnök, hogy nem szigetelhetjük el magunkat a külföldi országok politikai fölfogásától, mert ezen országok kulturális és gazdasági viszonyai reánk is hatnak. Ennek dacára Magyarország különleges módon kiván gazdasági és politikai téren berendezkedni, figyelmen kivül hagyva azt, mi történik fejlettebb kulturáju országokban.

Amilyen a magyar kormány belpolitikája, ugyanolyan a külpolitikája. Amilyen bizonytalan és ingadozó, kapkodó, rendszertelen a belpolitika, épp olyan ingadozó és kapkodó a külpoli-

tika. Egyszer jóban vagyunk az angolokkal, aztán meg a franciákkal. Páros napokon Mussolinit üdvözöljük, páratlan napokon Kemal basát. Csak akkor válik fanyarrá ábrázatuk, amikor erre az üdvözlésre Mussolini nagyobb jóvátételt kér és Kemal basa mellett az orosz szovjet vezetői tünnek föl. Célszerű lett volna itt is egy diszkardot küldeni, mert ennek segitségével talán hatásosabban tudják lemészárolni a keresztény örményeket. Csonkamagyarországot ellenséges gyürüként veszi körül a kisántánt és ez volt Magyarország katasztrofája, hogy ennek létrejöttét a magyar kormányzás nem tudta megakadályozni. A kisántánt létrejötte előtt, érintkezésbe kellett volna lépni valamely bennünket környező állammal és ennek a segitségével fölvenni a küzdelmet a többiekkel szemben. De harcba szállni az egész világgal és ugy próbálni barátokat szerezni, hogy minden külföldről idejött szélhámost végigzabáltatni és végigünnepelni, ez csak nem lehet komoly külpolitika. Bent az országban felelősségnélküli egyének avatkoznak bele nemcsak a belpolitikába, hanem a külpolitikába is s amióta Nyugatmagyarországon ugy vélik, hogy az ő eredményük volt Sopron visszaszerzése, azóta a kormány nem tud ezen törekvésekkel szembeszállni. A napidijjal dolgozó irredenta ennek az országnak csak árt, ez a titkos szervezkedés nem fog használni, legföljebb összekovácsolja ellenségeinket és fokozni fogja az ellenünk való gyülöletet. Én nem a gyáva meghunyászkodást hirdetem, hanem a célszerüséget. Ma, amikor magunkra vagyunk hagyatva, arra kell törekednünk, hogy belpolitikailag rendet teremtsünk, gazdasági jobblétet és ezáltal szerezzünk magunknak barátokat.

Magyarország gazdasági és politikai helyzete is a jóvátétel kérdésétől függ. Ez fogja eldönteni, hogy rövid időn belül lehetséges lesz-e Magyarországon jobb helyzetet teremteni a lakosságnak. Bennünket is érdekel a jóvátétel kérdése, mert az országra kirovandó terheket elsősorban a nép széles tömegei fogják érezni. Épp ezért kétszeresen fontos volna itt bent rendet teremteni, hogy lehetővé váljék a munkásosztálynak is ebben a kérdésben az erőteljesebb föllépése.

Tisztelt Pártgyülés! Amikor én ezt a könyvet, amelyből részleteket idéztem, átlapoztam, láttam, hogy a magyar állam a negyvennyolc utáni időkben hogyan tömörült, egyesült különböző védegyletekbe, hogy juttatták kifejezésre a nemzeti önérzetet, az elveikhez való hüséget és meggyőződést a népviseletben, a köszönésben, a szemek sugárzásában. Azt mondhatjuk mi is, hogy akik azt hiszik, hogy a reakcióval állandóan kormányozni lehet, azok az egész kormányzást homokra épitik és ezt a kormányt előbbutóbb el fogja söpörni az az áradat, amely elindult nyugatról és keletről. Amikor a reakció egyik-másik vára omladozik, akkor mindegy, hogy az egyik vár piros, a másik fekete, mint ahogy a külföldi elvtársaink mondták, annak a fehér és piros várnak egyformán el kell tünnie az előnyomulásban, amelyben Európában a demokrácia diadalra jut. *(Taps.)*

Látjuk az angol választásoknál a munkáspártnak a győzelmét. Látjuk a német szociáldemokrata párt müködését. Látjuk, hogy a fascisták kormányrajutásuk után egészen mást hirdetnek, mint a kormányrajutás előtt. Sőt, fölhivást intéznek a szocialistákhoz, hogy támogassák őket munkájukban. Ily körülmények között megállapithatjuk és azt mondhatjuk, hogy Magyarországon egyetlen egy módon lehet kormányozni és ez a demokrácia módszere, az általános, titkos választójog alapján fölépitett parlamentarizmussal. Előbb vagy utóbb ennek a módszernek be kell következnie, de ha Magyarországon valaki azt hiszi, hogy papirosrendeletekkel eszméket lehet megölni, ha valaki azt hiszi, hogy

neki módjában lesz papirosrendeletekkel a munkásság mozgalmát csak egy percig is megállitani, ha valaki azt hiszi, hogy a szocializmusnak, a gazdasági fejlődésnek haladását meg tudja állitani csak egy órára is, azt az események nagyon hamar meg fogják tanitani az ellenkezőjére. Nekünk valószinüen nagy harcokat kell még végigküzdeni. Lehet, hogy nem fogunk évekig összejönni tudni kongresszusra. Mi ezt a pártot fölépitettük, annak tagjait összetartottuk és erősitettük, és ezt fogjuk tenni ezután is. Ne vindikáljon magának senki külön érdemeket, mert mindenkinek kötelessége megtenni mindent, amit tud és aki többet tud, annak kötelessége többet tenni a párt érdekében. *(Taps.)* A jövőben is arra kell törekedni, hogy ha ezek az üldözések bekövetkeznek, akkor mindenkinek fokozottabb módon kell teljesiteni kötelességét. Ha a kormánynak kedvezőbb az, hogy a nyilt tanácskozás helyett bennünket titkos tanácskozásokra kényszeritsen, ha kedvezőbbnek gondolja azt, hogy nyilt politikai ellenfelek helyett titkos összeesküvőkké degradáljon bennünket, ez ellen sem lehet kifogásunk, de azt mondhatjuk, hogy céljukat nem fogják elérni soha. A német bürokrácia tökéletesebb a magyarnál és a németek éveken keresztül érvényben tartották az ő rendtörvényüket. De ennek a rendtörvénynek a csődjét a szociáldemokrata mandátumok megnövekedése jelezte. Azt hiszem, hogy ez a rendtörvény is csak annak a kétségbeesett kapkodásnak lehet egyik tünete, amely itt politikai téren megnyilatkozik és ezzel szemben nekünk csak egy kötelességünk lehet: tanitani, fölvilágositani, fegyelmezni és szervezni a tömegeket és előkésziteni a további küzdelmekre. *(Hosszantartó taps és éljenzés.)*

Elnök: Következik a napirend 2. pontja:

A szólás- és sajtószabadság és a rendtörvény.

Előadó: *Vanczák János* elvtárs.

Vanczák János előadó: Tisztelt pártgyülés, tisztelt elvtársak! Peyer elvtárs a gazdasági kérdésekkel vonatkozásban részben kitért arra a tárgyra is, amelyről nekem kell beszélnem. Igy megrövidül az én föladatom, ami természetesen csak előnyére lehet tárgyalásainknak, minthogy az idő anélkül is kevés. A modern államéletnek két iránya lehet. Lehet abszolutisztikus irányu az államkormányzat és ebben az esetben a nép arra van kárhoztatva, hogy panaszait elrejtse, elhallgassa, hogy egyesületeiben, gyüléseivel lemenjen a föld alá és azokat a reformtörekvéseket, amelyeket szükségesnek lát azért, hogy az ország sorsán és a maga sorsán változtasson, hogy az abszolutisztikus uralom bilincsein könnyitsen, kénytelen összeesküvésekre, puccsokra, fegyveres fölkelésekre alapozni. Ez nem uj az emberiség történetében és végigvonul minden nemzet történetén, mert hiszen kétségtelen az, hogy tiszta demokratikus uralom, amelyen a modern társadalmi alakulatok kiépültek, még nem igen volt, és ezután keletkeztek azok az eszmék és azok az irányzatok, amelyek erre a módszerre épitették föl a maguk céljait és a maguk törekvéseit. Franciaországban, azután Oroszországban és később a blankizmusnak, a bakuninizmusnak utódaként megjelent a bolsevizmus is. Az abszolutizmussal szemben lehet az államélet kormányzata alkotmányos. Ebben az esetben engedni kell a demokratikus hagyományoknak, amelyek szintén végigkisérik az emberi társadalom fejlődését, egészen az ókortól kezdve, amely a maga primitivségében az igazi demokráciára volt fölépitve, azzal, hogy a nép összegyült a maga életének, sor-

sának megbeszélésére és ott közösen döntöttek minden olyan kérdésben, amely a nép összességét és magát az államéletet érintette. Tudjuk ezt szintén a világtörténelemből, a görög, római és egyéb államok történetéből, ugyancsak ebből az ősi demokráciából épült ki a modern parlamentarizmus, az emberek szaporodásával, az állami élet és az állami közületek kiépülésével és elhatárolásával.

A kapitalisztikus világrend szükségszerűvé, általános szükséggé teszi az ősi demokratikus egyesülési és gyülekezési jognak a használatát azért, mert a kapitalisztikus világrendben két részre oszlik az emberiség: a vagyonosokra és a vagyontalanok osztályára és az egyik osztály, miután a gazdasági hatalommal együtt a kezében tartja a politikai hatalmat is, él szabadon, él szabadon az egyesülés és gyülekezés jogával, ott a maga életét és gazdasági érdekeit kellőképen érvényre juttatja, politikai hatalmával ezt mindenképen érvényesiti, a vagyontalanok egyesülési és gyülekezési jogát pedig korlátozza, holott azzal a hatalommal szemben, amely a vagyonban és a politikai életnek az uralmában megnyilvánul, ennek a gazdaságilag gyöngébb félnek, a munkásosztálynak, a vagyontalan népességnek nincsen egyéb hathatós és érvényesithető fegyvere és védőeszköze, mint az egyesülési és gyülekezési szabadság, amelyen keresztül érvényre juttathatja és megvédelmezheti a maga érdekeit.

Magyarországon mindeddig nem tudták módját ejteni annak, hogy az egyesülési és gyülekezési jogot törvényesen szabályozzák. Mert ez a szabályozás kétféle lehet. Alkotmányos államban, vagy legalább látszólag alkotmányos államban nem zárkóztak el az elől, hogy az egyesülési és gyülekezési jogot törvénybe iktassák. Ennek a törvényalkotásnak mintegy szerződést kötő jellege van az állam és a nép között azzal, hogy megállapitja az államnak a jogait az állampolgárok gyülekezési és szabadságjogával szemben és megállapitja, hogy viszont az állammal szemben a polgároknak az egyesülési és gyülekezési jog terén melyek a jogai. Ahol igy törvényesen van rendezve az egyesülési és gyülekezési jog, ha ez nem is tökéletes, ha nem is felel meg annak a demokratikus elvnek és demokratikus fölfogásnak, amelynek kifejezését látjuk a szabad Amerikában, vagy az ősalkotmányu Angliában, sőt lent a keleti tartományokban is, ha nem is felel meg annak olyanformán, hogy semmiféle gyülést senkinek bejelenteni nem kell, hogy mindenki beszélhet a gyüléseken, összejöveteleken azt, amit akar, hogy tarthat gyülést és összejövetelt akkor, amikor tetszik, ha kap rá hallgatóságot, mondom, ha más államokban be is kell jelenteni ezeket a gyüléseket, mégis azokban az államokban, ahol az egyesülési és gyülekezési jog törvényesen rendezve van, ott legalább mindkét fél tudja, hogy mi a joga. Ott legalább nincsenek kitéve annak a bizonytalanságnak, mint aminek ki vagyunk téve mi, itt Magyarországon, ahol az egyesülési és gyülekezési szabadságról törvényünk nincs, ahol ennek megalkotásától konzekvensen, tudatosan, állandóan és ma is elzárkóznak, ahol annak a labilis helyzetnek teszik ki a nép egyesülési és gyülekezési jogát, amelyet a rendeletekkel valo szabályozás jelent. Ezek a rendeletek, amelyek ma már az egyesülési és gyülekezési jognak kérdésében Magyarországon számon sem tarthatók és számon sem tartja ezeket kellőképen a közigazgatás, mert azokból a végzésekből, amelyeket a különböző közigazgatási hatóságok hoznak, egy-egy helyicsoportnak a bejelentése körül, megalakitása körül, egy-egy gyülésnek a megengedésére vagy a betiltására nézve, azok sokszor teljesen más vonatkozásuak, vagy a használatból régen kiveszett, kidobott rendeletekre való hivatkozással történnek, ugyannyira, hogy a közigazgatás ma már maga sem tudja,

hogy hogyan és miképen kell a munkásság egyesülési és gyülekezési jogának a kérdését kezelni és ebből szarmazik az a lehetetlen állapot, amelyben mi most élünk.

De egyébként is az állami élet szempontjából sem lehet közömbös az, hogy az állampolgárságnak az a fontos életjoga rá legyen bizva egyénekre, az egyének szubjektiv megitélésére. Ha a közigazgatási hatóságoknak, tisztviselőknek csak irott törvény alapján lehet és szabad eljárni az egyesülési és gyülekezési jog kérdésében, akkor nem történhetik meg, hogy ha a gyülés egybehivásának bejelentői, aláirói közül valakire haragszik a hatóság képviselője, vagy azt nem tartja a maga egyéni szempontjából eléggé megbizhatónak, akkor joga van azt a gyülést betiltani, annak a gyülésnek a megtartását lehetetlenné tenni. Nem lehet az sem, hogy amikor a gyülés folyamatban van és amikor ott van annak a gyülésnek az elnöke, ott van a felelős tisztikara, ott vannak a felelős bejelentői, akkor a hatóság közege a maga szubjektiv fölfogásában birálja el azt, hogy a szónok mit mondhat, vagy mit nem mondhat. Mert ebből egészen furcsa helyzet kerekedik ki. Mi tudjuk ezt, akik itt Magyarországon 30 esztendő óta végigcsináltuk a munkásmozgalmat. Tudjuk, hogy milyen nagy időbe került, amig közigazgatási hatóságainkat, közigazgatási tisztviselőinket a szó szoros értelmében ki tudtuk nevelni arra, hogy a gyülésen részt tudjanak venni, a lefolyását meg tudják érteni és annak lefolyását ne zavarják meg. Most igen sok uj ember került be a közigazgatásba, olyanok, akik a katonaságnál nevelkedtek, ott töltötték egész életüket, akiknek az az életelvük, hogy a szubordinációt, amelytől lelkileg nem tudnak szabadulni, bevigyék az uj funkciójukba is, azt gondolván, hogy előttük van egy regrutasereg, amelynek csak tekintélyre, parancsra van szüksége és azután mindjárt térdet és fejet fog hajtani előttük. A polgári életben ez nem igy van, sem pedig a munkásság életében és látjuk, hogy ezzel sokszor milyen lehetetlen, milyen hihetetlen, milyen veszedelmes helyzetet teremtenek, ha egy- egy gyülés résztvevőit a sok száz, ezer embert, egy ilyen tapintatlan lépés fölbőszíti, föllázitja, amikor köröskörül ott van a fegyveres erő és egy-kettőre megvan a baj. Nem példa nélkül való ez. Emlékezzünk csak vissza Élesdre, Aninára, ahol ugyancsak ilyen ártatlan gyülésből egy-egy ügyetlen, tapintatlan hatósági közeg föllépéséből emberek vére hullott. Ez — mondom — államrendészeti és társadalmi érdekből sem lehet közömbös, mert rábizza a véletlenre, a homályos, a teljesen ismeretlenné vált rendeletekre a gyülekezés és egyesülés jogát és ezzel a mindenkori kormánynak, a mindenkor fölülkerekedő politikai uralkodó pártnak az önkényére van bizva, hogy ez átformálhassa ezt a jogot a maga képére, a maga érdekeinek és a maga céljainak megfelelően. Nekünk az egyesülési és gyülekezési jogot törvénybe kell iktatni és addig nem szabad pihenni, megnyugodni, amig ezt el nem értük.

Ugyancsak ennek a teljesen tarthatatlan állapotnak a folyománya az is, ami itt most a nemzetgyülés elé került rendtörvényjavaslatban menyilvánul. *(Fölkiáltások: Le vele!)* Az 1912. évi 68. tc. adta meg a kormánynak és az azóta uralomra került kormányoknak a kivételes hatalmat. Tudjuk, hogy a kormányok a háboru ideje alatt éltek is bőven ezzel a kivételes hatalommal és gyártottak annyi rendeletet erre a törvényre alapitva, hogy az egész magyar törvénytár, mióta itt alkotmányos törvényhozás van, nem produkált annyi törvényt, mint amennyi rendeletet ennek az egy kivételes törvénynek alapján kiadtak. És mert a háboru ideje alatt és különösen az utolsó néhány esztendőben a bolsevizmus bukása után, az 1918-as forradalom bukása után

nagyon kedvesnek bizonyult az, hogy az alkotmányos törvényektől eltérve, ilyen kivételes hatalom alapján kiadott rendeletekkel kormányozzon a mindenkori kormány, most megjött az étvágy és magától érthető, hogy ettől a kellemes kormányzati módtól nem akarnak megválni. Ez a szülőanyja ennek a rendtörvényjavaslatnak.

Hogy mi lesz ezzel a rendtörvényjavaslattal, azt még nem tudjuk. De kétségtelen az, hogy a lehető legrettenetesebb gondolat az, hogy itt puszta gyanu alapján, azon az alapon, hogy valaki valakinek aggályos és nincs is megnevezve az, hogy ki az, aki előtt aggályos, valakit internálni és rendőri fölügyelet alá helyezni lehet. Ebben a helyzetben, amikor itt a kisbirótól kezdve a főispánig mindenki hatósági személy és mindenki a rendre vigyáz, itt mindenki Magyarországot akarja megmenteni és Magyarországot akarja boldoggá tenni, el lehet képzelni, hogy ezek a homályos rendelkezések: aggályos a közigazgatásra, aggályos a külpolitikára, a belpolitikára, a társadalmi békére, a társadalmi rendre és nem tudom én még mikre, hogy ebben a helyzetben Magyarországnak legalább is fele népe aggályossá fog válni és az fog bekövetkezni, hogy a népnek az egyik része állandóan internálva lesz, rendőri fölügyelet alatt lesz, dologházakba lesz utalva — mert nem igaz az, hogy egy dologház elég lesz, hanem minden vármegyében legalább is hármat kell fölállítani *(Zaj)* —, a másik része pedig porkoláb lesz és vigyázni fog azokra, akik itt aggályosak, gyanusak, akik erre meg arra nézve ártalmasak.

Egy hang: És ki fog dolgozni?

Vanczák János előadó: Arról már lassanként leszoktunk Magyarországon, hogy itt valaki azzal is törődjék, hogy ki fog dolgozni. *(Ugy van!)* Amikor Simonyi-Semadam Sándornak egy deputáció alkalmával azt mondtuk: „Kérem, kegyelmes uram, ha nem fognak könnyiteni a munkásosztály helyzetén, ha nem fogják megszüntetni az üldözéseket, ha nem fognak egy becsületes amnesztiát adni, hogy a börtönök kiürüljenek, akkor innen, aki csak épkézláb ember, mindenki kifog vándorolni", — erre azt mondotta Simonyi-Semadam Sándor: „Kérem, az nem baj, ha majd ott megszerezték magukat, hazajönnek". *(Derültség.)* Ez itt a fölfogás és az, hogy a munkásság mindenáron dolgozni fog, mert kenyérre szüksége van és hogy a munkásság mindenáron békén fog dolgozni, mert van elég zsandár és van elég preventiv intézkedés és legujabban lesz majd egy igen hathatós rendtörvény. Erre fölépiteni a közgazdasági életet, erre fölépiteni Magyarország jövőjét: jó lehet azoknak az uraknak, akiknek az esze és államférfiui bölcsesége csak idáig terjed, de nekünk ez nem jó és ha mi ezt megmondjuk, de ők nem értik meg, akkor igazán nem tehetünk róla.

Egy bizonyos — ahogyan ezt Cavour is megmondotta — kivételes törvényekkel minden tökfilkó tud kormányozni. Ezt mi is aláirjuk. *(Derültség.)* De mi ugy látjuk, hogy Magyarország alkotmányos állam volna, ennek az országnak vannak törvényei és mindenre van törvénye. 1914-ben, az 1912-iki törvény életbelépte után is voltak itt munkásmozgalmak, volt itt sajtó, volt itt jó és gonosz tett és aki vétett valamit az állami és társadalmi rend ellen, aki vétett valamit valamelyes törvényes rendelkezés ellen, arra meg tudták hozni az itéletet, ártalmatlanná tudták tenni őket, ha erre szükség volt. De mert tételes törvények alapján történt mindez, senki sem félt a törvény elé kerülni. Az, aki gonosz volt, megkapta a maga büntetését, de aki gyanuba került, nem félt elmenni a hatósági idézésre, hogy ott félig agyonverik, vagy egy pár hónapig ártatlanul fogva tartják. Ma és ennek a törvénynek az alapján mindenkinek rettegnie kell, ha jön érte valaki, vagy ha jön egy

behivó a rendőrségre, vagy szolgabirói hivatalba, rettegnie kell, hogy ott fogják, családját értesiteni sem tudja, a következő napon esetleg egy dologházban lesz, vagy egy közgazgatási kóterben, ahol elzárják előle a világosságot, a napot, ott kell hagynia a családját, mindenét. Ki fog itt békén dolgozhatni? Hogy lesz itt nyugalom és türelem ahhoz, hogy itt alkotó munka folyjék? Hogy fog itt maradni az a jóizlésü, az a szakképzett munkás, akinek az egész világ nyitva áll, akit megbecsülnek, megfizetnek mindenütt a munkája után? Itt fog az majd maradhatni ezek között a határok között, hogy minden nap ki legyen téve a bizonytalanságnak, ha rettegnie kell, ha munkástársával egy kedélyes szót vált, hogy akkor valamely szamár vagy gazember mögötte följelenti és internálják és dologházba csukják?

Mindenre vannak törvényeink. Ezeknek a törvényeknek a visszaállitását és életbeléptetését követeljük mi és nem rendkivüli törvényeket és nem rendkivüli intézkedéseket, mert ezekre semmi szükség nincs és mert ezek nemcsak, hogy nem jók, hanem annyi veszedelmet rejtenek magukban, amennyit ez az ország nem bir el és amennyit erre az országra ráhengeriteni nem szabad, azért, hogy egy párt uralmon maradjon, azért, hogy egy kormány, amely egyébként és másképen nem tud uralmon maradni, igy biztositsa magának uralmonmaradását. Közigazgatási preventiv intézkedésekről van szó, mondják. A dologház is csak közigazgatási intézmény. Ez megvolt itt a közveszélyes csavargók részére. Ma mindenki közveszélyes csavargó lesz, vagy legalább is azzal egy szinvonalra állittatik ennek a törvénynek az alapján. de azzal a különbséggel, hogy ha közveszélyes csavargók számára, amilyenek minden nagy városban akadnak, nagy városokban nagyobb számmal, vidéki kisvárosokban legföljebb, ha egy-kettő akad, több nincs, mert hiszen a nép maga kinézi maga közül, a nagy városokban azonban meghuzódik, tehát ez egy egészen kicsi szám a lakosság nagy száma mellett, ha ezek számára egy ilyen törvényt föntartanak, akkor nem sokat használnak vele, de hát ez még valahogy megérthető. De hogy politikai vétségekért, gyanusitások alapján, föltételezések alapján tömjenek embereket dologházba és ezért adjanak ki ilyen törvényes rendelkezéseket, azt nem lehet megérteni.

Azt mondja ez a törvényjavaslat, hogy a dologházba utalt egyéneket rendes és munkás életmódhoz kell szoktatni, vallás-erkölcsi alapon. Arra vagyok én kiváncsi, hogyha oda internálni fogják azt a tanárt, orvost, ügyvédet, aki politikailag megbizhatatlan, ha internálni fogják az intelligens városi munkást, ha oda internálni fognak intellektuális lelkeket — ezeket fogja ott a porkoláb erkölcsi életre nevelni? *(Derültség.)* Akiknek erre a nevelésre szükségük van, vagy akiket igy nevelni lehetne, olyanokat ennek a törvénynek alapján nem fognak a dologházba csukni, mert az olyanok nem politizálnak, azok nem gyanusak. Az a közönséges munkakerülő, az a notórius csavargó — mit törődik az a kormányzattal, állammal, bel- és külpolitikai irányzattal? Sohasem fog egyetlen egy ilyen sem bekerülni, hanem be fognak oda kerülni azok a magasabb intelligenciáju, értékesebb állampolgárok, akiknek erkölcsi és valláserkölcsi nevelését rá fogják bizni arra a zsandárkáplárra, aki ott van.

Ugyancsak össze van itt vonva minden, amit csak el lehet képzelni. Attól kezdve, hogy a személyi szabadságot korlátozzák, azután rendőri fölügyelet alá helyeznek, közigazgatási dologházba utalnak, korlátozzák a sztrájkszabadságot. És itt ezek a meghatározások a politikai sztrájkokra vonatkoznak, ami ugyancsak veszedelmes, mert tudjuk azt, hogy Magyarországon még alig volt

a munkásságnak gazdasági sztrájkja, gazdasági harca, amelyre az első félnapon rá ne fogták volna, hogy politikai hátterü sztrájk. *(Ugy van!)* Itt minden sztrájkot politikai hátterünek fognak mondani. Hogy egyebet ne mondjunk: ha majd a nyomdászok fognak sztrájkolni, azt fogják mondani, hogy ez politikai hátterü, mert azt akarják, hogy a kormánypárti lapok ne foglalkozhassanak a kormány dolgaival. Ha valamely bányában fognak sztrájkolni, akkor a bányával össze fogják kapcsolni a budapesti gázgyárat és azt fogják mondani, hogy miután az a bánya szállit abba a gyárba szenet, ennélfogva ez a közérdekbe ütköző sztrájk, ezt a sztrájkot tehát a törvény alapján le kell törni. Ezt igy lehet összevissza csavarni és kapcsolni keresztül-kasul, ahogyan az jól esik, és a törvényes rendelkezés alapján fegyverrel, szuronnyal lehet kényszeriteni a munkásokat, hogy lemondjanak a nagyobb falat kenyérről, hogy visszatérjenek a kapitalizmus igájába és akiket a munkásság a maga köréből kiválaszt és megbiz azzal, hogy szószólói legyenek, hogy annak a sztrájknak a medrét megszabják, hogy a munkásság érdekében meghatározott időkeretekben a lehető legrövidebb lefolyással a sztrájkot nyugvópontra juttassák, azokat mind félesztendőkre és ha kell, további félesztendőre internálják, dologházba csukják.

És ez a törvény — ahol a posta-, távirda-, távbeszélőforgalom ellenőrzéséről van szó — árt a kereskedelemnek és árt az iparnak is, árt az ország belső gazdasági életének, de árt az ország külső vonatkozásainak is, mert melyik külföldi kereskedő mer majd ideküldeni egy-egy bizalmas értesitést az ő külföldi üzletfelének, ha tudja azt, hogy a posta-, távbeszélőforgalom állandó törvényes ellenőrzés alatt áll? Melyik kereskedő fogja kiszolgáltatni magát annak, hogy az ő üzleti titkát a postán, távbeszélőn, távirdán kilessék és eladják, különösen ebben az időben, ebben a világban, ahol minden eladó Magyarországon?

Hogy mennyire árt ez a rendtörvény az ország érdekeinek, arra nézve nem kell egyébre hivatkoznom, mint arra, hogy amikor ez a javaslat köztudomásuvá lett és amikor annak hire kiment a világba, akkor a legnagyobb világlapok nem irtak erről másképen, mint: „Schandgesetz von Ungarn.“ Ha én megirom a Népszavában, hogy milyen véleményt irt erről a Frankfurter Zeitung, a francia Matin *(Egy hang:* Az is zsidólap?), a Neue Freie Presse, akkor engem becsuknak ezért a cikkért és akkor talán rögtön le is tartóztatnak és akkor az lesz ennek a címe, hogy a magyar nemzet megbecsülése ellen vétséget követtem el. Ha igy irnak a külföldi lapok már akkor, amikor azt a törvényjavaslatot beterjesztik, hogyan fognak majd irni akkor, ha abból tényleg törvény lesz? Ki lesz az, aki a magyar nemzet megbecsülését leszállitotta odakint? És ki lesz, aki majd ezt felelősségre vonja?

Azt mondják nekünk, hogy erre a törvényre azért van szükség, mert még nem állottak helyre a normális állapotok. Én ezt elhiszem, mi ezt mindnyájan látjuk. Tudjuk, hogy itt valakik nagyon félnek a saját lelkiismeretüktől. Mi azt nagyon jól látjuk, hogy itt, Magyarországon félnek a munkásosztálytól. Hát mi megmondjuk nekik, hogy nincs okuk félni, mi nem fogunk bolsevizmust csinálni. Ha ez bolsevizmus, akkor azt ők csinálják, ezekkel a törvényekkel. *(Ugy van!)* A szocializmus levegője a nyilvánosság, a nyilvános, őszinte kritika szóban, sajtóban, gyüléseken, az egyesületi életen keresztül. Mi nem takargatjuk el azt, amire törekszünk. Mi nem dugjuk el célunkat, mi nem árulunk senkivel szemben zsákban macskát. A szocializmusnak erre nincs szüksége,

a szocializmus olyan, mint a napfény, amelyet hiába igyekszenek eltakarni akármilyen kinai falakkal vagy napernyőkkel, az ég, süt, világit és ennek állunk mi a szolgálatában. Nincsenek titkos céljaink. Tessék tehát azt, amit mi kivánunk és akarunk, teljesiteni, tessék szabaddá tenni, tessék törvényesen rendezni az egyesülésnek és gyülekezésnek jogát. Tessék a munkások szervezkedését szabadjára engedni. Ott az ellenőrzés módja, mint ahogy eddig is megvolt. Ha igy áll a helyzet, akkor minek van itt szükség félni, minek utalni arra, hogy Magyarországon van földalatti szervezet? Ami földalatti szervezkedést eddig itt még fölfödöztek, azt mind maguk csinálták, mert mindenütt ott volt a rendőrspicli. *(Ugy van! Taps.)* Azért. mert itt-ott egy-két fiatalembert össze lehet hozni a Gólya-utcában, a Kender-utcában, meg nem tudom, milyen utcában, azért nem kell guzsbakötni Magyarország népét, azért nem kell tönkretenni Magyarország jó hirnevét és amely országban olyan nagy a policiális erő, mint nálunk, ott nincs szükség külön ilyen törvényekre. Ha akarnak, ám ott van a kezükben a fegyveres erő, csapjanak le azzal és álljak ezért a felelősséget a világ előtt. De igy guzsbakötni az ország népét, dologházzá alakitani át egy dolgozásra kényszerült, megesonkitott Magyarországot és lehetetlenné tenni ebben az országban a békés, nyugodt gazdasági életet: ezt én nem tudom megérteni és azt hiszem, hogy rajtam kivül ezt más sem tudja megérteni. Én a lelkem mélyéből tiltakozom ez ellen és azt hiszem, ebben együttérez velem Magyarország minden becsületes embere. *(Ugy van! Taps.)*

Ugyanigy vagyunk a sajtótörvényre akasztott bilincsel is. Van nekünk 1848-ból — ez az egyetlen vivmányunk volt még — egy sajtótörvényünk. Ez is eléggé koloncos volt, itt is volt elég suly és nehezék ráakasztva a sajtó szabadságára. De legalább mégis valamennyire lehetett mozogni. És hogy nem ártott Magyarországnak az a kis sajtószabadság, amelyet a 48-as törvény biztositott, azt mutatja az a fejlődés, amely 1848-tól, illetve 1867-től 1914-ig itt Magyarországon végbement, amely idő alatt ebből az országból félig-meddig mégis a nyugati államokhoz hasonló ország lett. Ellenben 1914-ben szükségét látták annak, hogy megnyomoritsák azt a sajtószabadságot, és pedig nem azért látták ennek szükségét, mintha erre tényleg szükség lett volna az országnak, hanem, mert akkor már a fölfelé törekvő kapitalisztikus érdekeket akarták megvédeni, a nagyobb erőhöz jutott kapitalizmus érdekeit akarták fokozott mértékben szolgálni. Ezért alkották meg 1914-ben az uj sajtótörvényt, a Tisza-féle sajtótörvényt, amely azután még szigorubbá tette a sajtó számára a törvényes rendelkezéseket.

A háboru bekövetkezése, a kivételes hatalom alapján létrejött kormányzás azután fölrugta ezt az 1914-es törvényt is és igy a kivételes hatalom alatt állott a sajtó egészen az elmult esztendő elejéig, amikor valami nagynehezen sikerült mégis rábirni a kormányt arra, hogy a cenzurát szüntesse meg és léptesse életbe az 1914-es törvényt. Ma tehát ennek a törvénynek alapján állunk és hogy ez a törvény elég hatásos, nem kell erre nézve egyébre rámutatnom, mint arra, hogy nekem magamnak is van 12 sajtópöröm és a Népszavának nincs egyetlen munkatársa, akinek ne volna sajtópöre. És hogy a rendkivüli intézkedéseket és a törvény szigorát milyen precizen és mennyi pártatlansággal alkalmazzák a sajtóra, ezek mellett nincs szükségem másra, mint hogy rámutassak arra a körülményre, hogy a kurzuslapok: a Szózat, Nemzeti Ujság, Uj Nemzedék és ehhez hasonló nemzetvédő sajtó ellen együttvéve valamivel kevesebb pör van, sőt ugy tudom, hogy egy sincs, legalább főbenjáró sajtópörök nincsenek ellenük, holott

pedig a felekezeti izgatás, az osztály elleni izgatás és a gyilkosságra izgatás ott éppen nem tartozik a ritkaságok közé.

Ha most még hozzávesszük azt, hogy a kormány kezébe akarja kaparitani a kolportázsjog engedélyezését vagy megvonását, a papiros fölött való rendelkezést, azután a kauciónak tizszeresére való fölemelését, akkor azt hiszem, hogy Magyarországon csak egy sajtó lesz: az a sajtó, amelynek élén csak az fog állni keresztben, hogy: „Éljen a kormány!", — a többi része pedig hirdetésekből fog állni. Mert itt lapot szerkeszteni ilyen rendelkezések mellett igazán nem lehet. És nincs ennek az országnak annyi ujságirója, amennyire szükség lenne, hogy pótolható lenne mindenki, akit ennek a törvénynek alapján internálnak és dologházba csuknak.

Azt hiszem, ez maga olyan tárgy, amelynél nincs szükség arra, hogy hosszan beszéljünk. Nem volt még Magyarországon pártgyülésünk, amely ne foglalkozott volna az egyesülés és gyülekezés szabadságának kérdésével, amely ezt ne követelte volna. 1890-ben tartottuk meg első párgyülésünket, ott alkotta meg a Magyarországi Szociáldemokrata Párt első programját. Ennek az első programnak egyik első pontja az egyesülési és gyülekezési jog szabadságának a követelése. 1890-től egészen a mai napig nagy idő telt el. Ma itt vagyunk összetépve, mint ország, itt vagyunk körülvéve uj államalakulatokkal, ahol az egyesülés és gyülekezés jogát sokkal szabadabban értelmezik, demokratikusabban kezelik, mint nálunk — és ha minékünk pártgyülésünkön külön kell ezt követelnünk, akkor ez Magyarországnak olyan nyomorusága, amely hozzájárul ahhoz, hogy itt minden életet megnehezitsen, hozzájárul ahhoz, hogy azokat a nemzeti ideálokat, amelyeket nem mi hangoztatunk, de a tuloldalon hangoztatnak, sohase lehessen elérni, mert egy olyan országba, ahol guzsba akarják kötni a sajtót, ahol nem lehet megirni a sajtóban a gondolatot, oda nem kivánkozik senki, ellenben onnan mindenki kikivankozik.

Én tehát ajánlom, hogy a vita végén sziveskedjék a t. pártgyülés elfogadni azt a határozati javaslatot, amelyet a napirendnek ehhez a pontjához benyujtottunk. Mindenkinek a kezében van és igy a fölolvasásától elállok. *(Hosszantartó lelkes taps.)*

Elnök: Ügyrendi inditványt kiván *Széll Menyhért* beterjeszteni.

Széll Menyhért (Budapest): Tekintettel arra, hogy a holnapi nap folyamán a bányamunkások közgyülést tartanak, a nőmunkásoknak, ugyszintén a németajku elvtársaknak is kongresszusa lesz és igy valószinü, hogy a holnapi napon kevesen lesznek itt, inditványozom, hogy a választásokat a mai napon ejtsük meg, tehát a tanácskozást 7 óráig toljuk ki. *(Ellentmondások.)*

Kabók Lajos: Elfogadhatatlannak tartom Széll elvtárs inditványát. A pártkongresszus olyan időben és olyan idő után jön most össze, amikor nem lehet az utolsó percekben megválasztani a pártvezetőséget. Sulyos támadásokban, a jövőre vonatkozólag pedig utasitásokban részesült a pártvezetőség. Éppen ezért szükségesnek tartom, hogy a kiküldötteknek módjában álljon alaposan meggondolni, hogy kit állitsanak a párt élére. A kongresszus intézőségének és vezetőségének módjában állott volna ezt a választást a délután folyamán elintézni. Magamnak is lett volna erre vonatkozólag javaslatom. Minden kongresszusi kiküldött tudatában volt annak, hogy 6 órakor véget ér a mai tanácskozás és igy a kongresszus sem bir azzal a létszámmal, amellyel birnia kell. *(Egy hang: És ha mi holnap nem leszünk itt? Zaj.)* Javaslom, hogy Széll Menyhért idevonatkozó javaslatát ne fogadja el a kongresszus.

Farkas István: Szavazzunk és határozzunk. Még nem volt pártgyülés, amelyen a második napon a választásokat meg ne ejtették volna. *(Zaj.)* Ma teljesebb a pártgyülés, mint holnap lesz, ma tehát illetékesebb a választások megejtésére. Szíveskedjenek az inditványt elfogadni. *(Fölkiáltások: Pucs!)* Kiküldtünk jelölőbizottságot és mindenki annyi listát csinálhat, amennyit jólesik.

Elnök: Aki elfogadja Széll elvtárs inditványát *(Halljuk! Halljuk!)*, hogy a szavazás ma ejtessék meg, szíveskedjék igazolványát fölemelni. *(Megtörténik.)* Kérek ellenpróbát. *(Megtörténik.)* *Az inditvány el van vetve. (Taps.)*

A tanácskozást bezárom. Holnap reggel 9 órakor fogjuk folytatni.

Harmadik nap.

December 26. — Kedd.

Délelőtti ülés.

Baticz Gyula elnök: A pártgyülés tanácskozásait megnyitom. Mielőtt a következő fölszólalónak a szót átadnám, figyelmeztetni kivánom a kongresszust, hogy amennyiben az ügyrend tizperces hozzászólást enged meg, én szigoruan kénytelen leszek ragaszkodni ehhez a tizperces időhöz. *(Helyeslés.)* Kérem a fölszólalókat, legyenek szivesek beszédeiket rövidre fogni. Fodor elvtárs *személyes kérdésben*, napirend előtt kiván szólani.

Fodor Béla (Salgótarján): Csóka elvtárs azon aggodalmának adott kifejezést, hogy Salgótarján kerületének megválasztott képviselője elhanyagolja a választókerületet. Valamely kerületnek elnyerése nem a személyektől függ, hanem mindig az eszme az, amely megadja a tömegnek az impulzust, hogy hova adja le szavazatát. Salgótarján választókerületében sem Klárik elvtárs személye hozta meg a győzelmet, hanem a szociáldemokrata párt programja és eszméje. Ha a mi képviselőnk nem sürün látogatja meg a kerületet, annak az az indoka, hogy az ottani helyi viszonyok nem engedik meg azt, hogy minden esetben a képviselő gyüléseket tartson, mert a helyi közigazgatási hatóság a gyüléseket nem engedélyezi. Egyben azon óhajának is adott kifejezést Csóka elvtárs, hogy a képviselőnk személyes megjelenésével villanyozza föl az ottani pártmozgalmat. Ez lehetetlen, mert az ottani közigazgatási hatóságok végrehajtó közegei, valahányszor megjelenik az utcán a megválasztott nemzetgyülési képviselő és az ottani munkás elvtársakkal és polgárokkal érintkezik, mindannyiszor becitálják az ottani csendőrlaktanyába ezeket, akik bizonyos vegzálásoknak vannak kitéve. Csóka Vendel elvtárs Salgótarján medencéjében többször megfordul, saját hátán is érezte a közigazgatási hatóságoknak az eljárását.

Elnök: Áttérünk a napirend 2. és 3. pontjának:

a szólás- és sajtószabadság és a rendtörvény,

továbbá

a gazdasági és politikai helyzet vitájára.

Első fölszólaló *Rácz György* elvtárs.

Rácz György (Budapest, házfölügyelő): A főváros tanácsának a napokban a házfölügyelőkről megjelent szabályrendelet-

tervezete olyan sulyosan érinti az ország minden lakosságát, hogy kénytelenek vagyunk a kongresszus elé hozni. Ez a tervezet meghatározza, hogy házfölügyelőkül csak olyanokat szabad alkalmazni, akik rendőrségi igazolvánnyal birnak és ha ezt az igazolványt a rendőrség megvonja, a háziur köteles a házfölügyelőt elbocsátani. A másik rendelkezés meghatározza azt is, hogy a házfölügyelőt a lakók tartoznak fizetni. Meghatározza a tervezet azt is, hogy a házfölügyelők tartoznak hetenként kétszer a kerületükhöz eső őrszobában jelentkezni és jelentést tenni, hogy mi történt az ő házukban. *(Pfuj! Spiclirendszer! Gyalázat!)* Spicliket nevelnek. Idáig 3000 rendőr volt, most lesz 19.000. Nem féltem magamat, mert aki nem követ el bünt, azt nem lehet bebörtönözni. *(Dehogy nem! Internálni lehet!)* Itt van a rendtörvény, amely kimondja, hogy aki aggályos, azt internálni lehet. Ha a házfölügyelő valakire haragszik, azt aggályosnak tünteti föl s családokat dönt a legnagyobb nyomorba. Nem én, a szocialista, de Andrássy gróf mondja, ne állitsák ki azt a szegénységi bizonyitványt a magyar társadalomról, hogy ezt a társadalmat csak az oroszokéhoz hasonló rendszerrel lehet megmenteni. Kérem erre vonatkozó inditványomat elfogadni. (Lásd a 14. számu inditványt a 92. lapon.) Tartozom kijelenteni, hogy mi egész lelkünkből fölháborodva utasitjuk vissza ezt a szabályrendeletet. Legyenek meggyőződve, hogy erre a piszkos munkára közülünk senki sem fog vállalkozni. *(Taps.)*

Tamás András (Budapest): A villamosvasuti alkalmazottakat képviselem ezen a kongresszuson. Mi vagyunk azok a szerencsétlen páriák, akik guzsba kötve haladunk a szervezkedés felé, akik egyedül csak arra a pénzre vagyunk ráutalva, amelyet az igazgatóság nekünk a folytonos drágitásokból alamizsnaképen kiad. Nem birunk jobb fizetést kapni, mert nem birunk szervezkedni. A pártvezetőség miránk vonatkozólag is tárgyalt a kormánnyal. Akkor Bethlen kijelentette, hogy visszakapjuk a lefoglalt egyesületi helyiségünket, lapunkat és pénzünket. És visszakaptunk egy csonka lapot, de más semmit. Azt a nyomorult pár fillért elvitték és ma sem kaptunk vissza semmit. Amikor a villamosalkalmazottak 90 százaléka szociáldemokrata *(Hosszantartó taps és éljenzés)*, élni akarunk mi is. Én vagyok bátor erre vonatkozólag a pártkongresszus elé inditványt terjeszteni. (Lásd a 15. számu inditványt a 92. lapon.) A pártvezetőség egyes tagjait többizben fölhivtuk, harcolják ki, hogy Ráckevén pártszervezetet lehessen megalapitani. Mi ott 980-an vagyunk szociáldemokrata munkások. Bejelentettük a rendőrségen a pártszervezet megalakitását. A főszolgabiróság folyton molesztál bennünket. Amikor födött helyiségben jelentettük be a megalakulást, akkor betiltották, mert egészségügyi tekintetben aggályos, dacára, hogy háromezren is beférnek. Megpróbáltuk szabad térségen és erre ugyanazt mondotta, hogy a helyiség olyan alacsony, hogy egészségileg káros az emberekre. *(Taps. Nagy derültség. Zaj.)* A frakció egyik tagja a nemzetgyülésen interpellált, azonban természetes, hogy ott nem keltett nagy fölháborodást. Erre nézve szintén inditványt terjesztek elő. (Lásd a 16. számu inditványt a 92. lapon.) Ráckevén a szociáldemokrata munkásságon kivül vannak liberális polgárok is. Ezek mást is szeretnének olvasni, mint a kurzuslapokat. A főszolgabiró azonban nem engedi meg, hogy Ráckevén a liberális lapokat árusitsák. A pártvezetőségtől levelet is küldtek, amelyben fölsorolták, hogy Ráckevén ki hajlandó, sőt ki kéri a Népszava árusitását. A főszolgabiró a levelet bedobta a papirkosárba. A Népszavának emiatt a lehetetlen üldözés miatt nincs is több előfizetője, mint 34. Azok is vekzaturáknak vannak

kitéve. Ezekre vonatkozóan szintén inditványt nyujtok be. (Lásd a 17. számu inditványt a 92. lapon.) Azt mondta itt valaki, hogy a frakció tagjai menjenek ki a vidékre. Jöjjenek ki Ráckevére is és magyarázzák meg, hogy minden polgárnak legelemibb polgári joga, hogy azt olvassa, amit akar. Magyarázzák meg neki, hogy ha a kormány engedélyezte ezeknek a lapoknak az olvasását Budapesten, akkor engedélyezte Ráckevén is. *(Fölkiáltás: Amilyen a belügyminiszter, olyan a szolgabiró!)* Nem akarok tovább beszélni, mert kifakadnék és erről a helyről más helyre kerülnék. Én becsületesen küzdöttem végig a munkásmozgalmat, de tessék megadni nekünk a lehetőséget, hogy nyiltan és becsületesen dolgozhassunk.

Elnök: A vitát félbeszakitom. Áttérünk a napirend 6. pontjára, ez:

A pártvezetőség, az ellenőrzőbizottság és a pártválasztmány végrehajtóbizottságának megválasztása.

A jelölőbizottság jelentése.

Sávolt János (Budapest): A jelölőbizottság nevében a következő előterjesztést van szerencsém megtenni. Előrebocsátom, hogy a jelölőbizottsághoz elvtársak jöttek be és különböző kivanságokat terjesztettek elő. A kivánságokat megpróbáltuk kielégiteni, nagyobbrészt sikerült is, azonban annyi kivánság merült föl, hogy azokat mind teljesiteni lehetetlenség. Beható vita után a következőket ajánlja megválasztásra a jelölőbizottság: *A pártvezetőség tagjaivá* a következő elvtársakat: Farkas Istvánt, Kabók Lajost, Kéthly Annát, Kitajka Lajost, Knittelhoffer Ferencet, Peyer Károlyt, Propper Sándort, Rády Sándort, Szabó Imrét, Takács Józsefet és Vanczák Jánost, *az ellenőrzőbizottság tagjaivá* Deák Lajos, Deutsch Jenő, Gyürey Rudolf, Sávolt János, Schmarilla Géza elvtársakat, *a végrehajtóbizottságba* Batiez Gyula, Dinesér István, Jakob Ferenc, Kertész Miklós és Klárik Ferenc elvtársakat.

Elnök: A jelölőbizottság jelentéséhez szót kértek. A

vitát a napirend 6. pontjához

megnyitom. Következik *Sterbinszky Lipót* elvtárs.

Sterbinszky Lipót (Budapest): Javasolom, hogy a pártvezetőség többsége mindenkor a fizikai munkásokból álljon, hogy a parlamenti frakció müködése fölött ellenőrzést gyakorolhasson. Meg tudjuk állapitani, hogy habár a pártvezetőségben a frakció tagjai szabadon is müködnek, mégsem emancipálhatják magukat a nemzetgyülés hatása alól. Három képviselő elvtárs vehessen részt a pártvezetőségben, hogy igy a demokratikus fölügyelet mindenkor az összmunkásság kezében legyen.

Kabók Lajos (Budapest): Tekintettel arra, hogy én pártvezetőségi tisztséget töltöttem be és a magam fölfogása szerint nem helyes, ha egy kézben fut össze több funkció, kérem a kongresszust, hogy tőlem eltekinteni sziveskedjék. Sterbinszky elvtárs javaslatával nem tudok egyetérteni. Tévedés, hogy egy nemzetgyülési képviselő nem lehet pártvezetőségi tag. Én semmiféle kikötést e tekintetben nem teszek. Ha a szociáldemokrata párt ma bővelkednék kiváló tehetségekben, akkor azt mondanám, hogy legyen független a parlamenti frakció. Ha félreállitják még azokat is, akiket jónak találtunk a nemzetgyülési választáskor, aligha

találnánk megfelelő embereket a pártvezetőségre. Éppen ezért javaslom, hogy ilyen kikötést a kongresszus ne eszközöljön.

Propper Sándor (Budapest): Az elnöklő elvtárs részéről, szerintem, hiba történt, mert a jelölőbizottság munkáját vita tárgyává tenni nem lehet. A pártkongresszus tegnap már döntött, amikor Pajor elvtárs határozati javaslatát elvetette. Nem is volna célszerű és okos dolog, bizonyos kautélákat fölállítani és holmi numerus clausus-féle határozatokba belemenni. Semmi más nem lehet mérvadó, mint az, hogy ki alkalmas, ki képes erre a tisztségre, kit akar a párt, és bizonyos tekintetben az, hogy egyes nagyobb szakmák kit javasolnak. Kabók elvtársat a vasasok javasolták és szokatlan, hogy valaki választás előtt kijelenti, hogy nem vállalja... *(Egy hang: Joga van hozzá!)* Joga van bemenni a jelölőbizottságba és ezt előzetesen tisztázni, akkor nem kerül a listába és nem okoz komplikációt. Arra kérem a pártgyülést, hogy mindkét fölszólalás fölött térjen napirendre.

Elnök: Szokatlan ugyan az, hogy a jelölőbizottság jelentéséhez szót kérnek, de az elnöknek nincs joga a szólás jogától senkit megfosztani. Ennélfogva a szót át kellett adnom és ennek nyomán többen jelentkeztek szóhoz. *(Fölkiáltások: Szavazzunk!)*

Farkas István: Ügyrendi inditványom van.

Elnök: Amennyiben Farkas elvtárs ügyrendi inditványt kíván tenni, átadom neki a szót.

Farkas István: Arra kérem a pártgyülést, ne inditson most ujabb vitát, mert amugy is sok megvitatnivalónk van. Joguk van szavazni. Ügyrendi inditványt teszek: az elnökség ejtse meg a szavazást.

Elnök: Az ügyrendi inditvány ellen van-e valakinek kifogása? *(Nincs!)* Aki elfogadja az ügyrendi inditványt, emelje föl az igazolványát. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Kérek ellenpróbát. *(Megtörténik.) El van fogadva.* Ezek után, tisztelt elvtársak, elrendelem a választást. Fölkérem a szavazatszedőbizottság tagjait, vegyék át a szavazólapokat, osszák szét és szedjék össze. A szavazás csak küldöttigazolvánnyal történhetik. Amig a szavazás tart, az ülést 10 percre fölfüggesztem.

Szünet után.

Elnök: Az ülést megnyitom. A szavazatszedőbizottság a szavazatokat meg fogja számlálni, addig folytatjuk

a vitát a napirend 2. és 3. pontjáról.

Kőhalmi Vilmos (Erzsébetfalva): A napirend 2. pontjának a tárgyalásakor Magyarország szervezett szociáldemokrata munkássága éber figyelemmel kiséri a kongresszus munkáját. Harcunkban a külföld munkásságának szimpátiája kisér bennünket. De a szociáldemokrácia minden ellensége is idefigyel és azt figyeli, hogy a párt ebben a percben milyen erőket tud fölsorakoztatni. Magyarországon nincsen gyülekezési, egyesülési és sajtószabadság. Ennek ellenében azonban jön most a rendtörvény, amely Magyarországot egy hatalmas tüzhányóvá fogja átalakitani, amely nem fog addig megszünni háborogni, amig a munkásság legelemibb jogait ki nem vivta. Ha a rendtörvényjavaslatból törvény lesz, Magyarországon megszünik a munka szabadsága, hogy helyet adjon annak az örökös rettegésnek, amely mindnyájunkat eltölt, hogy családjaink, gyermekeink dologházakba kerülnek. A rendtörvényjavaslat elleni küzdelemben a parlamenti frakciónak kell a legnagyobb erőt kifejteni. Ennek a harcnak a parlamenten belül és a parlamenten kivül

olyan erőt kell fölmutatnia, mint amilyen erőt maga a szociáldemokrata párt képvisel. A napirend második pontjához benyujtott határozati javaslatot magamévá teszem, de egyben toldást vagyok bátor elfogadásra ajánlani. (Olvassa a 18. számu inditványt; lásd a 92. lapon.) A reakció velünk szemben nem válogatós. A munkásságnak a legelemibb jogaiért folytatott küzdelmében minden eszközt föl kell használnunk. Ezért a tiltakozás, amely a rendtörvényjavaslat tárgyalásánál 1 órai munkabeszüntetésben nyilvánul meg, eklatáns példája lesz annak, hogy Magyarország dolgozó népe nem fog visszarjadni semmi olyan eszköztől, amely rendelkezésére áll, hogy ezt a javaslatot meggátolja törvényerőre emelkedésében. *(Helyeslés.)*

Horváth Katica: A gyülekezési, szólás- és sajtószabadság és a rendtörvény tárgyalásánál majdnem ugyanazt a vitát folytatjuk, amely megindult a jelentés fölött. Nem beszélünk arról, hogy az elkövetkező harcokat elsősorban csakis szocialista tudással, szocialista fegyelmezettséggel lehet megküzdeni. Amikor erről kell beszélnünk és irányitást kell adnunk, itt, a pártgyülésen le kell szögeznünk az Országos Nőbizottság álláspontját. Tisztában kell lenni az elvtársaknak azzal, hogy a Magyarországi Szociáldemokrata Párt naggyá, hatalmassá, küzdelemre erőssé csak akkor tud lenni, ha ebben a küzdelemben minden dolgozó nő, minden proletárfeleség és proletáranya ott fog állani mellettünk. Nem tudjuk elképzelni, hogy a szociáldemokrata pártnak a küzdelméből ezek az elemek kimaradhassanak. De nem tudjuk elképzelni azt sem, hogy ennek a pártnak a jövő szempontjából ne lenne fontos az, hogy az ő gyermekeit szocialista szempontból nevelje fel. Ez a küzdelem, amelyet ma megvivunk, mellettünk fogja meghozni a gyümölcsöket. Ötven évig küzdöttünk Magyarországon a reakció ellen. Ez a reakció, ha lehet, ma még erősebb, még sulyosabb bilincseleket ró reánk, mint a multban. Tehát még egy évtizeden, még egy emberöltőn keresztül kell még nagyobb eszközökkel küzdeni és kell, hogy az uj generáció már szocialista szellemben legyen fölnevelve. Amikor mindezt megállapitjuk, nem mulaszthatjuk el, hogy ezen a téren óriási bünt követtek el az állást, tisztséget betöltő elvtársak akkor, amikor odahaza kint, az előszobában hagyják az elveiket épp ugy, mint a fölöltőiket. Nem mulaszthatjuk el elmondani, hogy a szabadszervezetekben, a pártszervezetekben az elvtársak lekicsinylő kézlegyintéssel intézik el a munkásnők ügyeit és dolgait. *(Mozgás. Ellenmondások.)* Vannak kivételek, de tény az, hogy Magyarországon, ahol rengeteg munkásnő van megszervezve, ahol egy pártgyülésnek négyszáz kiküldötte van, ezen a pártgyülésen 10 nő foglal helyet. Maga ez a tény igazolja a mi állitásunk helyességét. Nem akarok ezekről a hibákról beszélni, mert ez meddő és időpocsékolás. De figyelmeztetni akarjuk az elvtársakat arra, hogy a közelmultban lefolyt választások igazolták, hogy a nők nemcsak otthon a családban, hanem mindenhol milyen munkát tud végezni. Ezekre a munkaerőkre a szociáldemokrata pártnak óriási nagy szüksége lesz még Közelednek a községi választások, amelyeknél nem hiányozhat a nő és ott kell lennie nemcsak azért, hogy legyen szocialista és hogy résztvegyen a munkában, hanem azért is, hogy a dolgozó, müködő és agitáló férjét ne tartsa vissza ettől a munkától. Mert a családi egyenetlenség a legtöbb esetben e pont körül forog és ez ezért van, mert az elvtársak elmulasztják kioktatni, kitanitani a feleségeket. *(Egy hang: Nem lehet!)* A proletárcsaládban a nincstelenséget, a nélkülözést és a küzdelmeket az asszonynak épp ugy végig kell szenvednie, mint magának a férjnek. Ez a küzdelem lefoglalja az asszonyt

az ő nyomoruságos háztartásában, de tudnunk kell azt is, hogy ha egyenranguak vagyunk a család eltartásában, a kenyérkeresetben, akkor egyenranguan kell küzdenünk a bérlenyomás és a politikai elnyomás ellen is. Én tehát arra kérem az elvtársakat, hogy ezeket az irányelveket vigyék haza és ne forduljon elő az, ami eddig előfordult. Ne akarjuk most a bünöket hánytorgatni, hanem lássuk be, hogy ha nincs szükség külön nőmozgalomra, de kell egy hatalmas szocialista tábor, ahol a nők épp ugy küzdenek, mint a férfiak. *(Taps.)*

Kertész Miklós (Budapest, magántisztviselő): A napirend 3-ik pontját tartom én egész kongresszusi tárgyalásunk gerincének. A gazdasági helyzet és az ebből folyó politikai helyzet az, amelyből ki kell indulnunk. A világgazdasági és világpolitikai keretbe kell beállitani a mi kis Magyarországunk problémáit, mert csak ilyen keretbe beállitva tudjuk helyesen megitélni a önnálló kérdéseket és tudunk helyes konkluziókat levonni a saját magunk gazdaságára a jövőre nézve. Nálunk igen régi szokás az, amikor a felelősség megállapitását hánytorgatják, akkor az előzményeket mindig összetévesztik az okokkal. Ha arról beszélnek a felelősség megállapitásánál, hogy volt tanácsköztársaság, volt népköztársaság, akkor arról is kell beszélnünk, hogy volt világháboru és ez a világháboru is mélyebb gyökerében azoknak a destruktiv tendenciáknak a kirobbanását jelentette, amelyet a ma uralkodó kapitalista-imperialisztikus rendszer hordoz a méhében. Ez a gyökere a problémáknak, amelyre mindig és mindenkor vissza kell mennünk. Mindazt a rövidlátást, mindazt a konokságot, azt a tökéletes elzárkózottságot a mai problémák elől, amelyet a velünk szemben álló rendszer tanusitani tud, egy csokorba összekötve láthatják elvtársaink Gömbös Gyulának az idén, karácsonykor tett nyilatkozatában. Akik olvasták ezt a nyilatkozatot, láthatták, hogy micsoda szellem az, amely nem veszi észre a jelenkor legégetőbb problémáit és ha van neki konkluziója, legfőljebb olyan konkluziója van, amelyre azt lehetne mondani, hogy meg kell csinálni egy ugynevezett keresztény kapitalizmust. Mert, hogy a cégtáblákat magyar nevekkel helyettesitik és a kapitalista pozíciókba más felekezetü emberek kerülnek, ez semmi más, mint keresztény kapitalizmus. Azt mondja a vezérkari kapitány ur, amikor a háboru kérdéséhez ér, isteni naivsággal, hogy háboruk mindig voltak és háboruk mindig lesznek. Én figyelmébe ajánlom a mi nagy angol elvtársunknak, Wellsnek a könyvét a civilizáció megmentéséért, ahol klasszikus formában nyer kifejezést, hogy mi a különbség a régi háboru és a mai kifejlődött háboru között. Azt mondja Wells, hogy a régi háboru nem más, mint amikor a kisdedóvóban a gyermekek hajbakapnak és birokra kelnek egymással. De a mi modern századunkban, a technika mai fejlettsége mellett a tudomány látogatta meg a kisdedóvókat, és gyilkoló eszközöket, tankokat, robbanóanyagokat, mérges gázokat adott játékszerül a gyermekeknek. De mig a kisdedóvóban az óvónő megakadályozza, hogy a gyermekek egymásban kárt tegyenek, most az emberiséget nem védi ettől semmi, csak az ő saját halvány öntudata és én végtelenül örülök annak, hogy a mi külföldi elvtársaink, akik itt tegnap megjelentek és idehozták közénk a nyugati szocializmus levegőjét, rámutattak arra, hogy ennek a halvány öntudatnak a pislogó mécsese minden ország szociáldemokrata munkáspártja. Azt kell mondanunk, hogy az egymással versengő, de mint ellenfél velünk szemben egységes világkapitalizmus volt az, amelyik megindította ezt a háborut. Ez a mi ellenfelünk a háboru befejezésekor azután

egy igen különleges mentalitásba esett. Azt mondotta, hogy nem igaz az, hogy közösen és együttesen követtük el mi, államok, azt a véghetetlen bünt az emberiség ellen, hanem kisütötték, hogy aki legyőzött, az egyuttal bünös is. Ez olyan hazugság, olyan szemfényvesztés, amelyet erről a helyről sem lehet megcáfolatlanul hagyni. A másik pedig az, hogy a jóvátételeknek köpenyegébe bujtatták azt az egészen világos szándékukat, hogy nadisarcot akarnak beszedni azokon a népeken, amelyeknél pedig az ellenségeskedés abbahagyásának egyik legfőbb indoka a Wilson-féle tizenkét pont volt, amelyek annyira megrázták az egész világ emberiségének szivét, mint amilyenre nem volt példa a világhistóriában és amely pontok körül a világháborunak egyik legcsufosabb, legaljasabb becsapása történt. *(Ugy van!)* A világkapitalizmus tehát hü maradt önmagához, amikor egyrészt cinikus modon bünös és nembünös kategóriára osztotta a hatalmakat, aszerint, hogy győztek-e vagy legyőzöttek voltak-e és hü maradt önmagához, amikor ezt a hipokrita formulát választotta, a jóvátétel formuláját, amely azonban megakadályozója annak, hogy egy tényleges jóvátétel és egy tényleges ujjáépités megindulhasson Európában. Az üdvözlőbeszédek, amelyeket a külföldi elvtársak mondottak, nem tehetők kritika tárgyává. Én csak arra a szerény megjegyzésre kivánok szoritkozni, hogy szerettem volna, ha a jóvátétel kérdésében közelebbi részleteket hallhattunk volna a tegnapi napon. Utalások történtek azonban a genfi és a frankfurti konferenciára. Ezek a konferenciák is ugyanazon általános szempontokból indultak ki, amelyeket előbb fejtettem ki, állást foglaltak a kapitalisztikus ujjáépitésnek és a kapitalisztikus jóvatételnek azon formulája ellen, amelyek a valóságos ujjáépitést megakadályozzák.

Elnök: A tiz perc letelt.

Kertész: Méltóztassanak nekem megengedni, hogy néhány percre igénybe vegyem még türelmüket.

Elnök: Hozzájárul a kongresszus, hogy az elvtárs beszédét folytassa? *(Igen!)* Akkor tessék folytatni.

Kertész: Elült a harc, de a küzdelem folytatódott a fegyverszünet első percétől fogva mind a mai napig, a győztes kapitalizmus folytatta a legyőzött államoknak nemcsak a kapitalizmusa, hanem a munkásosztálya ellen is. A legyőzött országok azon részében, ahol a forradalmi vivmányok a munkásosztályok kezében maradtak, a kapitalizmusnak fájnak a forradalmi vivmányok, fáj az a fejlett szociálpolitika, amelyet a népköztársaságok Ausztriában és Németországban kivivtak maguknak *(Ugy van.)*, fájnak azok az előnyök és eredmények, amelyeket a gazdasági élet demokratizálódása területén elértek a szomszédállambeli elvtársaink és elsősorban ez ellen indult a harc. Ezt jelenti az a bizonyos genfi szerződés, amelyet, ha ratifikál Ausztria, illetve, amely, ha a gyakorlatba átmegy, akkor azt jelenti, hogy megkezdődött Európában a modern gyarmatositás. Helyesen utalt Peyer elvtárs arra, hogy az a folyamat, amely itt végbemegy és rendszerint soviniszta és nacionalista jelszavak alatt megy végbe, tulajdonképen nem más, mint a nemzetközi tőkének egy páratlan térhóditása. Amikor a budapesti lapokban berlini utcákat és házakat hirdetnek a tőkéseknek *(Peyer: Tizezer házat vettek meg egy hónap alatt!)*, amikor indusztriális téren is végigmegy az Überfremdung és amikor nem tudom megmondani, hogy Stinnes mikor lesz a Rockefellerek üzlettársa, akkor lássuk be, hogy nekünk nem marad más hátra, hogy bizonyos mértékig ez a koncentrált roham le fog töredezni bizonyos darabokat a szomszédállamok vivmányaiból, de mi annál

szorosabbra zárjuk a láncot külföldi elvtársainkkal és annál keményebbre fogjuk a harcot a kapitalizmus ellen és a szocializmusért. *(Ugy van! Lelkes taps.)* Utalt Peyer elvtárs arra is, hogy a bankok megakadályozzák a tisztviselők szervezkedését. A legkülönbözőbb intellektuális kategóriákra mondhatnám ugyanezt a meghatározást. És mégis, ezzel szemben ki kell jelentenem, hogy mi is ugy fogjuk értelmezni a szocializmus és munkásság fogalmát, ahogyan az angol munkáspárt tagjai értelmezik: munkás az, aki bármilyen fizikai vagy szellemi munkát kénytelen áruba bocsátani. *(Ugy van! Taps.)* Ilyen értelemben fogva föl a mi földadatunkat és azoknak a tömegét, akik hozzánk tartoznak, véghetetlen nagy az a perspektiva, amely előttünk áll. Üdvözlő beszédében Pierard elvtárs utalt arra, hogy a kis Belgium, amelynek hét és fél millió lakosa van, csak annyi, mint Magyarországnak, hétszázezer szervezett munkást számlál. A mi válaszunk az, hogy csak koncentrálják a fokozott támadást, vonultassanak föl olyan hatalmakat, amelyek első pillanatra megdöbbentenek, a mi válaszunk nem lehet más, mint hogy igyekezzünk mi is elérni a hétszázezres számot itt Magyarországon is. *(Taps.)* Arra a szerepre, amelyet mi betölthetünk itt, ennek az országnak az életében, én idézem azt a magyar költőt, Ady Endrét, aki azt mondotta és ez szóról-szóra áll a proletárságra: „Mi szétáradunk üzhetetlen, hol élet zeng, ott vivódva mi élünk, kis rongyos ország vén kádáverét füti élettel a vér, a mi vérünk". *(Hosszantartó taps.)*

Elnök: Kérem a föllebbezési bizottság tagjait, legyenek szivesek kimenni és munkájukat elvégezni.

Hajdu Henrik (Ujpest): Minden ország müveltségének a fokmérője az irodalom helyzete. Méltóztassék megengedni, hogy ezt az igazságot variáljam és azt mondjam, hogy minden ország annyira szabad, amennyire szabad benne a müvészet és az irodalom. A mai uralkodó kormányzati rendszer nyilván és kétségbevonhatatlanul a hagyományok alapján áll és a hagyományokat tekinti uralma bázisának és mégis előfordult az a hallatlan eset, hogy amikor Petőfi Sándor centennáriumát ünnepeljük, akkor nem engedik Petőfi költeményeit szavalni, vagy legalább is nem minden költeményét engedik elszavalni. Nem tudom megérteni, milyen érzésekkel adják át az ifjuságnak Petőfi Sándor verseit akkor, amikor legalább részben destruktivnak minősitik. Mert vagy elfogadják teljes egészében, amint mi elfogadjuk Petőfi Sándort teljesen, vagy pedig rá kell sütni mindörökre azt a bélyeget, hogy Petőfi Sándor nem nemzeti költő és nem fejezi ki azt az ideológiát, amelyet — mondjuk — az egységes párt akar kifejeztetni. *(Derültség.)* Nálunk most, amikor az irodalmi megnyesegetés korát éljük, egy színészt a rendőrség fölcitál, mert 14 vagy 20 sorral többet merészelt az „Apostol"-ból szavalni. *(Egy hang: Miért nem Kiss Menyhéttől szaval?)* Állapitsa meg a pártgyülés, hogy Petőfi Sándor beleillik-e abba a Prokrustes-ágyba, amelybe a most uralkodó rendszer akarja begyürni Petőfit, vagy sem? *(Fölkiáltások: Nem!)* Külföldi elvtársainknak kell ide mintegy visszahozni Petőfi Sándort és tegnap két elvtársunk Petőfi versével fejezte be gyönyörü, igazi szocialista, mélységes gondolkozásra való beszédét. Tehát külföldre el szabad menni Petőfi Sándornak, csak nekünk, akiknek számára irta Petőfi, nekünk nem szabad olvasnunk Petőfit. *(Taps.)* Nemcsak Petőfivel van igy. Igy van mindenkivel, akiket mi klaszszikusoknak nevezünk és akiket mi igen jó magyaroknak tudunk, de akiket a szabadság első harcosainak ismerünk, mert szerintem minden költő annyit ér, amilyen lánggal lobog benne a szabadság érzése. *(Ugy van! Taps.)* Nem engedik elszavalni többek között, legalább volt rá eset, bár a rendtörvény még nincs hatályban,

Arany Jánosnak a „Walesi bárdok" cimü költeményét. Miért veszi magára azt a vádat a mostan uralmon levő rendszer, hogy ő abban a versben Edward angol királyt személyesiti meg, amikor mi sem mondjuk, hogy ő az? *(Derültség. Taps.)* Nem engedik elszavalni Tompát, akit a Bach-korszak megengedett elszavalni és itt nemcsak az én szavaimat mondom, hanem idézni fogom Schöpflin Aladárt, aki bár a Szózatba is ir, de a Nyugatba is ir és a Nyugatban emliti meg, hogy a Bach-korszak sokkal liberálisabban kezelte az irodalmat, mint a kurzus. Általában, ugy látszik, uralkodó elv a kormányzati rendszerben, hogy mindenki él, aki meghalt és mindenki meghal, aki él. *(Taps.)* Nem beszélek tehát a mi halott nagyságainkról, akiknek kultuszát és hagyományait mi — akikről azt mondják, hogy hazátlan bitangok vagyunk — szivesen átvállaljuk, de a modern irodalom képviselőit is megnyesegetik. Igy fordult elő, hogy például Heltai Jenő és Molnár Ferenc ártatlan szindarabját betiltották és Zilahi Lajosnak egy kis szindarabjából egy szavát, az *Isten* szót, egyszerüen mindenünnen kihuzatják. A mostani kurzus szerint bün-e kimondani azt, hogy: Isten? Avagy ezzel talán az Isten fogalmát akarják a köztudatból kigyomlálni és ezzel az atheizmust táplálni? Nagy Endre kabaréjára is rátette a hatóság a kezét. Még a könnyü muzsa is fáj ma, — mi lesz akkor, ha esetleg Sámsonok támadnak és nemcsak a könnyü muzsa nyilai, enyhe szóviccei fognak támadni a ma uralmon levő rendszer ellen? Mert hiszen minden politikai rendszernek előbb-utóbb meg kell buknia, nincs olyan politikai rendszer, amely örökéletü tudott volna lenni. *(Ugy van!)*

Elnök: Figyelmeztetni vagyok kénytelen az elvtársat, hogy a tiz perc letelt. *(Halljuk! Halljuk!)* Megengedik az elvtársak, hogy tovább folytassa beszédét az elvtárs? *(Igen!)* Tessék folytatni.

Hajdu: Néhány szóval befejezem fölszólalásomat, amelyben az vezet, hogy nem a mai politikai helyzet széles perspektivájával foglalkozom, hanem csak egy bizonyos kérdéshez szólok hozzá. Ezt azonban annál részletesebben, annál kimeritőbben tárgyalom. Határozati javaslatot nyujtok be. (Olvassa a 19. számu inditványt. Lásd a 92. lapon.) *(Helyeslés. Taps.)* A müvészet és irodalom nem egyéb, mint a társadalmi erőknek, a legmagasabb rendüeknek formába tömöritése, amely mellett minden politikum kicsinyes és esendő. Tehát ha egy politikai ideológiát egy irodalmi és müvészeti ideológiával hasonlitunk össze, egészen bizonyos, hogy az utóbbi magasabbrendüsége folytán az előbbit kell elvetni, hogyha az ellentétes. A kongresszusnak kötelessége tiltakozni az ellen, ami Magyarországon mindig uzus volt, hogy a költőnek és festőnek mindig ugy kell irni és festeni, ahogyan épp az uralmon lévő politikusok kivánják. A szabadságnak az az első parancsa, hogy akik a társadalom ormán előljárnak, ami szerintem minden müvésznek kötelessége, akkor azoknak utját nem lehet semmiféle olyan paragrafusba belefogni, amely általában guzsbaköti a gondolat szabadságát. Mindezeket kötelességem volt elmondani. Éppen mert a hivatás köteles, becstelen embernek tartottam volna magamat és nem mertem volna tollamat holnap kezembe venni, ha mindezt el nem mondom a kongresszus előtt és ha én, az iró nem adok kifejezést annak az összszocialista érzésnek, amellyel tiltakozunk a gondolatszabadság mindennemü guzsbakötése ellen. *(Hosszantartó, lelkes taps.)*

Topa János (Nagytétény): Ahonnan én jöttem, nincs is olyan messze Budapesttől, mindössze 17 kilométer. Ennek a kerületnek főszolgabirája, alispánja itt székel Budapesten. Ebben a kerületben az ottani községekben már hónapok óta érezzük azt a javasla-

tot, amelyet törvénnyé akarnak emelni. A hatóságok megzavarnak gyüléseket, 15—20 év óta fönnálló szakszervezeteinket működésükben megakadályozzák. Hosszu küzdelmek után sikerült csak kiverekedni, hogy pártszervezetünk ujra működhessen, de szakszervezetünk még ma is némaságra van kárhoztatva. A szabadoktatást sem engedik meg, kivonul a kapitány ur teljes erejével, ami ugyan nem kár a részünkről, mert legalább a legénység is tanul. *(Derültség.)* Ott, ahol az emberek a kőkorszaknál tartanak, földbe vájt helyiségekben laknak, rongyosan, mezitláb járnak, ott egy 10 év óta fönnálló Gyermekbarát Egyesület működését nem engedélyezi az alispán ur azzal az indokolással, hogy annak a környéknek nincs szüksége gyermekvédelemre. *(Pfuj!)* Ez a fajvédelem? A rendtörvényjavaslat ellen elszántan fölvesszük a harcot. És ha ebből a ronda javaslatból mégis törvény lenne, példát fogunk nyujtani az egész Magyarországon dolgozó proletárság részére. *(Taps.)*

Dr. Faragó László (Budapest, magántisztviselő): Abból a premisszából indulok ki, hogy a rendtörvényjavaslatból törvény nem lesz, mert nem lehet. Ha pedig mégis törvény lenne belőle, akkor mindenféle gazdasági intézkedés és állásfoglalás teljesen céltalan és teljesen szükségtelen, akkor menjen minden nemcsak politikailag, hanem gazdaságilag is az uralmon lévő — nem is osztály-, hanem — érdekcsoport érdekei szerint. Rajtuk is be fog teljesedni a történelem szava, erőszakot a társadalmon tenni nem lehet, mert a társadalom élni akar és lerázza magáról azokat, akik rajta erőszakot tenni akarnak. Szeretnék belekapcsolódni Peyer elvtárs tegnapi előadói javaslatába. Peyer elvtárs tudniillik azt mondotta tegnap, hogy a politikai intézmények irányitják mindig a gazdasági intézményeket. Én ezzel szemben azt szeretném állitani, hogy a gazdasági állapot determinálja mindig a politikai állásfoglalást és amilyen közgazdaságot tudunk teremteni és amennyiben gazdasági érdekeinknek megfelelnek azok a törvényjavaslatok és azok az institucionk, amelyek készülnek, annyira fogunk mi érvényesülni.

Az első az államháztartás kérdése, amellyel foglalkozni kivánok. Vannak a történelemnek hazugságai, amelyek egyszer valamely jónyelvü, vagy jótollu történetiró révén belekerültek a történelembe, amelyek ottmaradnak és minden iskolában tanitják századokon és ezredeken át. Vannak közgazdasági hazugságok is. Ilyen közgazdasági hazugság az, hogy az államháztartás és magánháztartás között lényeges különbség van. Szeretném, ha ez a kongresszus és minden elvtárs egyszersmindenkorra megállapitaná, hogy az államháztartás és a magánháztartás semmiben sem különbözik egymástól, az államháztartásnak épp ugy a bevételek után kell megszabni a kiadásokat, mint a magánháztartásnak. Ennélfogva a parlamenti frakciónak is az legyen a törekvése, hogy az állam kiadásait restringálja addig a mértékig, amig a bevételek megengedik. Revideálni kell az állami kiadásokat és elsősorban restringálni kell a személyzeti kiadásokat. A másik kérdés, amelyre világosságot kell deriteni, a vámvédelem és szabadkereskedelem kényes kérdése. Érdekelve van ebben a munkásság mint termelő és mint fogyasztó. Bizonyos érdekek szólnak a vámvédelem mellett és a vámvédelem ellen. Leszek bátor bebizonyitani, hogy a vámvédelem válsághoz fog vezetni. Kétféle vámok vannak. Vannak finánc- és vannak gazdasági vámok. Finánevámok egészen természetesek, ezek mellett minden dolgozónak állást kell foglalnia. A gazdasági vámok négyfélék. Vannak nevelő-, védő- és tiltóvámok. Nevelővámok bizonyos nem létező gazdasági ágak védelmére, illetőleg azoknak kiépité-

sére szolgáló vámok. Védővámok bizonyos meglévő iparágak megóvására, biztositására szolgálnak. Az, hogy Magyarországon ilyen ipar fejlődött ki, bizonyitja, hogy Magyarországon olyan vámvédelem volt, hogy alatta biztosan meghuzódhattak az egyes iparágak. A tiltóvámok meggátolják, hogy bizonyos iparágak érdekében külföldi áru bejöjjön az országba. Csak a fogyasztó szemüvegén nézve a dolgot, vámot csinálni annyit jelent, hogy megdrágitani a mindennapi kenyeret. A termelő szempontjából más a helyzet. Van oly nézet, amely szerint a munkásság érdeke a vámvédelem, mert ha vámvédelem nincsen, akkor nincsen ipar, nincsen termelés és jön a nyomor, a munkanélküliség. Ez is igen átlátszó tendenciáju tétel. Nevezetesen a vámvédelem alatt nőhetnek a kartellek. Hogy a kartellek nem népjóléti intézmények, azt bizonyitani teljesen fölösleges. Azonban bizonyos vámvédelem nélkül nem lehet meglenni, mert átmeneti időket élünk és annak ellenére, hogy a vámvédelem és háborus uszitás egy, hogy vámvédelem és nacionalista elzárkózás egy, mégis ilyen átmeneti időkben bizonyos foku vámvédelemre szükség van. Azonban az ellen a vámtarifa ellen, amely most készül és amely 10 évre elintézi Magyarország közgazdaságát, teljes erőnkből tiltakozni kell. Az a tény, hogy Magyarországon ma ipar van és ma ez az ipar meg tudja állani a helyét külföldi relációkban is, bizonyitja, hogy a vámvédelem mai mértéke elegendő. Most, amikor ezt föl akarják emelni, nem jelent egyebet, mint egy kis termelőcsoport részére nemzeti ajándék, a munkásság és fogyasztók részéről. Vagyok bátor határozati javaslatot benyujtani. (Olvassa a 21. számu inditványt. Lásd a 92. lapon.)

Szabó Mihály (Budapest, könyvkötő): Mindent el kell követni, hogy a gazdasági mozgalom életerősebb legyen, mert enélkül nem élhet a szocialista mozgalom. A háboru előtt a mozgalomban egy bizonyos eredmény mutatkozott. A háboru óta bizonyos süllyedés tapasztalható, mert a kapitalizmus törekedett arra, hogy a kizsákmányolás fokozódjék és mert a munkásmozgalomban hiányoztak azok az erőtényezők, amelyek hiányát a kapitalizmus észrevette és amelynél fogva merészkedik mind sulyosabb és sulyosabb dolgokat a munkásmozgalom ellen elkövetni. Csak egy mód van arra, hogy a bajokon segitsünk, hogy az elvtársak igyekezzenek a szocialista igazságokat oda belevinni, ahonnan az hiányzik.

Péter József (Budapest, vas- és fémmunkás): A magyarországi proletariátus nem fogja elveszíteni a bátorságát akkor sem, ha a rendtörvényjavaslatból törvény lesz. Ezzel a javaslattal szemben bátor vagyok idézni egy 1500 év előtti iró szavait, aki szerint: amilyenek az urak, olyanok a parasztok. Amilyen a kapitalizmus és annak uszályhordozói, olyan lesz a munkásság. Mi tudni fogjuk a kötelességünket. Mi ösztönöz bennünket a bátorságra és a reménységre? A római korban százezrével voltak leláncolt rabszolgák és nem birták belőlük mégsem kiirtani a szabadság utáni vágyat és támadtak közülök Spartacusok, akik vezették őket, harcoltak a fölszabaditásukért. 1514-ben az elnyomott parasztság föllázadt azok ellen, akik kizsákmányolták őket. Ott is akadt Dózsa György, akit véresen levertek. 1514-ben meghozták a vérengző törvényeket, amelyeknek indoka az volt, hogy a természetes urai ellen föltámadt parasztságot ki kellene irtani és ha nem irtják ki, csak azért nem, mert szükség van dolgozó parasztságra. 1514-ben paragrafusokba szedték e törvényeket, de a parasztság mégis szabad lett. Ugyanigy akarják leigázni most a parasztság leszármazottait. Nekünk reményünk van, amelyet a

multból meritünk. El kell következni az időnek, amikor a kapitalizmus összeomlik, rommá válik minden törvény, amelynek célja a munkásság leigázása. Itt állunk mi azzal a kitüntetéssel, hogy mi a szervezett szenny képviselői vagyunk. De e szervezett szenny él *(Taps.)* és e szervezett szenny betölti azt a hivatását, amely előidézi a társadalom megtisztitását és ki fogja vivni azt az egyenlőséget, amely megillet minden munkást. Ez a társadalmi szenny nemcsak Magyarországon, hanem az egész müvelt külföldön teljesiti hivatását. Ez a társadalmi szenny, ez a szervezett szenny, ez fogja majd az ugynevezett faji és felekezeti okokból keletkezett gyülöletet semmivé tenni, ez fogja előteremteni a népek testvériesülését, hogy a népek bátorságban és boldogságban élhessenek egymás mellett. A rendtörvénytől ne féljünk, vigyük szét a bátorságot a munkásság közé, hogy dolgozzanak továbbra is kitartással, hogy összeomoljon ez a mai rendszer.

Vas Lajos (Budapest, molnár): A két határozati javaslathoz nincs szavam. Az elvtársak mindenről beszéltek, csak a jövőről nem. Nem szabad, hogy beleessünk a szakmai sovinizmus hibájába. Egyes szakszervezetek nem törődnek a segédmunkásokkal, akiknek keresete a legkevesebb és egyes szakszervezetek még csak tiltakozó szavukat sem emelték föl a bérek fölemelése érdekében. *(Zaj.)*

Elnök: A napirenden nincsen szakszervezeti kérdés, szíveskedjék a tárgynál maradni.

Vass Lajos: Ugyanabba a hibába esünk bele ismét, ezzel a kérdéssel különösen a szakszervezeti vezéreknek volna kötelességük foglalkozni. *(Fölkiáltások: Menjen a Szaktanácshoz!)* Ilyen dolgokkal nem lehet hozzáférni a Szakszervezeti Tanácshoz. A szótól egyébként elállok.

Elnök: A vitát megszakitjuk. A fölebbezési bizottság fogja jelentését megtenni.

A fölebbezési bizottság jelentése.

Kertész Miklós előadó: A fölebbezési bizottság elé csak egy ügy került, amelynek bővebb ismertetése fölösleges, tekinttel arra, hogy az ügyet a kongresszus nagy része általánosságban ismeri, nevezetesen a kongresszus előtt ismert Nagy Béláról van szó. Én csak beterjesztem a fölebbezési bizottság határozati javaslatát, amely bizonyos tekintetben nyitott ajtót hagy a nevezett részére. A javaslat az, hogy a kizáró határozatot a kongresszus ne változtassa meg, ellenben a jövő kongresszusra egy bizottság vizsgálja fölül ezt az ügyet. Fölolvasom a határozatot:

„A fölebbezési bizottság Nagy Béla ügyében azt javasolja a kongresszusnak, hogy a pártellenőrzőbizottság által nevezett ellen annak idején hozott kizárási határozatot egyelőre tartsa továbbra is fönn. Egyben javasolja a bizottság, utasitsa a kongresszus az ujonnan megválasztott ellenőrzőbizottságot az ügy ujabb tüzetes kivizsgálására, azzal, hogy a legközelebbi pártgyülésnek tegyen ujabb előterjesztést."

Elnök: Van valakinek észrevétele a jelentéshez? *(Nincs!)* A kongresszus *a jelentést tudomásul veszi.*

Folytatódik

a vita a napirend 2. és 3. pontjához.

Háry Istvánné (Budapest, nőbizottság): A rendtörvény indokolásában olyan vádak vannak, amelyek azokra hullanak vissza,

akik ellenünk fölhozzák. Azt, hogy bennünket szervezett szennynek neveznek, megszokhattuk. 1913-ban „hazátlan bitangok"-nak neveztek bennünket. Ezek elvitték pénzüket és a montekarlói játékbarlang nagyon sokat tudna mondani arról, hogy kik voltak a hazátlan bitangok. Azt is mondják, hogy politizálnak a szakegyletek és azért van szükség a rendtörvényre, hogy a politizálást megszüntessék a szakegyesületben. Pedig nem ott folyik a politika. A nemzetgyülésen mindig csak az történik, amit az agráriusok szakszervezete határoz és diktál. Régebben pedig az történt, amit a Nemzeti Kaszinó elhatározott. Amikor a nagytőke itt az országban kezdett nagy területet hóditani, figyelmeztettük a nagyurakat, hogy ez a nagytőke tönkreteszi az egészséges magyarokat. És mit kaptunk? Igéreteket. De az igéreteket is mindig rágalmak előzték meg. Az az igéret akkor is igéret maradt, amikor a munkásság ezreit küldték az ország határaira és életükkel, vérükkel és husukkal védték az ország határait. A rendtörvény elleni küzdelemben azokat a bünöket mind elő kell sorolni és meg kell állapitani minden értekezleten, hogy nem mi vagyunk felelősek a proletárdiktaturáért, hanem azok, akik emberi jogok, gyülekezési szabadság helyett rugásokat adtak nekünk. Ha a politikai jogokat ezelőtt 20 esztendővel megadták volna, másként alakult volna a világháboru fordulata is. Bármilyen rágalmakat is szórjanak ránk, azt a kulturát, amelyet a magyar munkásság kapott, egyedül a szociáldemokrata párttól kapta, mert senki más nem gondolt arra, hogy a népnek müvelődnie kell. Az a tény, hogy a magyar kapitalizmus olyan árucikkeket termelhet, amelyek versenyképesek a világpiacon, egyedül a szociáldemokrata párt érdeme, mert aki szellemileg fejlettebb, az fizikailag is ügyesebb. Amikor belemegyünk a rendtörvény elleni küzdelembe, ne hallgassuk el a multak büneit. Be tudjuk bizonyitani, hogy az összeomlásért, a proletárdiktaturáért nem mi vagyunk felelősek, hanem azok a magyar urak, akik minden alkalommal kiszolgáltatták a munkásságot a tőkének, tekintet nélkül arra, hogy zsidó-e vagy keresztény. *(Taps.)*

Elnök: A délelőtti tanácskozás letelt. Figyelmeztetem az elvtársakat, hogy délután fél 3 órakor pontosan megkezdjük a tanácskozást, mert nagyon sok tárgyalnivalónk van.

Délutáni ülés.

(A délutáni tárgyalás fél 3 órakor kezdődött.)

Baticz Gyula elnök: A kongresszus tárgyalásait megnyitom. Következik Kovács József elvtárs.

Kovács József (Budapest): Már a háboru alatt, amikor az üzemek militarizálása megtörtént, rakták le azokat a pilléreket, amelyekkel később a munkásságot guzsba köthetik. Ilyenek például a különleges rendeletekkel való kormányzás, a sztrájktörvény, a társadalmi egyesületek, mint például a keresztényszociálisok szervezete, sőt politikai értelemben véve az Ébredő Magyarok Egyesülete. Ugyanezt a célt szolgálják azok a bizonyos gazdasági kedvezmények, népjóléti berendezkedések, amelyeket egyes üzemekben a munkásság élvez. A MOVE megkezdte harcát a munkásság ellen, ezt a harcot meg kell harcolni és nem lehet kétség aziránt, hogy a harcot a kettő közül melyik fogja győzelmesen befejezni. Szükség van arra, hogy a szólási és gyülekezési szabadság korlátozása ellen és a rendtörvényjavaslat ellen a határozati javaslatban foglalt követeléseket érvényesitsük. Szükség van arra, hogy ilyen értelemben a demokrácia befelé is érvényesittessék.

Mert ezt a demokráciát nem látom mindenhol a párton belül. A forditott demokrácia nem demokrácia, az nem egyéb, mint demokratikus köpenybe bujtatott diktatura. Engedjék meg, hogy abból a kerületből, amelyet én képviselek, egy-két dolgot mutassak be. A párttitkárság a kerületi pártszervezetekre kötelességeket ró, de mi nem tapasztaljuk, hogy ezeknek a kötelességeknek a teljesitésében a párttitkárság segitséget nyujtana. A XXII. választókerületben három végrehajtóbizottság müködik. Igy eredményes munkát végezni nem lehet. Hasson oda az uj pártvezetőség, hogy hasonló dolgok többé elő ne forduljanak. Szükséges, hogy a sajtóagitáció ellenőrzésére és terjesztésére a végrehajtóbizottság fölügyeljen. Ebben a tekintetben a Népszava bizonyos nehézségeket gördit az agitáció elé, mert a Népszavában megjelennek külföldi tudósitótól származó cikkek. Sok munkás nem szivesen látja ezeket. A Népszava tartózkodjék olyan cikkek megirásától, amelyek nem föltétlenül szükségesek.

Elnök: Letelt a 10 perc.

Kovács József: Miután csak egy-két percre volna még szükségem, kérek meghosszabbitást.

Elnök: Aki a beszéd folytatásához hozzájárul, emelje föl a kezét. *(Megtörténik.)* A kongresszus *nem adja meg* a további beszélésre való engedélyt.

Pikler Emil *(személyes kérdésben):* Egyik elvtárs a tegnapi nap folyamán kijelentette, hogy a parlamenti frakció egyik tagja önmagáról azt állitotta, hogy nem szocialista. Amint az egyik elvtárstól hallom, az én nevemet emlitette. Bár ez nem tartozik a kongresszus elé, szükségesnek tartom kijelenteni, hogy én 1902 óta, tehát husz esztendeje tagja vagyok a szociáldemokrata pártnak, mindig szocialista voltam, őrület ilyent föltételezni rólam. A frakció tagjai is tudják és a képviselőház naplója is tanusitja, hogy azt mondottam, hogyha nem is lennék szocialista, akkor is ez volna a fölfogásom. Hogy honnan vette Pásztor elvtárs ezt az őrületet, nem tudom. Kijelentéseit visszautasitom.

Habakusz József (Ujpest): Minden államférfiui tehetetlenséget rendszerint a börtönök nagysága mutat meg. Engedjék meg, hogy egy anekdotát adjak elő. Angliában történt meg az eset. Óriási gyülés volt. Egy anarchista olyasmiket beszélt, hogy egy államférfi szükségesnek tartotta ennek az embernek a felelősségrevonását. A bíróság megkérdezte tőle, hogy van-e valami mentsége. Az anarchista erre kijelentette, hogy neki mentsége nincs, mert ő nincs megelégedve ezzel a társadalommal és azt föl akarja forditani. A biró befejezte a tárgyalást és fölszólitotta a vádlottat, menjen ki az ajtón és forditsa föl hát az államrendet, ha tudja. Ha nálunk akadt volna olyan biró, aki ilyen humorosan fogta volna föl a kérdést, akkor ilyen javaslatokkal sem állottak volna elő. A rendjavaslatból látjuk, hogy micsoda ideges kapkodás van ma Magyarországon az ugynevezett destruktiv mozgalmakkal szemben. Ha a rendjavaslatból törvény lesz, akkor sem zudul fejünkre nagyobb veszedelem, mint ma van. Nem lehet olyan rendtörvényt hozni, amely még jobban megszoritaná a munkások szabadságát. Legföljebb azt fogják elérni, hogy jobban fogunk egymással szemben viselkedni. Beszélnek még a munka szabadságáról is, amiről én nem kivánok többet mondani, mert a munka szabadsága náluk nem egyéb sztrájktörők szervezésénél, ami nagyon kedves a kapitalizmusnak. Amint a proletárok soraiban vannak lumpenproletárok, épp ugy vannak kapitalisták is, akik mindentől eltekintenek és nekirugnak a munkásosztálynak, amelynek létüket, vagyonukat köszönhetik. Hogyha egységesek leszünk, akkor jöhet a kormány

részéről bárminó reakció, azzal szembeszállva, együttes erővel legyürhetjük azt. *(Taps.)*

Elnök: Sürgősségi inditványt tesz Schröder Ferenc elvtárs.

Schröder Ferenc: Tekintettel arra, hogy még két fontos napirendi pont van tárgyalás előtt, továbbá tekintettel arra, hogy a vidékről érkezett elvtársak nagy része ma el fog utazni, javaslom, hogy a vitát e napirendi pontra nézve zárjuk le.

Galló István: Éppen azért, mert a vidéki küldöttek el akarnak menni és én a pártgyülést csonkának tartanám, ha ehhez a fontos napirendhez a földmunkások részéről nem történne fölszólalás *(Ugy van! Ugy van!)*, ezt az inditványt odamódositom, hogy a szónoki lajstrom zárassék le.

Elnök: Az inditvány mellett Garai elvtárs kiván fölszólalni.

Garai Ármin: Ugy látom, hogy ennél a napirendi pontnál, de a jelentésnél is a földmunkás elvtársak nem törekedtek arra *(Fölkiáltások: Dehogy nem!)*, hogy ennek a nagy horderejü kérdésnek tárgyalásában résztvegyenek. Mindamellett a módositó inditványnak nem akarnám utját állani és ha amellett szólalok föl, hogy ez utóbbit fogadjuk el, hozzáteszem még azt, hogy a földmunkás elvtársakat hallgassuk meg és ezek meghallgatása után . . . *(Zaj.)* Nem látnám helyét tovább máskülönben a vitának, mert ez a napirendi pont minden oldalról meg lett már világitva. Ha az urak ott fönn nem értik meg azt, hogy ez az ország . . . *(Nagy zaj. Fölkiáltás: Csak a sürgősségi inditvány kérdésében beszéljen.)*, hiszen már be akartam fejezni *(Derültség.)*, ha nem értik meg, mi meg fogjuk érteni a jövő küzdelmét és kérem a kongresszust, hogy ennek a két napirendi pontnak a vitáját zárjuk le.

Elnök: Mielőtt szavazásra bocsátanám a sürgősségi inditványt, kötelességem informálni a tisztelt kongresszust, hogy föl van még jegyezve 19 szónok. Figyelmeztetem a földmunkás elvtársakat arra is, hogy van még egy pont a napirenden, a mezőgazdasági munkások helyzete, miértis ha a sürgősségi inditvány elfogadásra találna is, ez nem azt jelenti, hogy a földmunkás elvtársak a következő pontnál a saját sérelmeiket el ne mondhassák. Szavazás alá bocsátom tehát a sürgősségi inditványt. Akik elfogadják a vita lezárása mellett tett inditványt, legyenek szivesek a kezüket föltartani. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Ellenpróbát kérek. *(Megtörténik.)* Köszönöm. El van fogadva, tehát a Galló elvtárs módositó inditványa tárgytalanná lett. Igy *a vita lezáródott*. Öt percre az ülést fölfüggesztem.

Szünet után:

Elnök: A gyülést ujból megnyitom. Zárszó jogán Farkas elvtárs fog válaszolni az elhangzott fölszólalásokra és benyujtott inditványokra, miután Peyer elvtárs a bányamunkások közgyülésén, Vanczák elvtárs pedig a nőmunkások kongresszusán van elfoglalva és ezért nem lehetnek jelen, hogy záróbeszédeiket megtartsák.

Előadói záróbeszéd a napirend 2. és 3. pontjához.

Farkas István, a párt vezető titkára: Az elhangzott fölszólalások nem igen igényelnek reflexiót a zárszó jogán, mert támadták okosan, teljesen praktikusan a rendtörvényt. Inkább csak arra fogok szoritkozni, hogy az inditványokhoz elmondjam véleményemet.

A 3. számu inditvány (lásd a 88. lapon) első és második pontja teljesen megegyezik a határozati javaslat szellemével és csak a harmadik pont az, amely azt mondja: „utasitja a nemzet-

gyülési frakciót, hogy a most készülő rendtörvény ellen vegye föl a legélesebb harcot, hogy ebből soha törvény ne válhassék, ha törvényerőre való emelését nem tudná megakadályozni, az egész frakció leteszi a mandátumot". Tisztelt pártgyülés! Jó politikus sohasem jelenti be előre a maga taktikai módszerét. Rossz politika az, amikor előre meghatároznak valamit és azután a végrehajtásnál az események mást követelnek. Nincs szükség tehát arra, hogy ilyen értelemben most lekössük magunkat. Annak a problémának, amely az aktivitás és passzivitás kérdésében közöttünk véleménykülönbséget támaszthat, az eldöntése olyan kérdés, hogy ezt ötletszerűen, amikor nem is tárgyaltuk, nem is lehetne eldönteni. Azokat az eseményeket, amelyek a végrehajtásnál lesznek irányadók, ma még nem láthatjuk, tehát ezeket még nem is vehetjük figyelembe. Ezért azt ajánlom a t. pártgyülésnek, hogy a javaslatnak két első pontját fogadja el, a harmadik pontot pedig utalja a pártvezetőséghez.

Ajánlom, hogy Rácz elvtárs inditványát (lásd a 92. lapon a 14. számu inditványt), amely tiltakozik a spiclirendszer ellen, a pártgyülés fogadja el. *(Helyeslés.)*

Tamás elvtárs több inditványt tett. (Lásd a 15., 16., 17. számu inditványokat a 92. lapon.) E kérdésekben in konkréto határozni nem lehet. Azonban ezeket a kérdéseket a pártvezetőség és a parlamenti frakció napirenden tartja. Javaslom, hogy ezeket az inditványokat tegyék át végrehajtás céljából a pártvezetőséghez.

Kőhalmi elvtárs tett egy javaslatot (lásd a 18. számu inditványt a 92. lapon), amely arra vonatkozik, hogy a rendtörvény életbeléptetése ellen egyórás munkabeszüntetéssel tiltakozzunk. Azt tartom, hogy ezt ma elhatározni impraktikus dolog, azért azt javasolom, hogy ezt az inditványt tegyék át a pártvezetőséghez. *(Helyeslés.)*

Hajdu elvtárs azt inditványozza (lásd a 19. számu inditványt a 92. lapon), hogy mondja ki a pártgyülés, hogy tiltakozik a hatóságoknak az irodalmi és müvészeti ügyekbe való bárminemü beavatkozása ellen. Kérem, hogy a pártgyülés fogadja el.

Dr. Faragó elvtárs inditványa (lásd a 21. számu inditványt a 92. lapon), kérdés, amelyben nem lehet határozatot hozni. Lehetetlen, hogy egy általános közgazdasági napirendhez beadjunk egy véleményt és ezt a véleményt a kongresszus határozattá emelje. Nem is a főszempont ennél a napirendi pontnál a vámkérdés. Ez részlet a gazdasági kérdésekben. Nem lehet a föladatunk az, hogy ilyen részletkérdés tárgyalásába belemenjünk, mert erre időnk sincs. Kérem tehát az elvtársat, hogy az inditványt vonja vissza. Ha nem vonja vissza, akkor utalják a pártvezetőséghez. Vannak politikai és taktikai szempontok, amelyek előállnak majd bizonyos időkben, de nem tudjuk, milyenek lesznek akkor az állapotok. Azért van a pártvezetőség és a pártválasztmány, hogy az minden időben találja meg a megoldási módot és intézkedjék legjobb belátása szerint. Szíveskedjenek tehát a határozati javaslatokat változatlanul és a tett inditványokat ugy elfogadni, ahogy javasoltam.

Elnök: Következik a szavazás. A napirend második pontjához: a szólás- és sajtószabadság és a rendtörvény napirendi ponthoz be van terjesztve egy határozati javaslat. Akik ezt a határozati javaslatot változatlanul elfogadják, azok legyenek szívesek fölemelni az igazolványukat. *(Megtörténik.)* Köszönöm. *Elfogadták egyhangulag.* Most fölteszem a kérdést: Akik elfogadják a napirend 3. pontjához, a gazdasági és politikai helyzet napirendi ponthoz benyujtott határozati javaslatot változatlanul, szíveskedjenek föltartani a kezüket. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Ellen-

próbát kérek. *(Megtörténik.)* Köszönöm. *Egy szó ellenében a határozati javaslat elfogadtatott.*

Hozzájárul-e a kongresszus Farkas István elvtárs előterjesztéséhez Rácz elvtárs javaslatát illetőleg, hogy az elfogadtassék? Kérem, hogy aki elfogadja Rácz elvtárs javaslatát, szíveskedjék kezét fölemelni. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Ellenpróba. *(Senki.) Az inditványt a pártgyülés elfogadta.*

Aki Hajdu elvtárs inditványát elfogadja, nyujtsa föl az igazolványát. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Ellenpróba. *(Senki.) Elfogadták.*

A dr. Faragó által benyujtott határozati javaslatot Farkas elvtárs a pártvezetőséghez utalni kérte. Aki ehhez hozzájárul, szíveskedjék föltartani a kezét. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Ellenvetés nincs. *A pártvezetőséghez utalták.*

Kőhalmi elvtárs javaslatára Farkas elvtárs javaslata az, hogy az inditványt a pártvezetőséghez utasitsák. Aki elfogadja Farkas elvtárs javaslatát, legyen szives kezét föltartani. *(Megtörténik.)* Ellenpróba. *(Megtörténik.) A nagy többség a pártvezetőséghez utalta.*

Tamás elvtárs háromféle javaslatot tett. A párttitkár elvtárs javasolja, hogy az inditványok tétessenek át a pártvezetőséghez. Aki hozzájárul, legyen szives a kezét föltartani. *(Megtörténik.)* Köszönöm. *A pártvezetőséghez utalták.*

A 3. számu inditványra a titkárság részéről az a javaslat, hogy az első és második bekezdésben foglalt javaslatok fogadtassanak el, illetve az elfogadott határozat ezekkel egészittessék ki, a harmadik rész pedig a pártvezetőséghez tétessék át. Aki az inditványt ilyen értelemben elfogadja, szíveskedjék a kezét fölnyujtani. *(Egy hang: Szót kérek!)* Előbb kellett volna jelentkezni, most már szavazás közben vagyunk. Akik Farkas elvtárs módositását magukévá teszik, legyenek szivesek kezüket föltartani. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Ellenpróba. *(Megtörténik.)* Konstatálom, hogy a kongresszus *Farkas elvtárs módositásával fogadta el az inditványt.*

Elnök: Peyer elvtárs bejelentést kiván tenni.

Peyer Károly: Nem akarom, hogy a kongresszus egy percig is abban a hitben legyen, mintha előadói tisztségemnek nem tennék eleget. Ezért közlöm, hogy időközben a bányamunkások közgyülésén igen fontos napirendi pontnál inditványt kellett tennem, ezért távoztam el. Ezt bejelentettem előzetesen a jegyző elvtársnak, tehát ezzel ki vagyok mentve. Nem gondoltam, hogy a vitát ilyen hamar be fogják zárni.

Elnök: Ez tudomásul szolgál. *(Helyes.)* Most pedig visszatérünk a napirend 6. pontjához, ez

a pártvezetőség, ellenőrzőbizottság és a pártválasztmány végrehajtóbizottságának megválasztása.

A szavazatszedőbizottság

nevében *Széll Menyhért* elvtárs fog jelentést tenni a délelőtt megejtett választás eredményéről.

Széll Menyhért: A szavazatszedőbizottság nevében jelentem, hogy leadtak összesen 281 szavazatot, érvénytelen volt kettő, érvényes 279. Ebből kapott Farkas István 189, Kabók Lajos 262, Kéthly Anna 207, Kitajka Lajos 274, Knittelhoffer Ferenc 213, Peyer Károly 206, Propper Sándor 276, Rády Sándor 256, Szabó Imre 204 szavazatot *a pártvezetőségi tagságra. Az ellenőrzőbizottságba*

megválasztattak: Deák Lajos 191, Deutsch Jenő 197, Gyürey Rudolf 276, Sávolt János 207, Schmarilla Géza 273 szavazattal, *a pártválasztmány végrehajtóbizottságába* pedig Baticz Gyula 215, Dincsér István 205, Jakob Ferenc 215, Kertész Miklós 269 és Klárik Ferenc 214 szavazattal. Az ellenzéki listán leadtak 58 szavazatot, amelyeken azonban a szavazatok megoszlottak ugy, hogy az ezen listán szereplők közül senki sem került be. Kérem a t. pártgyülést, hogy a szavazatszedőbizottság jelentését tudomásul venni szíveskedjék.

Elnök: Farkas István elvtárs szót kért. Tessék!

Farkas István: A választási eljárás körül követett mód szükségessé teszi, hogy a pártvezetőség részéről egypár megjegyzést tegyek. Az elvtársak egy része Garami és Buchinger elvtársaink nevét *(Viharos taps. Hosszantartó éljenzés.)* fölhasználták arra, hogy választási sikereket érjenek el velük. Ezt a kongresszuson jelenlévő elvtársak átlátták. Megállapitom, hogy a választás eredménye, vagyis az a tény, hogy az ellenzéki lista kisebbségben maradt, nem jelenti azt, mintha itt viszont Garami és Buchinger elvtársakkal szemben foglalt volna állást valaki, mintha a magyar munkásság nem azonositaná magát teljesen a távollevő két elvtárssal, hanem az eredmény csak azt jelenti, hogy ezidőszerint az elvtársak ugy itélték meg a helyzetet, hogy akik még nincsenek itthon a mi sorainkban, azokat nem választják be a pártvezetőségbe. *(Ugy van!)* Azt hiszem, megállapithatom a kongresszus általános hozzájárulásával, hogy mindnyájan hőn óhajtjuk azt, hogy Garami és Buchinger elvtársaink a többi emigráltakkal együtt minél előbb itthon legyenek, a közel jövőben hazajöhessenek és együtt szolgálhassák velünk a magyar munkásosztály igaz ügyét. *(Zajos helyeslés.)*

Mónus Illés (Budapest, cipőfelsőrészkészitő): Amit Farkas elvtárs mondott, teljes mértékben osztom. Az, ami ebben a kérdésben történt, az én nézetem és tudomásom szerint Garami és Buchinger elvtársaimmal szemben sulyos sértés volt. Ezt a minősithetetlen sértést azok az elvtársak követték el velük szemben, akik nem hivei Garami és Buchinger elvtársaknak. *(Ugy van! Ugy van!)* Én tökéletes nyugalommal, objektivitással állapithatom meg azt, hogy azok az elvtársak, akik a pártgyülésen ezt a helyzetet előidézték, azzal a titkos, le nem leplezett céllal csinálták meg, hogy máshol Garami és Buchinger elvtársak politikájával szemben azt mutathassák föl, hogy a magyar pártgyülésen ezt a két elsőrendü tudásu, általunk szeretett és becsült elvtársat nem választják be a pártvezetőségbe. Vannak emberek, akiknek ez belevág a politikájába. Tudni kell azt, hogy három esztendőn keresztül ebben az országban és az országon kivül az elvtársak nagy serege — mi itt valamennyien — olyan munkát végzünk, amelyet ma még nem lehet megfelelően értékelni és megfelelően megörökiteni. Ezt mi nyugodtan hagyjuk későbbi időre. De frontot csinálni két olyan elvtárssal szemben, akikre azt fogják most mondani egy bizonyos csoportban, hogy a magyar proletárság tőlük távol áll, ez volt ennek az ellenzéki jelölésnek a becstelen célja. *(Ugy van! Ugy van! Taps.)* Nézetem szerint ezt kell a kongresszusnak megbélvegezni. Az az ellenzéki lista, amelyet ma itt köröztek ennek a két elvtársnak nevével, az ő tudtuk nélkül, az ő ellenzésükre, az ő ismert föllépésüknek ellenére került ide, csak azért, hogy a kongresszus többségének jóhiszeműségével visszaéljenek annak készitői. De ennek a kongresszusnak, az elvtársaknak hozzáértésére, becsületességére és az elvtársak informáltságára vall az, hogy ennek nem ugrottak

be és nem hozta senki a magyar pártgyülést olyan helyzetbe, hogy további fejleményeknek legyen a tanuja. Az, ami itt ma történt — meg kell állapitani — Garami és Buchinger egyenes megsértésével történt. Magukra vessenek azok, akik idehozták a pártgyülésre. A pártgyülés becsületesen állást foglal a magyar munkásmozgalom ezidőszerinti érdekei mellett, becsületesen magáénak vallja Garamit és Buchingert. *(Lelkes taps.)* Ezt kellett megmondanom és arra kérem végül az elvtársakat, vigyázzanak: nem ez az első és nem az utolsó eset, amikor más emberek más cimek alatt Garami és Buchinger nevét fölhasználták és föl fogják velünk szemben használni. *(Taps.)*

Az elnök mellett ülő **rendőrtanácsos** (az elnökhöz): A közbeszólókat tessék figyelmeztetni, elnök ur.

Elnök: Kérem az elvtársakat, hogy a tanácskozás rendje érdekében lehetőleg tartózkodjanak a közbeszólásoktól. *(Mozgás.)*

Mónus: Hajótörést fognak azonban szenvedni ezek a kisérletek azon az érettségen, amelynek tanujelét adta a kongresszus. *(Hosszantartó taps.)*

Elnök: Pajor elvtárs kért szót. *(Nagy zaj. Fölkiáltások: Üljön le!)* Elvtársak, kötelességünk Pajor elvtársat is ebben a kérdésben meghallgatni.

Pajor Rudolf: Mindenki, aki a kongresszuson és a választáson résztvett, tartozik magát a választásnak alávetni és igy senki az ellen kifogást nem emel. Ha valakinek szüksége volt arra, hogy ezt a választást akármilyen formában kommentálja, azt nem lehet megakadályozni. De tiltakoznom kell az ellen, hogy olyan hangok hallatszanak a szavazás óta az ellenzéknek a szavazásban való részvételéről, aminők itt elhangzottak. Amikor az ellenzék Garami és Buchinger elvtársakat a listára vette *(Zaj.)*, akkor semmi más nem vezérelte, mint az, hogy kifejezést adjon annak az óhajtásának, amely ma az egész magyar munkásság lelkében él. Tiltakozom az ellen, mintha ez sértés volna Garami elvtárssal szemben. *(Fölkiáltások: Megkérdezték?)*

Peyer: Sértés, hogy magával van egy listán!

Pajor: Van Garami elvtársnak egy politikai nyilatkozata, amelyet nem olvastak föl. Garami elvtárs nem azonositja magát mindazzal, ami itt történt. Ha mi a listára vettük az ő nevét, és ha az elvtársak azért döntöttek ellenkezőképen, mert nincs mód arra, hogy ő közvetlenül befolyjon az ügyekbe, akkor ez előtt meghajlok, de semmiféle más kommentárt ahhoz füzni nem engedek. *(Zaj. Taps.)*

Elnök: Mónus elvtárs ujból szólásra jelentkezett. *(Zaj. Fölkiáltások: Halljuk Mónust!)* Elvtársak, én azt hiszem, ennek a kérdésnek tisztázásához járul hozzá, ha Mónus elvtársat meghallgatjuk. A karzatot pedig ezennel fölszólitom, hogy ne méltóztassék tetszésének vagy nemtetszésének kifejezést adni. *(Ugy van!)* Nem tehetem ki a kongresszus békés menetét másrészről jövő esetleges beavatkozás veszélyének. Minden elvtársnak kötelességében áll őrködni a kongresszus békés lefolyása fölött. Sziveskedjenek ebben engem is támogatni. *(Helyeslés.)*

Mónus Illés: Tisztelt elvtársak! Néhány szót kell mondanom. Pajor elvtárs azt a kitételt használta, hogy a párt és Garami elvtárs fölfogása között éles ellentétek vannak. *(Zaj.)* Pajor hivatkozott egy nyilatkozatra. A nyilatkozat meg fog jelenni a Népszavában teljes szövegében. Ebben a nyilatkozatban csak arról van szó, hogy közte és néhány más elvtárs között egy a pártvezetőségben lefolyt eseményről egy bizonyos emlékezetbeli különbség van, más ebben nincs, hogy tudniillik hogyan emlékezik arra az eseményre, hogy hogyan foglaltak állást a pártvezetőségben. Erre utalt Pajor

elvtárs és erre merészkedik azt mondani, hogy Garami és a pártvezetőség között fölfogásbeli különbség van. Erre mondottam, hogy ez nem áll fönn. A nyilatkozat meg fog jelenni teljes szövegében, önöknek módjukban fog állni ezt megállapitani. *(Helyeslés.)*

Elnök: Holló elvtárs szólásra jelentkezett. Mihez kér szót? *(Holló válasza a zajban elvész.)* Kérem, méltóztassék ettől elállni. *(Holló leül.)* Tisztelt elvtársak! *A szavazatszedőbizottság megtette jelentését.* Ehhez külön határozat nem szükséges, *tudomásul szolgál. (Helyeslés.)*

Következik a napirend 4. pontja, a

községi politika.

Előadó *Propper Sándor* elvtárs.

Propper Sándor előadó: Tisztelt pártgyülés, tisztelt elvtársak! *(Halljuk! Halljuk!)* A birtokon belül lévő uralkodó osztály nem elégszik meg azokkal az eszközökkel, amelyek rendelkezésére állanak. Nem elégszik meg a gazdasági előnnyel, nem elégszik meg a hatalommal, amely rendelkezésére áll az osztályküzdelemben, — keres más kisegitő fegyvereket, más kisegitő eszközöket. Külön problémákat támaszt, külön problémákkal igyekszik a vele szemben álló társadalmi osztályt megosztani, hogy igy harca sikeresebb legyen. Ilyen probléma például a faji, felekezeti, nemzetiségi probléma, ilyen probléma — amelyről most különösen igen sokat beszélnek — a falu és város problémája. Ellentéteket konstruálnak a falu és város népe között. Ugyszólván szembeállitják a falu és a város népességét. A célzat egészen világos. Szükségük van arra, hogy a velük szemben álló osztály ne legyen tömör, ne legyes egységes, mert ez az ő küzdelmüket megnehezíti. Mi, szociáldemokraták, ezeknél a müproblémáknál nem állhatunk meg. Mi, akik mélyebben szántunk a társadalmi kérdések vizsgálatánál, e mögött a problémasorozat mögött fölfedezzük az igazi problémát: az osztályellentéteket és az osztályküzdelmet. Ami a munkásosztály részéről ilyen problémákkal szemben történik, semmi egyéb, mint az ő részükről az osztályharcnak egy sikeresebbnek látszó fegyvere. Mi, szociáldemokraták, tudjuk, hogy a falu és város népessége között érdekellentét nincs. A falu és város proletársága más ruhában jár, más életviszonyok között él, de tulajdonképen közös érdekük kell, hogy közös harci szervezetté tömöritse őket.

Két embertipust teremtenek meg: a város proletárját és a falu proletárját. És hirdetik, hogy ez a kettő egymásnak ellensége. És amikor szorul a kapca, amikor a dolgozó néposztály javára engedményeket kellene tenni, akkor szembeállitják ezt a két réteget. A városi proletárnak azt duruzsolják a fülébe, hogy a falu az, amely őt éhezteti, a falusi proletárnak pedig azt mondják, hogy a város: az ipar, a merkantilizmus az, amely őket kiuzsorázza. Tisztelt elvtársak! Amiként nincs differencia a város és falu tőkései között, éppen ugy nincs differencia a város és falu munkásosztálya között. Amazok ketten nagyon jól megértik egymást, azok már közös nevezőre hozták érdekeiket, együtt küzdenek. Mondom, a cél semmi egyéb, mint az, hogy a falu és város proletárját megossza, egymástól elválassza. Ezzel szemben a szociáldemokrata munkásság ezt a kérdést igy fölismervén, nem ismer differenciát és azt mondja: a város és falu népének együtt kell küzdeni a proletárság gazdasági érdekeiért, politikai érvényesüléséért és fölszabadulásáért. *(Ugy van!)*

És itt érkezünk el, tisztelt pártgyülés, a községi politikához,

amely gyüjtőfogalom alatt nemcsak a falusi községi politikát kell érteni, hanem általában azt a politikát, amelyet egyes kisebb államtagozódásokban, faluban, városban és persze, a fővárosban is, folytatnak és folytatni kell. Egyik helyen hamarabb, a másik helyen később, már amilyen fejlett az illető országban a munkásmozgalom, annyira részt kiván venni kötelességszerüen és programjának megfelelően a szociáldemokrata munkásság a helyi igazgatásban, be akarja vinni a demokráciát a községi igazgatásba is, oda is be akarja vinni a dolgozó tömegek érdekeinek védelmezését. Bele akarjuk vinni a demokráciát az állam minden tagozódásába, az országos politikába, ahol ilyen van: a tartományi politikába, a megyei politikába, a községi és városi politikába. Mert, tisztelt elvtársak, hiába van egy országnak, mondjuk, kitünő országos politikája, mondjuk, demokratikus berendezkedése, ha a községek, ha a kisebb tagozatok el vannak hanyagolva, abban az országban a nép érdekei nincsenek megvédelmezve. És megforditva is, hiába van demokratikus községi politika, hiába van a népnek bármily nagy befolyása a községben, ha az országos politika antidemokratikus és rossz, — megint csak az előbbi helyzet áll elő. A tömegérdekek igy sincsenek megvédelmezve. Azért szól a mi programunk kezdettől fogva ugy, hogy a demokráciát, a tömegek befolyását az országnál, a megyénél és városnál egyaránt biztositani kell. Olyan befolyást, olyan demokráciát, amely a dolgozó tömegeket számarányánál és produktiv értékénél fogva megilleti.

Mi a község az államszerkezet keretében? Ezt valamennyien tudjuk. A német munkásmozgalom már igen régen foglalkozott ezzel a kérdéssel, igen nagy sulyt helyezett mindig a községi politikára. Már 1890-ben, a hallei pártkongresszuson az előadó azt mondotta — akkor még Németországban sem volt kifejlesztve a demokrácia, különösen a községekben nem —: *„mondja ki a pártgyülés, hogy ajánlja az elvtársaknak mindenhol, ahol csak némi remény is mutatkozik, vegyenek részt a községi választásokon, — de tegyék ezt akkor is, ha annak csupán agitativ értéke van“.* A müncheni pártgyülésen két esztendővel később, 1892-ben, Hindemann elvtárs referátumában igy határozta meg a községek jelentőségét az államéletben: *„A község a mai államban kettős szerepet tölt be: 1. helyi igazgatási szerv a község, amely a kisebb egységek népének társadalmi és gazdasági igényeit és szükségleteit hivatott szolgálni; 2. az állami igazgatás és hatalmi szervezet kisegitő eszköze. Antidemokratikus vezetés mellett tehát a község mindkét szerepében alkalmas arra, hogy az uralkodóosztály különleges érdekeinek szolgálatában álljon a dolgozó néposztály érdekeivel szemben“.*

Tisztelt pártgyülés! Aki a magyar községi életet, aki a magyar közigazgatást, aki a magyar közigazgatási törvényeket ismeri, az nagyon jól tudja, hogy nálunk ennek a megállapitásnak igen jelentős alapja van. A község antidemokratikus vezetés mellett az uralkodóosztály érdekét szolgálja a dolgozó osztállyal szemben.

Tisztelt elvtársak! Valószinüen lesznek itt a teremben olyanok, akik azt mondják erre, hogy a magyarországi szociáldemokrata párt létezése óta nem sok gondot forditott a községi politikára. *(Ugy van!)* Később fogok erről szólni. Áttanulmányozván minden eddigi kongresszusnak idevonatkozó munkáját, megállapithatom, hogy az ilyen esetleges belső szemrehányások nem egészen helytállók. Magyarországon egészen különleges viszonyok között éltünk. Hiszen ma, 1922-ben, amikor az egész világ képe majdnem tökéletesen megváltozott, amikor — ahogyan tegnap

hallottuk egy külföldi elvtárstól — 20 trón omlott össze, amikor megállapithatjuk, hogy a világ összes államainak 95 százaléka köztársasági alapon áll *(Éljenzés.)*, ma Magyarországon nemcsak a községi demokrácia, hanem maga az országos demokrácia is vita tárgya.

A jelenlévő **rendőrtanácsos** (az elnökhöz): Tessék figyelmeztetni a szónokot, hogy ne izgasson a köztársasági forma mellett. *(Viharos zaj és fölkiáltások. Egy hang: A köztársaság szó benn van a magyar szótárban!)*

Elnök: Kérem, elvtársak, legyenek szivesek rámbizni a kérdés elintézését. Azt hiszem, azért ültettek az elnöki székbe, hogy minden dolgot az elnöki székből intézzek el. Megállapitani vagyok kénytelen, hogy az előadó elvtárs nem izgatott és nem állapitott meg köztársaságot Magyarországra vonatkozóan, csak megállapitotta beszédében hogy az egész világon hány államnak van köztársasági formája. *(Fölkiáltások: Éljen az elnök!)* Ez a megállapitás egyáltalán nincs ellentétben a történelemmel és nem foglal magában izgatást a mi államformánk ellen. Ennélfogva semmi okom őt rendreutasitani és kérem Propper elvtársat, hogy a napirend keretében folytassa beszédét. *(Halljuk! Halljuk!)*

Propper Sándor: Tehát ha keressük az okát, hogy a községi politikára miért nem tudtunk sulyt helyezni, csak arra akartam alludálni, hogy Magyarországon még az országos politikában is sok elintézni való akad. Magyarországon az országos politikában sincs még meg az általános választójog, olyan formában, mint minden országban. Tehát ha a korábbi pártgyülésen foglalkoztak, mint ahogy foglalkoztak a községi politikával, annak csak akadémikus jelentősége volt. Ezért most sem voltunk abban a helyzetben, hogy megfelelő programtervezettel tárgyalási anyagot adjunk a kongresszusnak. Nagyon jó lett volna teljesen kész programmal idejönni és azt megvitatás alá bocsátani. De egyrészt hiányzik a gyakorlat, nem tudjuk ma meghatározni, hogy a programnak minden vonatkozásban milyennek kell lenni, másrészt Magyarországon egyoldalu programmal nem is sokra mennénk. Ötféle tipusu programot kellene csinálnunk: egyet a fővárosra, egyet a törvényhatósági joggal fölruházott városokra, egyet a rendezett tanácsu városokra, egyet a nagyközségekre és egyet a kisközségekre. Nagy általánosságban ezek a programok födhetik egymást, közel lehetnek egymáshoz. Való azonban az, hogy teljesen azonosak nem lehetnek, ugy hogy csak programkeretről lehet tulajdonképen szó, vagy nevezzük akcióprogramnak, és éppen azért a határozati javaslatban én arra kérem a pártgyülést, hogy tekintsen el most a teljesen kész programtervezettől, hanem hatalmazza föl a pártgyülés a pártvezetőséget, hogy az ilyen ötféle tipusnak megfelelő, összeegyeztethető akcióprogramot dolgozzon ki és bocsássa majd a megfelelő fórum tárgyalása alá. Ennek ellenére azt az egyet szükségesnek látom, hogy nagyjában legalább annak a kereteit megrajzoljam. Csak távirati stilusban fogok beszélni, csak a fejezeteket fogom emliteni arra való tekintettel, hogy a háboru után a községi politika fontossága jelentékenyen megnövekedett. Mindezt figyelembe vettem, amikor egy leendő program tervezetét gondoltam el. Elsősorban *a népélelmezést* kell emlitenem. Az árubeszerzés és elosztás, szövetkezetek létesitése stb. tartozik ide. A háboru utáni rossz szociális viszonyok egy községet sem mentenek föl az alól, hogy a kisjövedelmü lakosságának élelmezési kérdéseit megkönnyitse. Idetartozik az árak szabályozása mellett, a drágaság fékentartása vagy letörése. Fontos a *lakáspolitika*, lakásépités, a magánépitkezés előmozditása, telek- és földértékadó bevezetése, amely kizárja és lehetetlenné teszi az

ingatlanok tultengő spekulációját, anélkül, hogy épitkezzenek rajta. Szabad birtok- és telekszerzés a községek részére. Állandó lakásstatisztika. Ez a második pont, amely a háboru utáni nehéz épitkezési viszonyok mellett különösen nagy jelentőségü. Ez az a kötelesség, amelynek egyáltalában nem tesznek eleget a községek. A község kötelessége a *népegészségügy* gondozása. Ez a háboru folytán leromlott néperő szükséges utánpótlása érdekében rendkivül fontos. Ezzel kapcsolatos sporttelepek, fürdők, kórházak, szanatóriumok, játszóterek, fertőtlenitő intézmények létesitése, csatornázás, központi szeméttelep, ingyenes temetés. A *népnevelés* terén is vannak a községnek kötelezettségei. A népnevelés állami föladat ugyan, de addig, mig az állam ezirányu kötelességének eleget tesz, a községre hárul az a föladat, hogy a népnevelést fejlessze. Egységes községi iskolák, kötelező oktatással, hat vagy nyolc osztállyal. Ingyenes oktatás és tanszerek. Gyöngeelméjüek külön oktatása, kötelező iskolai orvosi vizsgálat, szegény gyermekek napközi ellátása, olvasótermek, napközi otthonok berendezése. *A közlekedési politika terén:* jó és olcsó közlekedés. Ez különösen áll Budapestre, amelynek nagy a területe. Hogy a közlekedés a dolgozó néposztály szempontjából mit jelent, magyarázni nem kell, különösen Budapesten és a környéken lakóknak. Egészen csodálatos helyzet alakult ki azáltal, hogy 8 év óta nincs szabad költözködés. Ez alatt a 8 év alatt az embereket teljesen összedobálta a sors, mindenki máshol dolgozik, mint ahol lakik. Egy külföldi elvtársunknak volt egy találó megjegyzése. Körülvezettük Budapesten s reggel, mikor látta a nagy tülekedést a nyugati pályaudvarnál a villamosoknál, megkérdezte, hogy mi ez? Erre azt feleltük, hogy ezek mennek dolgozni a perifériákra. Mikor pedig a perifériákon látta a rohamot, akkor meg azt mondottuk, hogy ez meg az ittlakók beözönlése Budapestre. Erre megkérdezte elvtársunk: „Hát nálatok szabály, hogy mindenkinek máshol kell dolgozni, mint ahol lakik?“ Ezzel szemben nincsen igyekezet arra, hogy a dolgozó tömegnek legalább annyiban könnyitenék meg a helyzetét, hogy megfelelő közlekedési eszközök álljanak a rendelkezésére. *A szociálpolitika szintén állami föladat,* amely alól az állam eddig jóformán kivonta magát. A munkásvédelem általában, a munkabéregyeztető hivatal, tanácsadószervek pályaválasztási kérdésekben, munkásstatisztika, Magyarországon nincs helyi- és nincs munkásstatisztika. A parlamentben azt mondotta a kereskedelemügyi miniszter, hogy jó volna ez a munkásstatisztika, jó volna kiolvasni abból a munkásság kulturális helyzetét, de mi még nem tartunk ott, majd foglalkozni fognak ezzel a kérdéssel, — szemben ezzel a nyugati államokban nincs valamirevaló község, amelynek ne volna önálló munkásstatisztikája. Munkaközvetitő hivatal, munkanélküliek segélyezése. Meg kell állni egy pillanatra a munkanélküliek segélyezésénél. Ez uj dolog nálunk a kormány és a városi hatóságok szemében. Nem tudják megérteni, hogy mit jelent ez. Eddig egyáltalában nem történt semmi ebben az irányban. Bécsben az 1922-es költségvetésben nép- és gyermekjóléti intézményekre 3 milliárd koronát vettek föl. Persze, azt mondják erre, hogy osztrák koronában. De ha átszámitjuk ezt az összeget, akkor is olyan tekintélyes summa jön ki, mint amelyet nem adtak itt ki 50 év alatt sem ilyen célokra. Berlinben, Stuttgartban, Kölnben, Münchenben 70%-ra menő pótlékot utalnak ki a szakszervezeteknek, amelyek munkanélküliek segélyezésével foglalkoznak. *(Fölkiáltás: Ott nincsen fajvédelem!)*

Fajvédelmi jelszavak nincsenek ott, de van fajvédelem. Belgiumban már régen, még klerikális uralom alatt mondták ki, hogy a községeknek kötelességük a bajbajutott polgárok segitése. Gentben mondták ki ezt az elvet s azóta igen nagy területeket

hoditott meg. A világ legnagyobb államaiban ma már kötelező a munkanélküliség esetére való biztosítás.

Igen fontos a községek életében *a községi üzemek dolga.* Világszerte azon igyekeznek, hogy a közszükségleti üzemeket a község kezelésébe vegyék át, de tovább is mennek és minden olyan üzemet, amely közhasznu s kinőtt a magánkezelés kereteiből, igyekeznek községi kezelésbe átvenni. Az ilyen községi üzemeknek természetesen mintaüzemeknek kell lenniök. Ezek nem épülhetnek föl üzleti alapon. Modernül szervezve, a legfejlettebb munkaidő- és munkabérviszonyokkal kell az ilyen üzemeket föntartani. A községi üzemekben példát kell statuálni a munkabér és munkaidő tekintetében. Munkaidőről lévén szó, természetesen nyolcórai munkaidőről beszélek, vagy ennél kevesebbről, mert néhány államban már ennél is kevesebb munkaidő van törvénybe iktatva. És olyan munkabért kell adni ott, amely diktáljon a kapitalistáknak. Fontos teendője a községnek a *szegényellátás.* A kolduló munkaképtelen ember a legnagyobb szégyene a társadalomnak. És meg is szüntetik ezt a szégyent mindenhol, ahová az igazi demokrácia bevonul. Ide tartozik a lakásnélküli szegények számára föntartott menházak föntartása, nem ugy értelmezve, mint ahogyan azt ma látjuk, hogy közigazgatási segédlet mellett, alamizsnaként vetik oda, hanem intézményes formában, amely nem tetőzi az emberi nyomoruságot még azzal is, hogy azt kicsufolja. *(Taps.) A község gazdálkodása:* községi takarékpénztárak létesítése, közhitelek nyujtása stb. Jelentős része a községi politikának a *közszállitások és közmunkák kérdése.* A közmunka kérdése nemcsak községi kérdés. A közmunka és a közszállitások kérdése elsőrangu gazdasági és szociális kérdéssé nőtte ki magát. Gazdasági szempontból fontos, mert ezáltal erősebb a cirkuláció és csökken a munkanélküliség. A közszállitások terén eszerint törekedni kell arra, hogy minden közmunka saját kezelésben végeztessék el. Ha ez lehetetlen, a legszigorubb *árlejtés* alkalmazásával csak az kaphasson szállitást, akinek ajánlata a község érdekeinek a legjobban megfelel. A közszállitás nem lehet csupán üzleti szerződés: minden ilyen ügyletbe be kell venni a munkabér- és munkaidőklauzulát, kikötéseket, hogy a vállalkozó, aki a község részére a vállalkozást végzi, tartozik megfelelő munkabéreket fizetni és megfelelő munkaidő stb. mellett dolgoztatni. A *községi adózás* kérdése körül egykor vita volt arról, hogy a fogyasztási adók eltörlendők-e? Ma már kétségtelen, hogy minden adónem közül a fogyasztási és forgalmi adózások a legantiszociálisabbak, amelyeket el kell törölni. Ezek helyébe födözetet kell találni és ez a födözet nem lehet más, mint a nagy vagyonok és nagyjövedelmek progressziv megadóztatása és az állam támogatása. Mert ha a község jól végzi a föladatát, levesz az államról sok terhet, joggal számithat tehát a község arra, hogy az államtól támogatást kapjon. A jövedelmi adó átengedése a községnek megfelelő födözetet nyujtana. Szükség esetén megengedhető volna külön községi adók kivetése, természetesen, progressziv alapon, mindig a létminimum megóvásával.

Tisztelt pártkongresszus! Lássuk már most, hogy itt, Magyarországon a községek, kezdve a legkisebb kisközségtől a fővárosig, mennyiben feleltek meg kötelességüknek? Ki kell menni a faluba, meg kell nézni ott az életet. A magyar falu talán ma is olyan, mint Szent István korában volt. A magyar faluból a kultura tökéletesen hiányzik. Költők megéneklik a muskátlis ablakokat, fölviszik az idealizált falut a szinpadra, de a muskátlis ablakok mögé nem néztek be. Ha benéztek volna, meglátták volna, hogy Magyarország népe még ma is nyitott kutból issza a miaz-

más vizet. Még ma is ott van a falu minden udvarán a szemétdomb. A magyar faluban minden hiányzik, amire szükség van. A magyar falu nem érkezett el még a legprimitivebb szükségletek kielégítéséhez sem. A magyar falu népe nem fürödhet, mert nincs fürdő, a magyar falu népe, ha beteg vagy nem lát orvost, mert nem tudom én, hány kilométernyire kell elmenni orvosért, vagy ha hozzájut, későn kapja. A magyar faluban ismeretlen fogalom a csatorna. Ismeretlen minden *(Fölkiáltás: A tüdővészen kivül!)*, amire az embernek szüksége van és ami az ember életét kellemessé teszi, amit meg lehetne szerezni, ha a magyar falunak egy tizedrészben is olyan gondját viselnék, mint ahogy hirdetik. Itt-ott látunk, különösen Budapest környékén, a faluban villamosvilágitást. Szánalmas dolog ez mert olyan, mintha látnánk valakit gatyában cilinderrel a fején. Sokat lehetne beszélni arról, hogy a falunak ez a kulturátlansága milyen rettenetes következményekkel jár az egyetemes kulturára. A magyar falunak szüksége van arra, hogy végre legyen valaki, aki gondját viseli, hogy végrevalahára foglalkozzanak vele, hogy olyanok intézzék a sorsát, akik értékelik a kulturát.

De menjünk el egy mezővárosba, ott sincs különbül. Vannak 40—50.000 lakossal biró városok, amelyekben hasonló a helyzet, mint a falvakban. Nincsenek csatornák, vizvezetékek s a város külseje elhanyagolt és akármilyen nyugati állam hasonló nagyságu városában megfordul az ember, sajog a szive, ha rágondol a nagy magyar alföldi városokra, hogy mennyire el vannak ezek hanyagolva. De ha elmegyünk a törvényhatósági jogu városokba, ott is csupa hiányosság minden. Eljöhetünk az ország szivébe is, Budapestre, az egész ország kulturális gócpontjába, ahonnan a kulturának kellene kisugároznia, ott is találunk olyan hibákat, amelyek demokratikus kormányzás mellett nem fordulhatnának elő. Láttuk, hogy a magyar községek sulyos és sokirányu kötelességüknek mennyire nem tudnak megfelelni, mert nincs demokráciájuk és valóságos önkormányzatuk. Tulajdonkép minden falu egy-egy arisztokratikus kis ország. Igy is lehet mondani, mert mindegyiknek megvan a maga főrendiháza. Tudniillik a képviselőtestület fele a vagyon jogán behivott virilistákból áll, amely réteg azt gyakorolja, hogy amit a másik réteg, a választottak, az összesség érdekében akar, azt megakadályozza. De rögtön hozzátehetjük, hogy ezeknek a kis apró arisztokratikus országoknak nem fényes a helyzetük, mert egyben valamennyi vazallus állam is, mert nincs önkormányzata, nem lehet önálló akarata, nem teheti azt, amit akar. Sokrétü hatalmi apparátus fekszik rá és ha ezt nézzük, azt látjuk, hogy minél lejjebb áll valamelyik alakulat itt Magyarországon — sor szerint: állam, megye, járás, község — minél kisebb az alakulat, annál kisebb a hatásköre, annál kisebb a hatalma. Ha erről grafikont kellene rajzolni, először egy nagy hegyet kellene rajzolni, amelynek tetején áll a miniszter, aki a közigazgatás szempontjából omnipotens. Azután jön a főispán, Budapesten a főpolgármester, mint a mindenkori kormányok politikai megbizottja. Azután jön a főszolgabiró, a járás ura, azután a jegyző és csak azután az „igen tisztelt érdemes előljáróság". *(Egy hang: A kisbiró.)* Egészen természetes, hogy az előljáróságnak ilyen hatalmi szervezet nyomása alatt a hatásköre majdnem semmivé zsugorodik össze.

Nézzük csak, tisztelt pártgyülés, hogy például az alispánnak, aki a megye élén áll, mi a hatásköre? Az 1886. évi XXII. tc. szerint határoz: az illetőség megállapitásánál; a puszta hovatartozandóságának megállapitása iránt; az előléje kerülő fölebbezhető képviselői névjegyzékekre vonatkozólag; kitüzi a választás nap-

ját; elnököt rendel a választáshoz, és kitüzi a választás uj határnapját; kinevez két tagot az igazolóválasztmányba és annak elnöke; az uj képviselőtestület megalakulásánál segédkezik; közgyülést tarthat; meghatározza a hozzájárulást a körjegyző fizetéséhez; fölmentést ad a birói hivatal elvállalása alól; a tisztujitó szék elnöke; kitüzi a tisztujitó szék ülésének határnapját; pályázatot nyit orvosi állásra; fegyelmi eljárást rendelhet el; végrehajthatja a rendeleteket; fegyelmi büntetést alkalmaz; határoz sulyos fegyelmi vétségek fölött; rendbüntetést szabhat hanyagság miatt; értesiti a kir. ügyészt a bünesetről; előtte jelentendő be a község ellen indított pör; zár alá helyezheti a községi vagyont; határoz a puszták csatlakozása iránt; határoz a pusztai birtokrészeknek más községhez csatolása iránt stb. stb. *(Zaj.)* Amikor egy alispánnak ilyen hatalma és hatásköre van, könnyen elképzelhető, hogy az előljáróságra mennyi hatáskör marad.

Nézzük meg a szolgabiró hatáskörét. Az illetőségi kérdés elintézése; kiigazitja a képviselők névjegyzékét; kitüzi a választás napját; elnöke a választásnak; kinevez két tagot az igazolóválasztmányba és annak elnöke; az uj képviselőtestület megalakitásánál segédkezik; közgyülést tarthat; a tisztujitó szék elnöke; kitüzi a tisztujitó szék határnapját; pályázatot nyit közgyámi és jegyzői állásra; eszközli a helyettesitést; fegyelmi eljárást rendelhet; végrehajthatja a rendeleteket; fegyelmi büntetést alkalmazhat; hanyagságra rendbüntetés szabhat; megfölebbezhet minden határozatot. *(Egy hang: Betiltja a népgyüléseket!)* Világos, hogy emellett a két hatalmasság mellett tulajdonkép semmi hatásköre nem marad a községnek.

Megállapithatjuk tehát, hogy a helyi önkormányzat, noha a törvény ezt elvileg kimondja, tulajdonkép nincs. Például a virilizmus, amely a vagyon jogán a képviselőtestület felét teszi, valójában ennél jóval több, mert elképzelhető, hogy egy kis körzetben a vagyon urainak, a földbirtokosoknak, a malomtulajdonosoknak, a szeszgyárosoknak, kereskedőknek, tőkéseknek, akik a virilizmus jogán ülnek a képviselőtestületben, mekkora befolyásuk van, a gazdasági függőség folytán, azokra a szegény emberekre, akik választás utján kerülnek velük egy testületbe. Tehát a virilizmus, a községi „felsőkamara", nem is paritásos, hanem legalább háromnegyedrészben gyakorolja a maga befolyását. Igy történhet meg azután, hogy a községben még az a csöppnyi autonómia is, amely fölött a község rendelkezik, megsemmisül, semmivé válik.

És itt utalni kell arra, hogy a falu gazdagjainak, urainak, nincs szükségük falusi kulturára és ezért nem is fejlesztik azt. A mai közlekedési viszonyok mellett, ha a falu urai szinházba, fürdőbe akarnak menni, ha ki akarnak kerülni a sártengerből, elutaznak, a földmives, a szegény munkás és kispolgár ellenben odahaza marad. Annak tehát szüksége van a falusi kulturára szemben a másik réteggel, amely a maga kulturális szükségleteit nagyobb városokban elégiti ki.

Tisztelt pártgyülés! Foglalkoznunk kell röviden a fővárossal is. A fővárosban ezelőtt ugynevezett demokrata uralom volt hosszu ideig. Azt megállapithatjuk, hogy Budapest dolgozó népének éppen annyi köze volt ehhez a korábbi demokrata uralomhoz, mint amennyi köze van a mostani uralomhoz. Budapest népe távol állott a régi uralomtól, illetve megforditva: a régi uralom épp oly távol állott Budapest népétől, mint amennyire távol áll Wolff Károly. És itt meg kell magyarázni azt a sok helyről hangoztatott szemrehányást, amelyet velünk szemben alkalmaznak, hogy a szociáldemokrata párt védelmezi a régi városi rezsim gazdálkodását, de nem hajlandó jó szemmel nézni azt a gyönyörü

szép, keresztényi gondolaton fölépült városi politikát, amely a városházán most uralkodik. Ha azt mondom, hogy nekünk ahhoz a demokrata uralomhoz épp ugy nem volt közünk, mert cenzusos, virilises községi testület volt, mint ahogy nincs ehhez közünk, akkor már mindent meg is magyaráztam. Tény azonban az, hogy ha a kettő közül kellene választanunk, a régit választanánk. És ezt megindokolom egy hindu legendával: Egy indust büntetésből kikötöttek napos helyre, lekötötték a kezét-lábát. A legyek belepték. Arra jött egy jótétlélek és elkezdte szedegetni a legyeket. Azt mondotta a hindu: „Ne bántsd, hagyd őket rajtam". Nem értette ezt a jótétlélek. „Hagyd rajtam, testvér — mondta a hindu —, mert ezek már jóllaktak." *(Derültség.)*

Tisztelt pártgyülés! Ha válogatni kell a legyek között, akkor mi valóban a jóllakott legyeket választjuk. *(Nagy taps.)* De mi, szociáldemokraták, azt mondjuk, nem kell nekünk sem éhes, sem jóllakott légy, hanem demokratikus népakarat, demokratikus önkormányzat, a nép széles rétegeinek közvetlen képviselete a képviselőtestületben, közvetlen befolyása az ügyek vitelére, mert csak ez lehet az, ami a községet képessé és alkalmassá teszi arra, hogy a maga kötelességének megfeleljen. *(Taps.)*

A legutóbbi budapesti képviselőtestületi választások alkalmával meglehetősen demokratikus választási jog alapján választották meg a város vezetőségét. *(Belép a terembe Vandervelde és a többi külföldi elvtársak. A jelenlévők hosszantartó, viharos tapssal fogadják.)* Az 1920. évi IX. tc. az ismert Friedrich-féle választói jogot iktatta be, de annyi szivük már nem volt, hogy a virilizmust teljesen eltöröljék; egész sereg olyan testületet jelöltek meg a törvény 13. szakaszában, amelyeknek vezetői, igazgatói, irányitói hivatalból tagjai a fővárosi képviselőtestületnek. A virilizmus formája tehát megvan ma is ebben a demokratikusnak nevezett törvényben is, de, tisztelt elvtársak, az a demokrácia, amelyet ez a törvény kontemplált, tökéletesen hiányzik a főváros mai vezetőségéből. A főváros mai vezetősége ugy jött létre, mint ahogy az első nemzetgyülés. Ugy történt a választás, hogy a dolgozó nép választóit ugyszólván elpofozták a szavazóurnáktól. A választás „egyhangu" volt, egy párt került be, amely átvette a város vezetését. Ami ott azóta történt, azt hiszem, erről sokat beszélni nem kell. Teljesen antikultur, antimodern, egyoldalu jelszavak hatása alatt álló egyoldalu képviselet ez és azt a keveset, amit a demokrata uralom létrehozott, két esztendő alatt tövig lerombolták. *(Egy hang: Tönkretettek mindent!)* Azt tették meg, hogy azt a néhány demokratát — akik szerintem egészen helytelenül álltak oda nekik asszisztálni — kirekesztették az albizottságokból. Igy tökéletesen magukra maradtak. Föl kell tenni a kérdést: Mi titkolni való van a városnál, hogy elkövették azt a soha sehol nem észlelt alkotmányellenes cselekvést, hogy az ellenzéket, a kisebbséget kirekesztették a bizottságokból? Kérdezni kell és Budapest népe feleletet vár erre. *(Egy hang: Megadta már!)* Feleletet vár és majd a legközelebbi választásoknál meg fogja adni a maga részéről is a méltó feleletet. Addig is jogunk van tudni, hogy a mai mammuth-adózás mellett milyen gazdálkodás folyik ott egy milliónyi város népének verejtékes garasaiból?

Tisztelt pártgyülés! Ami látható, ami érezhető a város gazdálkodásából, az a közélelmezés, a népélelmezés kérdése, amelynek intézményeit örökbe kapták. Ezt a kérdést tisztára üzleti alapon kezelik. Nincs az a raffinált grájzleros, aki pontosabban tudná kiszámitani, mikor megy föl valaminek az ára. Ilyenkor a főváros visszatartja az árut és amikor az ár emelkedik, akkor kibocsátja, valamivel mindig olcsóbban, mint a magánkereskede-

lem, de szociális irányu árcsökkentő hatást nem tud és nem is akar gyakorolni. Közpénzből vásárol, de a legridegebb üzleti elvek szerint dolgozik. A saját termelvényeivel (viz, gáz, villany stb.) pedig a főváros a legszorgosabb és legkegyetlenebb árdrágító.

Ugyanilyen a főváros közmüvelődési politikája. Nem azt nézi, hogy ki a jó tanitó, hogy ki képes arra, hogy ezt a fontos funkciót ellássa, hanem az a döntő, hogy kinek milyen összeköttetése van. Száz és száz jóravaló tanitót tettek kenyértelenné csak azért, mert Wolff urnak nem tetszett — az orruk. És igy tovább.

Meg tudom érteni, ha ezt eddig csinálták. Ez a kurzus lényege. Az én szerény fölfogásom szerint azonban 1922 junius 1-től kezdve a főváros vezetőségének minden erkölcsi jogosultsága megszünt arra, hogy a helyén maradjon.

A rendőrtisztviselő az elnök utján kéri a szónokot magyarázza meg, mit ért ezen? *(Nagy zaj.)*

Elnök: Kérem Propper elvtársat, legyen szives megmagyarázni *(Fölkiáltások: Most jön!)*, hogyan értette azt, hogy megszünt a főváros vezetőségének erkölcsi jogosultsága arra, hogy továbbra is a helyén maradjon. *(Zaj.) Elvtársak!* Én a kötelességemet teljesitem. Legyenek szivesek türelemmel lenni, majd Propper elvtárs a fölhivásnak eleget fog tenni és meg fogja magyarázni.

Propper Sándor: Tisztelt elvtársak! Éppen ezt akartam tenni. 1922 junius 1-én országos választások voltak. Budapest népe szavazott. A szavazatok 80%-a a szociáldemokrata és a liberális polgári ellenzékre esett. *(Hosszantartó taps és éljenzés. Fölkiáltások: Most már megértették?)*

Elnök: Elvtársak! Tessék engedni az előadót beszélni.

Propper Sándor: Az országos választások eredménye: az I. lajstromos kerületben, Budán, a szociáldemokrata szavazatok százaléka 32.7, a II. kerületben 40.4, a III-ban 41.4. Körülbelül ugyanennyit kaptak a polgári demokratikus ellenzéki pártok, a keresztény községi párt pedig, amely ma maga uralkodik a fővároson, az összes szavazatoknak — 20%-át sem kapta meg. *(Nagy taps. Fölkiáltások: Bitorolnak!)* Ez az erkölcsi alap, amelyre utaltam és amely hiányzik. Kijelentem, hogyha ez velünk történik meg egy ilyen időközi választásnál, akkor mi a mi müködésünket, a mi mandátumunkat a megváltozott helyzetnek megfelelően a választók ujabb birálata alá bocsátjuk. *(Ugy van! Ugy van!)* Azt hajtogatják ők ezzel szemben, hogy velük a nép. Azt mondják, hogy Budapest keresztény tömegei teljesen mellettük vannak. Én ezzel most nem vitatkozom, hanem csak azt mondom: Vagy igaz ez, vagy nem igaz. Ha nem igaz, akkor maguk rugták ki az erkölcsi alapot, ha pedig igaz, akkor nincs mitől félniök: gyerünk a választók elé! *(Taps.)* És én azt mondom, nagyon jól tennék, ha ahelyett, hogy a jogtalanul szerzett és ma nyilvánvalóan bitorolt mandátumot meghosszabbitsák — mert foglalkoznak vele — ha ehelyett azzal foglalkoznának, hogy a főváros népe elé kell állaniok, még valamit levezekelhetnének a főváros népe ellen elkövetett büneikből. Ha igazuk van, elégtételt kaphatnak, ha azonban nincs igazuk, akkor örvendeniök kell, hogy ilyen olcsón szabadultak a szörnyü felelősség alól. Egyébként az egész ország községi politikájának a kérdését, de a főváros kérdését külön is bele kell kapcsolni a szocialista pártmozgalomba. Ezzel a kérdéssel foglalkoznunk kell és követnünk kell, amit az emlitett hallei pártgyülésen német elvtársunk mondott: Részt kell vennünk minden választáson, minden községi képviselőtestület ujjáalakitásánál, ott kell lennünk még akkor is, ha a régi törvény van életben. Ezt egyrészt a mellettünk megnyilatkozó közhangulat, másrészt az agitáció értéke teszi kötelességgé.

Engedjék meg, hogy még egészen röviden arról beszéljek, vajjon a szociáldemokrata párt mulasztott-e a multban a községi politika terén? Amikor a pártgyülési jegyzőkönyveket elolvastam, azt láttam, hogy majdnem minden pártgyülés foglalkozott ezzel a kérdéssel. Az 1903. évi pártprogram egész sereg pontja a községi politikára vonatkozik. 1904-ben, 1905-ben, 1906-ban és 1907-ben ujból és ujból tárgyalták ezt a kérdést és a legutolsó pártgyülésen jól megalapozott előadás és vita volt a községi programról. Sok gyakorlati eredményt azonban nem tudtunk elérni, talán azért, mert, miként emlitettem, a program talán nem is előzheti meg a tulajdonképeni tevékenységet, másrészt pedig azért, mert a programnak olyan sokoldalunak kell lennie, amelyet csak megfelelő gyakorlat után lehet elkésziteni. Én azt hiszem, hogy azt a határozati javaslatot, amelyet most beterjesztettünk és amelynek elfogadását kérem, amely utasitja a pártvezetőséget, hogy megfelelő községi akcióprogramtervezetet készitsen elő, nemcsak a kongresszus fogja egészen komolyan venni, hanem — miután a kérdés egészen aktuális — komolyan fogja venni a pártvezetőség is, komolyan fogja venni minden szervünk és én azt hiszem, hogy a legközelebbi pártgyülésen már nem kell majd arról beszélni, hogy a községi politikában melyek azok az első lépések, amelyeket meg kell tennünk.

Én ezzel beszédemet be is fejezem és arra kérem a tisztelt pártkongresszust, hogy vegyük most már egészen komolyan a kérdést, fogjunk hozzá a munkához, csináljuk meg, ami ezen a téren megcsinálható és kapcsoljuk be ezt a kérdést az általános politikába. Nekünk, a város népének, a falu népével szemben nagy erkölcsi tartozásunk van, amelyet le kell rónunk.

Tisztelt elvtársak! A szocializmus együtt jár a kulturával. Ahová a szocializmus behatol, oda behatol a kultura is. Mi kulturát akarunk a városban, kulturát akarunk a faluban, és ha ezt akarjuk, vigyük be a szocializmust a községi politikába, vigyük be azért, hogy oda bevonulhasson a modern kultura. *(Hosszantartó taps és éljenzés.)*

Elnök: Áttérünk a napirend 4. pontjának

a községi politika vitájára.

Gondos József (Rákospalota): Kell, hogy ezután a pártvezetőség és a pártszervezetek is intenziven foglalkozzanak a községi politikával. Ennek a munkának az elvégzésénél okvetlenül szükségük van a pártszervezeteknek arra, hogy a községi politika és oktatás kérdését intenziven tárgyalja a munkásság. Propper elvtárs vázolta itt a magyar falvak helyzetét. *(Zaj.)*

Elnök: Elvtársak, legyenek szivesek türelemmel és csendben lenni, hogy a beszélő elvtárs szavait hallani lehessen.

Gondos: Nem szükséges, hogy 25—30 kilométerre menjünk ki a falvakba, csak körül kell néznünk Budapest környékén. Rákospalota, Pestujhely stb. községekben csak az utcákat nézzük meg olyan időben, mint például most van és azt látjuk, hogy amikor sár és lucsok van, nem lehet átgázolni az utcákon. De emlithetek egy várost is, amely egészen közel van hozzánk, Ujpestet, ahol ugyancsak az a helyzet, kivéve talán a főbb utcákat.

Anya- és csecsemővédelemmel sem nagyon dicsekedhetnek sem a fővárosban, sem a falvakban, mert ha csinálnak is az urak anya- és csecsemővédelmet, ez csak időtöltés azoknak a bizonyos uraknak és hölgyeknek. Van talán egy-kettő, aki komolyan fogja föl a dolgot. A községi politikát a pártvezetőség eddig elhanyagolta. Most komolyan kell ehhez hozzáfogni, mert a jövő esztendőben különböző községekben megindulnak a választások és

akkor szükséges, hogy a mi elvtársaink kerüljenek oda be. Most ha egypár községben a képviselőtestületben vannak is munkás képviselőtestületi tagok, ezeket is nevelni kell, mert nem gyakorlottak a községi politikában. Azt ajánlom ismételten a pártvezetőség figyelmébe, hogy a pártszervezetekre hárul leginkább a munka a községi politikánál, tehát támogassák a szervezeteket ebben a munkában s akkor eredménnyel fogunk dolgozni. A negyedik ponthoz előterjesztett határozati javaslathoz hozzájárulok.

Elnök: Habakusz József elvtárs az ügyrendhez kért szót.

Habakusz József (Ujpest): Tisztelt Pártgyülés! Én nagyon szivesen fogadtam Propper elvtársnak ezt a nagyértékü és megszivlelendő beszédét a községi programot illetően, azonban ez még mindig nem jelenti azt, hogy községi programtervezetet lássunk. Enélkül pedig képtelenség egy ilyen nagy testületnek községi programot tárgyalni. Inditványozom, hogy a kongresszus utasitsa a pártvezetőséget, hogy dolgozzon ki sürgősen községi programtervezetet és azt ne csak kongresszus után tárgyalják, hanem a Népszava után vagy egyéb uton ismertessék és inditsanak meg ezen a téren vitát. Akkor a végén a pártválasztmány is lesz olyan kompetens, hogy egy ideiglenes községi programot elfogadjon és az elvtársakkal is megismertesse. Most ne bocsátkozzunk vitába. *(Helyeslés.)*

Elnök: Szepessy elvtárs ellene kér szót.

Szepessy Albert (Budapest): Az előttem szóló elvtárs inditványának elfogadását ellenzem. Propper elvtárs aláhuzta, hogy vegyük komolyan a községi politikát. Amikor évek óta hangzik már az, hogy a községi politikával foglalkozni kell, amikor itt van az alkalom, amelyen egy komoly referátumot kaptunk, akkor minden vidéki kivánságnak meg kellene szólalnia. És ime, előáll a főváros környékének két küldöttje, akik már résztvettek a községi választásokon, az egyik hozzájárult Propper elvtárs határozati javaslatához, a másik pedig be akarja záratni a vitát. Nem tudom, hogy az a választás, amely Ujpesten volt, annyira kielégitette-e a kivánalmakat *(Derültség.)*, hogy neki már a további községi politikáról szóló vitára nincs szükség? Ajánlom, hogy utasitsák el ezt az ügyrendi inditványt. *(Zaj.)*

Elnök: Dr. Gonda elvtárs kért szót.

Dr. Gonda Béla (Budapest): Tekintettel arra, hogy a holnapi napon, hétköznap lévén, a kongresszust együttartani nem akarjuk *(Ellentmondások.)*, mivel nagyon sokan holnap már munkába mennek, azt inditványozom, hallgassuk meg Szeder Ferenc elvtársat, a napirend 5. pontjának előadóját és azután a 4. és 5. pontot együtt tárgyaljuk. Evégből hosszabbitsuk meg a kongresszus idejét két órával, este 8 óráig. *(Helyeslés.)*

Elnök: Két inditvány tétetett. Habakusz elvtárs a vita lezárását inditványozta, Gonda elvtárs azt javasolta, hogy a következő napirend pontjára térjünk át, a két pontról együttesen inditsuk meg a vitát és a mai napon ezzel a két ponttal végezzünk.

Habakusz József: Ne tessék engem félreérteni. Az idevonatkozó javaslatot én a maga egészében elfogadom, csupán a községi programra vonatkozó pontokat nem tudom megérteni, mert nincs a kezemben javaslat. Azért gondolom, hogy előbb dolgozza ki a pártvezetőség. Javaslatomat egyébként *visszavonom.*

Elnök: Akkor következik a szavazás Gonda elvtárs javaslata fölött. Kérem azokat az elvtársakat, akik elfogadják Gonda elvtárs javaslatát, legyenek szivesek kezüket fölemelni. *(Megtörténik.)* Kérek ellenpróbát. *(Megtörténik.)* Köszönöm. *Az inditvány elfogadtatott.*

Vandervelde elvtárs távozni kiván és távozása előtt néhány szót akar intézni a kongresszushoz.

Vandervelde bucsuzó beszéde.

Emile Vandervelde: Nem először vagyok Önök között, tisztelt barátaim, itt voltam ezelőtt tiz évvel, ezelőtt husz évvel, amikor még hazájuk a kulturális és gazdasági virulás ragyogó képét nyujtotta. Hatalmas ország volt ez akkor, amely a Kárpátoktól le az Aldunáig terjedt, széles sikságokat, a legendás pusztát ölelte magába és lakóinak a jólét és haladás gazdag lehetőségeit nyujtotta. Most, hogy viszontlátom Budapestet, szegénynek, letiportnak, nyomorultnak látom. Ahová tekint az ember, csüggedtség, nélkülözés, levertség mered feléje. Százezrek éheznek ebben a milliós városban és a legmegrenditőbb az, ha az ember kimenve, a külvárosokban az éhségtől meggyötört, beteggé sinylődött, korai halálra kárhoztatott gyermekeket látja. Mi lett ebből az országból, mi lett ebből a városból? — kérdi a megdöbbent utazó. És rögtön hozzáteszi a kérdést, hogy mi okozta ezt és nyomban meg is találja a feleletet: a háboru. Igen, a háboru, ez a rettenetes bünhalmazat gázolt végig hatásaival és utóhatásaival a szenvedő Magyarországon is. Az emberiség történetének legszégyenletesebb fejezete tette nyomorékká ezt a nemes és derék népet. Gyönge, de azért fölemelő vigasz, hogy ebben a nagy bünben nem vétkes, ennek a szenvedésnek nem okozója a szociáldemokrácia. Mi, szocialisták, mindenütt a népek testvériesülésének voltunk hivei, ellenségei voltunk tehát a háborunak. Éppen azért arra a kérdésre, hogy mi emelheti föl az emberiséget és benne Magyarországot is mai nyomorából, mi hozhatja helyre azokat az igazságtalanságokat, amelyeket ez a világkatasztrofa szült, mi törölheti le azt a rengeteg könnyet, amelyet ma is még annyi ártatlan ont és mi szüntetheti meg azt a töméntelen szenvedést, amely annyi testre és lélekre érdemetlenül nehezedik? — mi, szociáldemokraták, azt mondjuk: semmi esetre sem uj háboru, semmi esetre sem fegyver és ágyu, semmi esetre uj gyülölségi hullám és uj véráradat. Hanem ellenkezőleg: az, ami a szocializmus lényege, az emberi együttérzés tudatára való ébredés, a kölcsönös segitség minden nemzet és minden ember egymásrautaltságának átérzése. Ezt vallja minden jóérzésü ember, de elsősorban mi, szocialisták. Ebben a szellemben kell nekünk dolgoznunk, erre kell nekünk törekednünk minden erőnkkel. És hivatkozhatunk arra, hogy ily irányban már cselekedtünk is. A gyülölködés ellen és az emberi szolidaritás nevében az Internacionále már itt, Magyarországon is éreztette békitő és fölemelő szavát. Amikor a magyarországi proletárdiktatura összeomlott és félni lehetett attól, hogy egyes szocialisták és általában a szocialisták ellen megindul a bosszu munkája, mi, a II. Internacionále képviselői, köztük én, aki akkor belga igazságügyminiszter voltam, fölszólaltunk a magyar kormánynál és figyelmeztettük, hogy ne engedje beszennyezni munkások ártatlanul kiontott vérével a magyar nemzet becsületét; fölszólaltunk, hogy olyan európai értékü férfiak, mint amilyen egy Garami, egy Kunfi, egy Buchinger, nehogy áldozatául essenek az önbiráskodó bosszuéhségnek. De nemcsak a magyarországi üldözöttek érdekében szólalt föl az Internacionále. Hangos szóval, erőteljes nyomatékkal léptünk közbe ama szociálforradalmár elvtársak érdekében is, akiket a bolseviki diktatura börtönbe vetett és a bitónak készült átadni. Figyelmeztettük Moszkvát az igazságosság, az emberiesség, a szocializmus nevében, hogy ez a cselekedete az egész kulturemberiség megvetését idézné föl. Föllépésünknek nem volt ugyan meg az az eredménye, hogy a halálos itélet kimondását megakadályoztuk volna, azt azonban igenis elértük, hogy végrehajtását fölfüggesztették. Hozzá kell tennem, hogy nekünk, a II. Internacionále tagjainak és köztük nekem is, megvolt az erkölcsi jogosultságunk

ahhoz, hogy mindenfelé, mindenféle zsarnokság és terrorral szemben fölemeljük intő szavunkat, mert mi mindig a demokrácia hivei voltunk, sohasem erőszakkal, hanem mindig demokratikus uton, a szabadságjogok tiszteletbentartása mellett akartuk megvalósitani a szocializmust. Most e helyről ujból fölemeljük intő szavunkat a magyar kormányhoz és kérjük, hogy térjen az igazságosság, emberiesség és demokrácia utjára és tegye egy valóban teljes, az összes forradalmi periódusokra vonatkozó amnesztiával lehetővé, hogy sok szenvedő munkás részben a börtönökből vagy internálótáborokból, részben a külföldről hazatérhessen otthonába. Nemcsak ezeknek a szenvedő magyaroknak van szükségük erre a kiengesztelődő és egy magasabb igazságosság előtt meghódoló gesztusra, de egész Magyarországnak is. Mert Magyarország nemzetközi relációi csak akkor javulhatnak meg, Magyarország csak akkor kapcsolódhatik bele megint a kulturemberiség szolidaritási érzés- és érdekhálózatába, ha fölhagyván az antidemokratikus, antiszociális és szabadságellenes irányzatával, a megértés, az emberiesség és a demokrácia utjára lép.

Ha Magyarország azt akarja, hogy azokból a szenvedésekből, amelyeket a háboru okozott és ama igazságtalanságok hatása alól, amelyek a békeszerződésekből kifolyólag ránehezednek, kibontakozhassék, akkor meg kell nyernie a kulturemberiség és elsősorban a haladó szellemü és szocialista pártok és tömegek rokonszenvét. Eddig is minden hang, amely Magyarország érdekében elhangzott, minden mozgalom, amely célul tüzte ki Magyarország fölsegitését, csak akkor talált visszhangra, ha a fejlődés irányában haladó egyénektől vagy csoportoktól származott. A magyar szociáldemokrata párt és a parlamenti frakció föladata, hogy ilyen szellemben befolyásolja a magyar kormányt és közvéleményt. Magyarországot a szabadság és a demokrácia hazájává kell tenni és igy méltóvá avatni arra, hogy az európai nemzetek kulturközösségében ujra elfoglalja az őtet megillető helyet. Ehhez a munkához, a magyar nép fölemelésének munkájához kivánok Önöknek szerencsét az Internacionále nevében, amely segiteni fogja Magyarországot, ha a szabadság és a demokrácia országává lesz. *(A kongresszus hosszantartó lelkes tapssal ünnepli a beszéd tolmácsolása után Vanderveldét, aki föllállva kiáltja:) Éljen az Internacionále!*

Elnök: Azt hiszem, a kongresszus minden tagja egyetért velem, amidőn ezért a buzditásért a további küzdelemre és megjelenéséért a kongresszus köszönetét nyilvánitom Vandervelde elvtársnak. *(Helyeslés.)*

Mónus Illés (Budapest): Azok a szavak, amelyek az imént hangzottak el erről a helyről, kötelezneknek bennünket arra, hogy ez a pártgyülés egyértelmüleg nyilatkozzék meg, egyértelmüleg követelje az amnesztiát azok részére, akik hazájukat kénytelenek voltak elhagyni és követelje az amnesztiát azok számára is, akik az orosz diktatura alatt halálra itéltettek. A kongresszusnak ebben egyértelmüen kell megnyilatkoznia. Ez a megnyilatkozás a demokrácia mellett teendő fogadalom lesz, amely demokráciának az utján kell haladnunk nekünk és az országnak is. Alkalmasabb pillanat erre nem lehet, mint a mostani és ezért kértem szót, hogy itt ez a követelés a lélekből szakadjon ki. A kongresszus fogadja el ezt a javaslatot: „Utasitsa a kongresszus a pártvezetőséget, hogy erőteljes harcot inditson a parlamentben és a parlamenten kivül is az amnesztiáért és az internálások megszüntetéséért. Amnesztiát mindenkinek, akiket politikai bünselekményekért elitéltek vagy üldöztetés alatt szenvednek". *(Ugy van! Taps.)* A kongresszusból mint egy akarat emelkedjék föl ez a követelés. Követeljük az internálás intézményének teljes megszüntetését. Követeljük annak a gyönyörü fölszólalásnak a hatása alatt és a magunk meggyőződé-

séből is. Ez az ünnepélyes pillanat ismételten kötelez. A II. Internacionále vezetőemberének, Vanderveldének szavai élénk varázsolták ma is, tegnap is az uj Internacionálét *(Lelkes éljenzés.)*, amely erőteljesebben, mint valaha, föl fog támadni. Ennek az uj Internacionálénak a hóditó utja, ennek a gondolatnak a győzelme követeli tőlünk is, hogy mi, eltiportak és szenvedők, egy emberként álljunk a demokrácia mellé és a demokrácia parancsszavával követeljünk: minden üldözöttnek amnesztiát, bent az országban és az országon kivül. *(Taps.)*

Elnök: Azt hiszem, hogy az előadott inditványhoz szó nem férhet, ennélfogva az lesz az imponáló, ha a kongresszus az inditványt vita nélkül magáévá teszi. Aki az inditványt elfogadja, sziveskedjék fölállni. *(Az egész kongresszus föláll és viharos taps közepette elfogadja egyhangulag az inditványt.) A kongresszus az inditványt vita nélkül, egyhangulag elfogadta.*

Ezek után rátérünk napirendünk 5. pontjára:

a mezőgazdasági munkásság helyzete.

Előadó *Szeder Ferenc* elvtárs.

Szeder Ferenc előadó: A Vandervelde elvtárs beszéde nyomán fakadt, emelkedett hangulat csak megnehezíti az én föladatomat. A mezőgazdasági munkások helyzetéről, munkaviszonyairól akarok beszélni, panaszaiknak akarok hangot adni, és röviden nagy körvonalakban meg akarom jelölni az utat, amelyen a földmunkásoknak pártunk keretén belül haladniok kell, ha emberi életet akarnak élni és a boldogulás utját egyengetni akarják. Mindennapos panaszok, bajok sorakoztatása, melyeknek se szeri, se száma, bizony ezek nagyon közönséges prózai dolgok, nincsen, nem lehet semmi költői szinezetük.

Tisztelt Kongresszus! Közismert és köztudomásu tény, hogy Magyarországon a mezőgazdasági munkásság helyzete sohasem volt valami rózsás. Hosszu idő óta hangzanak hol gyöngébben, hol erőteljesebben a panaszok az Alföld felől, a földnélküli mezőgazdasági munkások centrumából: „Nincs kenyér, nincs kereset, nem tudnak megélni, nyomoruságoskodnak."

Elnök: Nagyon sokszor hallunk panaszokat a földmunkásság részéről, hogy az ipari munkásság nem kezeli ugy az ügyét, amint azt megérdemli. Szükségesnek tartom tehát kijelenteni, hogy az a körülmény, hogy az előadó elvtárs beszéde közben állandóan be- és kijárnak, nincs összhangban ezzel a panasszal. Fölkérem az elvtársakat, sziveskedjenek az előadót csöndben végighallgatni. (Helyeslés.)

Szeder Ferenc előadó: Battonya, Orosháza, Békéscsaba, Hódmezővásárhely, egy-egy állomásai a földmunkások között jelentkező elégedetlenségnek, amely, mert nem találhatott másként levezetést, a 90-es években nem éppen szalonképes formában robbant ki. Az ezután következő esztendők a legsulyosabb elnyomatás esztendei voltak. Csongrád-, Csanád- és Békésmegye földmunkássága kivételes intézkedések hatálya alá került, ennek ellenére azonban az öntudatraébredéssel, ismételten szemtanui lehettünk a földmunkások habár elszigetelt megmozdulásainak, amely a fölfölcsapódó aratási sztrájkokban jutott kifejezésre. De bármenynyire erőteljes is volt ez a föl-fölbukkanó megmozdulás, mert egységes összefogó gondolat nem irányitotta, lényeges változásokat életviszonyaikban nem hozott. Hozzájárult különben ehhez még az a körülmény, hogy a vidéki szolgabirák az 1898. évi II. törvénycikk alapján minden ilynemü megmozdulások ellen a legszigorubb intézkedésekkel, sőt, mondhatni, hatalmi önkénnyel lép-

tek föl, ennélfogva maradt ismét minden a régiben. A hatosos napszám és ennek szükségszerüen a nyomában járó szenvedés lett továbbra is a magyar földmunkásság osztályrésze. Kinlódás, vagy az Amerikába való kivándorlás közt választhatott csak. És hány százezren hagyták itt vérző szivvel ezt az országot, mely nem tudott számukra megélhetést biztositani!

Rövidre kell fognom a mondanivalómat és igy nem kisérhetem részleteiben is nyomon mindazokat a megmozdulásokat, melyeket a földmunkások gazdasági helyzetük javitása érdekében a viszonyok kényszeritő hatása alatt tettek. Nem zárkózhatom el azonban annak a kétségbevonhatatlan ténynek a megállapitása elől, hogy a földmunkásság helyzete évtizedeken keresztül lényegében semmit sem változott. A háboru, a forradalom és az ellenforradalom is meghagyta a földmunkásságot elnyomott és leigázott helyzetében. Ha változás történt, különösen az utóbbi években, ugy ez csak a földmunkások hátrányára történt. A hatalmon levő uralkodó osztály a forradalmak lezajlása után épp ugy nem tud osztályérdekein fölülemelkedni, miut nem tudott a háboru előtt, nem értékeli a földmunkásságot sulyának megfelelően, nem segiti, nem gyámolitja, sőt a szervezkedés meggátlásával megakadályozza azt is, hogy a földmunkásság szervezett erejével javithasson anyagi helyzetén.

Az előterjesztett határozati javaslatban föl vannak sorolva azok a kivánságok, melyek, véleményünk szerint, alkalmasak, ha csak időlegesen is, a földmunkások helyzetének a javitására. Ebben a javaslatban többek között követeljük a paritásos alapon létesitendő munkabérmegállapitó bizottságokat. Az októberi forradalom ideje alatt ilyen bizottságok már megszerveztettek és ugy látszott, hogy ezek alkalmas szervek a földmunkások munkaviszonyainak a rendezésére. Több helyütt ugyanis e tekintetben eredményes munkát tudtak végezni a bizottságok. Az ellenforradalom első ténykedése azonban ezeknek a bizottságoknak az eltörlése volt s a szabad egyezkedés elvének diadalrajuttatásával ismét kiszolgáltatta a földmunkásokat a megszervezett és a kedvező gazdasági konjunkturát fenékig kihasználni akaró földbirtokosoknak.

A fajvédelem divatos jelszó lett mostanában és a keresztény felebaráti szeretetről sem esett soha annyi szó, miut az utóbbi esztendőkben. És csodálatosképen a gazdasági ellentéteket sohasem élezték ki szinte mesterségesen annyira, mint e jelszavak hangoztatói, és talán sohasem feledkeztek meg annyira az ország lakosságának legjelentékenyebb társadalmi rétegéről, a földmunkásokról, mint éppen most, pedig a földmunkások magyarságát igazán nem lehet kétségbevonni. És, ha nemcsak üres jelszó volna a magyarság megerősitésének folytonos hangoztatása, a földmunkások gyámolitásában és fölemelésében, ezeknek a megerősitésében annak a törekvésnek jelentkezni kellene. Előbb már vázoltam a földmunkásság helyzetét általánosságban, most részletesen ismertetem a kereseti viszonyaikat. A nyár folyamán Battonyán 150, Csákberényben 120, Csorváson 200, Eleken 300, Füzesabonyban 300, Hódmezővásárhelyen 320, Jászberényben 180 korona volt az átlagos napibér a mezőgazdaságban. Az őszi napszámbér pedig Csongrádon 400, Jászárokszálláson 250, Kaposváron 120, Szarvason 150 korona volt. De voltak ennél még rosszabb kereseti viszonyok is. Hogy azonban ne érhessen bennünket az a vád, hogy a fölsorolt adatok tendenciózusak és a helyzetet a valónál sötétebbnek akarjuk föltüntetni, idézek a „Magyarság“ augusztus 12-ik számából egy pár adatot. Remélem, hogy ezt a nagyon is sovén keresztény ujságot nem fogják megvádolni iránt unk való részrehajlással. Hajdumegyeről irott egyik cikkében ennek a lap-

nak a következő adatok fordulnak elő a mezőgazdasági munkabérekről: „Ami a napszámbért illeti, olyan gyönge, hogy alig födözheti a munkás szükségletét, például áprilisban 120, májusban 140—150, juniusban 150—160, juliusban a takarás idején 280—300 korona volt a napszám koszt nélkül. Azonban még igy is csak ha minden 20-ik ember jut munkához, a többi már most, a nyáridőn a mezei munka dandárjában munkátlanul tengődik. A fölkinált részes munka sem volt komoly. 14, 15, sőt 16-odába kináltak részes munkát.“ Ilyenek voltak az évben a mezőgazdasági munkások kereseti viszonyai, igy fizették őket, ha munkához jutottak, mert a mezőgazdasági munkásoknál nagyon sokszor előfordul az is, hogy egyáltalán nem tudnak munkához jutni, mert a mai termelési módszer mellett a magyar mezőgazdaság a munkások jelentékeny részét nem képes foglalkoztatni. Ilyen kereseti viszonyok mellett, amelyet még sulyosabbá tesz az állandóan föllépő munkanélküliség, mikor a gabona és egyéb életszükségleti, valamint ruhazkodási cikkek árai a végtelenségig emelkedtek és még ma is emelkednek, szinte elképzelhetetlen, hogy él az ország dolgozó népének eme legszélesebb rétege. Hogy tartja és neveli a családját, mikor egy teljes havi munkája béréből nem képes egy métermázsa buzát megvásárolni. Nem, a család neveléséről ma már szó sem lehet, mert ilyen kereseti viszonyok a vegetativ életet is alig biztositják.

Ugynevezett illetékes helyen is látják ezt a szomoru tényt. E tekintetben elég Schandl Károly földmivelésügyi államtitkárnak az ősz folyamán tett hirlapi nyilatkozataira hivatkoznom, amelyekben szóvátette, hogy a munkaadók egy része nagyon kihasználja a reájuk nézve kedvező helyzetet és a munkabéreket a létminimum alá nyomják. Ezekben a nyilatkozatokban igéretet tett az államtitkár ur arra nézve is, hogy ezeknek a lehetetlen állapotoknak a megváltoztatására meg fogják szervezni a mezőgazdasági munkabérmegállapitó bizottságokat. De nemcsak ő, hanem a kormány félhivatalos sajtója is állandóan igérte a földmunkásoknak ezt a segitséget. Mi, őszintén szólva, gyanakodva néztük ezt a nagy nekibuzdulást és rövidesen a földmunkásságnak is meg kellett győződni arról, hogy csak komédiázás volt a munkabérmegállapitó bizottságok megalakitása körül lejátszódó nyilatkozatok és igéretek.

Mi történt ugyanis e kérdés körül? Az őszi ülésszak előtt egybehivták a mezőgazdasági törvényelőkészitő bizottságot s előterjesztettek néhány nagyjából kidolgozott javaslatot, többek között a mezőgazdasági munkabérmegállapitó bizottságról is. Pár nappal történt ez a nemzetgyülés összeülése előtt s a javaslat sürgős letárgyalására való tekintettel e javaslatot előzetesen a bizottság tagjainak még ki sem osztották, arra való hivatkozással, hogy a miniszterelnök ur nagyon sürgősnek tartja a javaslatot azért, mert ezt akarják az őszi ülésszak első törvényjavaslataként benyujtani. És a bizottság sürgősen le is tárgyalta a javaslatot. De megmozdultak az OMGE-ben tömörült nagybirtokosok és megindították a harcot a javaslat ellen. Kijelentették, hogy „néhány szórványos eset miatt, hogy valamivel kevesebb munkabért fizettek, nagy kár volna a szabad versenybe való erőszakos beavatkozás“. És sikerült nekik könnyüszerrel elgáncsolni ezt a javaslatot is, mint eddig még minden olyan törvényalkotást, amely a vagyontalan tömegek érdekeit lett volna hivatva előmozditani. Ezt a tényt Bethlen miniszterelnök az ősz folyamán Hódmezővásárhelyen tartott beszédében be is jelentette a következőkben: „Az államnak bizonyára elsősorban az a föladata, hogy ott, ahol a munkabérek olyan alacsonyak, hogy abból az illető munkás sem magát, sem családját föntartani nem képes, megfelelő köz-

munkák kiirásával törekedjék elsősorban oly munkabér elérésére, amely a lakosság megélhetését biztositja". Ezzel a kijelentéssel azután végleg lekerült a napirendről a mezőgazdasági munkabérmegállapitó bizottságok létesitésének a terve. Igy zsugorodott össze lassanként semmivé az a sok hivatalos és félhivatalos nyilatkozat, amely e kérdés körül napvilágot látott.

Tisztelt pártgyülés! Az csak természetes, hogy a rossz kereseti viszonyokból származó nyomoruság kihatással van a népesség szaporodására is, pedig tudni kellene még a kormánynak is, hogy az ország ujjáépitése csak a dolgozó munkásmilliók müve lehet s igy tehát nemzetgazdasági szempontból a legnagyobb érték a dolgozó ember. Mindent el kellene tehát követni az ország érdeke szempontjából, egyrészt a halálozási arány megjavitására, másrészt a népesség szaporodásának a fokozására, aminek természetes előföltétele volna a gazdasági viszonyok javitása. De Magyarországon élünk, ahol az efféle szempontok az ország kormányzatában sohasem voltak irányadók. Az csak természetes, hogy ezt a fontos szempontot most is figyelmen kivül hagyják és ez az oka annak, hogy mig 1920-ban a természetes szaporodás 74.000, 1921-ben már csak 60.000 fő volt. Ebben az évben pedig a szaporodási arány a tavalyi 9 százalékkal szemben 8.7 százalék és az év első 9 hónapjában tüdővészben több mint 9000 ember pusztult el Magyarországon. Igy pusztul mind nagyobb arányokban az ország szempontjából legnagyobb érték: az ember.

Sok minden körülménytől eltekintve, a mezőgazdasági munkások nagymérvü pusztulását elősegiti az a körülmény, hogy betegsége esetén nem áll rendelkezésére orvos, gyógyszer, kórház és igy nem részesülhet az orvosi tudomány áldásaiban. Statisztikai adatokat sorolhatnék föl arra nézve, hogy aránylag mily kevés orvos, szülésznő, gyógyszertár és kórház van Magyarországon, de fölöslegesnek tartom az adatok fölsorolását, mert a mezőgazdasági munkásság nyomoruságos gazdasági viszonyainál fogva bármennyi kórház és orvos állana rendelkezésére, ilyen körülmények között nem tudná azokat igénybevenni.

Tisztelt elvtársak! Az ipari munkások megteremtették a Munkásbiztositó Pénztárt és bármennyire megnyomoritotta is a kurzus ezt az intézményt, annyira nem tudta tönkretenni, hogy jelentős tényezője ne legyen az ipari munkások egészségügyi viszonyainak. Gyógykezelik őket, ha betegek s ha betegség következtében munkaképtelenek, táppénzt kapnak. Az ország legnagyobb társadalmi rétegére, a földmunkásokra nézve a kötelező betegsegélyezési biztositás ismeretlen fogalom. Olyan intézmény, amely a mezőgazdasági munkásokat vagy azok családtagjait betegség esetén gyógykezeltesse, esetleg betegsége tartama alatt ellátásban részesitse, Magyarországon nincs. A mezőgazdasági munkások és munkaadók közötti jogviszonyt szabályozó 1898. évi II. tc. 33. §-a szerint „köteles a munkaadó a munkaközben megbetegült idegen községbeli munkás gyógykezeléséről és ellátásáról legföljebb 8 napig gondoskodni". Mi történik azonban a családtagjaival betegségük esetén? Vagy mi történik az idegen községbeli munkással 8 nap után, ha esetleg megbetegszik és ki gyógykezelteti a helybeli, munkaközben megbetegedett munkást? Erre nézve adós marad a felelettel az 1898. évi II. tc., mert az osztályparlament szüklátókörü elfogultsága miatt a törvény megalkotásánál erre egyáltalán nem gondolt. De nem jobb a helyzet betegsegélyezés terén a gazdasági cselédeknél sem. Az 1907. évi XLV. tc. 28. §-a szerint: „A munkábalépéstől számitva 15 nap után, ha a cseléd megbetegszik, a gazda legföljebb 45 napig tartó gyógykezeltetéséről köteles gondoskodni. Ha azonban a betegség 14 nap

eltelte után következik be, ez a kötelezettsége a munkaadónak nem áll fönn". A gyógykezeltetési kötelezettség nem terjed ki a cseléd 12 éven fölüli gyermekére sem. Arról nem is beszélek, hogy a gazdák még az ilyen minimális kötelezettséget sem igen teljesitik. Az állapotok megváltozásáról e tekintetben csak akkor lehet szó, ha törvény szabályozza a kötelező biztositást és a gazdák jóakaratától vagy jóérzésétől függetlenül közintézmény gyógykezelteti a beteg munkást és annak családtagjait. Épp azért, mert tudatában vagyunk, hogy az emberi élet a legbecsesebb és legértékesebb az ország szempontjából, követeljük a mezőgazdasági munkások kötelező betegség elleni törvényes biztositását.

Tisztelt elvtársak! Jóleső érzéssel hallottam Pierard elvtárs ama kijelentését, hogy ők annakidején résztvettek Belgium kormányzatában, ez a részvételük azonban mindenkor föltételes volt és azt jelentette, hogy törekvéseik egy részét megvalósitották. Igy többek között törvénybeiktatták a kötelező aggkor- és rokkant-, valamint a balesetbiztositást. Nálunk — ismételten utalok a mezőgazdaságra — ezeknek a kérdéseknek törvényben való szabályozása szinte elérhetetlen messzeségben látszik. Az iparban a balesetbiztositásnak a csirája már megvan, rokkantbiztositás azonban ott sincs. Magyarországon a munkás, ha a munkában felőrlődik, ha a munka harcterén rokkanttá válik, ha nyomorult életét tovább is tengetni akarja, mehet koldulni. A mezőgazdasági munkások részére annakidején megcsinálták az Országos Gazdasági Cselédsegélypénztárt azzal a célzattal, hogy baleset alkalmával tagjai segélyben részesüljenek. A földmunkások kolduspénztárnak nevezték akkor ezt az intézményt, mert ennek az intézménynek a szervezetéből, valamint a segélyezési rendszerből joggal alig lehetett más jelzővel illetni. Láttuk már akkor világosan, hogy ez az intézmény csak karrikaturája lehet a modern szociálpolitikának. Hogy nem tévedtünk akkor az elnevezésben, azt igazolja ennek az intézménynek 1921. évi tevékenysége.

Az 1921. évi 21. zárszámadás szerint ez a pénztár kifizetett a megsérült és balesetet szenvedett munkásoknak egy esztendő alatt 201.874 korona 54 fillér segélyt. Az adminisztrációs kiadások ugyanez idő alatt 756.000 koronát tettek ki. Ezek a számok fényesen igazolják, hogy a Gazdasági Cselédpénztár nem a balesetet szenvedett mezőgazdasági munkások érdekeit szolgálja, hanem pusztán egy pár alkalmazottét, akik ebből a kolduspénztárból is megélnek. *(Taps. Egy hang: Uri csemeték elhelyező intézete!)*

Tisztelt Pártgyülés! Hogy a kép teljes legyen, még csak annyit ehhez a kérdéshez, hogy nemrég mutattam rá a nemzetgyülésen, hogy egy uraság egy gazdasági cselédjét 40 esztendei hüséges szolgálata után 200 koronás végkielégitéssel bocsájtotta el. *(Zaj. Egy hang: Pofa kell hozzá!)* Mikor igy elemezzük a mezőgazdasági munkásság életviszonyait minden vonatkozásban és látjuk, hogy a mezőgazdasági munkásokat osztályszempontból elnyomják és látjuk, hogy korszerütlen törvények szerint intézik munkabér- és egyéb viszonyaikat, amikor látjuk, hogy peres ügyeiben a szolgabiró itélkezik, akiről nagyon jól tudjuk, hogy nincs valami baráti viszonyban a földmunkásokkal; amikor látjuk, hogy egész Európában minden államban a szociálpolitikai alkotások tömegével viszik előre a munkásság ügyét, védelmezik azok testi épségét, egészségét, nálunk pedig a legminimálisabb intézkedés is hiányzik ebben a tekintetben: akkor minden szemrehányás ellenére joggal mondjuk a divatos keresztényekkel és a divatfajmagyarokkal szemben, hogy az a kereszténység és az a magyarság, mely figyelmen kivül hagyja a népesség széles rétegeit, hazugság és tartalomnélküli frázis. *(Taps.)*

A jelenlévő **rendőrtisztviselő** valamit mond az elnöknek, mire *viharos taps hangzik föl.*

Elnök: Tisztelt Pártgyülés! A hatóság fölkérésére figyelmeztetem a szónokot, hogy a hatóság véleménye szerint a kereszténység és magyarság nem frázis. *(Zaj. Egy hang: Nem vagyunk kíváncsiak a hatóság véleményére!)*

Szeder Ferenc előadó: Tisztelt Pártgyülés! Én is jól tudom, hogy a magyarság és kereszténység nem frázis. *(Ugy van! Ugy van!)* Mert én is magyar vagyok. És talán vagyok olyan magyar, mint a Friedrichek, a Zselenskiek, ezek a divatos fajmagyarok. *(Fölkiáltások: Különb!)* Ennyit én is joggal elmondhatok magamról, annyival is inkább, mert összejártam Európa egyrészét és mégis csak magyarul tudok. Még azt sem lehet rámfogni — ami egyébként most annyira divatos —, hogy amolyan zsidótőből szakadt magyar vagyok. *(Derültség.)* Az csak természetes, hogy keresztény is vagyok. Én azonban a kereszténységet Krisztustól tanultam. *(Zajos taps.)* Én ugyanis szocialista voltom mellett is gyakran lapozgatom a bibliát és abból tanultam meg, hogy „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat!" *(Taps)* és hogy „Ne gyüjtsetek kincseket, melyeket a rozsda és moly megemészt, hanem gyüjtsetek lelki kincseket". Én Krisztus hegyi beszédéből tanultam, hogy akik gazdagok, azoknak a vallás parancsai szerint kötelességük a szegényeket és nyomorultakat gyámolitani és amikor én kereszténységről beszélek és kritika tárgyává teszem a kereszténységet, sohasem tévesztem össze az általam is becsült bibliai kereszténységet a rikoltozó kurzus kereszténységgel. *(Hosszantartó taps.)*

Tisztelt Pártgyülés! Ha már ilyen nyomorult viszonyok között élnek a földmunkások és az államhatalom pusztán önző szempontból elhanyagolja őket, joggal elvárhatnánk, hogy ne akadályozná abbeli munkásságukban, hogy önmaguk segitsenek szervezett erejükkel magukon. Nem kiváltságot akarunk, de igenis azt akarjuk, hogy mi is élhessünk nyugodtan ebben az országban mindazokkal a jogokkal, amelyekkel más társadalmi osztályok nyugodtan élnek; szervezkedhessünk, hogy igy szervezett erőnkkel vihessük előbbre gazdasági érdekeinket. A belügyminiszter fölfogása szerint azonban a földmunkásoknak nem szabad szervezkedni, legutóbb pedig azt a kijelentést kockáztattta meg, hogy szervezkedhetnek ugyan, de csak keresztény alapon. *(Derültség.)*

Erről a keresztényi alapról akarok én is röviden beszélni. Ha van foglalkozási ág, amely mentesitett a más felekezettől, vagy ha ugy tetszik, fajtól, ez éppen a mezőgazdaság. Nálunk a földmunkások között alig lehet mást, mint magyart találni, és ezek keresztények is. Ennek ellenére mégis a kereszténység jelszavába kapaszkodással akarják szervezkedésüket megakadályozni. Világos, hogy ezt nem felekezeti, hanem csupán önző osztályérdekből teszik azért, mert ha a földmunkások szervezkednek és szervezkedésük révén életviszonyaikon javithatnak, az a földbirtokosoknak, a latifundiumok urainak a zsebébe nyul. Ismétlem tehát, hogy önző osztályérdekből akarják megakadályozni a földmunkások szervezkedését.

A földmunkások megszervezése, ezek különleges viszonyainál fogva, rendkivül nehéz, ezt a nehézséget rendkivüli módon fokozza erőszakos politikájával a kormány, mely célul tüzte ki, hogy pártpolitikai tekintetben a földmunkásokat elválassza az ipari munkásoktól. *(Fölkiáltások: Nem lehet!)* Én is azt mondom, hogy nem lehet és ennek nem is szabad megtörténni. Az ország szempontjából és a haladás szempontjából általában, nagy szerencsétlenséget jelentene, hogyha e tekintetben eredményt tud-

nának elérni. Az én meggyőződésem szerint ugyanis Magyarországon addig komoly és mélyrehato demokratikus átalakulás elképzelhetetlen, mig az ipari munkásság a földmunkássággal és a kisparasztsággal nem egy uton halad. *(Taps.)*

A földmunkások gazdasági érdekeik védelmére alakitottak annak idején egy szövetséget, a Magyarországi Földmunkások Országos Szövetségét. Ez a Szövetség a belügyminiszter által jóváhagyott alapszabályokkal bir. És csak természetes, hogy ez a Szövetség nem azzal a célzattal alakult, hogy Budapesten alakitson helyicsoportokat, hanem kint a vidéken, a földmunkások között, akik az alapszabályok szerint tagjai lehetnek a Szövetségnek. És mégis azt látjuk, hogy az ország jelentékeny községeiben épp azzal a megokolással oszlatják föl a helyicsoportokat, hogy az alapszabályok intézkedései a falvakra nem vonatkoznak. Egyébként alakulógyülések és csoportok fölosztalásának az indokolásában szinte leleményesek a szolgabirák és a közigazgatás tisztviselői. A tömérdek alakulógyülések betiltásán fölül százon jóval fölül van azoknak a helyicsoportoknak és befizetőhelyeknek a száma, amelyeket különféle ürügyek alapján fölosztlattak. Fölolvasom néhány ilyen végzésnek az indokolását. Egy gyülésbejelentésre például a következő végzést kaptuk: „Ily gyülések tartása alkalmas a földbirtokosok és földmunkások közötti ellentétek szitására.“ Egyik községben sikerült megalakitanunk a helyicsoportot és ezt szabályszerüen bejelentettük az alispáni hivatalnak. Az alispán a csoport müködését nem vette tudomásul, mert „a bejelentő nem igazolta az elsőfoku rendőrhatóság és a város polgármestere utján a helyicsoport megbizhatóságát és a helyicsoportnak szükségszerüségét“. *(Derültség.)* Az egyik polgármester azért nem veszi tudomásul a helyicsoport megalakulását, „mert a helyicsoport megalakulására nézve semmiféle közérdekü indok nincsen“. Egyik rendőrtanácsos a csoport gyülését azért tiltotta be, mert „a Szövetség ellen vizsgálat rendeltetett el, amely folyamatban van“, és igy tovább folytathatnám a végtelenségig azoknak a végzéseknek és határozatoknak a fölolvasását, amelyekkel gátat akarnak vetni a földmunkások szervezkedése elé, — mert van belőle éppen elég. Elég gyakran előfordul azonban az is, hogy a csendőrség minden határozat nélkül megjelenik a helyicsoportoknál, egyszerüen fölosztlatja azokat, a csoport vagyonát pedig magukkal viszik. A leglehetetlenebb atrocitásokat sorolhatnánk föl, amelyeket velünk szemben alkalmaznak és amelyeknek az alkalmazásával továbbra is jobbágysorsban akarják tartani az elnyomott földmunkásságot. A nemzetgyülésen is szóvátettem már interpelláció alakjában a földmunkások egyesülési és gyülekezési jogán elkövetett sok sérelmet, azonban, ugy látszik, nem olyan finom hangon, amellyel a belügyminiszter ur tetszését megnyerhettem volna, mert a miniszter még máig sem válaszolt az interpellációra.

Tisztelt elvtársak! A mezőgazdasági munkások életviszonyainak a rendezése szorosan belekapcsolódik a földbirtokreform kérdésébe. Nemcsak a mezőgazdasági munkások gazdasági viszonyaira, hanem az egész ország politikai viszonyaira is ráfekszik az ezerholdas nagybirtok és elvágja minden fejlődésnek és minden előrehaladásnak az utját. A demokratikusabb állami berendezkedés és a termelésnek előrelendítése alig képzelhető el becsületes földbirtokreformpolitika nélkül. Ezért szögezte le magát a szociáldemokrata párt 1918-ban, az októberi forradalom idején a földreform gondalata mellé.

Tisztelt elvtársak! Közismert tényt ujitanék föl, ha ismertetném a földreformmozgalmat és ennek a mozgalomnak a követ-

kezményeként az 1920. évi 36. törvénycikk létrejöttének a történetét. Közismert tény, hogy a forradalmi mozgalmak idején mindenki mennyire hive volt a legszélesebb körü birtokreformnak, hogy akkor a földbirtokosok, a püspökök, a kötött birtokok tulajdonosai, a latifundiumok urai lelkesedéssel ajánlották föl földbirtokaikat a földreform céljaira. Az is köztudomásu tény, hogy akkor a mostani földmivelésügyi miniszter ur is nagyon radikális hurokat pengetett földbirtokreformpolitikai tekintetekben. De nemcsak akkor, hanem még 1919-ben, a diktatura bukása után is. *(Egy hang: Ki volt ez a forradalmi miniszter?)* Nagyatádi Szabó István.

Az a tény, hogy Európában nincs még egy másik ország, ahol a latifundiumok és az ezerholdas nagybirtokok annyira tultengenének, mint nálunk, szükségessé tette volna, hogy a föllobbanó forradalmi lelkesedés érvényesüljön a földbirtokreformtörvény megalkotásában és annak végrehajtásában is. Az 1920. évi 36. törvénycikk azonban nagyatádi Szabó földmivelésügyi miniszter szerint csak kerettörvény lett, amit a végrehajtás alkalmával kell tartalommal megtölteni. Schandl Károly földmivelésügyi államtitkár kijelentése szerint pedig „a földmivelésügyi kormánynak az az álláspontja, hogy a magyar földbirtokreform Középeurópának legmérsékeltebb ilynemü törvénye". És tökéletesen igaza van ugy a földmivelésügyi miniszternek, mint az államtitkár urnak. Most már csak az a kérdés, hogy ezt a mérsékelt kerettörvényt miként töltik meg tartalommal. Erre nézve utalok arra a hosszadalmas és kinos eljárásra, amelyek az igénylések körül lejátszódnak, amikor az uradalmak elbocsátás terhe alatt kényszeritik cselédjeiket az igénylésről való lemondásra. Amikor rokkantakat és a törvényben megjelölt föltételeknek megfelelő egyéneket utasitanak el különféle ürügyek alatt az igénylőtől, és hogy sokszor nevetségesen csekély területet juttatnak az igénylőknek, hogy féltve őrködnek a nagybirtok épségbentartásán, és épp ezért sokszor mentesitik az igénylés alól a háboru alatt vásárolt közép- vagy kisbirtok rovására, hogy a törvény több mint kétéves fönnállása után is 90.000 katasztrális hold föld került parcellázásra papiron, hogy, ahol a birósági tárgyalást lefolytatta, elképzelhetetlen magas árakat állapitott meg, például van olyan hely, ahol a földrendező biróság 4 millió koronában állapitotta meg a föld árát katasztrális holdanként. *(Fölkiáltások: Hol?)* Borsodszemerén *(Mozgás.)* és akkor látszik a kerettörvény belső tartalma. Ezenfölül a földbirtokosok nyiltan izgatnak a földreform még ilyen szerény végrehajtása ellen is, például van olyan nagybirtokos, aki nyiltan hirdeti: „Én a nagybirtok sérthetetlenségét akarom, én csak urat és jobbágyot ismerek. *(Derültség.)* Az 1920. évi 36. törvénycikk nekem csak ugynevezett ‚földreform' *(Ki ez a nagybirtokos? Fölkiáltások: Gróf Zselenski! Zaj.)*

Elnök: Csöndet kérek, elvtársak, a szónoknak nincs szüksége támogatásra.

Szeder Ferenc előadó: Anélkül, hogy a törvény részletes birálatába bocsátkoznám és kimutatnám annak hiányosságait, a fölsorolt jelenségek birtokában nyugodt lelkiismerettel megállapithatom, hogy az 1920. évi XXXVI-ik törvénycikk alapján nem lehet megoldani a magyar föld vajudó problémáját. A mi óhajunknak és vágyunknak kell törvényerőre emelkedni, hogy megvalósithassunk az ország érdekében egy becsületes földbirtokreformot.

Tisztelt elvtársak! Végére jutottam előadásomnak. Ennek az előadásnak a keretében megállapitottam azt, hogy a mezőgazdasági munkások jelenleg olyan mostoha viszonyok között élnek, amelyek jelentékeny mértékben fölülmulják a háboru előtt élet-

módot mostohaság tekintetében. Megállapitottam továbbá, hogy a mezőgazdasági munkásokkal az uralkodó kormányzati rendszer nem törődik és rá sem gondol, hogy igéreteken kivül ezeknek mostoha sorsán bármi tekintetben is segitségére legyen. Legkevésbé gondol arra, hogy a külföld előtt tett ama igéretét, hogy a békeszerződésben körvonalazott és a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal által tartott ankéteken elfogadott szociálpolitikai alkotásokat törvényhozási uton szankcionálja, dacára annak, hogy mezőgazdasági szociálpolitikai törvényeink egyáltalán nincsenek. Megállapitottam azt, hogy ahelyett, hogy segitségére sietnének az ország eme legnagyobb társadalmi rétegének, lehetetlenné teszik még azt is, hogy önmaguk segitsenek a szervezkedés erejével önmagukon. És mindezeket pusztán osztályszempontból cselekszik. Megállapitottam továbbá, hogy a mezőgazdasági munkások munkaviszonyainak a rendezése, valamint az ország demokratikus átformálódása szorosan belekapcsolódik a röldbirtokreform kérdésébe, igy elsőrendü föladata ugy a szociáldemokrata pártnak, mint a földmunkásságnak, hogy a földbirtokreform terén gyökeres és mélyreható átalakulások történjenek.

Ezek után fölmerül a kérdés, miként törekedjünk ezeknek az állapotoknak a megváltoztatására, milyen eszközöket keressünk ennek a nagy társadalmi réteg életviszonyainak a megváltoztatására, amely, ismételten hangsulyozom, szoros összefüggésben van az ipari munkásság és minden dolgozó ember életviszonyainak a megváltoztatásával? Más módszer, amint az előadásom során is bebizonyitottam, nincs, mint a földmunkásoknak egységes táborba való megszervezése. Tudom, hogy ez nagyon nehéz és sulyos föladat, de nekünk erre a föladatra is vállalkoznunk kell. A mezőgazdasági munkások szervezése az okok egész sorozatánál fogva sokkal nehezebb, mint az ipari munkások megszervezése. Más életkörülmények között és szétszórtan élnek, müveltség tekintetében pedig az ipari munkásoknál elmaradottabbak és a közigazgatási hatóságok is mindenre képesek a földmunkások megszervezésével szemben. Ezek azonban mind olyan tényezők, amelyek megnehezitik a földmunkásság megszervezését, azonban meg nem akadályozhatják. Mi tudjuk, hogy dacára annak, hogy a mezőgazdasági munkásokat még a mai kivételes állapotok alatt is kivételes elbánásban részesitik, ennek ellenére a földmunkásokban megvan a vágy és a törekvés arra, hogy a szociáldemokrata párt keretén belül szervezkedjenek. A magyar földmunkásság szinte, mondhatom, megszokta már a kivételes elbánást, hiszen kivételes rendszabályok alatt tartották őket már akkor is, amikor az ipari munkásság ezeket a rendelkezéseket még csak hirből ismerte. Amikor ismételten ujult erővel fogunk hozzá a magyar földmunkásság megszervezéséhez, számolnunk kell minden elénk gördülő nehézséggel, de tudnunk kell azt is, hogy a magyar földmunkásság gondolkozását sem hagyta érintetlenül a háboru, a forradalmak és az ellenforradalmak szele. A magyar földmunkásság az utóbbi években lélekben teljesen megváltozott. Lát és tud gondolkozni. És ez a tény, valamint annak a tudata, hogy minden szervezett munkás a saját ügyét lenditi előre, ha törődik a földmunkásság megszervezésével, megkönnyiti a mi föladatunkat. *(Ugy van!)* Néhány év előtt egyik pártkongresszusunkon ugyancsak a földmunkások megszervezésével kapcsolatosan hangzott el az a kijelentés, hogy: *„Ki a falvakba!“* Én is azt mondom Önöknek, hogy ki kell mennünk a falvakba és mindent el kell követnünk a mezőgazdasági munkások megszervezésére, abban a tudatban, hogy annak a társadalmi rétegnek az életviszonyainak a rendezése szoros összefüggésben van az egész ország dolgozó népének életviszonyaival.

Ajánlom a benyujtott határozati javaslatot elfogadásra. *(Hosszantartó lelkes taps és éljenzés.)*

Elnök: A napirend két fontos pontját kell megvitatnunk. Azonkivül letárgyalandók a beérkezett inditványok.

Eredetileg az volt a tervünk, hogy lehetőleg még ma befejezzük a tanácskozást. Ezért is kértünk a rendőrhatóságtól meghosszabbitást. Azonban közbejött Vandervelde elvtárs fölszólalása és a körülötte megtörtént fölszólalások, amelyek a rendelkezésünkre álló idő egy részét lefoglalták. Különösen a földmunkás ügyekre való tekintettel nem volna tanácsos és kivánatos az, hogy az idő rövidsége miatt elzárjuk a lehetőségét annak, hogy a földmunkás elvtársak itt, a kongresszuson a fájdalmukat és panaszukat elmondják. Ezért a vezetőséggel történt megállapodás alapján arra kérem, sziveskedjenek hozzájárulni ahhoz, hogy a tanácskozást, illetve vitát holnap délelőtt folytassuk. *(Helyeslés.)* Az ügyrendhez kér szót Horovitz Gábor elvtárs.

Horovitz Gábor (Budapest, famunkás): Tekintettel arra, hogy mióta meghoztuk azt a határozatot, hogy holnap nem tanácskozunk, a küldöttek egy része eltávozott, arra kérem az elnökséget, hogy valamelyik lapban — nem tudom, megjelenik-e holnap valamilyen lap — a holnapi tanácskozásra vonatkozó hir megjelenjék.

Elnök: Az elnökség ezt meg fogja tenni. A vitát tehát holnap reggel kilenc órakor meg fogjuk kezdeni. Fölszólitom az elvtársakat, hogy reggel megjelenni sziveskedjenek. Mielőtt pedig eltávoznánk, a jegyző elvtárs egy üdvözlő iratot fog fölolvasni.

Jegyző fölolvassa a bolgár szociáldemokrata párt üdvözlő levelét. *(Éljenzés és taps.)*

Elnök: A mai tanácskozást (este fél 8 órakor) berekesztem.

Negyedik nap.

December 27. — Szerda.

Délelőtti ülés.

Gyürey Rudolf elnök: A pártgyülés tanácskozásait megnyitom. Megkezdődik a

vita a községi politika és a mezőgazdasági munkások helyzete

napirendi pontokhoz. Első fölszólaló *Szekeres Sándor* elvtárs.

Szekeres Sándor (Erzsébetfalva): Propper elvtárs hivatkozott arra, hogy 1913-ban került a kongresszus elé először a községi program tervezete. Szükséges, hogy a program végre valósággá váljék, mert erre régóta szükség van a szocialista mozgalomban. Fontos, hogy a szocialista mozgalom ne csak az országos, hanem a községi politikával is foglalkozzék. A reakció hatásait legkönnyebben a községi politikában érezteti. Ott látjuk az ellentéteket, amelyeket a vagyontalan osztályokkal éreztet. A község vagy a város közvetlen belsejében mind rendezettebb utcák, rendezettebb viszonyok vannak, mig a külső perifériákon, ahol a munkásság él, rettenetes állapotok vannak. Meg kell csak nézni a környékbeli falvakat és látjuk, hogy borzalmasak az állapotok. Ha valamilyen járvány, betegség üt ki a faluban, összeül a községi előljáróság, tanakodnak és megállapitják, hogy a járványos betegségnek elejét lehetne venni, ha a községben ivóviz volna. Azonban a község ezt nyujtani nem tudja és ha ilyen esetben a miniszteriumhoz fordulnak, a válasz az, hogy nincs pénz. Én tisztában vagyok azzal, hogy

a községi politikai életben nagyobb változás nem lesz, amig a községben a választójog meg nem változik. Amint mi 30 évig küzdöttünk az országos politikában az általános választójogért, ugyanilyen mértékben propagandát kell csinálni a községi politikai életben az általános választójog mellett. A legtöbb helyen siralmas az egész községi élet. Például egy városban azért nem vezették be a villamosvasutat, mert megijednek a lovak. Mindent meg kell ezért tenni, hogy olyan közvélemény alakuljon ki, amely foglalkozik a községi politikával. A jövő évben életbelép a kereseti adó. Ez a községek háztartásában marad. Nem közömbös, hogy ami befolyik, abból mennyit fognak kimutatni a községek. A pártvezetőség foglalkozzék ezekkel a kérdésekkel, hogy milyen módon lehetséges egy olyan program összeállitása, amellyel legalább ott lehet működni, ahol bent vagyunk a képviselőtestületben. Fontos a községi kérdés abból a szempontból is, amelyet Szeder elvtárs emlitett, mert ha azt akarjuk, hogy a munkások megfelelő módon éljenek, akkor ehhez a községi politikán keresztül vezet az ut. *(Taps.)*

Galló István (Budapest, földmunkás): Szeder elvtárs előadásához szólok. Ki kell jelentenem, hogy egyetért az előadással a földmunkások Szövetségének minden tagja. Engedjék meg azonban, hogy ehhez az előadáshoz némi kiegészitéssel járuljak. Hogy milyen erőszakos eszközökkel igyekeznek elfojtani a falvakban a földmunkások szervezkedését, hogy milyen megfélemlitésekkel teszik lehetetlenné a falvakban a földmunkások egyesülését és szervezkedését, arra vonatkozóan egynéhány adatot fogok fölhozni. A községeket, valamint az elvtársak nevét elhagyom, pusztán a megtörtént tényekre szoritkozom. Két földmunkás elvtársunk lakásán megjelentek a csendőrök, házkutatást tartottak, bevitték őket a községházára és megverték őket és a náluk talált Földmunkások Lapját elkobozták. Egy elvtársunk tagokat gyüjtött, kénytelen volt az üldözés következtében lakását elhagyni, végül pedig internálták. Ugyancsak egy elvtársunk lakásán házkutatást tartottak, a nála talált lapokat elkobozták, őt magát megverték. Szintén taggyüjtés miatt a főszolgabiró egy elvtársunkat 3 napi elzárásra és 3000 korona pénzbüntetésre itélte. Máshol a rendőrkapitányság egy elvtársat, mert a vezetőség tagja, kitiltott, ötnapi elzárásra és 1000 korona pénzbüntetésre itélt. Még augusztus 1-én egy másik elvtársunkat a csendőrség letartóztatta, kétnapi fogvatartás után a főszolgabiró 11 napra itélte, pusztán azért, mert a Szövetség tagja volt. Máshol a főszolgabiró megjelent a csoport helyiségében, a csendőrökkel a csoport 1875 korona pénzét elkobozta. Egy alföldi városban egyik kinevezett titkárunkat a városból kitiltották 5 évre, majd hazatoloncolták és egyévi helybentartózkodásra itélték. Máshol a csendőrség letartóztatta egyik elvtársunkat, az ottani főszolgabiró a járásbiróságra kisértette, ahol ma is fogva van. Egy másik községben a csoport működését fölfüggesztette, pénzét elkobozta és a csoportot föloszlatta. Másutt a csendőrség megtiltotta a csoport vezetőségének a szervezkedést és megfenyegette, hogy aki szervezkedni akar, azt lezáratja. Egyik csoportunknál julius 16-án megjelentek a csendőrök és a csoport vagyonát elkobozták. Egyik községben egy kisgazdát azért, mert a Szövetség iránt érdeklődött, a jegyző mindennapos jelentkezésre itélt. *(Nincs is jogában!)* Megtörtént, hogy mindazon embereket, akiknél a Földmunkások Lapját találták, a községházára idézték és megfenyegették őket, hogy elbánnak velük. Egy másik községben előfordult, hogy a rendőrkapitány kijelentette a megidézett elvtársak előtt, hogy vegyék tudomásul, hogy mindaddig szervezkedés nem lesz, amig ő rendőrkapitány lesz. Igy iparkodnak a földmunkások szervezkedését megakadályozni az egész

országban mindenhol. Megtörtént olyasmi is, hogy azért, mert a földmunkások szervezkedtek, őket az aratásból kizárták, a már régebben kiadott komenciót, kukoricát visszavették. Máshol meg azt mondották a munkásoknak, amikor munkát akartak vállalni, menjenek a szocialistákhoz, adjanak ők munkát és kenyeret. Igy vagyunk nemcsak a csoportjaink működésével, hanem a bejelentett alakulógyülésekkel is. Szeder elvtárs néhány esetet fölemlített, én is fölemlitek egynéhányat. Egy községben alakulógyülést akartunk tartani és azt azzal az indokolással nem engedték meg, hogy nagyon szorgos munkaidő lévén, a vasárnap a munkásnak arra szükséges, hogy templomba menjen, vagy pihenjen. Egy más helyen azért tiltották be a gyülést, mert egyszer már előfordult, hogy az ilyenirányu szervezkedések tették tönkre az országot, tehát nem engedhető meg, hogy még egyszer előforduljon ez az eset és ilyenirányu szervezkedéseket minden hazafias tisztviselőnek be kell tiltani. Kaptunk olyan betiltó végzéseket, hogy az ember szeme könnybelábad az atyai gondoskodástól. Azzal az indokolással nem engedték meg több gyülésünket, mert a helyiség tüzrendészeti szempontból nem nyujt kellő biztositékot és a megjelentek előreláthatólag nagy számánál fogva a szolgabiró a közönség biztonságára nem lát kellő biztositékot. Ezen az alapon föloszlatták 25 olyan csoportunkat, amelyet keserves fáradsággal hoztunk létre. Föloszlatták hatósági végzés nélkül 18 csoportunkat, 38 befizetési hely működését tették lehetetlenné. Nem tulzok, ha azt mondom, hogy 80 helyi szervezet működését tették lehetetlenné, ezen kivül betiltották a Földmunkások Lapját. Amikor igy kezelik a földmunkások gyülekezési és egyesülési jogát, akkor nagyon szomoru, hogy az ipari munkások nem tanusitanak kellő megértést a földmunkások iránt. Az ipari munkásoknak tisztában kellene lenni azzal, hogy ugy gazdasági, mint politikai vonatkozásban csak akkor fognak eredményt elérni, ha sikerül nekünk a földmunkások megszervezése. Valahogy ugy érzem, hogy ennek a 24 szocialista mandátumnak a földmunkások adták meg az erőt. A kormányhatalom képviselői megijedtek, mert tudták, hogy ha sikerül a földmunkások megszervezése, akkor nem 24, hanem 44, sőt talán 64 lenne a szocialista képviselők száma.

És amikor igy áll a helyzet, mint ahogyan áll, akkor énnekem már más kérésem nincs az igen tisztelt pártgyülés tagjaihoz, mint az, hogy tegyenek meg minden lehetőt, jöjjenek a földmunkások segitségére és iparkodjanak azok megszervezésében segitségünkre lenni. Az ujonnan megválasztott pártvezetőséget és a szociáldemokrata párt parlamenti frakciójának tagjait nyomatékosan fölkérem erről a helyről, kövessenek el minden lehetőt abban az irányban, hogy a mezőgazdasági munkások szervezkedése, az egyesülési és gyülekezési szabadság végrevalahára ebben az országban biztositassék.

Kuderna Imre (Budapest, II. ker. pártszervezet): Ma Budapesten a város vezetőurai munkaadókból és háziurakból összetákolt érdektársaság. A város nyugati sarkáról mennek az emberek a város keleti sarkára dolgozni, a keleti sarkáról meg a nyugati sarkára. Ezt eredményezi a város rossz politikája azért, mert nem tudnak ma a munkás elvtársak elhelyezkedni ott, ahol laknak és viszont nem tudnak odamenni lakni, ahol dolgoznak. Tehát nem lehet más ennek a városnak politikája, mint egy érdektársaság politikája. Kérném az itt megjelent szakszervezeti vezetőket és szervezőbizottsági tagokat, hogy a pártmozgalom érdekében is hassanak oda, hogy akik kiválóan akarnának a pártmozgalom érdekében dolgozni, azoknak tegyék lehetővé a munkaközvetités utján, hogy közelebb mehessenek dolgozni a lakásuk-

hoz. A határozati javaslatot elfogadom Habakusz elvtárs módosításával.

Csillag Ferenc (Budapest): Mindkét beterjesztett határozati javaslatot elfogadom. A községi politikával foglalkozni kell és a jövőben nagyobb gondot kell fordítani arra, hogy a pártszervezeteket, a pártszervezeti kereteket tartalommal töltsük meg. A dolgozó munkásság kikényszerült a falvakba lakni. Békeidőben még valahogyan be tudtak jutni a munkába pontos időben a perifériákról, ma azonban kálváriajárás az életük. A végállomáson már megtelik a villamos. Igy az elvtársak munkahelyeikre nem tudnak pontosan beérkezni. Ez is a rossz községpolitikának folyománya. Órabérveszteségük is van, de nagyon sokan emiatt elvesztik állásukat. A községi politikával a jövőben intenziven kell foglalkozni, mert nyomoruságunk 60 százalékát a rossz községi politika okozza. Beszélnek fajvédelemről akkor, amikor a fajvédelem hirdetése dacára hallottuk tegnap Szeder elvtárstól azt, hogy a legtisztább magyarnak, a földmunkásnak napszámbére 100—120 korona. Beszélnek a nagy igazságosságról. Erről csak egy esetet akarok fölemliteni. A választások folyamán Kerepes községben egy elvtársunk belügyminiszterileg engedélyezett plakátot ragasztott ki. Erre a főszolgabiró elfogatta és 17 napig bezárva tartotta. A 17-ik napon véletlenül látogatást tett a fogdában Gödöllőn és akkor ott látta ezt az elvtársunkat és azt mondta neki: „Hát maga mit keres itt? Én magát hazaengedtem, maga nem bünös". Ez a szerencsétlen hazament. Három gyermeke van. És ugyanaz a főszolgabiró másnap megint elfogatta és ma ez az ember, aki a főszolgabiró kijelentése szerint nem bünös, Zalaegerszegen ül. *(Fölkiáltások: Gyalázat!)*

Az egyesülési és gyülekezési jogot és a közszabadságot mi nem mint privilégiumot kérjük. Az ország jól fölfogott érdeke is az, hogy itt a munkásság ne legyen továbbra is mostohagyermeke ennek az országnak, hisz a fölépités munkája a dolgozó munkásságra vár. *(Ugy van!)*

Nem az a fajvédelem, amit itt csinálnak, hanem az, ha a nyolc esztendő óta elsatnyult és beteges, csenevésszé lett proletárgyermekek tömegeinek olcsó tejet juttatnak, a munkabéreket pedig olyan mértékben adják, hogy a munkásság gyermekeit nevelni és ruházni tudja, hogy tél idején fütött szobácskája legyen a magyar proletárgyermeknek. A régi időben is volt kivándorlás Magyarországból, sok földnélküli munkás kivándorolni kényszerült. A kivándorolni akarás nemcsak hogy megvan, hanem a világháboru befejezése óta fokozódott. Az a munkás, aki ma kivándorol, azért kénytelen kivándorolni, mert itt éhenhalni kell. *(Ugy van!)* A jövőben fokozottabb tempóval és nagyobb agilitással dolgozzunk együtt a politikai szervezet kiépitésén. *(Ugy van!)*

Horváth István (Budapest, földmunkás): A földmunkásokról kevés szó esett a pártgyülésen. Pedig a földmunkások közt voltak megteremtői a szocáldemokráciának az Alföldön azok, akik csakugyan vérükkel és testükkel áldoztak a szocialista eszmékért. Én azok közül az emberek közül való vagyok, akik végigszenvedték ezeket a szenvedéseket. A mezőgazdasági munkások munkája árán teremtődik meg mindenki asztalán a kenyér és mégis nagyon keveset foglalkozik a mezőgazdasági munkások dolgával minden szakma és ugy veszik, mintha nem is léteznénk a világon. *(Ellentmondások.)* A fajvédelemről már sok szó esett itt. Fajvédelemről beszélnek és megtörténik az, hogy a falun az emberek kukoricát esznek és répalevest, mert nincs kenyér. A falusi munkásokról a rongy csüng, mezitláb sétálnak most is. A háboru alatt magam is láttam, mert magam is ott voltam, hogy a földmunkások kilenctized része ott volt a háboruban. Ezek ott megtették a kötelességü-

ket. Azután látjuk, hogy a háboru áldozataival hogyan bánnak. 186 korona 66 fillért kap egy 80%-os rokkant. Ebből tessék azután heted-nyolcadmagával megélni. És azután azt mondják, hogy elkeseredettek és elkeseredettségükben nem tudom, mit követnek el. Ezek a nyomoruságos életük mellett nem is lehetnek mások, mint elkeseredettek. Akik fajvédelmet hirdetnek, tegyenek látogatást a falutól kezdve a Lenkei-uti baraktelepig és nézzenek széjjel. 6000 lélek lakik ott a fatelepen. Azt a szennyet, amit csak el lehet képzelni, azt a betegfészket, amit a főváros környékén meg lehet találni, még a faluban sem találják meg. Ezer és ezer lélek van ott, akiket a bánat, a keserüség odasodort és nem tudom, milyen cimen kerültek oda a bódéba lakni. Ha ezeket meglátnák és istápolás alá vennék, akkor bizony jobban gyakorolnák a fajvédelmet.

Amit Propper elvtárs a községi politikával kapcsolatosan a lakásinségről mondott, az mind nagyon szép, de én a határozati javaslathoz még egy módositást tennék, hogy azt fogadja el a pártgyülés. A második részben a 4. pont után következő 5. pontként javaslom (Olvassa.): „A házhelytörvény a legsürgősebben hajtassék végre akként, hogy mindazok az ipari és mezőgazdasági munkások, valamint az egyéb foglalkozásuak, akiknek beépitésre alkalmas telkük nincsen, kedvező fizetési föltételek mellett házhelyhez juttattassanak". Kérem, hogy ezt a módositást a határozati javaslathoz elfogadni sziveskedjenek. Azért is szükség van erre, mert nagy a lakásinség mindenütt. A földbirtokreformtörvény alapján 90.000 katasztrális holdat osztottak föl az országban, de csak papiroson. Egyetlen egy községben sem osztottak ki házhelyeket, hanem vitézi telkeket.

A főváros környékén is nagyon sok terület van, amely parlagon hever. Ennélfogva azt szeretném, ha a parlamenti frakció olyan formában sürgetné meg a földbirtokreformot a parlamentben, hogy végre-valahára a főváros környékén is tegyék lehetővé, hogy házhelyekhez jussanak az emberek. A határozati javaslathoz a javasolt módositással hozzájárulok.

Steinherz Simon (Budapest, XIII. választókerület): A községi gazdálkodásnál fontosnak tartom az üzemeknél való gazdálkodást. A párt programjának 26. pontja kimondja, hogy a lakóházak kiépitését a község vagy szövetkezetek utján, vagy saját kezelésben kell elintézni. E követelés szelleméből folyik, hogy a községi üzemek, amelyeket megváltanak, azoknak energiamennyisége ne profit szerzését, hanem a köz javát célozza. Én ebből a szempontból kivánok foglalkozni Budapest üzemeinek helyzetével. Wolff Károly azt mondotta, hogy az üzemek csődjéért nem ő felelős, hanem a Weiszek, Schwarzok, értve alatta az igazgatókat. De kilóg ebből a szólásból a lóláb, mert Wolff, amikor át akarja háritani a felelősséget, ott sem tudja megtagadni antiszemitizmusát, elfelejti, hogy nemcsak destruktiv vallásuak vannak ott, hanem Ripkák és Weidlingerek is vannak. Nincs különbség a Weiszek és Schwarzok és a Ripkák és Weidlingerek között.

Az utóbbi időben a munkásság követeli az ugynevezett indexszám szerint való bérrendezést. A városházán nemcsak indexszám szerint drágitják az üzemeket, hanem azon följebb. Már megvett termékeket drágitanak meg. A december 1-én kiadott rendelet szerint visszafelé kell drágábban fizetni a villamosáramot. Hatalmas erővel löki előre a drágaságot ez a drágitás. Ha nézzük, hogyan igyekszik az okos kapitalizmus egy termelési energiát kihasználni, látjuk, hogy elmegy a megtakaritásban a legvégsőig. Budapesten megváltják a közüzemeket, mert tudják, hogy a viz-, a gáz-, a villanyszolgáltatás nem lehetnek magánspekuláció tárgyai, és azt látjuk, hogy a Magyar Folyam- és Tengerhajózási

és a Dunagőzhajózási Társaság kapitalistái már régen megszerezték a szénbányákat. Nálunk pedig a közüzemek magánkapitalistáktól veszik a szenet. Még csak annyira sem mentek el, hogy szerződéseik volnának, hogy milyen áron tartoznak a szénbányák szenet szállítani. Igy függnek össze a városi üzemek gazdálkodása a kapitalisták érdekeivel. Mi vagyunk az áldozatai ennek az árdrágitásnak. Meg kell nézni a vizmüveket. Évek óta panaszkodnak, nem tudnak annyit bevenni, mint amennyit befektetnek. A vizcsapok elromlottak, rengeteg mennyiségü viz pazarlódott el ennek folytán. Nem javitják ki a vizcsapokat, hanem este elzárják. Azt hiszik, hogy ebből nyernek valamit. Pedig este a lakók megtöltik az edényeket, hogy ellássák magukat éjszakára vizzel, reggel aztán kiöntik. Weidlinger ur pedig azt hiszi, hogy helyesen cselekszik. Vagonokra menő szén pazarlódik el a vizmüveknél és igy következik be, hogy a IV. emeleten viz nincsen. Azt hinné az ember, hogy a közmüveknél az emberek és a munkások sorsáról gondoskodás történik, az a mérhetetlen árdrágitás vissza lesz téritve a köznek a munkások bérének emelésével. Ami a közüzemi munkásokkal 3 év óta történik, a munkásmozgalom legsötétebb lapjaira tartozik. Spiclirendszer, tányérsapkások elhelyezkedése, katonai megszállás, a munkásoknak minden egyes rendeletben minden egyes fizetésemelésnél való megfélemlitése. Minden fizetésrendezést ugy állitanak be, mintha azt a keresztényszociális szakszervezetek igényelték volna, holott az utolsó pillanatban kiadott segélyeket is a szocialista munkásoknak kellett kiharcolni maguknak. A bizalmiférfiakat letartóztatták, mert azt hiszik, hogy a bérmozgalmakat a bizalmiférfiak csinálják. Ennek következménye, hogy a legképzettebb munkások estek áldozatul az üldözéseknek. A közüzemek munkásai annak daczára, hogy egy város kulturáját szolgálják, sokkal hátrább vannak fizetés tekintetében, mint az iparï kapitalisták munkásai. Nem a város vezetői iránti szeretet, hanem a város polgársága iránti tisztelet az, amely a munkásságot rábirja a munka további föntartására. Nem a Wolffék dicsősége az, hogy Budapesten nem áll meg az elektromos áramszolgáltatás és hogy az elektromosmüvek munkásai nem hagyták magukat félrevezetni és nem állitották le az üzemet, hogy ilymódon szerezzenek érvényt jogos követeléseiknek. Amikor a városházi fizetésrendezés céljából el akarunk járni, azt a választ kapjuk, hogy ők nem követelhetnek annyi fizetést, mert természetbeni ellátást is kapnak.

Rá kell térni a lakáskérdésre is. A város nem tud arra a magaslatra jutni, hogy a telepen kapjanak lakást azok, akiknek pontosan ott kell lenniök a munkahelyükön. Ha az ember forditott irást a tükör előtt néz, egészen jól elolvashatja. Csak meg kell nézni a keresztényi gazdálkodást és meg kell azt forditani; mindennek az ellenkezőjét kell csinálni és már akkor jó programunk lesz.

Holló János (Debrecen): Ha vizsgáljuk azokat az okokat, amelyek a reakciót a földmunkások szervezkedésével szemben való eljárásra viszik, azt látjuk, hogy amig a választások előtt valamilyen korlátozott lehetősége volt a földmunkásmozgalomnak, a választások után ez is megszünt. Azért történik ez, mert az államhatalmi reakció kiirtja a földmunkásokból a pártunk iránti szeretetet. A választások után látták, hogy ez a szeretet hatványozott mértékben van meg. Ezt a szeretetet akarják kiirtani a földmunkásokból és azt akarják, hogy a földmunkás veszitse el a szocializmus termékenyitő erejébe vetett hitét. Nem értek célt. Büszkén elmondhatjuk, hogy amikor azokkal az elvtársakkal érintkezem, akik a földmunkásmozgalom szervezésében és vezetésében részt-

vesznek, azok azt mondják: Elvtársaim, ne csüggedjenek Önök, ha nem engedik meg, hogy egyesületeket alakitsunk, mi akkor is szivvel-lélekkel Önökkel vagyunk és a szocialista eszméktől el nem tántorodunk. És ez a fontos. A lelkek fölött, a földmunkások gondolatvilága fölött a szocialista eszmék irányadók és abban a végső küzdelemben, amelyben Magyarországon a demokratikus erők és a reakció harcolnak, mégis a demokratikus eszmék fognak diadalra jutni.

A másik, ami a reakciót a földmunkások szervezkedésének a megfojtására irányitja, az, hogy a földbirtokjavaslatnak a végrehajtását meggátolják olyan formán, amint ezt a földbirtokreform intenciói tervezik. Hol van itt a fajvédelem, amely a törvényben biztositott jogokat biztositaná azok részére, akik ebben az országban küzdenek? Nem hinném, hogy a fajvédelem az ezerholdasoknál kezdődne és hogy ne kellene tekinteni a proletárságnak, a munkásságnak az érdekeit, akik évekig véreztek a harctéren, akik férjüket, gyermekeiket és hozzátartozóikat veszitették el. És ha a földbirtokreformnak ilyetén való végrehajtását nézzük, rá kell mutatni arra is, hogy a reakciónak Nagymagyarország iránt volna kötelessége arra törekedni, hogy ezt a földreformot igazságosan hajtsák végre. Schandl államtitkár az OMGE gyülésén figyelmeztette a birtokosokat, hogy ne iparkodjanak a földbirtokreform végrehajtásának útjába állni, mert egész Európában ez a legszerényebb földbirtokreform és ha meg is akadályozzák, akkor számolni kell azzal, hogy a közeljövőben sokkal radikálisabb földbirtokreformnak kell alávetni magukat. És ez annál inkább kézenfekvő, mert az utódállamokban mindenütt radikálisabb földbirtokreformtörvényeket hajtottak végre. Már pedig mi konstatálhatjuk a magyar parasztnak a földhöz való ragaszkodását és nem szeretnők, ha az idegenbe szakadt magyar földmunkásoknak a Nagymagyarországért való törhetetlen ragaszkodását kellemetlenül befolyásolná az a körülmény, hogy itt a földhöz való igényeiket sokkal szükebben mérik, mint a megszállott területen.

Elnök: A 10 perc letelt.

Holló János: Kérem a t. kongresszust, hogy járuljon hozzá ahhoz, hogy beszédemet folytathassam. *(Zaj.)*

Elnök: Ugy látszik, minden fölszólaló a kongresszust kéri, hogy hosszabbitsa meg beszédének idejét. Ha mindenkivel szemben gyakorolja ezt a kongresszus, akkor abba a helyzetbe jutunk, hogy csak négy-öt ember beszélhet. Ezt mindenesetre figyelmébe ajánlom a kongresszusnak és fölteszem a kérdést: Megengedi-e, hogy Holló elvtárs folytassa beszédét?

Holló: Kérem, mindjárt befejezem a beszédem.

Elnök: Akik megengedik, hogy tovább beszéljen, nyujtsák föl a kezüket. *(Megtörténik.)* Ellenpróbát kérek. *(Megtörténik.) A kongresszus nem engedi meg a beszéd folytatását.*

Lázár Emil (Budapest, magántisztviselő): Kötelességünk ott, ahol lehet, enyhiteni és javitani a ma élő, a ma szenvedő, ma kinlódó generációnak az életén. Ezt pedig csak ugy érhetjük el, ha szociáldemokrata szivvel, tisztességgel csinálunk községi politikát. A községi politika az, amelyet a család legjobban megérez. Sajnálattal kell megállapitanom, hogy csak most jutottunk arra a gondolatra, hogy intenzivebb politikát folytassunk. A Népszava csak igen ritkán foglalkozik községpolitikai dolgokkal. A parlamenti frakció annak idején csak egy-két szónokkal szerepelt ezen nagyfontosságu kérdés tárgyalásánál. Ezért bátor vagyok a jövő községi politikájára vonatkozólag határozati javaslatot előterjeszteni. (Olvassa a 22. számu inditványt. Lásd a 93. lapon.)

Engedjék meg, hogy a szociáldemokrata párt községi politiká-

jával, a Munkás Gyermekbarát Egyesület és a Munkás Testedzők ügyével foglalkozzam. A Gyermekbarát Egyesület ügye minden egyes szociáldemokrata munkás külön szivbeli ügye kell, hogy legyen, mert hiába dolgozunk egy olyan generációnak, amely a tüdővész fertőjében agyonsanyargatva fogja élvezni az elérendő eredményeket. Minden osztály fontosnak tartja, hogy erősitse az osztályát minden tekintetben. Mi nem törődünk azzal, hogy a munkában kifáradt test egy kis friss sporttal megedződjék. Ezért fontos a Munkás Testedző ügye. Ha a munkásanya és munkásgyermek élvezni fogja egy szocialista községi politika vivmányait, azt nem kell majd megagitálni a szociáldemokraták részére. Kérem a t. Pártgyülést, hogy inditványomat fogadja el.

Az elnöki széket **Horváth Katica** foglalja el.

Péter József (Budapest, vas- és fémmunkás): A napirend 5. pontjához benyujtott határozati javaslatot hiányosnak tartom. Hiányzik belőle a földmivelőmunkásság kulturális érdekeinek a fölkarolása. Én a földmivelőmunkásság kulturális, szellemi érdekeinek a fölkarolását ugyanolyan fontosnak tartom, mint a gazdasági érdekek fölkarolását, akár a munkaidő szabályozását, akár a munkaközvetités kérdését. A magyar szocialdemokrata pártnak igen fontos és igen hathatós eszköze a tudás. Ha ezen a téren a földmivelőmunkásság érdekében nem hozzuk meg a szükséges áldozatokat, elvágjuk az utját a haladásnak és a földmivelőmunkásságnak a kor szellemével és a kor igényeinek megfelelően való fejlesztését és haladását elmulasztjuk. Hogy ez igy van és hogy annak a szüksége fönforog, hogy a határozati javaslatot ezzel a kérdéssel kiegészitjük, ezt tudja mindenki, aki a falut ismeri. Évről-évre tapasztalom a falu kulturális fejlődésének a teljes hiányát. Minden falu négy kulturintézménnyel bir. Az egyik az iskola, a másik a templom, a harmadik esetleg a népkör vagy olvasókör, és hozzászámithatjuk még ezekhez negyediknek a falu korcsmáját. A falusi iskola nem nyujtja a szellemi oktatásnak és nevelésnek azt a szükséges mértékét, amelyet elvárunk. A falusi iskolában használt tankönyv telitve van olyan történetekkel, amelyek a mai korral összhangban egyáltalán nincsenek. Ebből az iskolából kerülnek ki azok az emberek, akik a falu sorsának intézését vannak hivatva a jövőben kezükbe venni. Azonban hiányzik belőlük a kellő gazdasági tapasztalat. A falusi iskolákban az oktatást, a nevelést előszeretettel hanyagolják el. Abban a faluban, amelyből tapasztalataimat meritettem, állithatom, van egy iskola, ahol hónapokon keresztül szünetel az oktatás és nem találkozik olyan felsőbb fórum, amely kényszeritené az illetékeseket, hogy az oktatást vegyék föl. A kis faluban az iskolából kikerülő fölnőtt emberek hol folytatnák a tanulást? Nem tapasztaltam, hogy a templomban arra oktatták volna az iskolából kikerülő népet, amire az életben valósággal szüksége lett volna. Nem tartom elégségesnek az olvasóköröket, ahol hiányoznak azok a könyvek, amelyekből okulást merithetnének az emberek, mert az ilyen könyveket oda be nem engedik. Ezután még maradna a korcsma. Ott beszélik meg a napi politikát, vitatják meg gazdasági érdekeiket az emberek, azonban a kellő okulás és megfelelő fölvilágosultság hijján teljesen forditva és teljesen ferditve látják mindazt, ami a világon, sőt ami néhány kilométernyire a falutól történik. Igy alkalmasak lesznek az emberek arra, hogy azoktól az eszméktől, amelyek az emberiség sorsát irányitják, elvonják őket. A kormányzat, a várospolitika, a községi politika nem törődik azzal, hogy a népet, a dolgozó földmunkásságot megfelelő kulturában részesitsék. Ezért javaslom, hogy az idevonatkozó javaslat első részéhez még pótlás csatoltassék. (Olvassa a 24. számu inditványt. Lásd a 93. lapon.) Ezt azért kérem, nehogy a nép kulturális, szellemi életében

hátramaradjon, nehogy megvalósuljon az, amit Arany János mondott: „Elvész az én népem, mert tudomány nélkül való." *(Taps.)*

Csacsovszky József (Diósgyőr): A községi és nemzetgyülési választásoknál ugyanazokon a szenvedéseken és atrocitásokon kell keresztülmennünk. Legutóbb a mult évben a hivatalos bírójelölttel szemben a munkásság ellenjelöltet állitott. A munkásság nagy részét megfenyegették, hogy ha nem fog a hivatalos jelöltre szavazni, elbocsátják a munkából. Megkiséreltük, hogy Diósgyőr anyaközségben népgyülést tartsunk. Ezt azért tiltották be, mert nincsen ott szervezet. Hivatkoztunk arra, hogy másnak sincs szervezete, gyülést azonban tartanak, mert a rendelet értelmében, ha helyben lakó polgár aláirja a kérvényt, akkor a hatóságnak a gyülést engedélyezni kell. Hivatkoztunk arra is, hogy engedélyezték az ébredők gyülését. Erre azt felelték, hogy azok tudományos előadást rendeztek. Amikor pedig tudományos előadás rendezésére engedélyt kértünk, azt válaszolták, hogy a teremmel a kulturbizottság rendelkezik és igy ez a terem nem állhat rendelkezésre, mert az kell nekik, az ébredőknek. Szeder elvtárs említést tett arról, hogy nagy a halálozási szám a földmunkások között. Ennek megvan az oka is. A borsodmegyei földmunkások sem keresnek jobban nyáron, mint mások. Miután pedig nem képes nyári keresetével annyit szerezni, amennyi télre is elég, kénytelen vagy a diósgyőri vasgyárba menni dolgozni, vagy pedig a különböző bányatelepekre. Ha egész nyáron át dolgozott 15—16—20 órai munkaidőt naponkint és kifáradt testtel bemegy a diósgyőri gyárba, vagy bányatelepre, akkor olyan betegséget szerez, amelyből nincsen többé gyógyulás.

A proletárdiktatura bukása után természetesen talán nagyobb mértékben, mint máshol, mert állami intézmény, összefogdosták az embereket. A román megszállás idején a románokhoz polgárőröket adtak, akik románul tudtak. Ezt azért tették, hogy a románokat tudják mindenüvé vezetni, ahol szükség volt arra, hogy a románok elvigyenek valakit. Egy emberünket el is vitték a románok és a törvényszék akkor 10 évi börtönre itélte. Pörujitás következtében beigazolódott az illető ártatlansága. Két és fél évig azonban szenvedett és most nincs ember, aki az ő ártatlan szenvedése után arra birja a gyárvezetőséget, hogy őt visszavegye. Tizenkilenc évig dolgozott ott a gyárban. A családja nyomorog. És ártatlansága mellett még mindennap jelentkeznie kell neki. *(Zaj.)* A vidékkel ugy a községi, mint az általános politika szempontjából foglalkozni kell, a vidéket nevelni kell, a vidékre gyakrabban kell lejárni. A határozati javaslatokat elfogadom.

Elnök: Szekeres elvtárs ügyrendi inditványt kiván tenni. *(Halljuk! Halljuk!)*

Szekeres (Kispest): Nagyon sok elvtárs már ezidőszerint sem jöhetett el a kongresszusra és még többen a délután folyamán már nem tudnának eljönni, ugy hogy délután már nem is lehetne folytatni a tanácskozást. Ezért inditványozom, hogy a két napirendi pont fölött a vitát lezárjuk.

Linhardt Antal (Kispest): A községi politika tárgyalásánál még nem hallottan olyan dolgokat, amelyekre rá kellett volna térni. Tudom, hogy vannak ezután fölszólaló elvtársak, akik a községi politikával aktive foglalkoztak és fontos hogy, azok véleményét meghalljuk. Ezért ellenzem a vita lezárását.

Propper Sándor: Egészen őszintén kijelentem, hogy ez a vita olyan szép és tartalmas, hogy akár két napig is elhallgatnám. Egyrészt azonban arról van szó, hogy fölhatalmazást adjunk a pártvezetőségnek és fölszólitsuk, hogy községi politikát csináljon. Másrészt délután már aligha lehet tárgyalni. Igen sokan nem lehetnek már délután itt. Zárószavamban kellő garanciát fogok

nyujtani arra, hogy a községi politika, az akció terén minden meg fog történni, ami emberileg lehetséges. Nagyon kérem a tisztelt pártgyülést, hogy ezen okoknál fogva a vitát zárja le.

Elnök: Akik Szekeres elvtárs inditványát elfogadják, szíveskedjenek küldöttigazolványukat fölemelni. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Ellenpróbát kérek. *(Megtörténik.)* Köszönöm. *A vita tehát le van zárva.*

Az elnöki széket **Gyürey** Rudolf foglalja el.

Elnök: Következik

az előadó záróbeszéde a napirend 4. pontjához.

Propper Sándor előadó: A hozzászóló elvtársak az én munkámat nagyon megkönnyitették. Köszönettel adózom azoknak, akik a kérdéshez hozzászóltak és részben pótolták azt, amit én tegnap időhiány miatt kénytelen voltam elmulasztani. A községi politika olyan kérdés, amely megérdemli a legmesszebbmenő figyelmet és amelyre valóban több időt kellett volna szentelni. Kilenc esztendő után először jöttünk össze és annyi mondanivalónk volt, olyan sok tárgyalási anyag jött össze, hogy mindent csak ugy futtában lehetett letárgyalni és igy a községi politikára sem igen jutott sok idő. A hozzászólók legnagyobb része nem tett kifogást a javaslat ellen. Ebből arra következtetek, hogy a javaslat körülbelül eltalálta a szükségleteket. Mégis azt mondották többen, hogy ezt a kérdést bele kell vinni a közvéleménybe. Ez teljes mértékben igy van, aláirom, erről fog megfelelő gondoskodás történni. Galló elvtárs azt mondotta, hogy az ipari munkások a mezőgazdasági munkáskérdéssel, illetve magával a mezőgazdasági munkássággal nem igen sokat törődnek. Ugyanezt mondotta Horváth elvtárs is, aki ezt azzal indokolta, hogy Szeder elvtárs beszédének megkezdésekor a terem részben kiürült. Abból, hogy egyes beszédek után egy kis mozgás támadt és néhány ember a termet elhagyta, nem vonnám le azt a következtetést, hogy valakinek az a politika, amit itt tárgyalnak, nem felel meg. A magyar munkásmozgalmat meglehetősen és elég régen ismerem és én Galló és Horváth elvtársaknak is azt felelem, hogy az ipari munkásság teljes mértékben tudatában van a földmunkáskérdés fontosságával. Mi tudjuk, hogy mit jelentett nekünk Orosháza, Hódmezővásárhely. Tudjuk, hogy tökéletes munkásmozgalom csak ugy képzelhető el, ha az ipari és mezőgazdasági munkásság szorosan egybekapcsolódik és együttesen végzi ezt a munkát. Sem az ipari munkásság, sem a mezőgazdasági munkásság egyedül nem alkalmas erre, a kettő együttvéve azonban leküzdhetetlen hatalom. Mi ezzel tisztában vagyunk. És ha látszólag a munkásmozgalom menete nem volt olyan, mintha ez a szoros kapcsolat meglenne, ez csak látszat és csak technikai okok folytán lehetett igy, mert hiszen tudjuk, a magyar kormány a falu köré mindenkor kinai falat vont, ugy hogy a behatolás igen nehéz. Az ipari munkásság, mióta csak a mozgalom él, ostromolja ezt a kinai falat és ostromolni fogja tovább is, mindaddig, mig le nem omlik. Szükséges azonban az, hogy a kinai falon belül lévők ezt az ostromot támogassák és segitsék.

Lázár elvtárs inditványt terjesztett be (lásd a 22. számu inditványt a 93. lapon), amely egyik-másik pontjában elfogadható, más részében azonban meggondolandó. Az első pont arra kivánja utasitani a pártvezetőséget, hogy a párttitkárság keretén belül kimondottan községi politikával foglalkozó szervet létesitsen. Erre azonban határozat nem kell. A pártvezetőség gondoskodni fog arról — miután már az én javaslatom is kötelességet ró etekintetben a pártvezetőségre — hogy a községi programmal foglal-

kozzék, ilyen programot dolgozzon ki. Természetes, hogy ezt valakinek csinálni kell, tehát magától értetődő, hogy ezzel valaki foglalkozni fog. Ezt tehát tudomásul veszem és oda fogunk törekedni, hogy valaki specializálja magát ebben a kerdésben és állandóan foglalkozzék a községi politika kérdésével. Ami a második pontot illeti, ezt a pontot elfogadom. Ez már tervbe van véve és talán már a közeljövőben meg fog indulni egy füzetsorozat, amely ezzel a kérdéssel foglalkozik. A harmadik pontot nem lehet igy elfogadni, egyrészt mert van megfelelő irodalom, amelyből a kérdés megismerhető, de másrészt ezt is tudomásul vesszük oly értelemben, hogy ha az elvtársak valahol külföldön megfordulnak, megbizást kapnak arra is, hogy egyuttal a községi intézményeket is tanulmányozzák, ugy, hogy külön költség és külön energia nem lesz szükséges erre a célra. Ami a 4. pontot illeti, hogy a megválasztandó községi képviselőtestületi tagok részére néhány hétig tartó községi politikai kurzust létesitsünk, ezt olykép venném tudomásul, hogy a legközelebbi szezón oktatási programjába fölveszünk egy ilyen kurzust, amelybe mindenkinek, aki érdeklődik, módja lesz bekerülni és módja lesz tanulni. Egyébként pedig azt kérem, hogy ezt a javaslatot ugy, ahogy van, utasitsa a pártgyülés a pártvezetőséghez. Ezek az alapvető és elemi kérdések megoldásra fognak találni.

Sokan sürgették a programot. Én azt mondom, hogy a gyakorlati szociálpolitika előbb hozza létre az akciót és azután teremti meg a programot. Hiába van program, ha a megfelelő gyakorlat hiányzik. Azt javaslom tehát, különösen a vidéki, de a pesti elvtársaknak is, hogy a szocialista fölfogáshoz képest be kell menni mindenhová, minden testületbe, bekapcsolódni mindenüvé, mindenben résztvenni. Ha ezt igy elfogadjuk, ha a régi, kiadott jelszót, amely talán 30 esztendővel ezelőtt már elhangzott, hogy „Ki a falvakba!", komolyan vesszük, komolyan végrehajtjuk, akkor ezen a téren mintegy sarkalva és ösztökélve vagyunk minden téren mozogni, mert hiszen ugyszólván egyik tevékenység szorit bennünket a másikra. Azt hiszem, ha ezt a jelszót: „Ki a falvakba, be az intézményekbe!", követni fogjuk, az államtól kezdve az utolsó kisközségig mindenütt ott leszünk, mint a dolgozó nép védelmezői és őrei, akkor ezen a téren is igen nagy eredményeket fogunk elérni. Kérem, hogy a határozati javaslatot ugy, ahogy én beterjesztettem, méltóztassanak elfogadni, Lázár elvtárs javaslatát méltóztassanak a pártvezetőséghez utasitani.

Elnök: Hozzájárul-e a kongresszus ahhoz a határozati javaslathoz, amelyet Propper elvtárs benyujtott. Aki elfogadja, szíveskedjék a kezét fölnyujtani. *(Megtörténik)* Köszönöm. Kérek ellenpróbát. *A javaslat egyhangulag elfogadtatott. Lázár elvtárs indítványát a pártgyülés a pártvezetőséghez utalja.*

Következik

az előadó záróbeszéde a napirend 5. pontjához.

Szeder Ferenc előadó: Mindazok a fölszólalások, amelyek az általam előadott napirendi ponthoz elhangzottak, azt bizonyitják, hogy a szociáldemokrata párt minden egyes tagja, minden egyes kiküldöttje, az általam megtett javaslattal tökéletesen egyetért. És tökéletesen egyetért velem abban a tekintetben is, hogy nálunk, Magyarországon a szociáldemokrata pártban a földmunkásoknak és az ipari munkásoknak szoros egységbe kell kovácsolódniok *(Ugy van! Ugy van!)*, ha meg akarjuk teremteni a valóban demokratikus haladásnak a létföltételét. Igy ez a kérdés részünkről el van intézve. Én sokkal reménykedőbben nézek a jövő elé, sokkal

optimisztikusabban látom a helyzetet, mint azok, akik ehhez a kérdéshez hozzászóltak. Bizakodva és remélve nézek a jövőbe, mert azt a fogadalmat, amelyet az elvtársak itt tettek a falvakat és a földmunkásokat illetően, az elvtársak nem hiába tették.

Horváth elvtárstól érkezett kiegészítés a határozati javaslathoz (lásd a 23. számu inditványt a 93. lapon) a házhelyekre vonatkozólag, amelynek változatlan elfogadását ajánlom az elvtársaknak.

A másik inditványt Péter elvtárs tette (lásd a 24. számu inditványt a 93. lapon) az oktatásra vonatkozóan. Arra kérem az elvtársakat, hogy ezt a javaslatot utalják a pártvezetőséghez. Tökéletesen igaza van Péter elvtársnak, amikor bírálat tárgyává teszi a falvak kulturátlanságát, igaza van akkor, amikor szóváteszi a falvak elhanyagoltságát kulturális tekintetben. Mert azzal, hogy a falvak lakossága tudjon is valamit, ezideig egyáltalában nem törődtek, mert akként itélték meg a mezőgazdasági munkásokat, hogy annál olcsóbb rabszolgák, minél inkább tudatlanok. Amikor az ember intelligens, képzett, tud gondolkozni, látni, akkor követelődző. Már pedig a követelődző munkások a földbirtokosok szempontjából nagyon veszedelmesek. *(Ugy van! Ugy van!)* Ez azonban nemcsak falusi jelenség, hanem igy van ez a városokban is. Hiszen Budapestről mutatták ki nem is régen, hogy itt százezrével vannak olyan gyermekek, akik nem járhatnak iskolába, nem részesülhetnek még az ábécéoktatásban sem, különféle okok miatt. Tehát nem elszigetelt falusi jelenség, hanem országos, egyetemes jelenség az, hogy elhanyagolják a gyermeknevelést, tisztán azért, hogy tudatlanok legyenek, amikor fölnőnek. *(Egy hang: 60 krajcáros napibér mellett akarnak maradni!)*

Egyebekben végezetül még csak annyit, hogy ha ezeket a javaslatokat itt elfogadjuk, mi — a szociáldemokrata párt parlamenti frakciója — ezeket, amennyiben törvényhozási intézkedéseket kivánnak, becsülettel képviselni fogjuk a nemzetgyülésben akként, amint képviseltük eddig is a munkásság egyetemes érdekeit a nemzetgyülésen. Egyet azonban kérek azoktól az elvtársaktól, akik itt jobbra-balra kritizáltak — hiszen én nagyon szeretem a kritikát, azt mondom, hogy a mozgalmaknak ez a hajtóereje, — azt, hogy azok is épp ugy tegyék meg e tekintetben a pártgyülés után is kint a falvakban a kötelességüket. *(Taps.)*

Elnök: Szavazni fogunk a napirend 5. pontjához benyujtott határozati javaslat fölött. Az előadó elvtárs Horváth István elvtárs módositásához hozzájárult, igy tehát ezzel együtt fogunk szavazni. Aki a javaslatot Horváth István módositásával együtt elfogadja, sziveskedjék kártyáját fölnyujtani. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Ellenpróbát kérek. *(Megtörténik.) A javaslat el van fogadva.*

Aki hozzájárul ahhoz, hogy Péter József elvtárs inditványa a pártvezetőséghez utaltassék, sziveskedjék a kezét fölnyujtani. *(Megtörténik.)* Köszönöm. *A pártvezetőséghez utalták.*

Az elnöki széket **Baticz Gyula elnök** foglalja el.

Elnök: Következik a napirend 7. pontja,

az inditványok

tárgyalása. Előadó *Farkas István* elvtárs.

Farkas István előadó: Fölteszem, hogy az inditványokat az elvtársak elolvasták és igy azt gondolom, nem mutatkozik szüksége annak, hogy ezeket itt szószerint fölolvassuk. *(Fölkiáltások: Ismerjük!)* Az 1. inditvány (lásd a 88. lapon) arról szól, mondja ki a pártgyülés, hogy a pártadó fölemelését szükségesnek tartja, a

pártadó összegének megállapitását a pártválasztmányra ruházza át. Kérem ennek az inditványnak az elfogadását. *(Fölkiáltások: Elfogadjuk.)*

Rónai Sándor (Miskolc): Az inditványon semmit sem akarok változtatni, nem olyan értelemben kivánok fölszólalni, hanem kiegészíteni kivánom. Nem tudjuk azt, hogy a pártvezetőség a legközelebbi pártválasztmány elé milyen költségvetéssel fog járulni. A vidéki kiküldöttek költségeit a helyi pártszervezet köteles viselni. Ez azt a helyzetet szüli, hogy a vidékiek nem tudnak olyan számban följönni, amilyenben joguk volna, mert a vidéki pártszervezetek a költségeket nem tudják viselni. Ezért inditványozom, hogy *„a pártvezetőség a költségvetést ugy állitsa össze, hogy akár a rendes, akár a rendkivüli kongresszus alkalmával a vidéki kiküldöttek költségeit a központi pénztár födözze"*. Ez eddig a gyakorlatban nem volt igy. De miért ne lehetne ezen a régi állapoton változtatni? Azt mondhatnák, hogy a vidék keressen módot arra, hogy pénzhez jusson. A mai viszonyok között azonban ez lehetetlen. A szakmai szövetségek tudják viselni a vidéki kiküldöttek költségeit, ennek megfelelően állapitják meg a költségvetésüket. Ez a pártnál is indokolt. *(Zaj.)* Nem tudom, kinek lehet az érdeke, hogy a vidék ne legyen kellő számban képviselve. Azt is lehetne mondani, hogy a költségeket gyüjtés utján tessék előkeriteni, de ez ma nem megy és nem is helyes. Akik a vidéken járnak, tudják, hogy a vidéki mozgalomnak egyik nagy hibája, hogy nincs pénz, nem áll kellő anyagi eszköz rendelkezésére.

Farkas István előadó: Az inditványt igy letárgyalni nem lehet. A pártszervezeti szabályzat szerint az inditványokat 14 nappal a kongresszus megtartása előtt be kell nyujtani. A pártadó fölemelésének kérdésével kapcsolatban föl lehet ugyan vetni a küldöttek költségeinek kérdését is, de mihelyt fölvetjük, föl kell vetni a taglétszám alapján kiküldendők számát is. A legközelebbi pártgyülésen már kétségtelenül kell ezzel a kérdéssel foglalkozni. A pártvezetőség már eddig is foglalkozott vele, de nem volt elég idő az előkészitésre. Lehet foglalkozni azzal a gondolattal is, amelyet az elvtárs fölvetett, csakhogy ez ellenkezik azzal a fölfogással, ahogy a képviseltetés a külföldi pártokban történik és ahogyan eddig nálunk is történt. Minden pártszervezetnek magának kell előteremteni azokat a költségeket, amelyeket a kiküldetés igénybevesz, nem pedig a központnak. Tudtommal ez mindenütt igy van. Kérem, hogy az 1. számu inditványt változatlanul fogadják el és kérem Rónai elvtársat, hogy inditványát vonja vissza.

Elnök: Aki az 1. számu inditványt változatlanul elfogadja, sziveskedjék az igazolványát fölemelni. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Ellenpróbát kérek. *(Megtörténik.) Az 1. számu inditvány változatlanul el van fogadva. Rónai elvtárs inditványát elvetették.*

Farkas előadó: A 2. számu inditvány szerint (lásd a 88. lapon) a pártgyülés utasitsa a megválasztott pártvezetőséget, hogy a legsürgősebben gondoskodjék pártiskola fölállitásáról. Idevonatkozólag már több kongresszusi határozat van. Ez azonban nem határozat kérdése. A háboru és az utána következő események megakasztották ennek a problémának a megvalósitását. Csak pénzkérdés, hogy mikor fogjuk megcsinálni. Kérem az elvtársakat, hogy utasitsák az inditványt a pártvezetőséghez.

Zsiray Lajos (Szombathely): Történelmi időket élünk, vesztett háboruk és forradalmak után. A magyar munkásságnak vezetőférfiakra van szüksége. A szocialista iskolát olyan formában tessék fölállitani, hogy azon a vidék is résztvehessen. (Beterjeszti a 30. számu inditványt. Lásd a 94. lapon.) Az elvtársak nem is tudják, hogy nekünk milyen munkát kell végezni vidéken a mozgalom vezetésénél, mert olyan emberekkel van dolgunk, akik

tudatlanok és könyvekből nem tanulják a szocializmust. De ha majd iskolákban tanultak, meg tudják mutatni, hogyan kell egy mozgalmat vezetni.

Puspán Kálmán (Kaposvár): Minthogy ugyanazokat akartam elmondani, amiket előttem fölszólalt elvtárs elmondott, a szótól elállok.

Farkas István előadó: Azt javasoltam, hogy a 2. számu inditványt tegyék át a pártvezetőséghez, amely a pártiskolát fölállitja, mihelyt meglesz annak a lehetősége. Arra kérem az elvtársat, vonja vissza inditványát, amennyiben pedig nem tenné, kérem, hogy ezt is tegyék át a pártvezetőséghez.

Zsiray Lajos: Nem vonom vissza, tessék leszavazni.

Elnök: Farkas elvtárs javasolta, hogy Zsiray elvtárs inditványa a pártvezetőséghez utaltassék. Aki ily értelemben hozzájárul a 2. számu inditványhoz, sziveskedjék az igazolványát fölemelni. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Ellenpróba. *(Megtörténik.) A javaslat el van fogadva. A Zsiray-inditvány is a pártvezetőséghez utaltatik a 2. számu inditvánnyal együtt.*

Farkas István előadó: A 3. számu inditványt elintéztük a napirend 2. és 3. pontjánál. A 4. számu inditványt (Lásd a 88. lapon.) elfogadom. *(Helyeslés.)*

Az 5. számu inditvány (Lásd a 88. lapon.) elfogadását javasolom.

A 6. számu inditványt (Lásd a 89. lapon.) a nőszervezőbizottság visszavonta. Ez tehát tárgytalan.

Elnök: Aki a 4. és 5. számu inditványokat elfogadja, sziveskedjék a kezét föltartani. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Ellenpróba. *(Megtörténik.) Az inditványok el vannak fogadva.*

Farkas István: A 7. számu inditvány (Lásd a 89. lapon.), miként a 2. számu inditvány, a pártiskolára vonatkozik. Kérem, hogy ezt is a pártvezetőséghez utasitsák.

Elnök: Aki hozzájárul, sziveskedjék az igazolványát fölemelni. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Ellenpróbát kérek. *(Megtörténik.) Az inditványt a pártvezetőséghez utasitották.*

Farkas István: A 8. számu inditványt (Lásd a 89. lapon.) elfogadásra ajánlom.

Elnök: Aki hozzájárul Farkas elvtárs inditványához, sziveskedjék igazolványát fölemelni. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Ellenpróbát kérek. *(Megtörténik.) A pártgyülés az inditványt elfogadta.*

Farkas István: A 9. számu inditvány (Lásd a 89. lapon.) az esperantó nyelv érdekében kiván propagandát csinálni és azt akarja, hogy ennek érdekében lépjünk érintkezésbe a külfölddel és vigyük be a használatát a nemzetközi érintkezésbe. Minthogy ez nem tőlünk függ és az elvtársak magánuton ugyis propagandát csinálnak ennek ily értelemben, kérem az inditványt tárgytalannak tekinteni.

Hámán Kató: Idegen államok küldöttei jöttek ide, idegen nyelven szóltak hozzánk, amit nem értettünk meg. Láttuk a mimikából, hogy milyen nagyszerü, milyen kitünő beszédek lehetnek, de a forditásban nem lehet azt ugy visszaadni, mint ahogy az eredeti volt. Hogy a szocialista munkásmozgalom igazán nemzetközi munkásmozgalom lehessen, ehhez nemzetközi segédnyelv szükséges, amelyet a világ országainak munkássága megérteni képes, amelyet a nemzetközi konferenciákon használni lehessen. A munkásmozgalom odafejlődhet, hogy minden ország munkássága hivatalos nyelvül elfogadja és igy a szociáldemokrata kongresszusokon ezen a nyelven lehet tárgyalni. A nemzetközi nyelvnek az ismerete nagyon fontos még az irodalom szempontjából is. Sok szocialista müvet erre a nyelvre lehet forditani, akkor mindenki elolvashatja,

mert igy igen nagy kvantumban lehet a munkások rendelkezésére bocsátani és kitüzött céljainkat hamarább elérhetjük. Az esperantó nyelv nagyon egyszerü, könnyü, 4—5 hónap alatt a fizikai munkások is elsajátithatják. Az egyesület ingyen tanitja. Mindenütt föllállitott esti tanfolyamokat, ugy, hogy a szellemi és fizikai munkával elfoglalt elvtársaink hozzáférhessenek. A magyarországi munkásszervezetek is ismerik az eredményeket. A vasmunkások Portugáliából hivatalos átiratot kaptak, amelyre esperanto nyelven kellett a választ megadni. A munkástestedző világegyesület szintén kimondta, hogy hivatalos levelezése az esperanto nyelven történik és ilyet a magyar Munkás Testedző is kapott. A Gyermekbarát Egyesület ma szintén terjesztett egy brosurát, melyet leforditottunk esperanto nyelvre és nemcsak Magyarországon, hanem minden világrészben fogják terjeszteni. Igy az esperanto nyelv nyomán még a legutolsó országba is maga a szocializmus fog bevonulni. A francia szocialista párt esperanto osztályt állitott föl 1919-ben. A Párisban és Tasyban megjelenő La Bataille és La Travailleur cimü szocialista lapok állandó esperantorovatot nyitottak. A brit szocialista párt 1919. évi Leedsben megtartott kongresszusa elhatározta, hogy a párt fiókjainak nyomatékosan ajánlják az esperanto tanfolyamok fölállitását. A portugál szocialista párt VIII. kongresszusa a párt programjába fölvette, hogy a párt követeli az esperanto nemzetközi nyelv bevezetését a nyilvános iskolákba, használatát a nemzetközi kongresszusokon és a különböző országok szocialista pártjainak levelezésében. Az Osocialista cimü portugál ujság állandó esperantorovatot nyitott. A bánáti szocialisták 1920 augusztus 15—16-án Kolozsváron megtartott kongresszusa kimondta az esperantonak, mint a gyakorlatban kipróbált és legjobban bevált nemzetközi nyelvnek elfogadását. Propper elvtárs a nyáron beszélt egy japán diplomatával, aki nem is szocialista és ez ajánlotta figyelmébe, hogy a szocialisták legyenek azok, akik ezt a nyelvet mindenüvé bevezetik, mert ezek nagy tömegekkel rendelkeznek, amelyeknek nincs anyagi lehetőségük arra, hogy a különféle könyveket beszerezzék. Japánban a szocialisták voltak azok, akik kivivták az esperanto használatát. Az ilyen rövid idő alatt elért eredmény igazolja, hogy szükség van a nemzetközi segédnyelv használatára, hogy a szükséglet teremtette meg. Ha pedig szükséges, akkor nekünk a magyar szocialistákat ebbe a kérdésbe be kell kapcsolnunk, mert ezzel bekapcsolódunk a nyugati szocialisták mozgalmába.

Mindezeknél fogva kérem az inditvány elfogadását.

Elnök: Szavazni fogunk az inditvány fölött. Aki az inditványt elfogadja, emelje föl az igazolványát. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Ez kisebbség. Aki az inditványt a pártvezetőséghez kivánja utasitani, emelje föl az igazolványát. *(Megtörténik.)* Köszönöm. *A pártvezetőséghez utasitották.*

Farkas István: A 10. számu inditványra (lásd a 89. lapon) vonatkozóan, amelyet az Alkoholellenes Munkásszövetség terjesztett be, ugyszintén arra a pótinditványra (lásd a 31. számu inditványt a 94. lapon) vonatkozóan, amelyet Gondos elvtárs nyujtott be, azt javasolom, hogy ezeket utasitsa a pártgyülés a párt parlamenti frakciójához.

Elnök: Aki ezt igy elfogadja, emelje föl a küldöttigazolványát. *(Megtörténik.)* Köszönöm. *A parlamenti frakcióhoz utasitották.*

Következik *Osváth* elvtárs inditványa (Lásd a 25. számu inditványt a 93. lapon.), amelyet Osváth elvtárs indokolni kiván.

Osváth Gábor: Nemcsak azért kell foglalkoznunk a tanitók nyomorgásával, mert éppen a munkáscsaládok azok, amelyeknek

fiai a legrosszabb oktatásban részesülnek. Egy közeli községben előfordult, hogy az iskolaigazgató azt kérdezte a gyermektől, hogy milyen ujságot olvasnak a szülei. Éppen ezért szükségesnek tartom elfogadni ezt az inditványt.

Elnök: Aki az inditványt elfogadja, emelje föl a küldöttigazolványát. *(Megtörténik.)* Köszönöm. *Az inditvány egyhangulag elfogadtatott.*

Következik *Kálmán* József elvtárs inditványa. (Lásd a 26. számu inditványt a 93. lapon.)

Farkas István: Javaslom, hogy ez az inditvány utasittassék a pártvezetőséghez.

Elnök: Aki ezt a javaslatot elfogadja, emelje föl a kezét. *(Megtörténik.)* Köszönöm. *A pártvezetőséghez utalják.*

Beérkezett egy inditvány a hadirokkantakra vonatkozóan. Megindokolja *Fráter* Sámuel elvtárs.

Fráter Sámuel (Budapest, XVIII. választókerület): Sajnálattal tapasztalatm, hogy mindenről, ami fontos, tanácskoztunk, de egy ügy volt, amelyről elfelejtkeztünk, a hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvák ügye. Engedjék meg, hogy csak egy pár szóban foglalkozzam e fontos kérdéssel. Az egész országban egy külön osztály keletkezett a háboru után, amelyről a társadalom egyáltalán nem gondoskodik. Nem lehet hivatottabb párt a szociáldemokrata pártnál, amely ezekkel a szerencsétlen páriákkal foglalkozzék olyan mértékben, amint ezek a szerencsétlenek elvárhatják az országtól és a társadalomtól. Ezek a páriák a posványba süllyednek. Uj életet kell kezdeniök, amikor egész életüket, jövőjüket föláldozták a társadalomért. Elfelejtik, amikor egy pár olcsó frázist odadobnak, hogy gondoskodjanak a hadirokkantakról és hadiözvegyekről, elfelejtik a mellékkörülményeket, amikor róluk igazán gondoskodniok kellene. Azt hiszem, nem lesz ellentét közöttünk, ha azt kérem, hogy inditványomat egyhanguan fogadják el. Tudjuk, hogy ebben az országban legnagyobb a rokkantak száma az egész világon. Ebbe az országba szorult össze, ebbe a kicsiny országba az egész Nagymagyarország rokkantállománya, amely, ha más országba kerül, sokkal könnyebb helyzetben élhetne. Nálunk csak alamizsna jut nekik osztályrészül. Egy 50 százalékos rokkant nyugdija 105 korona. S amikor a kenyér ára 150 korona, ennek 1 hónapra elégnek kell lennie. Még sanyarubb a helyzetük a hadiözvegyeknek, akiknek kenyérkeresőjük veszett el. Ezért a nyomorult pár fillérért napokig kell járniok, amig meg tudják szerezni, hónapokig kell kunyorálni, amig megállapitják a segélyt. El tudjuk képzelni, hogy mi az az alamizsna, amely egynapi élelemre is kevés, nemhogy egy hónapra. Az elvtársak tudják, hogy hónapok óta telekürtölik a világot, hogy fölemelik a járadékokat. Napokat kell eltölteni ezeknek a szerencsétleneknek az előljáróságnál, amikor végül megállapitják, hogy olyan körülmények között élnek, hogy másik fizetésükből kitelik a járulék és igy ezzel a megokolással megvonják tőlük a segélyt. Nem azt, nézik, hogy az illető károsult, hanem azt, hogy pillanatnyilag meg tud élni. Hogy hónapok mulva mi lesz belőle, azzal nem törődik senki. Szerettem volna ezzel a kérdéssel bővebben foglalkozni, azonban takarékoskodni kell az idővel és azt a nézetemet fejezem ki, hogy a hadirokkantaknak, hadiözvegyeknek és árváknak itt a helyük ebben a pártban, ahol fölkarolják az érdekeiket. Ezért benyujtom inditványomat. (Olvassa a 28. számu inditványt. Lásd a 93. lapon.)

Elnök: Azt hiszem, minden forma mellőzésével kimondhatom, hogy a *pártkongresszus egyhanguan magáévá teszi ezt az inditványt.*

Még egy inditvány van (Lásd a 27. számu inditványt a 93. lapon.): Mondja ki a kongresszus, hogy utasitja a pártvezetőséget, hogy a kongresszus megbizásából üdvözölje táviratban Garami elvtársat és társait. *(Hosszantartó taps és éljenzés.)* Megállapitom, hogy *a kongresszus egyhanguan hozzájárul ehhez az indítványhoz.*

Következik két üdvözlő levél fölolvasása, az egyik az angol munkás- és szocialista pártnak, a másik a csehországi szociáldemokrata párt üdvözlő távirata.

Jegyző fölolvassa az üdvözlő táviratokat. (Lásd a jegyzőkönyv végén.)

Elnök: Minden beérkezett inditványt letárgyaltunk.

A pártgyülés bezárása.

Baticz Gyula elnök: Mielőtt a kongresszust bezárnám, kötelességemnek tartok egypár megállapitást: Az egyik megállapitásom az, hogy a négy és fél éves világháboru és a majdnem minden országon keresztül süvitő különböző forradalmak nem voltak képesek arra, hogy a világ munkássága között fönnálló testvéri kapcsolatot megbontsák. *(Ügy van! Ugy van!)* A beérkezett üdvözlő levelek, táviratok, az idejött kiküldöttek megjelenése fényesen dokumentálja azt a tényt, hogy a szociáldemokrata munkásság között az egész világon megvan a testvéri egyetértés és testvéri szolidaritás. *(Ugy van! Ugy van!)* Ez határozottan zálogát képezi annak a küzdelemnek és annak a célnak, amelyet a szociáldemokrata pártok minden országban maguk elé tüztek.

A másik megállapitásom az, hogy — különösen a bolsevizmus bukása után — uton-utfélen hirdették Magyarországon és külföldön, mesterséges eszközök igénybevételével, hogy Magyarországon a szociáldemokrata párt megszünt létezni, mindenki elhagyta a régi pártot, mindenki elment az uj pártokhoz, az uj alakulatokhoz. Ezzel szemben ez a kongresszus fényesen bizonyitja annak az ellenkezőjét. Ez a kongresszus bizonyitja azt, hogy a szociáldemokrata párt talán sohasem volt olyan erős, talán soha nem volt olyan egységes, mint amilyen erős és mint amilyen egységes napjainkban. *(Taps.)* Kilenc éven keresztül nem volt alkalmunk arra, hogy kongresszuson találkozzunk egymással. Nem volt alkalom arra, hogy az eszméket összemérjük, vitatkozzunk és a pártnak a programját, a pártnak a taktikáját meghatározzuk. Nem volt alkalmunk arra, hogy itt együttesen tanácskozhassuk meg mindazokat az ügyeket, amelyek föltétlenül szükségesek, egyrészt Magyarország jövője, másrészt a szociáldemokrata párt fejlődése szempontjából. Megállapitani vagyok kénytelen azt, hogy azon körülmény, hogy ily hosszu időn keresztül a szociáldemokrata párt kongresszust nem tarthatott, ez elsősorban az ország rovására történt. *(Ugy van! Ugy van!)* Mert ha a szociáldemokrata párt kongresszust nem tarthat, ez még mindig nem jelenti azt, hogy a szociáldemokrata párt a maga alkotó munkáját nem végezné. Azonban, hogy ha nem tarthatja meg különböző okoknál fogva, mások befolyásolásánál fogva, ennek az ország viseli a kárát és az ország érzi ennek a hatását. Az a körülmény, hogy a gyülekezési meg más egyéb jogok hiánya lehetetlenné tette, hogy a szociáldemokrata párt a maga álláspontját elmondja és bemutassa az ország szine előtt, hogy létezik egy olyan szerv, egy olyan testület, amelynek létezése előtt szemethunyni nem lehet, ennek csak ez a lerongyolódott és megcsonkitott ország viselte és viseli a kárát, mert a külföld előtt joggal állitották, és azt mutatják a

tények is, hogy ebben az országban csak egy kiváltságos társadalmi réteghez tartozó töredék tartja kezében a hatalmat, amely nem kapcsolódhat bele a mindnagyobb mértékben demokratizálódó európai államéletbe. *(Ugy van! Ugy van! Taps.)*

Mennél nagyobb szabadság biztosittatik a dolgozó társadalmi rétegeknek ebben az országban, annál inkább szeretettel karolják föl a külföldi államok ezt az országot és annál inkább számithatunk arra, hogy valamikor visszakapjuk a régi határokat, mert a győző imperialisztikus külföldi hatalmak a jóvátétel követeléséről kénytelenek lesznek lemondani. Ezért tehát a magyar kormánynak kötelessége az, hogy a dolgozó társadalmi rétegeknek tegye lehetővé munkálkodásuk folytatását, mert ezzel az országnak használ, az országnak dolgozik.

Tisztelt Pártgyülés! A kilencéves szünet hatása következtében itt a kongresszuson is láttunk bizonyos jelenségeket, amelyek látszólag arra engedtek következtetést levonni, mint hogyha a magyar munkásságban nem volna meg az egység. *(Föllkiáltások: Nem láttuk!)* Éppen azt akarom megállapitani és leszögezni, hogy ez csak látszat volt, mert valójában lényegében ellentét a Magyarországi Szociáldemokrata Pártban nincsen. *(Nagy taps.)* A szociáldemokrata párt, mint demokratikus testület, jogot ad mindenkinek a saját fölfogásának és véleményének elmondására, jogot ad a kritika megtételére és igy abból a körülményből, hogy egy kongresszuson alakulnak csoportok, amelyek ellenzéki szinezetü álláspontot képviselnek, nem szabad senkinek azt a konzekvenciat levonni, mintha itt bomladozás állott volna be. Ellenkezőleg, éppen a demokrata fölfogást bizonyitja. Ezért egész nyugodt lelkiismerettel megállapithatjuk, hogy ellentét közöttünk nincs és talán soha olyan egységes nem volt a Magyarországi Szociáldemokrata Párt, mint most. *(Taps.)*

Ezen tények megállapitása után arra kérem a küldött elvtársakat, hogy ha hazamennek, az itt hallottakat, az itt hozott határozatokat igyekezzenek átültetni az otthon, körülöttünk élő elvtársak lelkébe. Mondják meg a vidéki elvtársaknak, hogy semmi okuk sincs az aggodalomra, semmi okuk a félelemre, semmi okuk arra, hogy a szociáldemokrata párttól távoltartsák magukat, mint ahogy vészes időkben nem tartották magukat távol. Vegyék tudomásul tehát ennek a kongresszusnak határozatait és igyekezzenek ezeket addig, amig egy ujabb kongresszus egybe nem ül, a gyakorlatban végrehajtani, megvalósitani. Küzdjenek, harcoljanak lelkesedéssel, bátran azokért a magasztos eszmékért, amelyekért maga a szociáldemokrata párt létezik és él. Ezzel az utravalóval bocsátom el a tisztelt elvtársakat. Megköszönöm szives türelmüket és a kongresszust bezárom. *(Éljenzés és taps.)*

A kongresszus tanácskozásai délelőtt ½12 órakor ertek véget.

A pártgyüléshez érkezett üdvözletek.

A Munkás- és Szocialista Internacionálétól.

London, 1922 december 21.

Kedves elvtársak!

Rendkivül sajnálom, hogy nem tudom elhagyni Angolországot mostanában, hogy megjelenhessek december 24-iki kongresszusukon. Intézkedés történt azonban arra, hogy a II. Internacionále képviseletében Vandervelde elvtárs vegyen részt a kongresszuson.

Különösen sajnálom ezt azért, mert kongresszusuk nemcsak magában véve lesz rendkivül érdekes, hanem azért is, mert éppen a munkás- és szocialista egység megvalósulásának előestéjén tartják.

Sok sikert kivánok tárgyalásaikhoz, sok sikert mint pártnak és sok sikert annak a proletariátusnak, amelyet képvisel a pártjuk. Kérem, hogy a II. Internacionále irodájának meleg üdvözletét adják át a kongresszusnak és tolmácsolják azt is, hogy az iroda nemcsak a kongresszusnak küldi szerencsekivánatait, hanem a kongresszus minden egyes küldöttjének is.

Elvtársi üdvözlettel
Thomas Shaw.

A Holland Szociáldemokrata Munkáspárttól.

Amsterdam, 1922 december 2.

A Magyarországi Szociáldemokrata Pártnak
Budapesten.

Megtiszteltetés és öröm volt pártunk részére a kongresszusukra szóló meghivás.

Át vagyunk hatva azoktól a nehézségektől, melyeket magyar testvérpártunknak le kellett küzdenie azokban az esztendőkben, amelyeken tul vagyunk. És azért nagy örömünkre szolgál, hogy végre megint megtarthatják rendes pártgyülésüket.

Ebből a tényből az önök hiveinek bátorsága és áldozatkészsége tápot fog meriteni, hogy tovább haladjanak a megkezdett uton. A hollandi szociáldemokrata munkáspártot nagy sajnálatára különböző akadályok meggátolják abban, hogy az önök pártgyülésén résztvehessen.

Gondolatban önökkel ünnepeljük 50 éves fönnállásuk jubileumát, hódolattal adózunk a szocialista eszméért folytatott bátor küzdelmüknek és azt a reményünket fejezzük ki, hogy közös ideálunkból az önök pártjának is sikerülni fog minél többet megvalósitani.

Szocialista üdvözlettel
Holland Szociáldemokrata Munkáspárt.

A Svéd Szociáldemokrata Párttól.

(Távirat. — Stockholm.) Sajnálatunkra, nem tudunk eleget tenni barátságos meghivásuknak. Fogadják legszivélyesebb üdvözletünket. A svéd munkásság az ottani sulyos viszonyokat jól ismeri és tudja, milyen hallatlan nehézségekkel kell megküzdeniök. Törhetetlen energia és hajthatatlan akarat mégis ki fogják vivni a végső győzelmet.

Svéd Szociáldemokrata Párt.
Moeller.

Németausztria Szociáldemokrata Munkáspártjától.

(Távirat, Wien.) A pártgyüléshez szivélyes üdvözleteit küldi a pártvezetőség. *Skaret.*

A Csehszlovák Szociáldemokrata Párttól.

Prága, 1922 december 22.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt titkárságának
Budapesten.

Tisztelt Elvtársak!

Barátságos meghivásuknak eleget akartunk tenni és küldöttteket óhajtottunk küldeni az Önök pártgyülésére. De sajnos, ebben a jószándékunkban különféle körülmények megakadályoztak az utolsó pillanatban. Rendkivül sajnáljuk ezt, reméljük azonban, hogy legközelebb lesz alkalmunk arra, hogy meglátogassuk Önöket.

Kivánunk Önöknek, kedves elvtársak, sok szerencsét a munkájukhoz. Reméljük, hogy a népfölszabaditó szociáldemokrácia törekvései a munkásosztályt az Önök országában is uj győzelmekhez és uj eredményekhez fogják vezetni.

Éljen a munkásosztály nemzetközi szolidaritása!

Éljen a magyar szociáldemokrácia!

Elvtársi üdvözlettel:

Anton Nemec, elnök.
Jaroslav Aster, párttitkár.

A Bolgár Szociáldemokrata Munkáspárt központi bizottságától.

Sofia, 1922 december 20.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt titkárságának
Budapest.

Kedves Elvtársak!

Megkaptuk november 15-én kelt szives meghivástokat a magyar szocialista párt félszázados jubileumi kongresszusára. Sajnos, nem áll módunkban személyesen képviseltetni magunkat, ami fölött őszinte sajnálkozásunkat fejezzük ki.

Az összes bolgár szocialisták nevében szivélyesen üdvözöljük

a magyar testvérpártot a multban és jelenben kifejtett nagyszerü müködéséhez és egyidejüleg sok sikert kivánunk a jövőre nézve.

Fogadjátok, kedves elvtársaink, testvéri üdvözletünket.

A központi bizottság nevében:
Christoff, titkár.

Az Erdélyi Szocialista Párttól.

(Távirat.) Rajtunk kivül álló okok miatt személyesen nem vehetünk részt kongresszustokon, de azért veletek egyek vagyunk. Szerencsét és sikeres munkát kiván testvéri üdvözlettel

az Erdélyi Szocialista Párt.

A pártgyülésen képviselt szervezetek.

a) **Budapest.**

Ablak- és lakástisztitók, **B**ányászok, bőröndösök, **C**ipészek, cipőfelsőrészkészitők, cukrászok, **D**ohánygyári munkások, **É**lelmezési munkások, épitőmunkások, **F**amunkások, fényképészek, festőmunkások, fodrászok, földmunkások központja, földmunkások I. sz., **G**abonamunkások, grafikai munkások, **H**ázfölügyelők, háztartási alkalmazottak, hirlapterjesztők, husipari munkások, **K**alaposok, kályhások, kereskedelmi alkalmazottak, keztyüsök, könyvkötők, közalkalmazottak, **M**agántisztviselők, mintakészitők, molnárok, **N**émet bizottság, német pártszervezet, nőbizottság, nyomdászok, **O**rások, **P**ártszervezetek (I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII., IX., X., XII., XIII., XIV., XV., XVI., XVII., XVIII., XIX., XX., XXI., XXII., választókerületek), pénzintézetek hivatalsegédei, pénzintézeti tisztviselők, pincérek, postások, **S**zabómunkások, szállitómunkások, szobrászok, szücsök és sapkások, **T**anitók, textilmunkások, **Ü**vegesmunkások, **V**as- és fémmunkások központja, vas- és fémmunkások csoportjai, vegyészeti munkások, villamosvasutasok.

b) **Vidék:**

Anna-Árpádtelep, **B**ékésgyula, **C**sepel, **D**ebrecen, **E**rzsébetfalva, **G**yőr, **H**ódmezővásárhely, **K**aposvár, **K**ispest, **M**iskolc, Moson-Magyaróvár, **N**agykanizsa, Nagymaros, Nagytétény, **O**rmospuszta, Orosháza, Ózd, **P**écs, Pestszentlőrinc, Pomáz, **R**ákospalota, Rákosszentmihály. **S**algótarján, Soroksár, Soroksárpéteri, **S**zeged, Székesfehérvár, Szolnok, Szombathely, **T**atabánya, Törökőr, **U**jpest, **V**ecsés.

A szavazások eredménye.

(A **vastag** számjel az inditvány számát jelenti. A zárójelben ( ) levő szám azt a lapot jelzi, amelyen a szavazás eredménye található.)

Elfogadott határozati javaslatok.

A napirend **2.** *pontjához: A szólás- és sajtószabadság és a rendtörvény.* (191.)
A napirend **3.** *pontjához: Gazdasági és politikai helyzet.* (192.)
A napirend **4.** *pontjához: Községi politika.* (227.)

Módositva elfogadott határozati javaslat.

A napirend **5.** *pontjához: A mezőgazdasági munkásság helyzete.* (228.) (A módositást a **23.** számu inditvány tartalmazza; lásd az elfogadott inditványok között.)

Elfogadott inditványok.

1. (229.), **3.**-nak első két pontja (192.), **4.** (230.), **5.** (230.), **8.** (230.), **13.** (156.), **14.** (192.), **19.** (192.), **20.** (208.), **23.** (228.), **25.** (232.), **27.** (233.), **28.** (232.).

A pártvezetőséghez utalt inditványok.

2. (230.), **3.**-nak 3. pontja (192.), **7.** (230.), **9.** (231.), **15.** (192.), **16.** (192.), **17.** (192.), **18.** (192.), **21.** (192.), **22.** (227.), **24.** (228.), **26.** (232.), **30.** (230.).

A parlamenti frakcióhoz utalt inditványok.

10. (231.), **31.** (231.).

Visszavont inditvány.

6. (230.)

Elvetett inditványok.

11. (156), **12.** (156.), **29.** (229.).

A fölszólalók névsora.

(A számok azt az oldalt jelzik, amelyen a fölszólalás található.)

Bang Nina (üdvözlő beszéd) 137—139.
Baticz Gyula 191—192, 217, (a pártgyülést bezáró beszéd) 233—234.
Borovszky Géza (üdvözlő beszéd) 140—141.
Braun Adolf dr. (üdvözlő beszéd) 139—140.
Büchler József 150—151.
Csacsovszky József 225.
Csillag Ferenc 220.
Csóka Vendel 126—127.
Deutsch Jenő 144—146.
Erdős Imre 128—129.
Faragó László dr. 185—186.
Farkas István (előterjesztés a megalakulásra) 97—98, (előadó beszéd az 1. ponthoz) 100—114, (záró beszéd az 1. ponthoz) 153—156, 176, 179, (záró beszéd a 2. és 3. ponthoz) 190—191, 193, (előterjesztések az inditványokhoz) 228—232.
Fodor Béla 176.
Fodor József 151.
Forberger Gyula 142.
Fráter Sámuel 232.
Galló István 190, 218—219.
Gonda Béla dr. 205.
Gondos József 204—205.
Gyurkovics Károly 146—148.
Habakusz József 125—126, 189—190, 205.
Hajdu Henrik 183—184.
Hámán Kató 230—231.
Háry Istvánné 187—188.
Holló János 130—132, 222—223.
Horovitz Gábor 217.
Horváth István 220—221.
Horváth Katica 180—181.
Kabók Lajos 175, 178—179.
Katona Sámuel 118—120.
Kertész Miklós 181—183, (a fölebbbezési bizottság jelentése) 187.
Klárik Ferenc (az ellenőrzőbizottság jelentése) 114.
Kovács József 188—189.
Kuderna Imre 219—220.
Kőhalmi Vilmos 179—180.
Lázár Emil 223—224.
Linhardt Antal 225.
Mihályi Ferenc (az igazolóbizottság jelentése) 125, 142—144.
Mikó István 148—149.
Mónus Illés 193—194, 194—195, 207—208.
Osváth Gábor 127—128, 231—232.
Pajor Rudolf 114—118, (zárszó) 152—153, 194.

Pásztor Imre 132—133.
Péter József 186—187, 224—225.
Peyer Károly (megnyitóbeszéd) 98—99, (külföldi vendégeket üdvözlő beszéd) 134, (vonatkozás a külföldiek üdvözletére) 141—142, (előadóbeszéd a 3. ponthoz) 156—168, 192.
Pierard Louis (üdvözlőbeszéd) 136—137.
Pikler Emil 189.
Propper Sándor 120—125, 179, (előadóbeszéd a 4. ponthoz) 195—204, 225—226, (záróbeszéd) a 4. ponthoz) 226—227.
Puspán Kálmán 230.
Rácz György 176—177.
Radó Gyula 144.
Révész Zsigmond 144.
Riesz József 151.
Rónai Sándor 229.
Saly Endre 129—130.
Sávolt János (a jelölőbizottság jelentése) 178.
Schröder Ferenc 190.
Steinherz Simon 221—222.
Sterbinszky Lipót 151, 178.
Szabó Mihály 186.
Szeder Ferenc (előadóbeszéd az 5. ponthoz) 208—217, (záróbeszéd az 5. ponthoz) 227—228.
Szekeres Sándor 217—218, 225.
Széll Menyhért 175, (a szavazatszedőbizottság jelentése) 192—193.
Szepessy Albert 205.
Szilágyi Gyula 149—150.
Tamás András 177—178.
Topa János 184—185.
Vanczák János (előadóbeszéd a 2. ponthoz) 168—175.
Vandervelde Emile (üdvözlőbeszéd) 134—136, (bucsuzóbeszéd) 206—207.
Vas Lajos 187.
Zsiray Lajos 229—230.

Tartalomjegyzék.

Előterjesztések. Oldal

I. *a)* A pártvezetőség jelentése . . . . . 3—28, 57—79
b) A parlamenti frakció jelentése . . . . . 29—78
II. Garami Ernő nyilatkozata a pártvezetőség jelentéséhez . . . . . 80—81
III. Határozati javaslatok a pártgyülés napirendjéhez 82—87
IV. Inditványok . . . . . 88—90
V. A pártgyülés tanácskozásai közben beérkézett inditványok . . . . . 91—94

A pártgyülés napirendje 95
A tanácskozás ügyrendje 95
A pártgyülés tisztikara 96

A pártgyülés tanácskozásai.

Megalakulás . . . . . 97—98
A pártgyülés megnyitása . . . . . 98—99
A II. Internacionále és a külföldi pártok küldötteinek beszédei . . . . . 134—142

A napirend **1.** *pontja: A pártvezetőség és a párt parlamenti csoportjának jelentése.*

Előadói beszéd . . . . . 100—114
Az ellenőrzőbizottság jelentése 114
Vita . . . . . 114—125, 126—134, 142—153
Az előadó záróbeszéde . . . . . 153—156
Szavazás a jelentésről és az 1. ponthoz beadott inditványokról 156

Az igazolóbizottság jelentése . . . . . 125—126

A napirend **2.** *pontja: A szólás- és sajtószabadság és a rendtörvény.*

Előadói beszéd . . . . . 168—175

A napirend **3.** *pontja: Gazdasági és politikai helyzet.*

Előadói beszéd . . . . . 156—168
Vita a 2. és 3. ponthoz . . . . . 176—178, 179—187, 187—190
Előadói záróbeszéd a 2. és 3. ponthoz . . . . . 190—191
Szavazás a határozati javaslatokról és az e pontokhoz beadott inditványokról . . . . . 191—192

A napirend 4. pontja: Községi politika Oldal

Előadói beszéd . . . . . 195—204
Vita . . . . . 204—205

A napirend 5. pontja: A mezőgazdasági munkásság helyzete

Előadói beszéd . . . . . 208—217
Vita a napirend 4. és 5. pontjához . . . . . 217—226
Előadói záróbeszéd a 4. ponthoz . . . . . 226—227
Szavazás a 4. ponthoz benyujtott határozati javaslatról és inditványról 227
Előadói záróbeszéd az 5. ponthoz . . . . . 227—228
Szavazás az 5. ponthoz beadott határozati javaslatról és inditványokról 228

A napirend 6. pontja: A pártvezetőség, az ellenőrzőbizottság és a pártválasztmány végrehajtóbizottságának megválasztása.

A jelölés 178
Vita a jelölőbizottság jelentéséhez . . . . . 178—179
A szavazás eredménye . . . . . 192—193
Hozzászólások a szavazási eljáráshoz . . . . . 193—195

A fölebbezési bizottság jelentése 187
A napirend 7. pontja: Inditványok . . . . . 228—233

A II. Internacionále képviselőjének bucsuzóbeszéde . . . . 206—207
A pártgyülés bezárása . . . . . 233—234
A pártgyüléshez érkezett üdvözletek . . . . . 235—237
A pártgyülésen képviselt szervezetek 238
A szavazások eredménye 239
A fölszólalók névsora . . . . . 240—241

*

December 24, vasárnap . . . . . 97—134
December 25, hétfő délelőtt . . . . . 134—146
December 25, hétfő délután . . . . . 146—176
December 26, kedd délelőtt . . . . . 176—188
December 26, kedd délután . . . . . 188—217
December 27, szerda délelőtt . . . . . 217—234